idcirco euadebat, quia ducis gloria ad regem pertransibat. Non n. tyrannicus fuit Dauid, nec à sede ipsum eiicere vnquam cogitauit: sed uehementer illi affectus, cuncta ad honorem eius gerebat: quod ex his quæ postea fecit, apertissimum est. Nam quantum illo erat melior, legi forsan subiectionis, siquis non diligenter exquirat, hæc poterit attribuere. Verum postquam a regno eiectus fuit, quid persuasit, & detinuit eum, ne bellum aduersus Saul inferret? Immo vero, quàm non intendebat, cum quotidie ad aduersarii necem incitaretur, qui non semel, nec bis, sed sæpius nequiter insidias tetenderat, qui beneficiis multis affectus nihil penitus poterat criminari? Dauid autem, ipsius etiam salutis periculo vexabatur: quare necesse erat Saul vitio formidare semper, & in cacuminibus montium latitare. Sed nihil horum omnium potuit eum impellere, vt mucronem suum cruentaret: sed dormientem ipsum, & ligatum vides desolatum, etiam in medio suorum cum multi hortarentur, ac Dei sententia tantam opportunitatem concessam dicerent: acri omnes repulit increpatione, ac a cede abstinuit, saluoque emisso aduersario, quasi corporis eius custos, ac protector non hostis fuerit, sic exercitum accusabat, quòd regem prodidissent. Quid igitur animo illius æquale inuenietur? Quid illa mã suetudine maius? Quod & si ab his, quæ diximus, facilè intelligatur, multò magis tamen a præsentibus perspici potest. Ex nostra quippe malignitate virtutem sanctorum melius cognoscere possumus. Quare obtestor, atq; obsecro, imitationem illorũ amplectamur: gloriam fortasse cupis, ac ideo proximo insidiaris, maiorem profectò consequeris, si contempta huiusmodi gloria ab insidiando abstinueris. Nam sicut auaritia acquisitioni pecuniarum contraria est, sic cupiditas gloriæ, & ad acquirendam gloriam parum conducit. Et si vultis curiosius hoc inuestigemus. Nam quoniã nullus terror gehennæ nos mouet, & cœlorum præmia non impellunt, agè saltem a rebus ipsis nobis persuadeamus. Quinam igitur ridiculosi sunt, dic quęso? Nõne qui omnia faciunt, vt multitudinis auram adipiscantur? Qui porrò laudabiles? Nonne, qui hanc vulgarem laudem contemnunt? Ergo si inanem quærere gloriam exprobrabile est, & qui eam cupit, consequi ea non potest, & exprobrabilis omnino esse cupit, ita cupido inanis gloriæ dehonorationis causa esse inuenitur, neq; hinc solum gloriosi dedecore sordidãtur, verumetiam, quia multa illiberalia, multa seruilia facere coguntur: ac veluti ne magna emolumenta nonnulli consequantur, auaritia solet esse impedimento: sic fit in hac re. Multis quippe illis modis adeò decipiuntur, vt parua plerunque lucra magna eis afferant detrimẽta, vnde id factum est iam trito sermone prouerbium. Nam sicut luxuriosus a perfruenda voluptate passionis impeditur, cum q valde lasciui muliebresq; sunt eos veluti mancipia mulieres contemnãt, nec ipsis tanquam viris vnquam vti dignãtur: sed cædentes, atque despuentes, huc atque illuc circũducentes, ac oĩa imperantes solum modo irrident, atque illudunt: sic eo qui plurimum sibi arrogat, & inanis cupiditate gloriæ fuerit, ac magnum quẽdam, atq; sublimẽ seipsum arbitratur, nihil profectò deiectius. Cur. n. genus humanum cõtentiosum sit, nullum magis oppugnat, quàm elatos, arrogantes, ac inanis gloriæ seruos. Hic autem ipse qui sic affectus est, quo gloriam iam acquisitam, vt putat, conseruet, quasi mancipium plurimis adulatur, nonnullos præter dignitatem suam nimium colit. Quæ omnia rectè sentientes, deponamus, oro, has passiones: nam aliter, & hic pœnas dabimus, & ibi perpetuò cruciabimus. Admiremur ergo virtutem, obsecro, atque colamus, vt & in hac vita multa nobis bona tribuantur, & cum naturæ concesserimus, æternam beatitudinem adipiscamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Ibi. 26. b

A

B

C

Homilia lxiiii. ex cap. xix.

ET ecce vnus accedẽs, dixit. Magister bone, quid boni faciam, vt habeã vitã æternã? Nõnulli huic homini quasi fraudulẽto, & nequã detrahunt tẽtationis gratia ad Iesum accessisse affirmantes: ego vero habendi quidem cupidum, atq; auarum non negauerim, talem n. ipsum fuisse Christi verbis declaratur: subdolum autẽ, & simulatorem nunquam dixerim. Partim quia non debemus quod incertum est, ac maximè in criminibus, quasi certũ asserere: partim, quia hanc de ipso suspicionem Marcus remouit. Ait enim, Quoniã accurres, & genu

Mar. 10 b

genu flectens rogabat eum. Verum tam atrox est pecuniarū cupiditas, vt licet alioquin virtutis simus alumni, nihil tñ diuitiarum appetitione impediti proficere possimus. Quare non iniuria Paulus eā malorum radicem appellauit. Radix enim omnium vitiorū, auaritia est. Quare aūt Christus neminem esse bonum respondet? Qñ
D ceu ad hominem nudū, & vnum è multis Iudæorum magistris adiit, idcirco etiam ipse quasi homo ei respondet. Sæpius. n. ad mentem rogantium orationem accommodat: vt qñ dicit, Nos adoramus quod nouimus, & si ego testor de meipso, testimoniū meum non est verum. Cur igitur nullum esse bonum dicit? Non eiicit seipsum a bonitate, sed hominem nullum bonum esse annuit: nec tñ omnino humanum genus bonitate priuatum esse affirmat, sed comparatione diuinæ bonitatis neminem bonū eē asserit, ac ideo subiūxit. [Nisi vnus De⁹.] Nec intulit, nisi pater meus, vt discas, quia nō reuelauit se illi sic, & in antecedētibus: Si vos cum sitis nequam, dicebat, nostis bona filiis vestris dona concedere. Nam & ibi nequam homines appellauit, non quia genus humanum nequitiæ condemnaret, sed quia humanæ bonitati diuinam prætulit: quod a sequentibus illicò patet, quantò n. magis, inquit, pater vester bona dabit petentibus se? Sed quid vrgebat, inquies, aut quod nam commodum ex huiusmodi responso sequebatur? Ad altiora sensim eū
E adducebat, ac ab adulationis vitio liberare volebat, vt simul, & a terrenis abduceret, & Deo affigeret, suaderetq; futura solummodo bona esse quærenda: vtq; solum Deum vere bonum, & radicem, ac fontem bonorum omnium esse cognosceret, & ei gloriam referret. Nam & quando ait: Nolite magistrum vocare in terra: tum ad distinctionem sui hoc dixit, tum vt discant, quæ nam sit prima rerum omnium: ac vera origo, tantum. n. ille studium demonstrauit. quòd cum alii tentarent, alii pro ægrotis venirent, ipse meliore cupiditate incensus de vita æterna Iesum adiens interrogabat. Fertilis quippe, atq; vber ager erat, sed multitudo veprium semen suffocabat. Et considera quomodo paratus ad obediendū mādatis erat. [Quid. n faciendo, inquit, vitā ęternam possidebo?] Sic prōptus ad parēdū esse videbatur. Quòd si tentādi animo accessisset, sicut in aliis, & in Marco legis, ita etiam in hoc nobis euangelista id significasset: sed si ipse siluisset, dominus certè patefeciisset, aut aperte redarguendo, aut occultius significando, ne videretur decepisse ac latuisse, & non paruum hinc detrimentum contraxisse. Præterea si tētationis gratia interrogasset, nullo propter illa, quæ audiuit affectus mœrore fuisset. Nemo certè
F pharisæorum contristatus vnquam abiit, sed confusi dñi doctrina, cōfutatiq; magis furebant, hic aūt tristis abiit: q, non paruū signum est, non peruersa illū mēte, sed imbecilliore tñ, ad Christū vitę desiderio peruenisse. Opprimebatur aūt alia quadā grauissima passione. vnde cū dñs dixerit: [Si vis in vitā introire, serua mandata:] quęnā mā data seruāda essent interrogauit, nō tētando quidem, absit, hoc. n verum quia existimabat, alia quædā præter legalia, vitæ sibi causam futura, quod certè magnam hominis cupiditatem designat. Deinde cum Iesus mādata legis recitasset, [Hæc, inquit, omnia ab adolescētia mea custodiui.] Nec finem hic fecit, sed rursus quærit quæ res ēt nimiam eius cupiditatem significabat: nec paruū illud quoq; fuit, quod deesse sibi aliquid putans, non arbitrabatur satis dictū esse ad consequendū, quod optabat. Quid igitur Christus? Quoniam magnum quiddam iniuncturus erat, magnitudinē prius præmii posuit, dicēs [Si vis perfectus esse, vade & vēde omnia quæ habes, et da pauperibus, & hēbis thesaurū in cœlis, & veni, & sequere me.] Perspicis quot brauia, quot coronas huic stadio proponit? Si aūt ille tentasset, hæc ei non dicerentur: nunc vero, & hæc illi manifestantur, & vt alliciatur, ingētem ei mercedem futuram ostendit, & vo-
I luntati eius uniuersa relinquit. Ita his omnibus ne onerosa uideretur admonitio facere studebat, ac ideo antequā certaminis laborem ostēderet, brauium præ oculis posuit, dicens. Si uis perfectus esse: deinde inferens, Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & rursus iterum præmia inculcat, Et habebis thesaurum in cęlo & veni, & sequere me. Non n. parua retributio est diligenter dominum sequi. Et habebis, inquit, thesaurum in cœlis. Nam quoniam magna illi cura de pecuniis erat, quandoquidem cunctis denudari rebus consulebat, ut ostendat non amissurum bona sua,

sed

1. Ti. 6. b

Ioā. 4. & 5. b

Sup. 7 b

Inf. 23. a

Mar. 16 b, & Lu. 18. d

sed tantò plura maioraq; inuenturũ, quãtũ terra cęlũ pstabilius est, retributionis pstã tiam thesaurum appellauit, & simul stabili tatẽ, atq; icorruptibilitatẽ pmii, vt fieri po terat, humano verbo signãter expresit. Nõ ergo satis est pecuniã spernere, verũẽt opor tet pauperibus opem ferre, & ante oĩa ip sum Christum sequi diligenter. n. oĩa re ip sa præstare, quæ ab ipso iubentur, paratũq; semper esse tã labores subire, quàm omne genus mortis sufferre. Siquis. n. ĩquit, veni re post me uelit, abneget semetipsum, tol latq; crucem suam, & sequatur me. Maius quippe est, q̃ pecuniam contemnere, pro prii sanguinis effusio. Quã quidẽ ad rẽ non parum confert non fictus, nõ simulatus pe cuniæ contemptus. [Hæc ille cum audis set, mœrore deiectus abiit] Qđ non absq; causa illi accidisse significauit euangelista dicens. [Habebat. n. possessiones multas.] Nõ pariter certè hac passione opprimunt, q̃ pauca possidẽt, & qui magna rerũ copia obruuntur. Nec unquam magna voce prę dicare cessabo, accessione pecuniarum cu piditatem habẽdi magis, atq; magis adeo inflammari, ut rerum copia crescente, pau pertas quoq; augeatur Nã qui maiori desi derio ardent, egere se magis sentiunt. Per spice igitur quanta huius passionis uis sit: cum magna dies ille Christũ lætitia adiis set, ita suffossus, atq; obrutus fuit, quia eiiciendam pecuniam esse audiuit, ut nec re spondere quidẽ potuerit, sed tristis, ac mœ stitia pressus decesserit. Quid igitur Chri stus: [Difficile, inquit in regnũ cęlorũ diui tes intrabũt.] Quibus verbis non pecuniã, sed pecunia detẽtos carpit. Quod si diuites simpliciter difficilè saluantur, quid facient rapientes? Nam si sua non dare impedimẽ to ad regnum est: quantum sibi contrahit ignem, qui aliena occupat? Cur autem di scipulis adeo pauperibus, vt nihil prorsus haberent, hæc dicit? Sanè ut eos erudiet, ne pudori paupertatem sibi putarent, & quasi respondeat, quam ob rem nihil habere eos permiserit. Quòd aũt primo, difficilè, dixit idipsum progrediens, cameli, atq; acus cõparatione valde impossibile ostendit [Faci lius n. est, ait, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.] Vnde patet non paruam merce dẽ philosophanti locupleti esse repositã, iõ Dei quoq; opus id esse asseruit, ut ingen tis gratiæ dono ad hanc rem opus esse o stendat. Nam discipulis perturbatis, [Hoc apud hoĩes, inquit, ĩpossibile est: apud Deũ aũt omnia possibilia sunt.] Et cuius rei gra tia discipuli, qui nimium inopes erant, tur babantur? Quia propter perditionem illo rum dolebant, quorum iã charitate afficie bantur, & quasi magistrorũ, ac patrũ uisce ra susceperant: sic. n pro uniuerso terrarum orbe huius sententiæ acrimonia expauer runt, ut non parua eis consolatione opus fuerit: hac de cã inspiciens eos prius dixit. Quæ apud hoĩes impossibilia sunt, apud Deum possibilia sunt. Iucundo nãq; aspe ctu, ac mãsueto, mẽtis horrore corũ oppor tunè sedato, & angustia dissoluta, qđ inspi K
ciendi uerba euãgelista significauit, demũ uerbis quoque exuscitat, Dei virtutem in medium adducendo, ac ut confiderent ex hortando. Si uero modũ quoq; ipsum per discere desideras, & quonã pacto, quod pos sibile, & impossibile fiat, diligenter attede. Non. n. ea de causa, quæ apud hoĩes impos sibilia sunt, apud Deũ possibilia esse dixit, ut tu desperatione confusus, quasi ab ĩpos sibilibus deterrearis: uerum ut cum magni tudinem uirtutis perceperis, facilius rem aggrediaris, Deumq; ores propitiũ tibi fo re, ut eius ope æternæ uitæ præmia conse quaris. Quo igitur id possibile fiet? Certè si opes proieceris, si pecuniam cõtempseris, si hac sordida cupiditate nõ superis. Qđ enim non Deo soli, sed uoluntati quoque tuæ rem attribuit, quodque dicta hæc sibi sunt, ut uirtutis præ oculis magnitudo po natur, ex his quæ sequũtur perpendes. [Nã cum Petrus rogauerit, Ecce nos relictis oĩ bus te secuti sumus, quid ergo erit nobis,] mercede illis prius definita, subiunxit [Et quicunque reliquerit domos, uel agros, uel fratres, uel patrem, uel matrem propter no men meum, centuplum accipiet, & uitam æternã possidebit.] Ita qđ ĩpossibile erat, L
possibile factũ esse uidemus. sed quo pacto inquies, opes relinquere potero? Quomo do qui semel tali passione, ac magno habẽ di desiderio submergi recipere seipsum, ac è fluctibus emergere poterit? Certè si fa ciet initium superfluam rerum copiam circuncidere, atque abiicere, facilius, ac ex peditius huius certaminis cursum subibit. Non ergo totam rem simul aggrediaris, sed si arduum tibi uidetur, eodẽ uniuersa

tempore

tempore aggredi, sensim, atq; gradatim per hanc scalam ascendas, quæ te tandē in cœlos adducet. Nā quēadmodū, qui acutæ bilis feruore febricitāt, nō solū, nō extinguūt ardorem potu, verumetiam incendunt, atque inflammant: sic qui auaritia laborant, cum huic cupiditati omni bile acerbiori pecuniam afferunt, maiori seipsos flamma incendunt. Nihil quippe hanc sitim ita extinguit, quemadmodum si ab huiusmodi desiderio teipsum liberum cōstituas: sicut etiam acuta bilis non potu, sed è cōtrario potius extinguitur. Sed hoc ipsum, inquies, quō facere potero? Si perspexeris nūquam rerum copia huius te ardorem sitis extincturum, sed solo diuitiarum despectu
M ab hoc te tabifico morbo eripere posse. Noli ergo multa conquirere, ne incōprehensibilia sequaris, & incurabili peste labores, ac omnibus miserior intolerabili hoc dolore, & sis, & videaris. Respondeas. n. mihi, oro, quemnam putas magno dolore cruciari? Vtrū eū, qui edendi, atque bibendi cupiditate conficitur, cum nō possit desiderio satisfacere suo: an eum, qui nec tali quidem cupiditate vexatur? Non dubito quin eū respondebis, qui animū suū explere non potest. Tanti certè doloris plenū est, non posse voluptate frui, cū nimium desideres, nec bibere posse, cū ingenti siti exagiteris. At cum præ oculis nobis ponere gehennam Christus voluerit, hoc modo descripsit, & diuitem sic tabefieri dixit, vt cū
Luc. 16. stillam aquę desideraret, nec habere posset, atrociter vexaretur. Quas ob res, qui pecunias despicit, is cupiditati terminum cōstituit: qui vero ditari desiderat, plurima in dies cōquirit, maiore siti compulsus, nūquam ad finem deueniet: sed si mille adipisceretur talenta, millealia continuò quęrit: quæ si possidebit, duplicare vniuersam substantiā multò magis exardescit: ac ita progrediens, mōtes, terram, maria, cuncta sibi aurum fieri precatur, eo furoris genere insaniens, ꝙ nunquam hac ratione deprimi
A potest. Verùm vt tibi persuadeas, oblatione non accessione id nos malum posse compescere, considera si tibi vnquam in mentē veniret, vt per aera ceù volucres ferri optares, quomodo hāc cupiditatem reprimere posses. Vtrū fingēdo pennas, aliaque ad volandum instrumenta faciendo, an suadendo tibiipsi vesana impossibilium cupiditate detineri: nō ambiges, benè scio, ꝙm si animū induxeris, nō debere nos impossibilia prosequi, trāquillo penitus animo eris. Sed hoc, inquies, penitus impossibile. Sanè non minus impossibilia petit, qui habendi cupiditatis terminum inuenire conatur. Facilius nanque est hominem volare, quàm ac quisitione, ac accessione pecuniæ, cupiditatem habendi terminare. Quare qñ ea, quæ desiderantur possibilia sunt, non est præter naturam eorum acquisitione desiderium mitigari: quando aūt penitus impossibilia, nihil aliud relinquitur, quàm vt animum tuum procul a cupiditate abducas. Ne igitur incassum laboremus cupiditate pecuniarum, quæ semper nobis mœroris causa est, neque vnquā pectus nostrum quiescere patitur, omnino abiecta, ad alium portum plenis velis nauigemus, qui & fœlicior est, B
& supremam nobis facilè prębebit beatitudinem. Cęlestes ergo thesauros expetamus, qui non laboris multùm afferent nobis, & quæstum inæstimabilem præparabunt: in quibus cōsequendis, nullam facere vnquā possumus iacturam, dummodo vigilemus, & præsentia contemnamus. Nam qui secularibus rebus serui, ac semel illis deditus, in proposito perseuerat, is necesse est, vt superiorem amittat thesaurum. Hæc omnia tecum cogita, & te a flamma eripe huius cupiditatis. Nemo enim profectò dicere poterit, præsentia quidem hanc cupiditatem præstare, qua futuris omnino priuamur, quanuis si sic esset, fugiendam tamen vltimam pœnam non dubitares: nunc verò ad futura supplicia præsens quoq; accedit cruciatus. Multas quippe domos hæc cupiditas euertit, multa bella concitauit, & laqueo plerosque abrumpere vitam coegit, & ad hæc omnia nobilitatem humani animi exterminat, timidum, ignauum, mendacem, audacissimum, rapacem, obtrectatoremque constituens. Sed argenti, atque auri splendor, multitudo seruorum, ædium magnificentia, saluatio, atq; concursus in foro vulgi te decipit. Cui rei optimum illud remediū est, si quomodo hinc animus afficitur intellexeris (acer enim, rationeque desolatus, & deformis efficitur) si cogitabis quātis malis hæc possessa sunt quanto labore, quibusque periculis conseruantur, nec tamen diu permanēt, sed si euaserint vndique, cum mors surrepserit, C
ad ini-

cuſi inimicorum manus fortè peruenient. Tu autem nihil ex his niſi uulnera tecum retines profundaque ulcera, quæ dum hæc colligeres, anima tua peccata contraxit, & miſer recedis. Cum igitur uideris magnifico ueſtitu, & multis ſatellitibus aliquem præfulgere, eius conſcientiam cogitatione confeſtim euolue, & inuenies omnia intus turpiſſimis plena ſordibus. Veniet tibi in mentem, qualis erat Paulus, qualis Petrus, qualis Ioannes, qualis Helias: ipſius unigeniti de filii recordare, qui non habebat ubi caput inclinaret: eũ ac ueros eius ſeruos imitandos ducas, & inæſtimabilibus eius diuitiis firmo cogitationis phantaſmate inhæreas: quod ſi paululum reſpexeris, deinde rurſus tibi tanquam in naufragio procella incubuerit tenebras afferens, hanc Chriſti ſententiam tecum illicò verſa, repeteque ſæpius, quòd impoſſibile ſit ad cœlos diuitem peruenire. Ad hanc tu ſententiam montes terrarum, maria cõ feras: ac omnia, ſi ita uis, cogitatione aurum facito. Nihil enim exæquari damno poterit, quod inde patieris. Et tu quidem multa iugera terræ deſideras, domos habere uelles quamplures, totidem balnea, mille mancipia, ornatas argento ædes, auro decoratos thalamos. Ego verò illud dicere non dubitabo ſi diuitum ſinguli hac paupertate omiſſa. (Paupertas.n. hæc eſt cum eo collata quod dicturus ſum) ſi uniuerſum mundum poſſiderent, totque ſeruos haberent, quot nunc in orbe terrarum ſunt homines, ac ubique terrarum ædes, ciuitates, gentes ſua ditione tenerent, & fontes, ac fluuii auro ſibi pro aqua fluerent, tribus certè obolis huiuſcemodi homines unacũ diuitiis ſuis, niſi ad cœlum aſpirarent, dignos non duceremus. Nam ſi modò cum caducas has opes expectant, magno mœrore torquentur, niſi acquirant: quid harum rerum eos conſolari poterit, ſi ſenſum aliquem illorum bonorum accipiant? Nihil profectò. Noli ergo tuarum pecuniarum affluentiam recenſere, ſed diligenti ſtudio quantum hinc detrimentum, qui eam affectant, patiuntur, conſidera, cum cœlorum gloria hæc permutent, ac idem faciant, ut ſiquis regno exactus ampliſſimo, ſtercoris cumulo glorietur, nihil nẽpe pecuniarũ acer uus a ſtercoris cumulo diſtare uĩ, immo ve rò multò præſtantior hic quàm ille. Nã tũ ad ędificanda balnea perutilis, tũ ad colendos agros neceſſaria eſt ſtercoris exaggeratio: aurum verò ſuffoſſum nihil penitus prodeſt: neque non prodeſt ſolum, verum etiam quaſi fornax ardentiſſima, niſi quis opportune utatur, habẽtem exurit. Adeò enim multa hinc mala, adeò magnæ affectiones ſcaturiunt, ut malorum omnium arx ab authoribus auaritia uocitata ſit, quã beatiſſimus ille Paulus multò ſignificantius, omnium malorum radicem appellauit. Hæc igitur cogitantes, æmulemur ea, quæ noſtra digna ſunt æmulatione. Non magnificas ædes, non uberrima prædia, nõ cætera huiuſmodi: ſed eos uiros, qui magnam apud Deum fiduciam cõſecuti ſunt, qui diuitias in cœlo poſſident, quorum theſauri ibi reſeruantur, qui paupertatem longo diuitiis interuallo præponentes, uerè diuites ſunt. Id enim ſi faciamus, æternam proculdubio beatitudinem conſequemur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

1. Ti. 6. b

Sup. 8.

D

E

Homilia lxv. ex capite xix. F

TVnc reſpondens Petrus, dixit ei. Ecce nos reliquimus oĩa, & ſecuti ſumus te quid ergo erit nobis?] Quænam ſunt hæc omnia, quæ te dicis beatiſſime Petre reliquiſſe? Arundinem viliſsima, retia, vniuerſumque piſcatorum artificium, hæc tu oĩa vocas? Ita, inquit, ſed non ambitione quadam, aut inani gloria, verum vt pauperum plebem hac interrogatione introducam. Nam quoniam a domino dictum eſt: Si vis perfectus eſſe, vende quæ habes, & diſtribue pauperibus, & habebis in cœlo theſaurum: nequis pauperem opinetur, non poſſe ad perfectionem ſe peruenire, cum non habeat, quæ pauperibus offerat, quærit Petrus, vt tu diſcas nihil te minus propter inopiam habiturum: quærit, inquam, Petrus, ne ſi id a ſe perciperes, præſertim cum adhuc ſpiritus gratia non abũdaret, ambiguitate pplexus iaceres, ſed vt ab ipſo eius magiſtro prolata ſententia, firma ſpe roboreris. Nam quemadmodum etiam nos pro aliis diſputamus, ſic Apoſtolus quoque ad vniuerſi orbis commodum, non dubitauit interrogare. A ſuperioribus enim patet, nihil de ſeipſo ambiguiſſe: qui enim ipſorum cœlorum claues ſuſcepit, quãtò magis de cæteris, quæ in cœlo ſunt conſideret? Tu autem illud diligenter ex-

Hic Sa. c

Sup. 16. c

UNIVERSIDAD DE MURCIA

pende,quàm exquisitè duo illa, quæ Chr̃s
G a diuite petiit, vt scilicet pauperibus sub-
stantiam distribueret suam,& Chr̃m seque
retur,breuiter complexus est, dicens.Reli-
quimus oĩa,& secuti sumus te.Amboenim
hæc facta iam erant,& eo ꝙ oĩa reliquerũt,
sequi facilius potuerunt:& qm̃ reliquerũt,
confidere, atq; gaudere ipsos admonebat.
Quid igitur Chr̃s respondet? [Amen dico
vobis,quia vos,qui secuti estis me, in rege-
neratione, cum sedebit filius hominis in
throno maiestatis suæ, sedebitis & vos su-
per duodecim sedes iudicantes duodecim
tribus Israel.]An igitur, & Iudas sedebit?
Minimè. Quomodo igitur in duod cim
sedibus sedebunt? Quomodo pollicitatio
hæc adimplebitur?Attẽde quõ & qua ratio
Hie 18. ne lex est a Deo per Hieremiam promul-
a, b gata,in qua hæc continentur.Terminum
loquar super gentem, & super regnum, vt
auferam, & perdam: etsi conuertetur gens
illa a malis suis,me quoq; pœnitebit a ma-
lis,quæ cogitaui eis facere. Et terminum
loquar super gentem,& regnũ, vt restauret
& plantem:& si nequitiam fecerint in con
spectu meo, & non audient vocem meam:
me quoq; pœnitebit eorum bonorum,quę
facturũ esse ipsis locutus sum. Pariter ẽm,
inquit,tam in bonis, quam in malis id fa
H cere soleo. Si enim restauraturum me dixe
ro,non faciã.s. siquis in dignũ se hac polli
citatione præbuerit: quod primo cõfestim
homini accidit. Tremor enim vester, & ti-
Gen.9.a mor,ait, erit super feras: quod e contrario
fieri videmus,quia videlicet indignũ se ho
mo tali præbuit principatu: sic etiã Iudas.
Nam ne punitionum terrore in desperatio
nem nonnulli compulsi duriores ad virtu-
tem fiant,aut bonorum pollicitationibus,
in desidiam delabantur, vtraq; ista per Hie
remiam corrigit,dicens. Et si minatus fue-
ro,non diffidas: potes enim pœnitentiam
Ionæ.3. agere, & sententiam meam sicut Niniuitæ
b conuertere: etsi aliquod bonũ promittam,
propter promissionem non decidas Nõ.n.
proderit tibi pollicitatio mea,si vitio te in-
dignum feceris,immo verò maioris cau sa
erit supplicii:nã ego dignis, & in eo quod
digni sunt perseuerantibus polliceor: pro-
pterea discipulos alloquens nõ simpliciter
pollicetur.Non n.sedebitis,& vos, solum-
modo dixit: sed adiecit, Qui me secuti e-
stis: vt & Iudam eiiciat, & posteriores at-
trahat.Non enim ad illos dictum est solos,
neque ad Iudam qui se indignum effecit.
Ita discipulis quidem magna pollicetur,di I
cens:Super duodecim sedes sedebitis: Sub-
limiores enim iam facti nihil è caducis re-
bus petebant Cęteris autem hæc etiam prę
sentia pollicetur, dicens. [Quicunq; dimi-
serit fratres,aut sorores,aut patrem,aut ma
trem,aut vxorem,aut filios, aut agros, aut
domum, gratia nominis mei, centuplum
accipiet,& vitam æternam possidebit.] Cer
tè nequis illud audiens,discipulis,vt maxi-
ma in futuro præmia consequatur,datum
solummodo credat: ea propter latius ora-
tionem produxit, & ad vniuersum orbem
pollicitationem extendit,i ta vt a præsenti-
bus futura confirmet Sic & discipulis,cum
imperfectiores a primis cunabilis adhuc
essent, quæ ad hanc vitam pertinent,offere
bat.Nam qñ a mari, & a piscandi artificio
remouit, nullam cœlestium fecit sedium
mentionem,sed huius vitæ præstantiam cõ
memorabat,dicens.Hominum vos faciam Sup. 4.e
piscatores: postquam verò sublimiores fe-
cit,de cęlestibus disserit.Quid aũt est,quod
dicit, Iudicantes duodecim tribus Israel?
Nihil aliud profectò, quàm cõdemnantes,
non enim in solio iudicandi sedebunt,sed
quemadmodum reginam Austri, & Nini-
uitas condemnaturos generationem illam
asseruit,simili quodammodo discipuli, nõ
gentes,non vniuersum orbem, sed tribus,
Israel condemnabunt. Nam quoniam eis-
dem, & legibus, & institutis viuendi tam
Iudæi,quã Apostoli educati fuerunt, cum K
Iudæi dicturi sint,Idcirco se credere Chri-
sto non potuisse, quia mandata legis serua
re iubebantur, discipulis in medium pro-
ductis,a quibus, & lex suscipiebatur, & fi-
des Christo adhibita est, oẽs Iudæos cõdẽ-
nabit:propterea enim dicebat, Iudices ve- Sup.12.
stri futuri sunt. Sed quid præcipui pollice- b
tur ipsis,inquies?Si quid Niniuitæ, & regi- & Lucæ
na non habebunt, id etiam discipuli possi- 11.c
debunt.Multa quoque alia in superioribus
istis obtulit, & in sequentibus pollicetur,
quanuis aliquid occultius in hoc etiam si-
gnificatur,maiora istos illis habituros, de
illis enim simpliciter dicitur, quia viri Ni-
niuitæ resurgent,& condẽnabunt hanc ge- Sup. 12
nerationem: regina quoque Austri simili- & Lucæ
ter, de istis verò non ita simpliciter: sed 11.d
quando filius hominis in sede maiestatis
suæ

suæ sedebit,tũc & vos sedebitis super duodecim thronos iudicantes duodecim tribus Israel.Vnde significatur,quia tã regni, quã gloriæ participes futuri sunt. Si enim sustinuemus,inquit,simul quoq; conregnabimus. Et ecce,non concessum quidẽ esse sedes significauit, cum ipse solus in solio iudicaturus sedebit,sed honorem, atq; gloriam ineffabilem vocabulo sediũ signater expressit. Verum ista discipulis dicta sunt, cæteris aũt vniuersis æternã ibi vitam,& cẽtuplũ hic pollicetur:& si reliquis, multo magis Apostolis, quibus promissa cõtigisse in hoc seculo nõ ignoramus:qui cũ arũdinem,& vilissima retia reliquerint, oĩa fidelium qui prædicatione sua crediderunt, immo vero eos quoq; ipsos credẽtes in potestate habuerunt. Nam vel mori pro ipsis centies voluissent, vt Paulus testatur,dicẽs. Si posseti s , ẽt oculos vestros mihi dedissetis.Cum aũt dicit, Quicũq; reliquerit vxorem:non simpliciter præcipit dirimẽda esse matrimonia, sed sicut ĩ superioribus docebat:Qui perdit animam suam, inueniet ipsam:non ut nosmetipsos interimamus, neque ut animam nostram violenter à corpore disiungamus, sed vt religionis pietatem cæteris omnibus anteferamus: ita de vxore quoque, ac fratribus intelligendum est. Mihi autem persecutiones hic occultius significare videtur: multi enim à parentibus filii,multi mariti ab uxoribus ad impietatem trahebantur: quæ cum facere conarentur, ait, nec vxoris loco, nec parentis habeantur Quod & Paulus consulebat, dicens. Si uero infidelis separetur,licet. Cum igitur alacriores mentes eorum fecerit,nec pro se solum, sed pro uniuerso confidere orbe præparauerit, continuo subiecit,quia:[Multi autẽ erunt primi nouissimi,& nouissimi primi.] Qđ ita indefinitè,atque indistinctè de multis aliis dictum de incredulis quoque Pharisæis accipiendum est:vt & in superioribus dicebat, multos ab Oriente, atque Occasu venturos ad Abrahæ, Isaac, & Iacob fulgentissimos sinus,filios autem regni proiici foras. Deinde parabolam adiecit,qua eorum, qui tardauerunt studia incendit. [Simile est,ait, regnum cęlorum homini patrifamilias, q exiuit primo mane conducere operarios in vineam suam:conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno,misit eos in vineam suam.Et egressus tertia hora,vidit alios stantes ociosos,& illis dixit.Ite,& quodcunq; fuerit iustũ,dabo vobis. Et ĩ ca sextam,& non fecit similiter. Circa vndecimam autem horam inuenit alios stantes ociosos,& dixit eis. Quid hic statis tota die ociosi?Ipsi aũt dicunt ei.Nullus nos conduxit. Dicit eis Ite,& uos in uineam meam , & quodcunq; fuerit iustũ accipietis.Sero autem facto,dicit dñs vineę procuratori suo.Voca operarios,& redde eis mercedem suam , incipiens ab vltimis usq; ad primos Cũ ego venissent,qui circa vndecimam horam venerant,acceperunt singulos denarios. Et primi existimauerunt , q plus essent accepturi,& acceperunt , & ipsi æqualiter:& cũ acceperunt, murmurabant aduersus patremfamilias,dicentes.Hi ultimi una hora fecerunt,& æquales eos nobis fecisti: qui portauimus pondus diei , & æstum . Ipse autem rñdens vni eorum dixit. Amice,non iniuriam facio tibi. Nonne ex denario diurno conueniſti mecum? Tolle quod tuum est,& vade.Volo autem dare vltimo huic sicut & tibi.Vel non licet mihi, quod volo facere in his,quæ mea sunt? An oculus tuus nequam est: quia ego bonus sum?Ita erunt vltimi primi , & primi vltimi.Multi enim sunt vocati,pauci vero electi]Quid hæc sibi parabola vult?Nõ n cõsona sunt,quæ iuxta finem istius dicũtur, sed contraria oĩno his , quæ pauloante disputata sunt. Nam hic non alios quidẽ eiici,alios vero introire,sed omnes ad eundẽ statum peruenire videmus,cum tam ante, quàm post parabolam econtrario vltimos primos , & primos vltimos affirmauerit.i. his qui primi sunt, priores erunt,non permanẽtibus tñ primis,sed in extremum penitus locũ deductis : quod inde magis declarat,Multi.n inquit, vocati , pauci verò electi sunt.Ita dupliciter, & illi qui primarium amiserunt locũ mordẽtur: & isti qui lucrati sunt , certiore hortatu inflammantur:parabola vero non id,sed his, qui maguo sudore comprobati sunt,æquales futuros ostendit. Æquales.n.inquiũt, nobis fecisti,qui põdus,& æstum diei portauimus. Quid igitur parabola hæc sibi vult?Hoc n. declarato,facilius illud soluemus.Vineam igitur,mandata Dei: operandi autem opportunitatem , ac tempus commodum , præsentem vitam appellauit : operarios

2. Ti. 2. b

L

Gal. 4. b

Sup. 16. d

M 1. Co. 7.

Sup. 8. b

Cap. 20.

A

Arguendo.

B

vero eos,qui differenter, aut mane,aut tertia,aut sexta,aut nona,aut vndecima hora diuersis ætatibus vocati accesserunt, & cõprobati sunt. Sed hinc iã ambiguitas prorumpit,cur cũ rectè primi laborẽt, Deoq; placuissent,& diurno sudore coruscassent, pessima liuoris,atq; inuidiæ passione vexẽtur?Videntes.n.eadem illos prẽmia cõsecutos,qui per vnam horam laborauerũt,murmurabãt,& æquales(dicunt)nobis,qui diei pondus,& æstũ tulimus,ipsos feciſti.Ita cũ nullum ipsi detrimentum paterentur, nec de mercede sua quicquam diminueretur, mœrore,ac molestia propter aliorum bona prætemebantur:quodq; peius est, ipse etiam dñs domus de iure aduersus eum, qui hæc dixit,respõdens,liuoris ipsum,atq; nequitiæ condemnat,dicens. Nonne ex denario cõueniſti mecum? Tolle quod tuum est,& vade.Volo autem vltimo dare sicut & tibi. Si oculus tuus nequam est, quoniam ego bonus sum?Quid igitur est, quod istis verbis adstruitur?Hoc ipsum.n.& alijs æmulatoribus accidisse videmus. Ille nanq; filius qui probus,ac patri obtemperãs fuisse perhibetur,qui prodigum fratrem magis honoratum esse a parente quàm sei psum perspexit, pariter dicitur conturbatus fuisse. Nam quemadmodum isti, qui primi mercedem recipiunt,magis honorantur:sic ille profecto exageratione honorum magis honorabatur. Et hæc ille ipse probus filius ita se habuisse testatur.Quid igitur dicere possumus? Nemo talia in regno cœlorum de iure disputat, aut alios criminatur:procul.n.hoc absit. Nempe ille locus omnis liuoris,atq; turbationis expers est: si.n. animas suas in hac vita pro peccatoribus sancti tradere solent, quanto magis cum ibi æternis eos bonis fruentes videant,gaudebunt,suũ esse opus salutem ipsorum putãtes?Cuius igitur rei gratia,hac figurata oratione usus est?Parabolam dixit, & in parabolis non oportet nimia in singulis verbis cura perangi. Sed cum quid per parabolã intendat didicerimus, inde utilitate collecta, nihil vlterius anxio est conatu inuestigandum.Cur igitur hæc sibi parabola compoſita est, & quid intendens is verbis usus est?Auidiores uoluit eos facere, qui decrepita ætate delecti sunt,ac ideo non patitur eos putare minus se habituros. Alios ergo introduxit molestè fœlicitatem eorum ferentes,non vt inuidiæ tabo morderi ostenderet,sed ut tanto illos honore frui demõstraret,quantus ad inuidiã alios compellere posset:quod nonnulli, nec a quoquã interpellati, nec alii detrahere volentes, sed muneris,atq; honoris magnitudinẽ, quo ille affectus est,ostendere cupientes sæpe faciunt,dicentes.Ille me accusauit, ac expostulauit, quia te tantopere honoraui. Sed curnam,inquies,non statim oẽs conduxit? Oẽs quidem ille ab initio conduxisse uoluisset, si uerò non oẽs eodem tpe paruerunt, a uoluntate uocatorũ hæc differẽtia resultauit:idcirco alii manè,alii tertia, alii sexta,alii nona,alii undecima hora uocantur,quia tunc obtemperaturi erãt, quod & Paulus apertè significauit,dicens. Qñ autẽ Gal. 2. c
acceptauit Deus qui separauit me à uentre matris meæ Qñ porro Deus uoluit?Qñ cerre obtemperaturus erat.Nam ipse à primis ẽt incunabulis voluisset:sed quia illum renixurum sciebat,tunc uoluit cum aſum ip
sius penetraturam uocationem uon ignorabat Sic & latronem cum postea vocauit potuisset antea ipsum uocasse,sed uocatus ille non paruisset. Quòd si dicunt isti, nemo nos conduxit: Primo quidem non oportet cuncta,ut diximus,curiosè in parabolis scrutari. Deinde nõ dominos domus id,sed illi dixerunt.Dominus uero domus ne turbet eos, sed ut magis alliciat redarguere noluit.Nam quia omnes, quantum ad se pertinet, à prima statim hora vocati sunt:ipsa parabola etiam denotauit, dicẽs. Mane ipsum,ad conducendum exiuisse. Ita vndique aperitur, ætates nobis hominum,hac parabola designari, quorum alii iuniores,alii seniores virtutem amplectuntur:vt & illi discant non superbire, neque opprobrio dare, quia undecima hora rectè uiuere aliqui cœperunt: & isti etiam, quia breuissimo tempore vniuersa possunt recuperare. Nam quoniam ad ardua nimium hortatur, ut scilicet, & pecuniam proijcias, & terrena omnia sub pedibus cõculces:quę res magno labore,atque studio indiget:idcirco vt charitatis flamma accẽdat,& ardentiores faciat voluntates, ostendit quia possibile sit, etiam si nouissimus veneris, ꝓ tota tamẽ die mercedem accipere,quod opertius non dixit,ne rursus in desidiam audientes illabantur. Ita subaperit,a sua vniuersam hãc rem misericordia
Nempè q̃cquid homines ordinat in uitam æternã compre hẽditur sub effectu diuinæ prædestinationis.

eman-

emanare, propter quam nec qui vndecima hora venerunt, a regno decidēt: & hoc quidem est, quod hac parabola construere voluit. Si aūt adiecit vltimos primos, & primos vltimos futuros: ac multos esse vocatos, paucos aūt electos, non mireris. Nō em̄ a parabola id sibi cōclusum est, sed quemadmodum nunc contigit, vt præter spem, & cōtra opinionē oīum æqualem oēs mercedem acciperent: sic maius illud, atq; mirabilius, vt primi vltimi fiant, & vltimi primi, euenturum ostendit. Aliud igitur illud, aliud hoc est. Videtur aūt mihi Iudæos hic sermo tangere, ac eos ex fidelibus, qui primò virtute coruscarunt, deinde negligentia delecti ad profundum sunt, & illos rursus, qui a nequitia seipsos recipiētes ad anteriora cucurrerunt. Non enim nescii sumus tam fide, quàm viuendi institutis magnas mutationes plerunque fieri solere. Quare, obsecro, magno studio, diligentiq; cura, & fidem rectam, & vitam integram conseruemus. Nisi enim fidei viuendi congruat disciplina, vltima pendemus supplicia: quod beatus Paulus à superioribus tēporibus ostendit, dicens. Spiritalem potum
G omnes bibisse, & spiritalem cibum omnes
1.Co.10 a comedisse, nec tamen omnes saluos fuisse,
Sup.7.d sed multos eorū in cremo procidisse. Christus quoque idipsum declarat, cum aliquos qui eiecerunt dæmonia, ac etiam prophetarunt, in gehennam intrudat. Ad hæc parabolæ quoque illæ, virginum dico, illę, sagenæ, spinarum, ac denique arboris nullū
Inf. 25. a producentis fructum, omne virtutis opus
Sup. 13. f requirunt Accedit, quod rarius de dogma-
Marc.4. a tibus Christus disserit, sæpius, immo verò ubique, & semper de viuendi synceritate: nullo enim ad illud labore opus est, hoc
Luc.3.b quoniā impugnatur quotidie, idcirco cōtinuis laboribus indiget: nec solum universa viuendi disciplina, uerumetiam parua eius omissa particula maxima damna intulit. Nam eleemosyna neglecta, quanuis uirtutis quædam pars, non ipsa uniuersa uirtus sit, in gehennam tamē facile intrusit. Nam & uirgines, quia ipsam non habuerunt, punitæ sunt. Et diues hac de
Luc.16. causa in inferno torquebatur, & qui esurientem non cibarunt, una cum diabolo condemnantur. Præterea, non maledicere,
Inf. 25. d Pericula quædam uirtutis est, quam tamē nisi quis rectè peragat, foras eijcietur. Qui autem fratrem fatuum uocat, ait, gehennæ H ignis reus est. Ad hęc modestia uirtutis pars est, nullus tñ absque hac dñm uidebit Persequimini enim, inquit, pacem ac sanctiHeb.12 monium, absque qua nemo uidebit dñm. Humilitas similiter uirtutis pars est, sine qua etiā si alia multa peragas, immundus eris apud Deum: quod pharisęus oībus patefecit, qui mille uirtutibus affluens, propter arrogantiam supernā fęlicitatem amisit. Ego uerò maius quiddā habeo dicere: non enim una quædam sola particula uirtutis amissa cęlum nobis omnino claudit, uerumetiam si non congruenti cura, & studio peragitur, illud ipsum solet inferre: Ni Sup. 5.e si enim superabundauerit, inquit, iustitia uestra plus quàm scribarū, & Pharisæorū, non intrabitis in regnum cęlorum. Et quā tum illi præbebant, inquies? Id iam etiam ipse dicere uolebam, ut & qui non dant, incitentur ad dandum: & qui libenter afferunt, non superbiant, sed plura dare conentur. Quantum igitur illi præbebant? Decimam primò rerum suarum oīum, deinde alteram, & demum tertiam decimam offerebant Quare, nec tertiam partem præbebāt. Tres enim hæ decimæ coaceruatæ minus tertia totius cōficiunt. Sed ad hæc pri- I mitias quoque, ac primogenita, & alia plura, partim pro peccatis, partim pro purgationibus offerebant. Præterea in diebus festis, in iubilæo, in debiti abscisione, & famulorum dimissionibus, in mutuis absq; fœnore: si autem qui tertiam partem, immo uerò mediam rerum suarum offerebat: ascendent nempe ad medietatem omnia una congregata, si qui mediam inquā dabant, nihil magni operabantur: quid tu facies, qui nec decimam quidem partem pauperibus unquam dare cogitasti? Quare non iniuria paucos fore saluos quidam dicebat. Non negligamus igitur exactam, atque exquisitam uiuendi disciplinam. Nā si pars quædam omissa tantum periculum affert, si cuncta spreuerimus, quomodo æterna tormenta fugiemus, aut quod genus supplicij non persoluemus? Sed quænam, inquies, spes salutis nobis reliqua est, si singula omissa in gehennam depelleret possint? Hoc ipsum est, quod etiam ego magna uoce conclamo: ueruntamen si attendere uoluerimus, non est impossibile saluari, præsertim si eleemosynæ remedia mu-

cuemur, quibus vulnera noſtra diligenter curemus. Non enim ſic oleum corpus hominis roborat, vt animam miſericordia ſtabilit, adeoq; confirmat, vt ſuperari a diabolo nequeat: lubricum.n. eleemoſynæ oleū corpus hominis cōſtituit, ita vt manus diaboli facilè propter lubricitatem effugiat. Hoc igitur oleo crebrò nos perungamus, hoc ſpiritalis cauſa eſt ſanitatis, hoc lucē, hoc ſplendorem animo afferre ſolet. Sed ille, inquit, ac ille auri talenta nō pauca poſſidet, nec aliquid pauperibus præbet. Et quid hoc tua intereſt? immo vero mirabilior atq; venerabilior videberis, ſi cum pauper ſis, benignior, ac liberalior eris. Nam & Apoſtolus Macedones admiratus eſt, nō quia præbebant, ſed quia quamuis pauperes eſſent, tamen largiter offerebant. Verū tu non ad illos, ſed ad communem omniū dominum, & magiſtrum reſpicias, qui non habebat vbi caput inclinaret. Cur igitur talis, inquies, id non facit? Noli alium iudicare, ſed teipſum ita redde laudabilē, vt omnem meritò accuſationem poſſis effugere. Maiora enim tormenta imminent, ſi cum alios accuſes, ipſe non facies, ſed eiuſdem criminis obnoxius inueniaris. Nam ſiqui rectè viuunt, iudicare alios non permittuntur, quantò magis a iudicando peccantibus abſtinendum eſt? Non iudicemus igitur alios, neque deſidiam aliorum, ſed dominum noſtrum reſpiciamus, & ab eo bonorum omnia exempla ſumamus. Nunquid diuina ego tibi contuli beneficia? Nunquid ipſe te redemi, vt ad me reſpicias? Alius hæc tibi præbuit. Cur omiſſo domino conſerui operationem aſpicis? Non audiſti clamātem. Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde, & rurſus: Qui vult primus eſſe in vobis, ſit omnium miniſter, & rurſus: Non venit filius hominis, vt ei adminiſtretur, ſed vt ipſe adminiſtret? Præterea ne aliorum pigritia offenſus negligenter viuas: dictum tibi ab eo eſt. Exēplum enim dedi vobis, vt ſicut ego feci, & vos faciatis. Non eſt tibi magiſter virtutis uiuentium aliquis hominum, nec poteſt ullus te ad eam conducere. Maior igitur tua laus præſtantior erit tua gloria ſi nulla humana doctrina mirabilis euaſeris. Potes enim, & quidem facilè ſi volueris: non enim primus eris, ſed multi iam id perfecerunt: vt Noe? Abraham, Melchiſedec, Iob, & omnes qui ſimiliter illis uixerunt. Si ad homines ergo reſpiciendum eſt, illos non iſtos imitare, quos adeo æmulamini, vt in cōcionibus etiam veſtris, nihil aliud in ore, quàm hæc uerba, habeatis. Agri iugera ille tot, atque tot poſſidet, ille diuitiis præpotens palatia condit, maria conſtruit, aliaque huiuſmodi facit. Quid ita inhias homo, ſi ad alios reſpicis, cur probè uiuentes, cur laudabiles uiros, cur eos qui exquiſitiſſimè præcepta ſeruarunt, non uides? Sed inglorios, & offendentes Deum admiraris, a quibus multa exempla nequitiæ colliges, vnde in negligentiam, & in ſuperbiam incides, ac ad iudicandum alios conuerteris. Si uerò uirtutis cultores ſæpius tecum recenſeas, in humilitatem, & compunctionem, in ſtudia uirtutū, facilè teipſum perduces. Recordare phariſæi, qui cum ad probos non reſpexerit, ſed peccantis opprobria uiderit, labores ſuos amiſit. Illud igitur recordatus expaueſcas. E contrariò conſidera, quomodo mirabilis Dauid factus eſt: maiorum enim ſuorum uirtutes præoculis ponebat. Aduena, inquit, ego, ſum, & peregrinus, ſicuti omnes patres mei, neque is ſolum, ſed omnes ei ſimiles, non peccatores, ſed uirtutibus coruſcantes tenaciter uertebant. Ita igitur tu quoque facito. Non.n. quaſi iudex alieni peccati ſedi ſti, nec ad examinanda hominum peccata præfectus a domino es, tuus non aliorum iudex conſtitutus es. Nam ſi nos iudicaremus non vtique, inquit Apoſtolus, iudicaremur iudicati autem a domino erudimur, Quę omnia tu peruertiſti. Nullam enim a te exigis delictorum ratiooem, ſed aliena nimium anxia curioſitate ſcrutaris. Oro igitur, obſecro, atq; obteſtor, deſinamus iā, deſinamus hoc facere, & hac confuſione ordinis eiecta, noſtrorum nos peccatorum iudices conſtituamus. Ipſi accuſantes, teſtimonium perhibentes, iudicantes, & ſupplicia exhibentes laudabimur. Quòd ſi aliena inquirere deſideras, clarorum opera uirorum curioſius inueſtiga, ut tū ex memoria delictorum noſtrorū, tum ex æmulatione alienæ uirtutis, tum denique ex iudicii noſtri in noſipſos ſententia, quaſi ſtimulo quotidie compuncti, ac humiliores, & diligentiores facti, æterna fruamur beatitudine, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

K

2.Co.9. a,& 10. b

Supra.8

L

Pſa.38.

1.Co.11. g

A

Sup.11. d

Hic.

Ioā.13. b

M

Homi-

Homilia lxvj. ex cap. xx.

ET ascendens Iesus in Hierosolymã, assumpsit duodecim discipulos secreto, & dixit eis. Ecce ascẽdimus Hierosolymã, & filius hois tradetur principib. sacerdotũ, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudẽdum, & flagellandum, & tertia die resurget. Non illico cum à Galilæa redierit in Hierosolymã ascendit, sed signa prius non pauca fecit, & pharisæorum obstruxit ora, & discipulis de paupertate locutus est. Vende, nanq;, inquit, substantiam tuam, si uis esse pfectus. Et ad virginitatis similiter castimonia: Qui enim, inquit, capere potest, capiat. De humilitate etiam: Nisi enim conuersi fueritis ad conditionem horum paruulorum, non intrabitis in regnum cœlorum. De retributione quoq; in hac vita: Nam qui domos, fratres, sorores reliquerit, ait, centuplum in hoc seculo accipiet. Et de remuneratione futura: Et vitam, inquit, æternam possidebit. His igitur omnibus prius factis, atque dispositis, ad vrbem accessit. Cumque ascenderet, de passione rursus disserit sua. Nam quoniam facilè, quod nolebant, obliuisci poterant, crebritate inferendi memoria id eos tenere facit, & mœstitia audiendi consuetudinem succendit. Priuatim autem eos necessario alloquitur: non enim hæc efferenda erant, ex quibus nihil vtilitatis sequeretur. Nam si discipuli audientes turbabantur, quid non fecisset multitudo? An igitur vnquam id vulgo dictum est inquies? Immo publicè quoque, sed non ita apertè prædicatum. Soluite enim, inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo ipsum. Et, Signum quærit hæc generatio, nec dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et alibi, Adhuc paruo tempore vobiscum sum, & quæretis me, & nõ inuenietis. Discipulis uero non sic: sed quemadmodum alia, ita etiam hoc modo clarius dictum. Sed cuius rei gratia, quispiam opponet, si non intelligatur, multitudo erat? Hæc enim eis dicebantur, vt postea recordati credant illum volentem, non ignorantem, neq; coactum passionem subiisse. Discipulis autem nõ hac de causa solùm, verumetiam, vt diximus, vt expectatione exercitati facilius passionis dolorem perferant. Nam si præmeditati non fuissent, vehementi turbatione quassati iacuissent: hac de causa de morte solùm primo faciebat mentionem. Cum aũt corroborati fuerint, cætera quoq; adiecit, qp̃ s. tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum. Hæc autem prædicit, vt cum tristia venisse viderint, certiore spe resurrectionem expectent. Nam si mœsta non tacuit, & q̃ opprobrii plena esse videbantur non occultauit eis, non iniuria prospera quoq; erãt credenda. Tu uero considera, quõ ẽt opportunitate commoda, vniuersa patefecit. Nec enim statim p̃dicationem incipiẽs, nec in ipso passionis hæc dixit tpe, ne audientes turbarent: sed posteaquam virtutes eius miraculis cognouerunt, & æternæ vitæ pollicitationibus fuerunt confirmati: tunc passionis meminit, non semel, aut bis, sed sæpius, hinc hominem signis, & doctrina cõtexens. Alius autem euangelista prophetas quoque in testimonium citatos asserit. Alius non intellexisse ipsos affirmat, sed occultatum id uerbum ab eis fuisse, & quia tumultuabantur sequentes. Sed si non intellexerunt, inquies, nulla præmeditationõ poterant exerceri: quare prædictionis huius utilitas omnino euanescit. Ego autẽ, vt hãc ambiguitatem in maius extollam: illud addere non dubitabo, quia si non intellexerunt, quo pacto mœrebant? Alius enim euangelista dicit, quia tristabantur. Quomodo igitur si non percipiebant, aut quomodo Petrus, propitius tibi esto, dicebat? Quid igitur dicemus? Quia s. quod de morte audierint, & si non clarè dispensationis huius mysterium sciebant, intellexerunt tamen. Resurrectionem verò non intelligebãt, nec quæcunq; per eam mirifi cè acturus erat. Nam alios quidem ab aliis excitatos à morte viderunt. Quod uero qs quam seipsum excitauerit, & sic excitauerit, vt nunquam in posterum moreretur, minimè vnquam fuit auditum. Hoc igitur erat quod absconditum erat ab eis: sed nec qualis futura esset ipsa mors, & quõ ip sum aggressura foret sciebant, ideo igitur sequentes turbabuntur. Mihi autem etiam videtur magno stupore illos torpescere de passione sua differentem audientes: nec qa resurrecturum se illis inculcabat, ideo confidebant: sed cùm ad mortem, illusionem, atque flagella accessurum audirent, maximè turbabantur. Nam cum in mente versarent miracula, dæmoniacos. s. liberatos,

B Sup. 19. c Ibid. b. Sup. 18. a Ibi. 19. b Ibid. E. Ioã. 2. d C Sup. 12. c & Lucæ 11. d Ioã. 7. c D Luc. 18 f Sup. 16. d E

mortuos excitatos, aliaq; hmõi signa: non poterant his auditis nõ obstupescere, ac in magnam ambiguitatem incidere. Ita mõ hæc credentes, modo discredentes capere non poterant, adeoq; procul à recta intelligentia erant, vt Zebedæi filii ad eum accedentes de primo consessu eũ alloquerẽtur. [Volumus enim, aiunt, vt vnus ad dexterã, & unus ad sinistram sedeat.] Quõ igitur alius euangelista matrem ad hoc accessisse ait? Vtrunque fuisse credendum, matrẽque ab eis assumptam, vt authoritate supplicantis Christum facilius exorarent. Quod aũt id uerum sit, quodque ab ipsis hæc excogitata petitio fuerit, sed pudore uicti matris patrocinium assumpserunt: animaduerte quomodo Christus ab ipsos verba sua direxerit: sed prius quid, & qua mente petant, & vnde ad hoc impulsi sint, consideremus. Cum viderent se ante alios à Christo honorari, credinerunt hanc ab eo petitionem se impetrare. Quid porro est, quod petunt? Alius te docebit euangelista. Nam quoniam, inquit, propè Hierusalem erant, credebantque regnum Dei iamiam euenturum, quod huius vitæ, ac seculare opinabantur: hæc postulabant, vt ob honorem facilius etiam omnia pericula possent euitare: propterea Christus ab his eos cogitationibus abducẽs pericula, sanguinem, necemque ipsam expetendam esse iubet. [Potestis, inquit, bibere calicem quẽ ipse bibo? Nec turbetur quisquam, si adeo imperfectos dicimus Apostolos fuisse. Nondum enim mysterium crucis erat cõsummatum, nondum gratia spiritus in corda ipsorum infusa. Quare si studia virtutis ipsorum discere cupis, quales post datam gratiam spiritus fuerint considera: & videbis omnem ab illis turbationem animi fuisse superatam. Hac enim de causa eorum modo imperfectio reuelatur, vt apertè percipere possis, quales subito per gratiam effecti fuerunt. Quòd igitur nihil spiritale quærebant, nec de cœlestis regno quicquam cogitabant, perspicuum est. Sed verba quoq; petitionis ipsorum audiamus. Volumus, inquiunt, vt quodcunq; petierimus, facias nobis. Ad quod Christus. Quid uultis respõdit, non ignorans certè, sed vt respondere cõpulsi, vicus subaperiãt, quod sanare Christus intendebat. Illi uero qm̃ humano more id faciebant, coram cõibus erubescentes dicere, seorsum ab aliis discipulis Christũ accipientes interrogauerunt, Præcesserunt enim, inquit, vt remotis arbitris tutius loquerentur. Volebant autẽ, vt ego coniicio, quoniam super duodecim sedes sessuros discipulos audierunt, primatum huius cõfessus impetrare, & præponi quidem se cæteris præterquam Petro sciebant, quem formidates dicere ausi sũt. [Dic vt vnus à dextris, alter à sinistris sedeat.] Ita vrgebant dicentes, dic. Quid igitur ipse? Vt significaret nihil eos petere spiritale, sed nec scire quidem quid postulent: non.n petere auderẽt, si scirẽt, [Nescitis, ait, quid petatis.] Nescitis q̃ magnum, q̃ mirabile, ac ipsas superiores excedens virtutes, & adiecit. [Potestis bibere calicem, quẽ ego bibiturus sum, & baptismo quo ego baptizor, baptizari?] Perpendis quõ statim ab hac cupiditate ipsos remouit contraria eis differens. Nã vos, inquit, de honoribus, & coronis cogitatis: ego vero de luctamine, atq; sudore differo. Non p̃miorũ hoc tps est, nec illa gloria mea mõ apparebit, sed bella, pericula, & necem præsens continet uita. Perspice autem qualiter ipso interrogationis mõ, & hortatur, & allicit: non enim dixit, potestis ne vestrum effundere sanguinem, sed quonam pacto? Potestis bibere calicem? Deinde alliciens, inquit, quem ego bibiturus sum, ut communicatione laborum cum ipso prõptiores redderentur. Baptismum deinde idipsum appellauit, vt magnam orbi futuram expiationem hinc significaret. Illi autem desiderio quodã animi cõfestim promittunt, dicẽtes. [Possumus.] Nec idipsum intelligentes, quod se posse affirmabant, sed sperantes se habituros postulata. Ad q̃ Christus: [Calicem, inquit, meum bibetis, & baptisma quo ego baptizor, baptizabimini.] Magna vobis certè bona pdico: martyrii enim corona potiemini, & violenta morte, sicuti, & ego à vita decedetis. [Sedere autẽ ad dextram, & ad sinistram non est meum dare, sed quibus à pre mea paratum est.] Cum animos eorum in sublimius extulisset, & omni mœrore superiores calicis, & baptismi communicatione fecisset, tunc postulata eorum emendat. Sed quidnam sibi uult, quod modo dictum est? Duo.n. hic a multis quæruntur. Primum, si à dextris eius sedere quibusdam paratum sit: alterum, si dominus omnium non possit illis.

F

Mar. 10 e

H

lis præbere, quibus paratum est. Ex quibus primo soluto, alterum ēt patebit. Quid igitur est, qđ dicit? Null⁹ ꝓfecto à dextris, nullus a sinistris eius sedebit, inaccessibilis qđ pe sedes est illa, nō hoībus dico solum, sed angelis, sed archangelis, cæterisq; virtutibus, quod quasi ꝑcipuum vnigeniti priuilegium Paulus posuit, dicens. Ad quem autem angelorum dixit unquā, Sede à dextris meis? Et ad angelos quidē, inquit. Qui facit angelos suos spiritus. Ad filium autē. Thronus tuus Deum in seculum seculi. Quo igitur, dicit, sedere a dextris, atq; sinistris meis non est meum dare? An quia cōfessuri alii sunt? Minimè, minimè, inquā, ad mentem enim interrogantium cōdescēdens respondet. Nō enim de sublimi sede illa, quę ad dexteram patris est, aliquid sciebant, qui uel multo inferiora, quæ quotidie auribus eorum inculcabantur, nō percipiebant: vnum solummodo quærebant, ꝓfectura potiri, & omnium primos apud eum constitui. Quodq; iam diximus, cum K duodecim sedes audissent, ignorātes quod dicebatur, primatum cōsessus postularunt. Quid igitur ait Christus? Propter me quidem, ac prædicationis meæ gratia moriemini, & meæ passionis participes eritis, sed non est id satis ad primum locum atq; C ordinem obtinendum. Nam siquis postea ueniet martyrio, & aliorum omninm numero virtutum ita decoratus, vt non parum excedere vos videatur: nolite credere, quia uos amo cæterisq; antepono, idcirco eo qui maioribus nitet operibus expulso, vobis primum me locum daturum: nō dixit autem apertè hoc, ne turbentur, ænigmaticè verò id ipsum significauit, dicens. [Calicē quidē meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem à dextris & à sinistris nō est meum dare, sed quibus paratum est à ꝑre meo.] Qui bus porro ꝑparatum est? illis videlicet, qui fulgentissimis operibus euasuri sunt. Idcirco vero dixit, Nō est meum dare, sed ꝑris mei: nequis infirmum atq; ꝑpotentē ad hāc ipsum fore retributionē opinet. Sed quonāmodo, Non est meū, inquit, sed quibus paratum est? Verum ut clarius fiat quod dicimus, exēplo id ante oculos ponamus. Ad L æditorē igitur munerum atq; certaminis, quo multi atq; præclari athletæ confluāt, nuos quosdā ipsi ꝑcipua familiaritate cōiunctos accessisse fingamus, qui amicitia principis fieri postulare audeant, vt victores ipsi præconio declarati coronētur: quibus ille rndeat, Non est meum id dare, sed quibus labore atq; sudore præparatum est. Num igitur quasi non potentem illum id facere cōdēnabimus? Nequaquā, sed iustitiā eius admirabimur. Et qm̄ non personā, sed rem tespicit, laudabimus. Quemadmodum igitur æditionis munerū, atq; certaminis principem, non quia non pōt, sed quia nō uult luctationes transgredi leges, & iustitiæ ordinē conturbare: hic utique Christum id dixisse affirmam⁹. Ita undiq; illos cōpellebat, in gratia Dei primum, deinde in laboribus propriis oēm salutem, & gloriæ spem reponere: iō dixit quibus paratum est. Nam & si alii præstantiores videbuntur, si excellentiora q̄ uos opera facturi sunt, quō illis expulsis locum eorum vos occupabitis? An quia mei discipuli estis, idcirco etiam si non digni primatu eritis, ꝑmia tñ quoq; consecuturos vos arbitremini? Nā q̄ totius rei huius ipse dñs est, inde M patet quia uniuersum et iudicium tribuitur: ita enim Petro dixit. Ego tibi claues re Sup. 16. gni cœlorum dabo. Et Paulus significauit hoc ipsum, dicēs. Repositа est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dñs in illa die: nō 1. Ti. 4. solum aūt mihi, sed omnibus qui dilexerunt apparitionē suā. Apparitio vero Christi iam facta est. Quòd uero nullus Paulum antecedat, nemo omnium dubitat. Si autē obscurius hæc a dño dicta tibi uidētur, noli mirari: singulari nanque dispensatione usus ita eos dimittit, ut suasisse videatur, ne more ac passione hominum frustra de præfecturis solicitētur. Præterea nulla eos afficere mœstitia voluit, quæ vtiq; sermonis obscuritate assecutus est. [Tūc indignati sunt decē de duobus fratribus.] Tunc istud, qñ significat? Qñ scillos duos corripuit. Ita donec Christi sñia præferri eos uidebant, non indignabatur: sed reuerentia magistri, etiam si secum mouerētur, atque dolerent, amabant atq; honorabant, nec indignationem suam palam facere audebant. Similiter autem ad Petrum commoti, qñ ab eo data fuerat didrachma, non patefecerunt molestiam suam, sed solum, quis maior esset, interrogarunt. Postquam uero ipsos discipulos supplicando petere viderunt, indignantur, neque tunc statim:

quando

A qñ ad petendum illi acceſſerunt, ſed qñ increpatos à Chriſto, primumq; locũ, niſi ſeipſos dignos eos prębeant, negatum ſibi cognouerunt. Perſpicis qũo imperfectiores adhuc oẽs erant, & duo aduerſus decẽ primo eripere confeſſum nitebantur, & decẽ duobus inuidẽtes indignabantur. Verum, vt dixi, poſt aduentum ſpiritus eos conſidera, & uidebis oĩbus his paſſionibus ſuperiores. Audias igitur, qũo ipſe ille Ioãnes, qui mõ hæc à Chriſto petebat, primis honoribus Petro cedat, tum cõcionanti, tum
Acto. 3. c, d mirabilia facienti: vt Actus Apoſtolorum teſtantur, nec latere patiatur Petri virtutes, ſed & confeſſionem prædicat, quã ſilẽtibus cæteris magna ędidit voce Ioannes, & ingreſſum eius in monumentum non tacet, cæterisq; in oĩbus ſibi eum anteponit. Nã quomodo qũ patiebatur ambo affuerunt,
Ioã. 18. c ſuas laudes Ioannes ſuccidens, ait: Quia
Act. 12. a notus erat diſcipulus ille ſacerdoti, Iacob⁹ vero non longo tpe poſtea uixit. Nam ſtatim ab inirio rerum tanto ardore cõcaluit: vt humanis oĩno rebus neglectis ad tantã ſublimitatem aſcenderet, vt à perſecutoribus confeſtim occiſus ſit Et ſic quidem po
B ſtea ſummi oẽs facti ſunt. Tunc uero indignabantur. Quid igitur Chriſtus? [Cum aduocaſſet eos ait. Noſtis, quia principes gentium dominantur eorum.] Conturbatos enim atq; commotos, antequam verba ſecum hac de re faceret, tum ipſa vocatione, tum quoniã propius eos attraxit, ſummopere mitigauit. A communitate nanq; cæterorum duo illi ſe diſiunxerũt, & propius Chriſtum ſtantes, priuatim loquebantur. Aduocauit ergo etiam alios propè ſeipsũ, vt ad ea quæ diximus, etiam ipſi occultius dicta æderent, & vtrorumq; paſſionem ſederet: non vt prius paruulorum quadã productione, quorũ ſimplicitatem imitãdam præcepit, ſed acrius à contrario arguens. [Principes, inquit, gentium dñantur eorũ, & qui magni ſunt, poteſtatem habent in eis. Apud uos autem non ita erit: ſed qui uult maior fieri inter uos, hic ſit omnium miniſter: & qui vult eſſe primus ſit vltimus omnium.] Ita gentium moris eſſe oſtendit prima quæq; appetere. Tyrãnica enim hæc paſſio eſt, & nonnunquã eximios etiã viros perturbat: quapropter cum vehementiore caſtigatione indigent, acrius etiam ipſe inſurgit, cõparatione gẽtiũ ægrotantem ipſorum aĩum retinens. Ita horũ quidem inuidiã, illorum uero arrogantiã ſuc- C
cidit, quaſi magna uoce, dicens: Nolite tan quã contẽpti commoueri. Nã qui primatũ quærunt, ſibi ipſi dedecori ſunt, ignorãtes hoc ſe pacto ĩ infima detrudere. Nõ enim externis ſimilia noſtra ſunt: nam apud gentes, qui principes ſunt, ipſi dñantur: apud me aũt qui vltim⁹ eſt, is ſumma tenet. Hæc ne ſine cauſa dicta putetis, ex factis dictisque meis facilè comprobantur. Plus enim factũ eſſe à me, q̃ dictum videtis: qui cum ſuperiorum dñs ſim virtutum, homo fieri volui, & ſperni atq; dehoneſtari dignatus ſum. Et quod maximum eſt, ad mortem ip ſam ſponte feſtino. [Filius enim hominis, ait, non uenit ut ei miniſtretur, ſed vt ipſe miniſtret, & aĩam ſuam in redemptionem daret multorum.] Ita ipſe, inquit, aĩam ſuã in redemptionem inimicorum ẽt meorũ trado: tu uerò humiliatus ſi fueris, pro teipſo id facies, qđ ego non mei, ſed tui cã ſuſcepi. Noli ergo timere quaſi honorẽ tuum humilitate amittẽs: nunquã. n. poteris tantum humilitatis oſtendere, quantum pro te dñs ſuſcepit: cuius deſcenſus, & alios exxit, & gloriam eius manifeſtauit. Nam antequam homo factus eſſet, ab angelis ſolũ cognoſcebatur: poſtquàm autẽ hominem aſſumpſit, & crucis patibulo pependit, nõ D
ſolum gloriam illam non amiſit, verumetiam hanc acquiſiuit, quæ à cognitione orbis reſultat. Quare nullo pacto metuas, quaſi tollatur honor tuus, ſi teipſum humiliaueris: hinc. n. uel ad cœlos vſque gloria tua pertranſit, hinc amplior atq; præſtantior redditur, hinc regni ianua tibi aperitur. Caueamus igitur ne contrariã facientes viam, aduerſus noſipſos acerrima bella geramus. Si. n. voluerimus magni ac mirabiles videri, non modo tales non erimus, verumetiam cæteris omnibus abiectiores futuri ſumus. Perpendis qũo vbiq; ita eos horratur, vt quod petunt ex contrariis quã arbitrentur inuenturos oſtendat: ſic in ſuperioribus de auaris, & inanis gloriæ cupidis factũ declarauimus. Cuius. n. rei gratia coram hominibus tua erogas pauperibus. inquit? Nonne vt magna gloria fruaris? Noli ergo ita id facere, & permanentem gloriam conſequeris. Quam autem ob rẽ pecuniam accumulas? Nonne vt locuples euadas? Noli ergo pecunias conſeruare, &

veris

veris diuitiis potieris. Simili quoq; modo in hoc loco, cuius rei gratia, inquit, primatus, & præfecturas desideras? Vt cæteris scili cet præstes. Vltimũ igitur ordinem eligito, E & tunc primum obtinebis locum. Quare si magnus vis fore, hæc ipsa cõtemne, & eris profecto magnus. Illud enim quod tu maximum putas, minimum omnium est. Vides quomodo huius ægritudinis superiores effecit, hinc omnino assecuturos, quod quærebant demonstrans, si hoc spernant, illud admirentur. Gentium autem idcirco mentionem fecit, vt ea ratione opprobrii plenã, & detestabilem hanc rem esse ostẽdat. Qui enim sibi non arrogat, is verè humilis est: qui vero humilis est, is ad veræ sublimitatis cacumen volauit: quæ non appellatione solũ ac nomine, sed re ipsa sublimitas est. Et externa quidẽ celsitudo, necessitatis atque timoris est: hæc vero interior atque nostra, celsitudini diuinæ similis esse cognoscitur. Quare qui apud nos magnus est, etiã si nemo ipsum huiusmodi esse dicat, verè tamen magnus est: sicut è contra superbus, quem omnes admirantur, & colunt, omniũ vero humillimus reperitur: & ille quidem honor cum a coactis tribuatur, facilè dissperdit: hic verò quoniam ex honorãtiũ animo ꝓficiscitur, stabilis permanet. Hac ratione sanctos viros maximè admiramur, F qui quò cæteris erant excellentiores, eo humiliores seipsos dicebant: qui ad hunc vsq; in diem in sublimitate sua perseuerant, cũ nec mors quidem ipsa magnitudinem eorũ deprimere potuerit. Et si vultis, ratiocinando etiam illud inuestigemus. Sublimis quidem esse dicitur, aut proceritate corporis huius, aut quia in editiore loco sit collocatus: humilis autem, qui huic contrarius est. Attendè igitur, & videbis nihil humilitate altius, nihil arrogantia depressius. Nam arrogans quidem atque superbus maiorem se cæteris arbitratur, & neminem se esse dignum affirmat. Nec ita magno quispiam poterit honore ipsum afficere, quin cupiditate maiori agitatus, parum sibi collatum arbitretur. Cumque laudem ab hominibus quærat, spernit eos, atque contemnit: quæ res adeo expers rationis est, ut ænigmati simillima sit: quos.n. despicit, ab his hominibus gloriã quasi debitam flagitat. Perspicis quomodo, qui se altius recipit, is humi affixus iacet. Nam quòd abiectos cæteros homines esse putet, idq; in ipso cogitet a uocabulo ipso manifestum est: hoc.n. arrogantiam, atque insolentiam dicimus. Si ergo ita cæteros spernis, cur adulationibus laudem ab illis aucuparis? Cur tantam tecum turbam hominum circumducis? Vidisti re ipsa humilem homunculum, atque supinum caducis omnino rebus subnixũ: age iam è contrario qualis uere sublimis G sit, consideremus. Hic certè non ignorat quantum, & quid homo sit, hic rectè intellexit magnum eum esse hoĩem, qui cũ omniũ minimus sit, minimũ quoq; se putat. Quocirca quantumcunq; sibi honoris tribueris, maximum arbitratur. Constans igit est, atque sibiipsi conueniens, nec modo hoc, modò illud sequitur: sed quos excelsos putat, ab his etiã si parum honoris nãci scatur, summopere propter celsitudinem illorum honorari se putat. Insolens aũt pusillos eos arbitratur, qui eum honorant, sed laudari se ab illis, singularem omnino rem arbitratur. Humilis rursum a nulla ægritudine capitur, non pturbatur ira, nulla cupiditate gloriæ uexatur, non uincitur liuore. Quid igitur sublimius animo harũ pertur bationum experti? At uero arrogãs, atq; insolens, ceu uermis in stercore, sic in his passionibus semper inuoluitur. Nam & inuidia, & ira, & inanis gloria, uehementer animum illius exagitant. Vter igitur excelsus, atq; sublimis est: qui his passionibus seruiliter pressus, quasi ei dominentur, expauescit: an qui sic superior est, ut nullo modo ab his capi posse uideatur? Quamnã autem altius tu uolare opinaris? Vtrum eam quæ H cum per aera feratur, arundines aucupis atque retia non formidat: an eam quæ, uel sine arundine ac uisco, quoniam humi serpat potius qaàm uolat, manib. facilè capitur? Huiusmodi certè insolens animus est, qui cum humi serpat, in oẽm laqueum incidit: quod etiã à nequissimo illo dæmone colligere possumus, qui propter arrogantiam in profundum depulsus est: homo autem, quanuis corporeus sit, tamen si humilitate polleat, ita illum excedit, ut sub calce hominis ille iaceat. Calcate, nanque, inquit, super serpentes, & scorpiones, ita Esa. 14. homo cum angelis in cœlis seipsum po- c, d test locare. Hoc ipsum etiam ab homi- Lu. 10. c nibus superbis intelligere possumus. Ve- & Psal. niat enim illius Barbari tibi in men- 90. c tem,

Sublimis. Humilis.

Arrogãtia.

tem, qui tantum ductitauit exercitum, qui nec ea quidem, quæ a sensu cognoscimus nouerat: nesciebat enim vtrum lapides essent, simulachraq; : & idola vtrum essent simulachra ignorabat, qua de causa inferiorē se istis omnibus faciebat. Fideles vero, piique homines vltra Solem feruntur: neque his sublimius quicquam inuenitur, cum vel ipsa cœli connexa transgrediantur, & angelis prætermissis apud regiam sedem assistant Præterea quemnam deiectum, atque infirmum putabimus: vtrum eum, cui Deus patrocinatur, an eum quem Deus impugnat? Hunc vltimum videlicet. Audias ergo, quid de vtroque scriptura clamitat: Superbis, inquit, atque arrogantibus Deus resistit, humilibus autem gratiam præbet. Illud etiam abs te libenter quæram, quemnam arbitraris sublimiorem sacrumne virum, a quo grata Deo quotidie sacrificia offeruntur, an eum qui nullam apud Deum fiduciam habeat? Et quas, inquies, hostias humilis offert? Dauid illum de hoc audias. Sacrificiū, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus nō despicies. Vidisti quàm mundus humilis sit, videas & insolentis impurissimas sordes. Impurus, inquit, apud Deum est omnis immundus corde Ad hæc, in altero Deus ipse requiescit. Super quem enim respiciam, ait, quàm super mitem, & quietem, & trementē sermones meos? Alter autem cum diabolo humi traditur: inflatus enim diaboli supplicia sustinet. Ne fortè inflatus, Paulus inquit, in iudicium incidat diaboli. Quòdque mirabile est, contrarium semper, quàm optat, eum persequitur. Nam cum cæteros contemnat, vt maiori dignus honore videatur, maximè omnium ipse despiciur. Ridiculi enim & omnium inimici sunt, qui ira & inuidia facilè capiuntur, quæ eius maximè comites sunt, quare nescio siquid peius excogitari possit: extremitas enim malorum certè hæc est. Humilibus vero quid iucundius? Quid beatius? Qui cum Deo gratissimi sint, nō paruam etiam ab hominibus, quàm non quærunt, gloriam reperire solent. Nempè ab hominibus, quasi parentes coluntur, quasi fratres amantur, quasi propria membra fouentur. Amplectamur igitur humilitatem, si sublimes fieri desideramus, præsertim cum videamus ab insolētia deiici homines. Hæc enim ad humilitatis barathrum Pharaonem detrusit: nescire nanque dominum dicebat, & soricibus, & ranis, ac muscis deteriorfactus est: postremo cū ipsis armis, & equis submersus fuit. Abrahā verò è contrario, Ego sum terra, & cinis, prædicabat: propterea & multa Barbarorum milia vicit, & cum in medium Aegyptiorum incidisset, maiori cum triumpho euasit, cui virtuti semper inhærens, sublimior in dies reddebatur: immò vero sublimior quotidie fit, cum eis laudes vbiq; decantentur, Pharao autem, & terra, & cinis, etsi quid humilius excogitari potest, factus cognoscitur. Nihil certè magis Deus, quàm arrogantiam auersatur. Quid enim non fecit, vt hanc passionem destruat? Hac enim de causa mortales facti, in dolore ac luctu viuimus. Ideo in continuo labore, atque sudore, & affligenti operationi constituti sumus. Arrogantia quippe primus homo, cum æqualitatem Dei speraſſet, deliquit: & ita non solum quo optauerat, non ascendit, verumetiam a sublimitate propria decidit. Hoc nempe superbiæ opus est, vt non modò nihil boni nobis afferat, sed etiā quæ habemus corrumpat: è contra vero humilitas facit. Nam & ea quæ nobis assunt bona conseruat, & quæ non habemus facilè adiicit. Hanc igitur admiremur, hanc sequamur, vt & in hac vita honorificè conseruemur, & futura gloria potiamur, gratia, & misericordia dñi nostri Iesu Christi. Am.

Iac. 4. b
Ps. 50. d
Es. 66. a
1. Tim. 3. b
Exo. 5. a
Ibi. 14. g
Ge. 18. d
L
Ge. 3. b

Homilia lxvij. ex cap. xx. & xxi.

ET egredientibus illis a Hierico, secuta est eū turba multa. Et ecce duo cæci sedētes secus uiā, cum audissent qa Iesus transiret, clamauerunt, dicentes. Miserere nobis Iesu fili Dauid]Respice q̄bus locis ad Hierusalē transit, vt vbi antea versabatur ignorare non possis. Maximè autem mihi quærendum videtur, cur non inde rectè in Galilæam, sed per Samariam transiit: sed hoc quidem studiosis relinquamus. Nam siquis curiosius hoc inuestigare voluerit, inueniet Ioannem huius causam conscripsisse. Quare nos propositum nostrum sequentes, hos cæcos audiamus, qui multis excellentiores cernentibus erant. Nam quanuis nec ductorem habere, nec videre ipsi possent aduenientem, summo tamen studio, ac contentione ad ipsum venire conabantur.

M
Ioā. 4. a

UNIVERSIDAD DE MURCIA

nabantur? Cumq; magna voce clamarent, iussi tacere magis clamabant Cõstãs quippe, ac fortis animus, quo magis vetatur, eo altius prouehitur. Christus verò carpi eos patiebatur, vt oẽs animi eorũ feruorẽ facilius cognoscerẽt, curationeq; dignos crederent: quapropter nec, vt solebat, an crederent interrogauit. Satis enim superque clamor, & adueniendi erat conatus ad fidem eorũ declarandam. Hinc iam apertè discere potes dilectissimè, quia etiamsi valde viles, atq; etiam abiecti simus: tamen si ardenti animi studio, ad Deum accedamus, per nosipsos sine mediatore ipetrabimus, quæ petamus. Considera enim qũo nullus Apostolorum istis affuit, sed è diuerso, quãuis multi eos repellebãt, omni tñ impedimento superato ad Iesum peruenire voluerunt. Ita etsi nullam ex vita fiduciam euangelista eis tribuit, ardore tamen animati sibiipsis sufficerunt. Hos igitur imitemur, etsi vel tardior Deus ad tribuẽdum fit, vel multi ceù importunos retrudãt, non cessemus tamen petere, scientes hoc pacto maximè Deũ a nobis posse placari. Sic enim etiam ardentẽ eorum voluntatem nõ pauperies, non cęcitas, non quia continuò non fuerant audiri, non quia turbæ repellebãt, nõ denique vlla res alia potuit extinguere, talis quippe est laborans, & inflammatus animus. Quid igitur Christus? Vocauit eos, & dixit [Quid vultis, vt faciam vobis? Dicunt ei, Domine, vt aperiantur oculi nostri.] Cuius autem rei gratia eos interrogat? Nequis scilicet putet aliud illos petiisse, & aliud ipsum præbuisse. Deinde vbique solitum scimus virtutem, & fidẽ petentium obductam prius reuelare, & tunc demum eos curare, tum vt in imitationem alios concitet, tum vt curationis dono dignos fuisse demonstret. Hoc & in muliere illa Chananæa effecit, hoc in Centurione, hoc in ea, quæ fluxum sanguinis patiebatur: immo verò mirabilis illa mulier interrogationem domini præuenit, nec tñ ẽt sic ab eo prætermissa est, sed post curationẽ prædicatur. Ita vbiq; diligentissimè aduenientium fidem reuelabat, & extollebat, quod nunc quoq; factum esse videmus. Cum autẽ illi videndi facultatem petiissent, misericordia motus tetigit illos. Hæc quippe curationis sola causa est, propter quam in hunc mundum descendit. Et quãuis misericordia sua, & gratia cureꝰ, dignos tamen quæritat: quales illos fuisse tam clamoribus, & constanti eorum conatu patuit, quàm quia curati non resilierunt post beneficia, ingratitudinẽ, vt multi, ostẽdentes: ita & ante curationem perseuerantis, & fortis animi, & post donum gratissimi reperti, secuti sunt eum. [Et quando appropinquauit Hierusalẽ, & venit in Bethphage ad montẽ Olueti, tunc misit duos discipulos, dicens. Ite in castellum quod contra vos est, & inuenietis asinã alligatã, & pullum cum ea: soluentes, adducite mihi. Et siquis vobis dixerit aliquid, dicetis, quia dominus his opus habet: & confestim dimittet. Hoc aũt factum est, vt adimpleretur quod dictum est per prophetam. Dicite filiæ Sion. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedẽs super asinam, & pullum filium subiugalis.] Sæpe quidem ẽt anteà, nũquã verò ita clarè in Hierusalẽ ascendit. Quænam igitur huius rei causa est? In dispensationis exordio, cum neq; ipse ita clarus esset, nec passionis tẽpus appropinquaret, indifferenter cũ illis versabatur, occultãs seipsum. Nã nec ipse mirabiliter patefaciendo se uisus esset, & illi maiore inuidiæ incendio flagrassent: nunc aũt cum uirtutis suæ multis signis periculum feccrat, & crux in ianuis adesset clarius seipsum reuelat, & cum maiore, ac congruente oĩa facere authoritate videtur. sed pp hęc maioribus inuidiæ stimulis tabescebant: quæ quãquam sic ab initio agere poterat, commoditatem tamen ordinati progressus conseruauit. Tu verò diligẽter expende quot mirabilia peragit, & quot prophetias adimplet: asinã inuenturos prædixit, neminem prohibiturum, & omnes tacituros affirmauit, quæ Iudæorum culpa non parua esse videtur: siquidem qui nunquam eum viderunt, sua ipsi sine controuersia tradunt, cum Iudæi etiam per discipulos signa facientem videntes non receperunt. Non fuit res ipsa parua. Quis enim illis persuasit, præsertim pauperibus, ac forsan agricolis, nullo modo aduersari? Cur dixi, non aduersari, sed nec interrogare quidem, aut interrogantes responso audito tacere, atque cedere? Nam utraque ista pariter mihi mirabilia, & inaudita uidentur. Non enim paruum est, cum traherentur iumenta, nihil dixisse: & si dixerunt, cum audissent quia dominus illis indigeret, cessisse, maximè

cum

A Cautèlege; intercessio. n. sanctorum præsertim est nobis pne cessaria, ut author sæpius docuit.

B Sup. 15. c. Ibi. 8. a. Ibi. 9. c.

Diuina misericordia pꝰ uenientem, semel præsuppositã. Cap. 21.

C Es. 62. d & Zac. 5. b.

D

cum non ipsum, sed discipulos eius viderent. Hinc omnes docet, Iudæos in ipsum irruētes solo nutu reprimere potuisse. Hinc etiam discipulos docet, quicquid ipse peteret, etiam si animam dare iuberet, absq; vlla controuersia esse parendum. Nam si cessserunt ignoti, quid discipuli facere debēt? Duplicem autem ad hæc prophetiam: alteram opere, alteram verbis adimplebat. Opere quidem, quia scriptum est à Zacharia, quod in asina sicuti rex sedebit. Cum igitur id, veluti scriptum est, expleret, alterius ipse prophetiæ dabat initium, quæ futura erant ipsis factis significando: Immundarum enim vocationem gentium, & quia in ipsis requiesceret, & venient atque adorabunt eum, res ista significabat: ita prophetiæ prophetia succesit. Mihi uero non id. circo solum in asina sedisse videtur, verū etiam vt viuendi philosophia nos erudiret, ita simul, & prophetias adimplebat, & dogmata veritatis plantabat, & viuendi præcepta exemplis præbebat, & affirmabat. Regulas enim nobis præbet, ne maiora, quàm necessarius vsus exigat, requiramus. Itaque quando etiam nascebatur, non magnificas ædes, non locuplerem matrem, sed pauperrimam, & fabro desponsatam elegit, & in tugurio nascitur, & in præsepio ponitur. Sic discipulos non oratores, aut prophetas uoluit, nec genere, aut fortuna claros, sed inopes, ualde atq; ignotos. Mensa sua hordeaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos discipuli è foro emetent, referta erat. Recumbebat præterea in fœno: vestes viles, nec conditionem vulgi excedentes induebatur. Domum nullam habebat, cumque de loco in locum transeundum erat, pedibus iter faciebat, & sic faciebat, vt labore plerunque conficeretur. Nunquàm in sede, nec in puluinari, sed in ipsa superficie terræ, modò apud fontes solus sedebat, & mulierem Samaritanam alloquebatur: sic mediocritatem in mœrendo nos docēs, quando res postulabat, lachrymas effudit, terminos nobis in omni re constituens, vt quousque progrediendum esset, non ignoremus. Quibus etiam nunc, quoniam iumentis opus esse imbecillioribus nō ignorabat, modum exemplo dedit, ne aut equis, aut mulis sublimes feramur, sed asino, quādo res cogit, insidere: neque ulterius progredi, sed vbique necessitate vsum terminare. Sed videamus iam tam verborum, quàm rerum prophetiam. Quæ igitur est illa? Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, ascendens super iugalem, & pullum nouum: non currus, vt reges cæteri, agens, non vecti galia exigens, non elatus tumore, nec satellitibus constipatus: sed magnam vndique monstrans humilitatem. Interrogetur ergo Iudæus, quisnam regum asina vectus Hierosolymam intrauit. Neminem profectò præter Christum dicere possunt. Hęc faciebat, vt quemadmodum diximus, figuris vētura significaret. Etiam enim hic, & nouus populus olim immundus per pullum significatur, qui postquam in eo Iesus quieuit ab omni sorde liberatus, mundus electus est. Perpende autem examussim imaginem esse conseruatam. Discipuli quippe iumenta soluunt, quoniam & nos, & illi per Apostolos vocati sumus, & nostra fides in zelū illos deduxit. Præterea idcirco asina pullum suum sequi perspicitur, quoniā postquam in gentibus Christus sedebit, tunc & Israelitæ zelantes venient: quod Paulus significans, dicebat: Quia cæcitas ex parte Israeli accidit, quousque plenitudo gentium intraret, & sic vniuersus Israel saluabitur. Quod enim figura hęc facta propheticę figurabat, à dictis manifestum est. Nisi ēm ita esset, non tanta cura certè propheta pulli etiam ætatem prædixisset. Illud etiam discimus, quemadmodum nemo tunc Apostolos, ne abducerent iumenta, detinuit: sic nullus vetare potuit, ne gentes ab idololatria remouerentur. Non aūt in pullo nudo, sed super Apostolorum iniectas vestes insedit. Pullo n. oblato vniuersa iam a se præbent, sicut & Paulus dicebat. Ego autem iucundissimè consumā, & consumat ego ipse pro animabus vestris. Tu verò subitā pulli donationē admirare, qūo dum esset indomitus, & freni oīno expers non resiliit, nec reluctatus est, sed quietè quasi assuetus ferebatur. Gentiū enim obedientia hinc significatur, & repentina in meliorem vitam mutatio: quæ omnia illis verbis facta sunt: Soluentes, adducite mihi ita inordinata in ordinē, & immunda ad mundiciem redacta sunt. Deiectionem Iudæorum considera, qui quāuis tam multa eius signa viderint, nunquam tamen ipsum sic admirati sunt, quemadmodum nunc, quia turbas concurrere aspexerunt, vehementer obstupescunt.

Zac 9.b

E

Luc.1.c

1.Co.1.d

Ioā.6.a

Io.4.b, c

C

F

G

Ro.11.c

2.Co.12. c

H

Con-

Concussa enim fuit, inquit, vniuersa ciuitas, dicens Quis est hic? Turbæ autem dicebant. Hic est Iesus propheta, qui est a Nazareth Galilææ. Ita quando tandem magnũ quid de ipso dicere visi sunt, tũc humilis, & abiecta sententia sua humi trahebatur. Hęc autem faciebat, non vt se hac pompa ostentaret, sed partim, vt & prophetiam (vt diximus) impleret, & vitam nostram instrueret: partim, vt discipuli hęc maximè solamen mortis eius haberent, cũ viderent in nullo inuitum posse violari. Tu verò id etiam admirare, quòd tã a Zacharia, quàm a Dauid ad vnguem istam prædicta fuerunt. Sic igit etiam nos faciamus, & laudes cantemus, & vestimenta eis tradamus, qui ipsum afferũt. Qua n. re digni erimus, cum illorum alii asinam vestimentis suis Christi sessuri gratia ornarent, alii indumenta humi sternerent: si nos nec nudum ipsum videtes, a reconditis pro eo quicquam impendere nolu
I mus? Et cum illorũ alii præcedant, alii subsequantur, nos aduenientem repellamus, atque contemnamus: quo putas hęc supplicio digna esse? Accedit ad te dominus indigeus, tu ne supplicantem quidem audire poteris, sed accusas, & increpas, præsertim cũ talia verba perceperis. Quòd si ad proculum argenti offerendum, & frustra panis præbenda adeò tenax, auarus, & piger es, quid faceres si vniuersa tibi essent euacuanda? Nõ vides quot quantaque hi qui se munificos vulgo appellari volunt, scortis in theatro largiuntur? Illorum tu nec centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscunque obuiis dare iubet, & si huic rei gehẽna immineat, iucundè tamen illi obtemperas: cum verò Christus regnum, si indigentibus obtuleris, tibi retribuat, non modò nihil præstas, sed insuper etiam petentes cõtumeliaris: sic apertè mauis obedire diabolo, vt puniaris, quàm Christo parere, vt saluetis. Qua quidem vecordia nescio, siquid vesanius, vnquam possit excogitari: gehennam ille, hic regnum pollicetur: & vos hoc neglecto ad illum accurritis, & hunc venientem repellitis, illum etiã cum longè absit, vocatis. Non aliter ergo fit, ac si cum diadema, & purpuram rex afferret, sperneretur: latro autem, qui acutũ, quo
K te interficias mucronem largiatur, facilè persuadeat. Quæ intelligentes, charissimi, aperiamus oculos aliquãdo, & vigilemus, oro. Ego n. iam erubescõ cum toties me dixisse de eleemosyna sciam, & nihil exhortationibus meis dignum confecisse videam: & factum quidem esse aliquid non ignoro, nõ tamen tantum quantum optabam. Sed certe no quidem vos seminantes, non tamen plena dextera: quare timeo, ne parce quoque metatis. Vt tamen parcè proiici semẽ videatis, considerate, si videtur, vtrum plures in ciuitate inopes, an diuites. Ego quidem puto decimam, ferè partem ciuium diuitiis affluere, & decimam tanta paupertate opprimi, vt nihil penitus habeant, cæteros inter conditionem istorum collocari. Partiamur igitur multitudinem vrbis per egenorum numerum, & videbitis quàm magnum ex hac consideratione dedecus erumpat. Nam qui magna copia rerum abundant, pauci certè sunt, quorum vero mediocris fortunæ, multi: qui autem nihil habẽt, pauciss imi. Cumque plurimi sint, qui famescentes possint saturare, multi tamen esuriunt, non quia non possumus illis satisfacere, sed quia durities, & inhumanitas corda nostra occupauit. Nam si locupletes, & il L
li qui mediocris fortunæ sunt, cibo & vestitu indigentes inter se partiantur, vix centũ aut quinquaginta viri vnum pauperem sortientur. Et in tanta eorum multitudine, qui subuenire possunt, egentes pauperiem suam quotidie famescentes deplorant. Sed vt apertissimè inhumanitatem eorum videas, vnius diuitis, nec valde locupletis hęc ecclesia fructus colligens: cogita tecum, quot uiduis, quod virginibus quotidie succurrat. Iam enim numerus eorum in catalogo ascriptus ad tria millia peruenit: & præterea multis, qui carceres habitant auxiliatur, multis in hospitali laborantibus, multis aduenis, multis leprosis, omnibus qui altari assistunt, cibaria, & indumenta præbet, multis eam qui quotidie ad petendum accedunt, nec tamen ecclesiæ opes, idcirco diminutæ sunt. Quare si decem solummodo viri hoc impẽdio in pauperes sic vterentur, nullus in hac vrbe fame, aut nuditate laboraret. Sed quid, inquies, liberis nostris relinquimus? Sortem certè, quanuis & fructus ita dispositi mitificè crescant, & in cœlis reconditi vobis conseruentur. Quòd si ita non vultis, mediam saltem fructuum partem, aut tertiam, aut quartam, aut, quod minimum est, saltem decimam Christo præbea-

M præbemus. Gratia enim misericordia Dei decem vrbium inopes hæc ciuitas nostra cõtinuè posset enutrire. Quòd si vultis, ratiocinando tamen inquiramus, quãuis ita res pateat, vt nulla ratiocinatione nobis opus esse videatur. Videtis igitur quot quantaq; vna domus ad ciuilia onera, quotannis con
Mat. 11. ferens, nunquam hac impẽsa laboret, quam si diuitum singuli pauperum gratia susciperent, momento cœlum raperent. Quę igitur venia, quæ satisfactio poterit esse, cum ex istis rebus, quas omnino morituri relinquimus, non ita indigentibus copiosè præbeamus, sicut multi scenicis tribuunt, præsertim cum æternæ sic danti retributiones debeantur? Oportebat quidem etiam si hac in vita perpetui maneremus, huic benignitati non parcere: cum verò paulò postea nudi hinc rapiamur: quæ nobis satisfactio erat, si neque a nostrorum fructibus prædiorum esurientibus opitulamur? Non enim cogi facultatem minuere, nõ quia id nolim, sed quia te valde alienum ab hac re perspicio. Non ergo audeo illud dicere, sed ad exponẽdos fructus horror, & nihil esse hinc reponendum cõsulo: satis est tibi, quòd quasi à copioso fonte pecunia fructuum confluat i dies, fac inopes rerum tuarum participes, dispensa probè, quæ tibi diuinitus com-
A mendata sunt. Sed onera publicè, inquies, tribuo. An ideo forsan despicis quia nemo te hic dare cogit & publicè quidem, quanuis nihil agri tui produxerint, necessa riò præbes, cum nõ audeas aduersari: Christo vero ita miti, & tunc solum modo petenti cum fertilitate agrorum abundas, nec iucundè quidem respondere dignaris? Quis igitur te liberabit a tormentis futuris? Nullus certè. Nam si pp has præsentes pœnas intribuendo ciuitati diligentissimus es, graviores esse futuras memento, vbi non in carceres, sed in ignem deiicieris æternũ. Quare horum omnium gratia hæc tributa pauperibus primum conferamus. Nam & faciliu s id facere possumus, & merces maior debetur, & maiora multo meremur, & acerbiora non facientibus supplicia imminẽt, quæ nullum vnquam habitura terminum sunt. Quod si milites tibi alendos obiicias qui pro te cum Barbaris pugnent: considera non paruum esse pauperum exercitum, qui periculosum pro te bellum susciperе parati sint. Nam si quicquam abs te acceperunt, Deum orando propitium tibi reddet, & loco Barbarorum, insidias dæmonum procul repellent, vires diaboli debilitantes, vt non possit omnino animam tuam expugna B re. Quare cum videas hos quotidie milites ad regem precibus pro te intercedere, alimenta sibi quasi debitum conferas retributum. Mitissimus enim est rex hic noster, nulla vi exigit: sed sponte oblatum etiam si minimum sit, suscipit: & si longo temporis spatio necessitate quapiam detentus nõ feceris, non cogit. Non abutamur ergo longanimitate, ac misericordia eius, verum reponamus non iram, sed salutem: nõ mortem, sed vitam: non tormenta, & pœnas, sed honores, atque coronas. Nihil hic impendes, cum transferantur offerenda nullus labor suscipiendus est, vt in argentum redigas: alimenta offeras solum, & ipse dominus in cœlum transponet, ipse mercaturam hanc quæstuosam faciet: non indiges hic ministris deferendi, nec testibus, tutum semper est, quod dedisti, & mirabili mercaturæ genere crescit, atque multiplicatur. Prę terea quæ reipublicę tribuis, nunquam tibi redduntur, cum hæc eximio quodam fœnore, & lucro spiritali restituentur. Istis enim respublica, illis tu ipse veteris: quasi enim Deo credantur, chirohraphum tibi C diuinitus fit. Qui enim, inquit, pauperis miseretur, Deo fœneratur. Etenim quanuis Pro. 19. c dominus omnium sit, non est tamen dedignatus, & arra, & vadibus rem firmare. Quænam igitur arra est? Hæc certè præsentia sensibilia, & spiritalia exordia futurorum. Quid igitur procrastinaris, & inertia corrumperis, cum multa iam receperis, & maiora expectes? An ignoras fortassis quot, quantaque recepisti? Ipse corpus tibi formauit, animam creauit, ratione solum ex omnibus animantibus honorauit, omnium visibilium rerum usum præstitit, cognitionem suam tibi largitus est, filium suum pro te tradidit, baptismum multis plenum donis concessit, sacra mensa donauit, regnum & ineffabilia bona pollicitus est. Qui ergo tot iam accepisti, tantaque acceptarus es (non enim uereor eadem rursus repetere) pereuntibus pecuniis pro co parcis, & qua uenia dignus eris? Sed cum filios aspiciam, inquies, non possum non retardari. Nimirum ad hæc lucra tibi filii

quoque

quoq; instituendi sunt. Nam si magno fœnore argentum tibi esset collocatum in homine grato, nec impotēti: scio huiꝰ te malle debiti literas liberis relinquere, vt ingētes inde capiant fructus, quàm pecuniam, nec cogerētur alios q̄rere vbi tuto queant collocare. Da igitur filiis tuis has literas, Deum sibi debitorem relinque. Agros qui dem nō vendis, sed liberis relinquis, vt eo-
D rum fructibus ditiores euadant. Hoc verò chirographum, qđ maiores omnibus præ diis fructus reddere solet, relinquere filio recusas? Magna certè, id est simplicitas, imò verò clemētia præsertim cum scias, qa quāuis hoc filiis relictū chirographū sit, tamen & ipse abiens tecum portas. Talia quippe spiritalia sunt, vt multis multiplicata satisfaciant. Non simus igitur ita paupe res aīo, neque inhumani atq; crudeles aduersus nosipsos: sed quæstuosam hanc mercaturam suscipiamus, quæ simul, & nos abeuntes comitabitur, & filios nostros nō derelinquet, & tam nos, quàm illos ad futurā beatitudinem perducet, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria, & imperium cum patre, & spiritusancto. Amen.

Homilia lxviii. ex cap. xxi.

ET cū intrasset Iesus in tēplū eiecit oēs uendētes, & emētes, & mēsas numulariorū euertit, & cathedras uendentium co
Es. 56. c & Hier. 7. b lūbas: & dicit eis. Scriptū est, Domus mea, domus oīonis uocabitur: uos aūt eam feci
Ioā. 2. c stis spelunca latronum.] Similiter Ioānes quoq; scripsit: sed ille in principio euange
E lij, hic iuxta finem posuit: quare bis, id diuersisq; temporibus factum credendū est, quod tam à tpe, quàm a responso colligi potest. Apud Ioannem. n. in ipso pascha apud istum verò multò antè in templum dicitur Christus aduenisse: & tunc Iudæi dicebant, quod signū nobis ostendis, nunc vero quanuis acriter reprehensi, tñ quia iā mirabilis apud oēs videbatur, conticuērūt quod certè maiorē culpam Iudęorū ostendit, qui semel, & bis capti, perseuerabant cauponantes, & Deo aduersarium appellātes, cū debuissent hinc, & vires suas, & honorem quē patri tribuebat, agno scere. Nā & signa iam multa, & verba signis conueniēte videbant, dedignabantur tamen inobedientes, neque prophetam clamātem audiebant, nec infantium præter ætatem præconia percipere poterāt. Quare ipse quoq; acrius eos accusans, Esaiam induxit, dicentem. Domus mea, domus orationis vocabitur. Neq; hinc solum potestatem demonstrat, verumetiam, quia varias ægritudines curauit. [Adierunt enim ad eum claudi, & cæci, & curauit eos,] inquit. Illi vero neq; sic virtute ipsius patefacta, quietiore aīo esse poterant, sed cum ad signa infantium ac cederent præconia, grauiter angebātur, at- F
que dicebant. [Audis quid isti dicunt?] At Psal. 8. a
q̄ Christo potius hæc verba conueniebant, qui cum infantes sibi hymnū decantarent, dicere potuisset non auditis, quid isti dicunt. Quid igitur Iesus, his, qui tam manifestis signis, & rebus aduersabātur? Acrius, vt corrigeret, carpsit: dicēs. [Nunquid legistis, quia ex ore infantium, & lactētium perfecisti laudem?] Quā rectissimè, ex ore, dictum est: non. n. ex mente illorum illa verba procedebant, sed virtute ipsius tenera illorum lingua ad formanda hæc verba ducebatur. Quæres balbutientes tunc gentes quæ post ex fide maximè sonuerūt figuratè significauit. Apostolos quoq; nimirum cōfortauit. Nā ne ambigerēt, qm̄ rudes homines tantam rem potuerint prædicare, hoc īfantium exēplo vniuersa huiusmodi mentis angustia sedari potuit, cum dubitare nequissent, quin & ipsis facultatem dicē di daturus sit, qui paruulos fecerat eloquētes. Ad hæc naturæ quoq; dñm, atq; creatorem, miraculum demōstrabat. Infantes igitur, quanuis per ætatem non possent, significant tñ, & rebus conuenientiam decantabāt: viri autē quasi furiosi loquebantur. Tale, quid certe nequitia est. Verum quoniam multa erant quibus inflammabātur turbę, videlicet facta simul, & dicta, ciectio vendentium de templo, miracula, paruulorū laudes: ne tumor eorum omnino exarde- G
sceret, non incepit docere, sed relinquens eos decessit [Mane autem in urbem reuertens esuriuit.] Qm̄ mane sic esuriuit? Qm̄ carni concessit, tunc ipse passionem suam ostendit. [Et uidēs, inquit, ficum iuxta, iuit ad eā, nec inuenit nisi solum folia.] Alius vero euangelista scribit nondum tempus fuisse. Quomodo ergo, si nondum tempus erat, tanquam fructum inuenturus iuit ad eam? Patet igitur cogitationibus discipu- Mar. 11.
lorum id dictum esse, qui hæc ceu imper- b

fectiores ſuſpicabãtur, quorum cogitationes nonnunquam ſcribũt euangeliſtę. Neque hoc ſolum ſecundum mentem ipſorũ ſcriptum eſt, verumetiã & quia ideo maledicta ficus fuit, non habebat fructum. Cuius igitur gratia maledicta eſt? Certè, vt diſcipuli conſiderent. Nam quoniam ſemper beneficia conferens, nullum vnquam puniuit, vt tam diſcipuli, quàm Iudæi ſibi perſuadeant verbo ſolummodo poſſe ipsũ crucifigentes exiccare, ſed ſponte omnia ſuſtinere, puniendi virtutem, non in homi
H nem, ſed in arborem opportunè nunc demonſtrauit. Cum autem loca, vel plantæ, vel animantes rationis expertes tale quid patiuntur, nòli curioſius, quare ita factum ſit, inueſtigare. Non ergo quære vtrum me ritò exiccata ficus ſit, ſi tempus non erat, delirationis nempe id mihi videtur extremæ: ſed ſignum ſolũmodo cõſideraus admirare, & creatori gloriam redde. Sic & in ſubmerſis porcis rationem iuſtitię diligẽ-
Sup. 8. c ter inquirẽtes multi fecerunt, quib⁹ mens adhibenda nõ eſt. Quã igitur ob rem hoc modo deſcripta res eſt? & cur ita cauſa maledictionis eſſe uidetur? Diſcipulorum, ut diximus cogitationes ſequentes euangeliſtę ita ſcripſerunt: fruſtrà verò legẽ nonnul
Ii per ficum ſignificari cõtendunt: fructus enim legis fides erat, & tũc tempus fructus aderat huius, & lex quippè ipſum produxit. Iam enim inquit, albæ regiones ſunt, & ad meſſem paratæ. Et, mitto vos, vt me-
Ioã. 4. c tatis, quæ non ſeminaſtis. Nihil igitur ho-
Ibid. rum hic ſignificatur, ſed puniendi virtus, vt diximus, manifeſtatur: quod inde perſpicuum eſt, quia nondum tempus fuiſſe ſcribitur: non enim ad experiendum fructum, ſed diſcipulorum cauſa feciſſe hoc verbo aperitur, qui magna hoc miraculo admiratione commoti fuerunt. Nam etſi multa, maioraq; ſigna viderunt, nouum tamẽ atque inauditum hoc fuerat, nunc quippè
I primò puniendi virtutem adaperuit. Quapropter non in alia, ſed in hac humidiſſima planta id fecit, vt mirabiliores res uiderentur. Verum ne iſte ſcrupulus perturbet, vtq; clarè videas confidentiæ cauſa diſcipulorum id factum fuiſſe, audi quæ ſequũtur. Quid igitur dicit? [Et uos maiora facietis, ſi credere, ac in oratione cõfidere volueritis.] Vides pp eos totam hanc rẽ factam eſſe, ne inimicorũ inſidias formidẽt? Ideò iterum iſtud repetit, vt in credendo atq; orãdo firmius figat. Non.n. hæc facietis ſolum, inquit, verumetiã mõtes orãdi, & credendi uirtute facilè tranſponetis. Inſolentes aũt Iudęi, & magno tumore inflati, ut docentẽ interpellarent, accedẽtes ſciſcitabantur. [Qua poteſtate tu hoc facis?] Nam qm̃ detrahere miraculis nequibant, cauponantium in templo correptionem obiiciunt, quo ẽt apud Ioannem, quanuis non eiſdem verbis, eadem tm̃ mente feciſſe videntur. Quod.n. oſtendis nobis quia hæc facis, Iudæos dixiſſe retulit: ſed ibi quidem reſpondiſſe ſcribitur, Soluite tem- Ioã. 2. d
plum hoc, & in tribus diebus erigam ipſum: hic verò inſolubili ambiguitate ipſos tenuit irretitos: unde perſpicuũ eſt in principio, & exorſu miraculorum illud, hoc verò iuxta paſſionem geſtum fuiſſe. Tale au
tem eſt quod dicunt. Quãdo tu magiſterii K
ſedem aſcendiſti, aut qm̃ ſacerdos ordinatus, quia tanta poteſtate uteris? Atqui nihil ipſe arroganter egit, ſed ornatum, & decus tẽpli defendit: nihilominus, qa nihil aliud hẽbant, hoc reprehendunt: nec in ipſo eiiciendi tpe fecerunt, multitudine miraculorum confuſi: poſtea verò quamprimum uiderint eum, tunc inſtant atq; increpant. Quid aũt ipſe? Non è directò, ſed apertè ipſis rndet. Facilè nanq; illis patere poterat poteſtas eius, ſi diſcere voluiſſent: ſed è cõtra ipſos interrogat, dicẽs. [Baptiſma Ioannis unde erat, è cęlo, an ex hominib⁹?] Sed
Quænam, inquies, hæc rerum conſequentia eſt? Optima certè. Si è cœlo rndiſſent, cur ergo, intuliſſet, non credidiſtis ei, cui ſi fidem adhibuiſſetis, hæc non eſſe interroganda ſciretis. Non enim ſum ſufficies, Luc. 3. d
dicebat ille de Chriſto, calceamenti eius Ioã. 1. d
corrigiam ſoluere. Et iterum. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et, hic eſt
fides Dei. &, qui deſuper venit ſupra homi Ioã. 3. d
nes eſt. &, quoniam ventilabrum in manu Sup. 3. c
eius, & purgabit aream ſuam. Quare ſi Ioã Luc. 3. d
ni credidiſſent, non eſſet eis difficile cognoſcere, in qua hæc faceret poteſtate. Cũ autem illi ex malitia neſcire ſe reſpondiſſent, non retulit, Nec ego ſcio: ſed, nec ego L
dico vobis. Si enim ignorabãt, doctrinam petere oportebat: verum quoniam verſutè agebant, meritò nihil eis uoluit reſpondere. Cur autem non dixerunt ex hominibus baptiſmum eſſe Ioannis? [Turbas, inquit,

inquit, formidabant] Perſpicis cordis eorũ peruerſitatem? Deum vbiq; cõtemnunt, & cuncta pp hoïes peragunt. Nõ & Ioannem non quia tm̃ virum vererentur, ſed multitudinis opinione pterriti meruebant, Chriſto quoq; ipſi pp hoïes, ne minores viderẽtur, credere nolebant: oĩa deniq; hinc eorum mala oriebantur. Deinde dixit eis. [Quid vobis vr̃? Hõ quidam habebat duos filios, & dixit primo. Vade hodie operari ĩ vineam. Ipſe autem rñdens dixit. Nolo, poſtea autem pœnitentia motus, abiit. Et cum acceſsiſſet ad ẽm, dixit ſimiliter. Ipſe autẽ reſpondit, ac dixit. Vado, & nõ abijt. Quis ex duobus fecit voluntatẽ patris? Dicunt, primus.] Rurſus per parabolas loquitur, ac eos reprehẽdit, cum ingratitudinem eorum, tum duritiem deprauationis occultius ſignificãs: hoc.n. hi duo filii deſignãt, quod & in gẽtibus, & in Iudæis factum eſt. Gentes n. cum non promiſerint obedientiam, quippe qui nec legẽ audierint, re ipſa obtemperarunt: Iudæi vero quanuis promiſerint omnia ſe, quæ Deus dixerit, factu ros, opere tamẽ neglexerunt. Ideo ergo ne credant legem ſibi prodeſſe, per eam condemnandos eſſe magis oſtẽdit. Sic & Paulus, non auditores, inquit, iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabunt. Pro Ro. 2. b pterea ab ipſis elicit ſnĩam, vt à ſeipſis condemnati conticeſcant: quod & ſequenti parabola uineę conficit, quod vt facilius peragat, in aliã perſonã crimea tranſtulit. Nã quoniam noluerunt è directo fateri, p parabolam quã non intelligẽtes, ſimpliciter ac rectè ſnĩam protulerunt, occultius ad quod volebat eos protraxit. Et tunc tandẽ quod parabola tenebris obduxerat, perſpicuum facit dicens: [Quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum cœlorum. Venit n. Ioannes ad vos in uia iuſtiĩæ, & non credidiſtis, publicani uero, & meretrices crediderunt ei: vos autẽ videtes, nullam ad credendum ei poſtea pœnitentiã feciſtis.] Nam ſi confeſtim à ſcortis eos præueniri dixiſſet, oneroſa certè hæc oratio viſa fuiſſet: nunc autẽ poſt prolatã ab ipſis ſnĩam leuior videtur, quapropter cauſam addidit. Quænam porrò cauſa erat? Venit Ioannes, non ad illos, ſed ad nos, inquit, & uenit in uia iuſtitiæ: nullo.n. iure A poteſtis eum criminari, nec dicere unquã audebitis negligentem illum, aut leuem fuiſſe. Nã & vita eius irreprehenſibilis fuit, & prouidentiæ ſingularis, & tñ nõ attendiſtis ei. Illud etiam aliud crimẽ ueſtrum eſt, quia publicani ei attenderunt. Et rurſus aliud, quia cum debuiſſetis, uel ante publicanos credidiſſe, uos nec poſt illos quidem uoluiſtis. Quod ſicut oĩ uos uenia priuat, & accuſationẽ ueſtrã amplificat, ſi eximia illorum laus eſt: uenit.n. Ioannes ad uos, & nõ recepiſtis: nõ uenit ad illos, & receperũt. Nec tñ exemplo eorum inducti eſtis. Perſpice (oro) q laus illorum, & q accuſatio illorum creſcit argumentis: uenit ad uos, nõ ad illos, & nõ credidiſtis uos, hac re ipſi ſcãdalizati non ſunt, crediderunt illi mihi, uobis hæc res profuit. Antecedere autem, atque præire publicanos dicit, non quia iſti ſequantur, ſed quia ſi uolunt, ſequendi poteſtas ſibi relicta eſt. Nihil certè magis, Mar. 10 quàm æmulatio rudiores concitat, propterea crebro dicebat, primi ultimi, & ultimi primi: propterea ſcorta, & publicanos in medium producebat, ut iſtos commoueret. Nam extrema ſunt hæc utraque B delicta, ex cõcupiſcentia feruenti, alterum corporum, alterum pecuniarum oriuntur: ira oſtẽdit id eſſe maxime legi diuinę obtemperare, Ioanni credere. Nec ergo gratiæ ſolum eſt, quod meretrices introeant, uerumetiam iuſtitiæ. Non.n. permanent meretrices poſtquàm intrarunt, ſed obedientia, & fide purgatæ ac commutatæ intrauerunt. Perſpicis quomodo partim parabola, partim meretricũ commemoratione, & uehementẽ, & minus oneroſam orationẽ efficit? Non enim illico, cur non credidiſtis Ioãni, dixit, ſed publicanos, & meretrices credidiſſe primo aſſeruit. Deinde ut uehementior oratio fieret, illud ſubiunxit ab ipſa rerum ſubſequentia, non uenialiter eos peccare arguens, ſimulq; oſtendens ad aucupandam hominum gloriam, ſic ab eis uniuerſa fieri. Chriſtum enim fateri nolebant, timentes à ſynagoga pellerentur: Ioanni rurſus detrahere non audebant, non uenerationе aliqua, ſed timore. Quæ omnia ita, ut diximus, redarguit, ut grauiore poſtea uulnere ſauciaret, dicens. Vos autem uidentes non pœnituit poſtea, ut illi credere tis. Improbrum enim eſt, nõ diligere bonum ab initio, ſed multo maior culpa eſt, nolle per pœnitentiam regredi: hoc enim maximè plures corrumpere, C

& ad profundum nequitiæ depellere solet: quod multos etiã nunc uecordia, ac insania extrema, facere video. Sed nemo uestrũ, oro, huiusmodi esse uelit, uerum si etiã ad extremum esset prauitatis delapsus, non desperet posse ad meliora se trasmutare: facile quippe est, uel ab ipso improbitatis barathro seipsum recipere. An nõ audistis qũo illa meretrix, quæ oẽs impudicitia superauit, uniuersos rursus continentia, & uirtute reliquit? Non dico illam, de qua in euangelio scribitur, sed hanc, quæ nostra memoria ex Phœnicæ oĩum ciuitatũ iniquissima fuit. Hęc enim pueris nobis apud nos erat, & cum prima in theatro esset, nomen eius ubique ferebatur: non in urbe nostra solũmodo, sed ad Cilicas usque, & ad Cappadocias. Hæc multorum patrimonia exhausit, hæc multos parentum orbos tenebat, hæc maleficis quoq; uti artibus dicebatur, quasi nõ eleganti corporis forma solũ, uerumetiam magicis cantibus, herbis retia tenderet: hæc reginę quoque fratrem attraxit, tãta cupidinis tyrannide pollebat: sed subito nescio qua re, immò verò certissimè scio voluntate nanque commutata, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa spreuit, & calcauit: ita diaboli officina proiecta, facilè ad cœlum ascendit: & quãuis nihil erat ea petulantius dum in scena versaretur, postea tamen continentiæ magnitudine multas antecelluit. Cilicium n. induta per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat, huius gratia, & præfectus a scenicis perturbatus armatos milites misit, qui nõ potuerunt eam rapere, nec a numero uirginum, quæ ipsam receperunt abducere. Hęc cum ineffabili sacramento communicasset, & condigne susceptа gratia vixisset: vniuersis per gratiam maculis detersis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim philosophiã post baptismum ostendit, nec unquã amantibus antea, eamq; sequentibus, ac diligenter quærentibus uisa est: sed posteaquã semel seipsam inclusit, multos annos quasi uincta in carceribus peregit: sic erũt primi, ultimi, & ultimi, primi. Sic accenso ac inflammato animo, nec
Sup. 20. ulla re alia nobis opus est, ut eximii ac mirabiles efficiamur. Nemo ergo, qui malè uixit, desperet: nemo qui uirturem colit, confidat ac dormitet, ne meretrix quæpiã cum anteuertat. Ille autem non desperet, ut dixi, cum ante primos etiam possit uoli
tare. Audias quid Deus ait ad Hierusalem.
Dixi postquam fornicata es in his omnibus, ad me conuertere: & conuersa nõ est. Certè cum iam ad amandum Deum feruẽter redierimus, nõ sicut homines solet improperare. Præterea nec qñ pœnitẽtiã agimus, quia lõgo tpe ab eo abfuerimus, exprobrat: sed si solum, ut decet, cõuertamur, ac ei ualde inhęreamus, & carnes nostras ti more suo affligamus, confestim nos amplectitur, fouet, & præcipua charitate prosequitur: quarũ rerum multa nõ solum in nouo, uerumetiam in ueteri testamento uidere licet exempla. Quis enim Manasse deterior fuit? Sed facilè conuersus propitium sibi Deum largis reddidit lachrymis. Quis Salomone fœlicior? Sed cum negligentia dormitasset, decidit in profundum. Verum has ambas in eius patre mutationes possum ostendere, qui modò diligenti pœnitẽtia, in sublime scandebat modò negligentia in infima labebatur. Quis Iuda beatior? Sed factus est proditor. Quis miserior Paulo? Sed uas electionis cõstitut⁹ est Quis Matthæo peior? Sed Apostolis est connumeratus. Quis Simone laudabilior? Sed factus est omnium abiectissimus Quã multas huiusmodi mutationes, & olim, & nup factas, & nũc quotidie fieri nõ ignoramus. Quas ob res sępius mihi illud dicendũ esse uideo, nec illi, qui uixit in scena desperandum esse: nec huic, qui uersatur in ecclesia, omnino confidendũ. Ad hunc. n. ait. Qui se existimat stare, uideat ne cadat. Ad illũ uero: Nunquid qui cadit, nõ resurget? Et iterũ. Dirigite dissolutas manus, & genua paralytica. Et rursus ad probos, Vigilate ait & ad illos autem. Surge qui dormis, & suscita te a mortuis. Nam aliis quidem conseruanda sunt, quæ acquisierunt: aliis autem necesse est, ut commutati id fiant, quod non sunt. Nam ut alteris conseruare sanitatem opus est, sic alteris ab ægrotatione seipsos liberare. Multi quippe a morbo diligentia conualuerunt, & multi ex sanitate in morbum negligentia inciderunt. Ideo ad illos quidem dicit. Ecce sanus factus es, noli amplius peccare, ut non deterius tibi aliquid fiat: ad hos autem. Vis sanus fieri, tolle lectum tuum, & uade in domum tuum. Peccatum nanq; grauissima paralysis est, nec paralysis solummodo, sed paralysis etiam peius:

Hie. 3. a E

4. Reg. 21. a, & 2. Paral. 33. a, b

3. Ro. 11 a, & 2.

Acto. 9.

Matt. 9.

F

1. Co. 10 Hier. 8. Es. 35. a Inf. 24. Eph. 5. c

Ioã. 5. c Ibidem

peius: hmõi-n. hoïes non ſolum in ocio, vt ita dicam, virtutis uiuunt, verumetiã ĩ opere nequitiæ degunt. Et tñ ſi qui hoc pacto diſſolutus iacet, paululum ſe uoluerit erigere, cõfeſtim ab uniuerſo morbo liberatur. Et ſi triginta, & octo annos iacueris, nihil tñ prohibebit, ſi volueris ſanus fieri: adeſt
G enim nunc ẽt Chriſtus clamãs, Tolle lectũ tuum: mõ uelis tu ſurgere, mõ non deſperes. Non habes hoïem, ſed habes Deum: nõ habes qui te valeat in piſcinã immittere, ſed habes eum, qui põt facere, ne tibi opus
Ioã. 5. a piſcina ſit. Non habes, qui te in piſcinam iniiciat, ſed habes eum qui poteſt te iubere, ac dicere: Tolle lectum tuum. Ita non potes dicere, dum ego venio, alius ante me deſcendit, nullus vetat (ſi uoluerís) in fontẽ gratiarum deſcendere. Hæc quippe gratia nunquam conſumitur, nunquam euacuatur, continuè fons hic emanat, & à plenitudine ipſius, & corpus, & animã omnes curabimus. Adeamus igitur alacri animo. Nã
Iac. 2. d
Lu. 23. f & Raab meretrix erat, ſed ſaluata eſt: Latro truculentiſſimus fuit homicida, ſed paradiſi ciuis effectus eſt. Nec Iudæ profuit, quòd magiſtrũ diſcipulus ſequebatur, ſed periit: latro autem in cruce probum ſe diſcipulum fecit. Hęc Dei mirabilia ſunt: ſic magi comprobati, ſic publicanus euangelium cecinit, ſic Paulus è blaſphemo in Apoſtolum euaſit: hæc cõſiderans non deſperatione, ſed miſericordia dñi fretus, excita teipſũ, viã ſolũmodo facere incipias, & cito peruenies. Caue ianuam tibi præ-
H cludas, ingreſſum obſepias, breuis præſens eſt uita, paruus eſt hic labor: qui etiã ſi magnus eſſet, neq; ſic tamen renuere deberemus. Nam ſi hunc laudabilem pœnitentiæ ac uirtutis laborem non ſuſcipies, nullo tamen pacto labores, & afflictionem huius ſeculi effugias: quòd ſi vtrobique, ſiue uirtuosè viuas, ſiue non, labor ineſt, quamobrem nõ illum laborem eligamus, cui uberes fructus, & merces copioſa debetur, quãuis non idem uirtutis, ac ſecularium rerũ labor, nec æqualis omnino ſit? Crebra. n. pericula in ſeculo ſunt, alia ſuper alia detrimenta ſemper accedunt, ſpes tenuis, magna tã pecuniarum, quàm corporis ſeruitus: ſolicitudo animi continua, quorũ omnium retributio minorẽ ſemper fructũ afferre ſolet, quàm opinaberis: ſiquidẽ aliqui omnino fructus ſequetur. Non. n. ubique hic ſecularium rerũ ſudor fructuoſus eſt: ueruntñ ẽt qñ non decipit, ſi magnã ubertate ſua lætitiã attulit, paruo tñ tpe durat. Nã cum iã ſenueris, nec harum rerum uſu plurimum delectaris, tunc laboris mercedes accedunt. Ita ſudore, aç miſera florens ætate, ac ualidꝰ cõtinuè opprimeris: ſenio aũt cõfecto, diſſoluto iã corpore, deliciãdi poteſtas uix cõceditur, cũ & ſenſus ipſe ſit extinctus: qui ẽt ſi uigeret, tñ propinquæ mor I
tis memoria licentius vti non põt. In uirtute uero non ſic, ſed labor quidem terminatur, cadente corpore, corona uero, & merces iam ſeneſcenti, iam & immortali, atq; perpetuo redditur: ita laborandi afflictio in hoc ſeculo, & breuiſſima eſt, retributio uero in futuro eſt infinita, vt quieti æternæ nihil triſte ſucceſſurum ſit. Nulla quippè mutatio, nullus caſus in poſterum ibi timendus eſt. Quæ igitur huius ſeculi bona ſunt, quæ multis parta ſudoribus, cum nec ruta, & breuia, & fragilia ſunt, antequàm appareant euaneſcunt? aut quomodo cum illis conferri poſſunt, quæ ſtabilia, firma, ac immortalia, & nullius laboris ſunt, cum in Chriſto certaminis tempore coronas tibi afferant floreſcentes? Nam qui pecunias aſpernatur, non paruam hic etiam accipit mercedẽ, omnis curæ, inuidiæ, calumniæ, inſidiarum denique omnino expers. Qui modeſtè, ac pudicè uiuit, etiam hic nõ paruo animi gaudio fruitur, ab omni turpitudine, impudico riſu, periculis, reprehenſione, cæterisque huiuſmodi liberatus. Omnis certè virtutis partes etiam hic mercedẽ afferunt ſecum. Vt igitur, & præſentibus, & futuris bonis potiamur, fugiamꝰ nequitiam, & pro viribus virtutem inſequamur
K ſi uolumus, & hæc, & futura bona, gratia, & miſericordia dñi noſtri Ieſu Chriſti conſequi, cui gloria, imperium, & honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ. Amen.

Homilia lxix. ex cap. xxj.

ALiam parabolam audite. Hõ quidẽ erat pr̃familias, qui plãtauit uineam, & ſepem circumpoſuit ei: & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & dedit eam agricolis, & peregre profectus eſt. Quando autem appropinquauit tempus fructuum, miſit ſeruos ſuos, vt acciperẽt fructus eius.

Et agricolæ apprehẽsis seruis eius, alios q̃dẽ ceciderũt, alios aũt lterfecerũt, alios aũt lapidauerũt. Rursus misit alios plures prioribus, & fecerunt illis sic. Nouissime autẽ misit filium suum, dicens. Verecundabuntur filium meum. Agricolæ aũt videntes filium dixerunt in seipsis. Hic est hæres, venite interficiamus eum: & possideamus hæreditatẽ eius. Et cũ eiecissent extra vineã, interfecerunt eum. Cum igitur venerit dñs vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiũt illi. Malos malè perdet, & vineã suam locabit
L aliis agricolis, qui reddent ei fructum tpi-
Ps.117.a bus suis. Dicit eis Iesus. Nunq̃ legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus est in caput anguli? Multa ex hac parabola ænigmaticè denotauit. Nam & prouidentiam suam à prisci tpibus illis semper mirificè affuisse ostẽdit, & cędi semper eos vigilasse significat, & nihil ab eo, qđ ad salutem eorum pertineret, derelictum demonstrat, & post prophetarum atrocissimam necem, non alienatum fuisse Deum, sed filium quoq; suum eis misisse designat: noui quoq;, & veteris testamenti vnum, eundemq; Deum esse cõfirmat, & grandes atq; mirabiles mortẽ suã res gestu rã p̃dicit. Et vltima supplicia crucis ac passionis daturos præmonet, gentium quoq; vocationem apertius denotat, q̃ in postremis iõ posuit, vt maiora cõmissse cognoscant, q̃ vt veniam consequi mereãtur. Cur & quo pacto? Quia cum tantam curã Deus eorum semper habuerit, à publicanis tñ, & scortis magno iteruallo relicti sunt. Expende autem, & prouidentiam eius ineffabilem, & ociositatẽ inauditam istorũ. Plura enim ipse agricolarum opera fecit, maceriem circumposuit, vineam plãtauit, par
M uum quid agricolæ opus ipse reliquit, vt s. plantatæ iam vineæ curam habentes, quæ data fuerunt conseruarent. Nihil enim ille omiserat, sed oĩa perfecta custodiæ suæ tradidit: nihil tñ isti ex prouidentia Dei, tot tãtaq; bona consecuti, lucrati sunt. Nã post exitum ab Ægypto legem dedit, ciuitatẽ condidit, templum erexit, quæ omnia mirabili eius longanimitate facta sunt, q̃ rem peregrinatione significauit. Misit autẽ seruos suos, vt fructum acciperent, prophetas videlicet, vt obedientiam, & proba secũdum mandata opera colligerent: illi vero inaudita nequitia vsi sunt. Nam quanuis tanta cura Dei honoraretur, tñ non solum fructum reddere nõ potuerunt, quod vitiũ negligentiæ erat, verumetiam modestissimẽ propheras missos occiderunt. Cumq; debuissent ad preces refugere, quia reddere non habebant, non mõ id non fecerunt, sed etiam supplicia i[illegible]rebant, petebant ipsi dare debentes, & prophetarum sanguine manus contaminauerunt. Alios deinde super alios mittit, vt istorum proteruia & mitentis elemẽtia omnibus fieret manifesta. Sed cur inquies, filium non continuo misit? Vt à multis iam maledictis possent seipsos cognoscere, & superbia omissa filium vererentur: plures rationes reddere possumus, sed ad sequentia festinamus. Quid autem est, fortassis verecundabuntur? Non ignorantis certè, absit hoc enim, sed magnitudinem peccati volentis ostendere, cuius nunquam vllam satisfactionem ostendere potuerunt. Misit ergo sciens, quòd interficerent. Dicit autem, fortassis verecundabuntur, quæ debuissent fieri enarrans: verecundari in proculdubio debuissent. Sic & alibi ait. Si fortè audierint. Non enim quia ignorabat, sed ne quidam ex amẽtia Eze. 2.b
dicerent, prædictione Dei coactos obtẽperare non potuisse, ideirco hmõi vtitur orationis figura, modò si fortè audierint, modò fortassis verecundabuntur, dicens. Nam si vecordes in cõseruos fuerunt, Christi tñ dignitatẽ reuereri debuerunt: illi vero accurrisse, cum ueniã peccatorum petiisse debuissent, non modo illud non faciunt, sed solum in scelere certant, & priora vltimis superare contendunt: quod & ipse significans, dicebat. Repleuistis mensuram patrũ Inf. 23.
vestrorum. Ita enim quidam prophetæ criminabantur, dicentes. Manus vestræ sanguinis plenæ sunt. & Sanguinem sanguini commiscent. &, qui ædificant Sion in Esa. 1.d
sanguine, non castigantur. Nam quanuis Ose. 4.a
hoc primum mãdatum habuerunt, ne occidas, multaq; alia ad conseruationem hu Mic. 3.
ius facere iussi sint: prauam tñ hanc cõsuetudinem noluerunt vnquam deponere, sed secũ dicunt. Ecce interficiamus eum. Cur obsecro? quid criminari magnũ, aut paruũ potestis? An quia nimiũ uos Deus honorauit? Quia cũ Deus sit homo propter nos factus, innumera ad salutem nostram miracula fecit. An quia peccata dimittebat? An quia in regnũ vocabat? Tu aũt ad impietatem,

tatem magnam quoq; dementiam accedere, & necis causam insaniæ plenam esse considera. Interficiamus n. inquiunt, & suã hæreditatem retinebimus. Vbi porrò volunt occidere? Extra vineam omnino statuerũt. Perspicis qũo ẽt locum prædixit, vbi crucifigendus erat. Ita eiecerunt eum, inquit, atq; occiderunt. Et Lucas quidem ipsum determinasse ait, quo supplicio huiusmodi serui puniendi essent: ac illo, absit hoc, dixisse: ac ideo inspexisse eos, testimoniumq; adiũ
Is. 28. d xisse. Quid ergo est quo scribitur: Lapidẽ
C quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus est in caput anguli? Et quicunque ceciderit super eum confringerunt? Matthæus autem ab illis prolatam sententiam esse asserit, Non autem vlla hic discrepantia, cum vtraque facta esse intelligamus. Prolata. n. ab illis sententia postquam senserunt aduersus seipsos ita protulisse, absit hoc, exclamarunt: & tunc testimonio prophetæ rem approbauit, ita fore omnimodè affirmans. Vocationẽ aũt gentium, ne carpendi cãm acciperent, nõ apertè, sed occultius significauit, dicens aliis se daturũ. Propter ea & parabola vsus est, vt hanc ab ipsis sententiam eliceret, quod & in Dauid illo factum est, qñ de parabola Nathan sñiam tulit. Tu verò iustissimè dictã sñiam inde iudica, quod ipsam, qui perpessuri erant, se condẽnauerunt. Verum vt discerent non solum iuridica hæc esse, sed etiam a spiritu olim prænunciata, Dei quoq; sententia cõ
2. Reg. 12. b probari, increpantis modo prophetiam induxit, dicens. [Nunquam legistis, Lapidem quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus est in caput anguli a dño factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?] Ita vndique eiiciendos Iudæos, quia nõ crederent, & gentes introducendas monstrauit. id. n. etiam per Chananæam, id per asinam, id p multas alias parabolas, id per Centurionẽ apertius significauit, id etiã nũc designat, ac idem subiungit. A dño factũ est istud & est mirabile in oculis nris: crediturasque. n. gẽtes, & Iudæos fideles, quanuis magno prius interuallo distarent, vnum tñ fore cõfirma-
D uit. Et vt videãt nihil horum Deo esse aduersum, sed valde acceptum atq; gratum, tum, mirabile ẽterea, stuporisq; plenũ a domino istud factum esse subiunxit. Lapidẽ
Ezc. 43. b enim seipsum, & doctores Iudæorum ædificatores vocare solet: sic & Ezechiel ẽdificantes murum, ac erigentes incompositè, ait. Quomodo autem reprobauerunt? Dicentes videlicet, non esse ipsum à Deo, Ioã 7. b quia turbas hic seducit. Et rursus. Samaritanus tu es, & dæmonium habes. Deinde Ioã 8. f vt intelligant non id solum imminere sibi detrimentum, quia eiicient: punitiones quoque adiecit, dicens. [Qui ceciderit sup lapidem hũc cõfringetur: super quẽ aũt ceciderit, conteret eum.] Duas hic perditiones denotauit: Alteram, quia offenderunt, & scandalizati sunt: hoc enim est quod dicit, qui ceciderit super lapidem hunc: Alteram, quia capti, calamitosi, & ærumnosi semper vixerunt, & viuent: quam apertissimè expressit, dicens: conteret ipsum: hinc & resurrectio sua occultius denotatur. Propheta quidem Esaias in vineam translata causa dicit. Quid oportebat me facere Esa. 2. a huic vineæ, & non feci? & alibi similiter. Hic. 2. a Quod inuenerunt patres vestri delictum in me? Et rursus. Populus meus quid feci tibi, in quo te contristaui? Ideo ingratam Mic. 6. a mentem eorum, & innumeris beneficiis E contraria eos semper retribuisse ostendit. Hic autem multò vehementius id positũ est. Non enim ipse dixit, quid oportebat me facere, & non feci: sed eos ipsos ad ferẽdam sententiam coegit, qui nihil derelictũ esse a Deo, & se peccati condemnauerunt, dicentes: quoniam malos malè perdet, & vineam suam aliis agricolis dabit. Sic & Ste- Acto 7. phanus ipsis exprobrabat, & summopere, mordebat, ostendens magnæ ipsos curæ semper Deo fuisse, & benefactori Deo contraria semper retribuisse: cuius rei signum illud maximum est, quod non qui punit, sed qui puniuntur, supplicii causa extiterũt. Hoc ipsum igitur tam per parabolam, quàm per duplicem prophetiam, alteram à Dauid sumptam, alteram fieri videmus. Quid igitur facere oportuit eos cum hæc audissent? Nonne adorasse? Nonne obstupuisse? Quia tantam curam, & olim, & tũc sui habebat: & si nullo istorum mouebantur, nonne saltem pœnarum terrore moderatiores fieri debuissent? Verum nihilo meliore facti sunt. [Sed cum audissent, inquit, cognouerunt quia de ipsis dicebat. Et quærentes eum tenere, timuerũt turbas, quoniam sicut prophetam eũ habe- F bant] Sentiebat. n. iam, quia seipsum ænigmaticè insinuabat. Nonnunquam autem

quando detinere ipsum volebant, per medios transiens nõ videtur: nonnunquam subitò apparens tumida desideria eorum cõprimit, quod & admirãtes dicebant. Nonne hic est Iesus, quem quærunt interficere? Vide quomodo liberè loquitur: nec quicq̃ sibi dicant: hic vero quoniam timore multitudinis reprimebantur noluit miraculosè per medios inuisibilis transire. Nõ enim omnia super hominem faciebat, vt incarnationis dispensatio crederetur. Illi autem nec timore multitudinis omnino castigantur, nec dictis ipsis iuuabatur, nec prophetarum testimonia, aut sententiam suã, aut multorum existimationem uerebantur, ita penitus eos auaritiæ, & inanis gloriæ, & p̃sentium rerum cupido inuaserat. Nihil certè ita præcipitem agit hominem, nihil sic a futuris deiicit bonis, quemadmodum si-
quis caducis his rebus animũ affigit: nec quicquam aliud, & præsentibus iucundè vti, & futuris perfrui, facit, quàm si illa istis
Su. 6. d. prorsus antepoſueris. Quærite nanque, inquit, primum regnum Dei, & hæc omnia
G adiicientur uobis. Atqui etiam si hæc adiectio posita non esset, non tamen valde corruptibilia essent desideranda: nũc uero dũ illa cõsequi studeas, istis etiã potieris. Hęc cum ita se habeant, nonnulli tñ credere nolunt, sed insensatis lapidibus similes, vmbrarum uoluptates insectãtur. Quid enim præsentium rerum iucundum est? qd porrò uoluptuosum? liberius enim uos hodierno alloqui die constitui: ferte igitur obsecro, ut facilè uideatis monachorum, & crucifixorum uitã, quę onerosior uobis ac molestior solet uideri, multò hac tenera molli, & flexibili iucũdiorẽ esse: cuius rei uosipsos audeo testes citare, qui in periculis nõnnunquam uestris, ne in calamitates, & ærũnas incidatis, mortẽ optatis: & illos qui in montibus, & speluncis degunt, qui cœlibem uitã, & minime negocioſam uiuunt, beatos vere ac ex animo appellatis, quod eos quisin ocio vitam agentes, in sena, & orchestra diem, & noctẽ peragũt, feciſſe nõnunquam non ignoro. Nã & si mille volu
ptatibus scenici abundare uideantur, quan
uis delectationũ flumina adesse illis credã
H tur, multis tñ amariſſimis telis perfossi plerunq; iacẽt. Nã si saltatricis alicuius amoribus captus quispiã fuerit, omni malitia durius, oĩ peregrinatione molestius tormẽtũ certe sustinebit, omniq; obsessa ciuitate miseriores peragit dies. Sed illis interea omissis, & conscientiæ eorum, qui perpessi sunt, derelictis, age de plurimis disseramus: quãto interuallo a iucundissima monachorũ vita distare inueniemus, quantum inter trãquillissimum intereſt portum, & mare tempestuosum, atq; incommodum. Perpẽ de autem fœlicitatis suæ stabilimenta ab ipsis continuò diuersoriis. Forũ enim & urbes, & tumultus platearum fugientes, in montibus uidere maluerunt, ut nihil sibi cum his secularibus rebus commune est, vbi nihil humanarum rerum perturbat, nõ mœstitia, non dolor, non acerbior, cura, non pericula, non liuor, non turpis, amor, non aliud huiusmodi, sed quæ sunt futuri regni iam meditantur. Valles, & montes apud fontes, in solitudine ac tranquillitate habitantes, & cum Deo ipsi colloquentes, omni tumultu domus sua omnis uacat, & anima omni passione, & ægritudine libera, leuis, subtilis, & ipso tenuissimo aere prior: quorum corpus id. s. est, quo Adam I
etiam ille ante peccatum exercitus, tũ gloriam indutus, & Deum libere alloquebatur, & paradisi regionem magna beatitudine plenam habitabat. Cur enim isti peius se habeant, quàm ille, quãdo ante inobedientiam in operando paradiso fuit cõstitutus? Nulla illi secularis erat cura, nulla certè isti ẽt uexant. Integra ille conscientia, cũ Deo colloquebantur, non aliter isti, immo uero tantò liberius id faciunt, quanto maiore fruuntur gratia dono spiritus elargita. At uellẽ oculis domiciliũ eorum, & disciplinã uiuendi cernere uelletis. Verũ quoniam foro, & uendendi ac emendi opere accupati non uultis, saltẽ particulã à nobis aliquam disciplinæ illorum libenter audiatis: oẽm.n. illorum uitam perstringere nec operis, nec temporis præsentis est. Ita igitur orbis terrarum lumina in exortu Solis, imò uerò multò etiã ante diem & lectulo surgentes, integri, sobrii, uigilantes: Hac nec grauedo capitis, nec rerum cura, nec aliud hmõi eos tanquam angelos in cœlo uersatos perturbat. Illico igitur postquã in lectulo splendẽtes, & læti surrexerint, chorò constituto, integra conscientia omnes quasi ab uno consonanter ore diligenter hymnis Deum laudant, gratias, pro uniuersis tam propris, quàm cõmunibus beneficiis ei

Id est, hoc est, magna fermè ex parte simile.

cis ei agentes. Quæ illo addam omisso, quid inter angelos, & hunc monachorum interfit chorum libenter interrogauerim, qui sic in terra cantant, & dicunt Gloria
K in excelsis Deo, & in terra pax hominibus
Luc. 2.b bonæ uoluntatis. Amictus autem ipsis fortitudini suæ conueniens circumiacet Non enim effœminatæ, ac eneruæ per terram sibi uestes trahuntur, sed ita eis præparatæ sunt, ut beatissimis angelis illis, Heliæ dico, Helisæo, Ioanni, ac uniuersis apostolis: etenim aliis caprarum, aliis camelorū pilis confectæ sunt, multis coria solum, & ea vetustate consumpta satisfaciunt. Hymnis uerò iam decantatis, genibus flexis Deum unanimes pro his orant, quæ nec in mentem quidem multorum facilè ueniunt Nihil n. præsentium petunt rerū, quippè quarum nulla omnino sibi cura est: sed ut intrepidi, cum filius Dei ad iudicandum uiuos, & mortuos uenerit, ante tribunal illud terribile assistant, ut nullus illam uocē audiat. Nescio uos: & laboriosam hanc ui
Inf. 25. tam recta peragant conscientia, ut difficillimum hoc mare secundo nauigent uento huius orationis dux, & caput præcipuum est eorum pater, atque præfectus: his crebris sanctisq; absolutis orationibus, exorto iam Sole ad opus uertuntur, quo multos pauperibus fructus colligunt. Vbi nūc sunt, qui diaboli choreis, & perditis cantibus dediti in scena quotidie sedent? Pudet
L me certè verba de illis facere, ueruntamen necesse mihi est propter infirmitatem ue-
Ro. 6.d stram. Nam & Paulus ait. Sicut statuistis membra uestra seruire immunditiæ, ita nunc statuite membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem Quare nos quoq; agè uitam meretricum, & corruptorum iuuenum in scena habitantium perscrutemur, & ad horum beatorum uitam, quantum ad iucundè uiuendum attinet comparemus. Iucundè nanq; viuendi gratia negligentiores iuuenes scenæ laqueis capiūtur: sed tantam, si perpendimus, differentiā inueniemus, quantam si quis canentes angelos modulationē diuinā audiret, & porcos in stercore defossos, ac grunientes. Ore nanq; illorum Christus, istorum verò diabolus loquitur. Tibiæ inflatis genis, deformi facie sonoram istis emittunt vocem: illis gratia spiritus loco tibiæ, citharis, atq; y ringis adeò suauiter sonat, vt nō sit possibile luto, & lateribus affixis, tantam ante oculos ponere voluptatē: Quare vellē aliquem corū, qui circa hæc insaniunt, illuc adducere posse, & hūc sanctorū chorum ostendere, non n. opus mihi esset verbis, ve- M
rum etsi hęc terrenis differim⁹, conabimur tū ab illuuie, & sordibus aliquantulū eos euellere. A meretricum igitur cantibus statim cupidinis flamma incendit auditores, & quasi non sufficiat ad inflammandā mētem aspectus, ac facies mulieris, pestē quoque vocis adinuenerunt. Nostrorū aūt modulatione, siquid huius morbi animum vexat, illicò extinguitur. Non aūt vox, ac facies solū muliebris, verumetiā multò magis vestitus videatur, adeò vt si pauper quidam rudior, atq; abiectior aspiciat, molestè nimium ferat, & secum sæpenumero dicat: Scortum quidem in flagitiosi, hęc inuenit, seruis stipati, cocorum artificio in tantis deliciis viuūt, ego verò ingenuus, & ab ingenuis ortus, qui iuūtis laboribus meis vitā duco, nec somnians quidē ita deliciari possum: sic mœrore perturbatus, cogitabūdus recedit. Quod ex aspectu monachorū non accidit, immò verò contrarium oīno cōtingere solet. Si n. diuitum filios, & maiorum insignium nepotes illa amicula ferre aspexerit, quæ nec extrema paupertate oppressi ferre dignarētur, & hac re gaudere illos agnouerit: cogitate quanto solamine, si sit pauper, sic confirmatus recedit, si dives moderatior, atque melior inde facilè fit. Et in theatro quidē cum aureis ornamentis callidissima meretrix incedit, pauperes dolore conficiuntur, cum nihil tale vxoribus esse suis recordentur: diuites aūt hoc aspectu cō A
turbati, cum habitum, aspectum, vocem, incessum cæteraq; cupidinis plena viderint, & improbo ardentes incendio domos suas redierint, quasi deformiores vxores despiciunt: hinc iurgia, & rixæ, hinc dissidia, & bella oriuntur, hinc mors etiam nonnunq; consequitur. Nam qui huiusmodi cupidine capti sunt, vita sibi cum vxore acerba videtur, ita vniuersa in domo sua conturbantur, cunctaq; sibi videtur. Nihil tale a choro vnquam efficitur: mitem inde redeūtem vxor virum suum, suscipiet, ac omnis absurdæ voluptatis experte, adeò vt facilior, atq; quietior siqui esse videatur ita theatralis hic chorus malorum omnium, ille verò monachorum, bonorum fons est, atque origo.

origo. Alter ex ouibus lupos fecit, alter è lupis in agnos conuertit. Sed forsan de voluptate nihil adhuc dixisse videmur. Quid igitur iucundius, quàm tranquillitate animi, nihil dolentem, nihil mœrentem, ac nihil gementem viuere? Veruntamen ad viteriora prouehamur, & vtriusque modulationis huius, atque aspectus voluptate inuesti gemus: & inueniemus alteram ad vesperã, quousque in theatro spectator sedeat solũmodo permanentem, deinde autem omni stimulo accerbius pungentẽ: alteram vero perpetuò in animis vigentẽ, cũ & corpore horum virorum gestus, loci amœnitas, conuersationis iucũditas, syncera tis disciplinę, ac deniq; optimi spiritualisq; cãtus illius gratia in animis eorum, qui viderunt, continuè insideat. Quare qui huius portus eõtinua tranq. illitate lętantur, quasi grauissimam tempestatẽ tumultus fugiunt vniuersos, ne canentes, atque orantes solum, sed diuinis etiam libris assixi iucundissimè afficiuntur: choro enim solo dissoluto, plerunque alius cum Esaia colloquitur, alius cũ apostolis disserit, alius laborat, lectitat, & philosophatur de Deo, de creaturis, de visibilibus, de inuisibilibus, de vtilitate huius vitæ, de beatitudine futuræ. Ita non brutorum animalium decoctas sibi carnes, vt alãtur, assumunt: sed Dei verba, melle, atq; fauo iucundiora, melioraq; cibo etiam Ioannis, quo in deserto alebatur: hoc mel non syluestres è floribus apes collegerũt, nec digestum more suo coram alueatibus immiserunt, sed spiritus gratia constituens prosauis alueatibus, atq; fistulis in animis sanctorum imposuit, vt quicunque vult, continuè possit comedere. Apes igitur imitantes sacrorum fauis librorum circumuolãt, magnã inde voluptatem carpentes. Si ergo volueris qualis hæc mensa illorum sit perdiscere, proprius ad eos accedas, & senties suauissimas, & spiritualis plenas odoris eructationes illorum. Nullum turpe verbum ab ore illorum vnquam profertur, nõ aspernum, sed cœlo vniuersa digna sunt. Quare non ab re quispiam facere poterit, si oraistorũ qui versantur in foro, qui secularium rerũ rabie furunt cloacis sordidissimis cõparet: illorũ verò fontibus. vnde riuis liquidissimis fluenta mellis emanẽt. Siquis aut molestè ferat, quòd multitudinis ora sordium cloacas appellauerim, is patè nimiũ me dixisse non ignorat. Nõ enim hac mea fura, sed acerbiores similitudine scriptura vtitur. Venenum enim inquit, aspidum sub labiis eorum, & sepulchrum apertum est guttur eorum. Sane talia illorum nõ sunt, sed odoris plena ingentis. Et hæc quidem præsentia huiusmodi sunt futura verò, quę oratio assequetur? Quæ mens intelliget elegantem illam requiem, summã beatitudinem, ineffabilia, atque inęstimabilia bona? Multi fortasse feruore accensi, huius optimæ viuendi cupiditate disciplinæ capti estis. Sed quod vobis erit emolumentum, si tunc solummodo, quando hic estis, ignis hic ardeat: cũ vero discesseritis prorsus extinguatur? Quomodo igitur huic medebimur? Antequam extinguatur hæc flamma, ad illos angelos perge, augeas hunc feruorem, nõ ita nostra oratione ardebis quemadmodum ipsarum rerũ aspectu. Noli dicere, colloquar cũ vxore antequã proficiscar negocia mea componam: hæc tarditas negligentiæ initium est, momento voluisse quędã ordinare domum suã, & non fuisse a propheta dimissum. Quid dixi domum ordinare? Sepelire patrem discipulus voluit, & non permisit dominus. Atqui nulla res tam necessaria videbitur, quam sepeliẽ di patris officium, Christus autem nõ permisit. Quam nam ob rem? Paratus semper diabolus est, vt ingressum vbique attentè quæritet, & si paruæ tarditati causam apprehenderit, magnam inde conflabit desidiam, propterea quidam admonet dicens. Noli de die in diem procrastinare. Sicut.n. plura emendare potueris, si domum quoq: tuam probè dispones. Querite nanque, inquit, primum regnũ Dei, & hæc oĩa adiicientur vobis. Etenim siquis sua despicit, & nostrorum curã assumit, quieti eius solemus prouidere: quantò magis Deus, qui ẽt si ad eum non conuertamur, non parua tñ cura, & prouidentia erga nos vtitur. Noli ergo de rebus tuis curare, sed omnia tua Deo commenda. Cura.n. tua cura hominis est, Deo autem de omnibus tuis committe prouidentiam. Noli tu maioribus prætermissis, de illis curare, ne Deus minus de illis prouideat. Vt igitur magna cura tuas res complectatur, ipsi soli vniuersa committe: nam si tu spiritualibus omissis, ea tractabis, minorem Deus de ipsis curam habebit. Vt ergo, & res tuæ fœliciter gubernen-

Sup. 3.b & 21.Mar. 1.a

Pſ. 13.b & 139.a & Ro.3. c

D.

Sup. 8.c & Lucæ 9.g

Ecc. 5.b

Sup. 6.d

E

1.Pet.5.

bernentur, & tu solicitudinis expers sis, sequere spiritualia, contemne hæc secularia: hæc enim, & terram, & cœlum, & futurā beatitudinē obtinebis, gratia & mīa dñi nostri Iesu Christi, cui gloria in secula Amen.

Homilia lxx. ex cap. xxij.

ET rndēs Iesus dixit in parabolis. Simile est regnum cœlorum hoī regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & noluerunt venire. Rursus misit alios seruos, dicens. Dicite inuitatis. Prandium meū parauī, tauri mei, & altilia mea occisa sunt, & oīa parata sunt, venite ad nuptias. Hi aūt cum neglexissent, abierunt: hi quidem in proprium agrum, illi aūt ad negociationem suam, reliqui aūt tenerunt seruos eius, & contumelia affectos interfecerunt. Rex aūt cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatē illorū succendit. Tunc dixit seruis suis. Nuptiæ quidem paratę sunt, sed qui vocati erant, nō erant digni. Ite ad exitus uiarum, & quoscūque inueneritis, uocate ad nuptias. Et cum exissent serui ad vias, cōgregarūt oēs quos inuenerunt, bonos, & malos, & ipletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit aūt rex, vt videret discumbētes, & vidit ibi hoīem nō vestitum veste nuptiali, & dicit ei. Amice, qualiter intrasti huc? Ipse aūt obmutuit. Ille aūt dixit ministris. Ligatis eius pedib⁹, & manibus, mittite cū in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dētiū. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Perpēdis tā ex hac, q̄ ex superiore parabola, quantum interest inter seruos, & filiū. Aīaduertis magnā vtriusq; parabolæ similitudinē, differentiam quoq; non paruam. Nam ēt hæc longanimitatem, prouidentiam, curamq; Dei erga Iudæos summā, & eorū in Deum ingratitudinem significat electionem quoque ipsorum, & vocationem gentium similiter. Verum ad hæc omnia quanta uiuendi disciplina vti debeamus, quamq; acerba pœna negligentes expectet, in hac denotatur. Quare post illam hæc rectissimè posita est: quoniam ibi dictum est: alii dabitur genti, quæ reddet fructus in tempore suo, hic cui genti dabitur declarat, neque id solum, sed ineffabilem erga Iudæos curam ostendit. Nam cum ibi ante crucē: solum vocare ipsos videatur, hic etiam post mortem in vocando perseuerat, ita quādo grauissima eos supplicia luere oportebat, tunc ad nuptias trahit, & summo paratos est honore afficere. Vide autem quomodo etiam ibi quemadmodum tūc, posteaquā non modo non susceperunt eum, sed etiā iugulauerunt, tunc aliis uinca præbetur: eodem nunc pacto postquam venire ad nuptias noluerunt, alii uocantur. Quid igitur dementius inuenitur, quàm cum invocaris, resilire? Quis enim in nuptias venire non optaret, & eos regis quasamantissimo filio facit? Et cuius rei gratia nuptiæ appellatæ sunt, inquies? Vt & Dei erga nos præcipuam curam, charitatemq; cognoscas, & rerum splendorem non ignores, vbi nihil triste, nihil luctuosum, sed omnia spiritalis gaudii plena sunt: hac ratione Ioannes sponsum appellat: hac ratione Paulus quoque dicit. Vni ergo uos uiro adoptaui. & rursus. Magnum hoc est mysterium: ego autem dico in Christo, & in ecclesia. Cur autem non ipsi adoptari sponsa dicitur, sed filio? Quia filio adoptata patri adoptatur. Nam propter identitatem substantiæ nulla apud scripturam differentia est, siue hoc, siue illo modo dixeris. Accedit quod resurrectio quoque in hac apertè significatur. Nam quoniam in superioribus de morte dictum est, post mortem modo nuptias, & sponsum videmus, illi uero, nec sic quidem mitiores fiunt, qua re nihil certè crudelius: tertia enim hæc culpa est, prima quidem prophetarum, altera filii cædes fuerat: hæc tertia est, quia interfecto filio, cum iam in nuptias eius ab eo ipso inuitarentur, non eundi causas pariaboum, agros, & vxores confingunt. Nam quanuis rationem habere quandam hæ occasiones videantur, hinc tamen discimus, nihil adeò necessarium esse posse, vt spiritalia illud non antecedant: inuitauit autem non nuper, sed ante multa secula. Dicite nanque, inquit, inuitatis: quod profecto crimen eorum auget. A quibus igitur antea vocati fuerant? A prophetis certè olim, & Ioanne, qui omnes ad Christum mittebat, dicens. Oportere Christum crescere, se verò minui: postremò per ipsum etiam filium. Venite nanq; ait, omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego uos requiescere faciam. & rursus. Siquis sitit, veniat ad me, & bibat. Non uerbis autem solum, verumetiam rebus vocauit, & post assum-

Ioā. 3 d
& Apo. 19. g
2. Co 11
Ephe. 5. H

G
Sup. 21. d

Ioā. 3. d

Sup. 11. d

I
Ioā. 7. f

assumptionem per Petrum,& Petri socios.
Gal.2.b Qui n. operatus est Petro,inquit,apostol⁹, in apostolatum circuncisionis,is operatus est,& mihi in gentes. Nam qm̃ filium necauerunt,p seruos rursus eos vocat. Ad quid porrò inuitat? An ad labores,afflictiones, sudores? Nequaquã,immo vero delicias. Tauri.n.mei,ait,& saginata occisa sunt. Vide quàm magnificæ dapes proponuntur, neq; id eos conuertit: sed quantò mitior est ipse,tantò magis illi durescunt. Nõ em̃ impediti negociis, sed negligentes nõ venerunt. Cùm autẽ alius se nuptiis, alius bubus excusat,nonne occupationes, ac negocia ista sunt? Minimè. Cum enim spiritalia vocant, nulla occupationis excusatio est, quanuis his occupationibus desideria obducere sua mihi videantur: nec grauiter solum peccarunt,cũ inuitati non uenerunt, sed atrociter, atq; tyrannicè inuitantes seruos,& uituperauerunt, & necauerunt: qđ multò superioribus grauius est. Illi enim fructus repetentes, hi uero in nuptias uocantes trucidarunt: quo furore quid maius excogitari posset? Hoc & Paulus crimina-
K tur, dicens. Qui & dominum, & suos pro-
1.Th.2. phetas interfecerunt,& nos persecuti sunt. Sed ne Deo aduersarium dicere possint,ac ideo in nuptias eius non venisse,pater ipse inuitauit. Quid autẽ factum est posteaq̃ uenire supersederunt, & inuitantes seruos interfecerunt? Exercitibus missis vrbes eorum incendit,& eos interemit,hæc autem dicẽs, Vespasiani, & Titi facta multò ante significat: ita Christo non credẽtes, patrẽ et exacerbauerunt: ipse nanq; est, qui eos puniuit. Nec interfecto Christo statim,sed post quadraginta annos eos perdidit, ut longanimitatem eius oẽs viderent. Tunc
Act. 7.g enim demum perierunt, cum Stephanum
Ibi.12.a lapidauerunt, Iacobum obtruncauerunt, apostolos deniq; cæteros contẽpserunt. Vidisti virtutẽ,celeritatemq; rerum? Adhuc enim euangelista Ioanne uiuente,aliisque compluribus,qui cum Christo vixerũt,ita ipsius euentus prædictorum testes facti sũt illi,qui audierunt. Considera igitur ineffabilem eius erga Iudæos curam: uineã plantauit, maceriem circumposuit, seruos ad exigendos miserat fructus, quibus interfectis rursus misit: his quoq; peremptis filius ad ipsos uenit, quo crudeliter trucidato, ab eo ipso postea in nuptias uocati,uenire noluerunt. Alios deinde misit seruos, quibus sibi necatis,tunc tandem,quia incurabili morbo laborabãt, eos dispersit. Res autem ipsæ incurabilem suum fuisse morbũ ostendunt. Nam ad ea,quæ dicta sunt,sortata ẽt ipsis renuentibus, & publicani crediderunt: quare non solũ à scelestissimo suo, uerumetiã ab aliorum clarissimo facinore condemnãtur. Si autẽ quisquam opponat, non fuisse tunc gentes uocatas, cum apostoli uerberibus cęsi,pulsi,ac nõnulli occisi fuerunt, sed illico post resurrectionem. Euntes.n.inquit,docete oẽs gentes. Illud Inf. 28.
profectò dicere possumus,quia & ante cru d
cem,& post crucẽ ad Iudæos primum misit. Ante crucem.n.ad oues ire iussit, quæ perierunt domus Israel: post crucem autẽ Su.1c.15
non modò non vetuit, uerumetiã iussit veritatem Iudæis attestari. Nam etsi omnes gentes docendas dixerit, in cœlum tamen ascẽsurus,primum illis prædicandum esse significauit. Accipietis enim virtutem,ait, spiritusancto super uos adueniente,& eri- Acto. 1.
tis mihi testes in Iudæa, & in Hierusalem, & vsq; ad extrema terræ.& Paulus rursum. Qui operatus est Petro in apostolorum cir Gal.2.b
cuncisionis, is & mihi in gentes operatus M
est Propterea, & Apostoli Iudæis primo p̃dicauerunt,longoq; temporis spatio cæsi, & flagellati in Iudæa manentes, at demũ ab ipsis propulsi,in gentes profecti sunt. Tu vero munificentiam hic quoque cõsidera. [Quoscũque enim,ait,inuenietis, inuitate ad nuptias.] Nam antea quidẽ,vt diximus, Iudæis,& gentibus prædicabant, in Iudæa maxime permanentes: verum,quia perseuerare in inuidiis Iudæi comperti sunt, audi quomodo Paulus hanc parabolam exponit. Vobis erat necesse,inquit, verbum Dei Act.13.
primum prædicari: sed quia indignos vos- g
ipsos iudicastis, ecce cõuertimur ad gẽtes. [Parate quidem,ait,ipsæ nuptiæ sunt,vocati vero digni non erant.] Nõ ignorabat aũt indignos illos etiam postea fore. Sed ne vlla respondendi occasio relinquatur,licet id sciret,ad ipsos tamen primò,& venit,& misit. Ita & illorum ora obstruit, & nos docet cuncta a nobisipsis esse replenda, etiam si nemo quicquam emolumenti consequatur. [Quia ergo illi digni non erant, ite, inquit,ad cõpita viarum,ac triuia,& quocunque inueneritis etiam abiectos, & viles obuiã factos,inuitate.] Iraq; crebrò dicebat,

A bat,quia meretrices,& publicani cœlos hę reditabunt, fientq; primi vltimi, & vltimi primi:id iustè fieri demonstrat:hoc qppe maximè omnium Iudęos vexabat, grauius in commoda sua ferentes,quàm ipsius vrbis ruinam multoq; magis illos mordebat, quia gẽtes introduci iam audiebãt. Deinde ne fideles sola se fide saluari posse confidant, de pœna malorum differit. Ita infideles ad fidem, fideles verò ad rectè viuendum cohortatur. Indumentum. n viuẽtis actio est Verum cum per gratiam vocati simus,quam ob rem hæc ita minutim disputat?Quia videlicet vocatio,& purgatio ipsa ex gratia sunt,vt vero vocatus iam, & candida indutus veste seipsum non maculet, ad diligentiam quoque pertinet vocatorum. Nam si non quia dignus, sed quia gratia tibi largita est,vocatus venisti,oportebat te vicissim pro gratia nonnihil reddere,& non tantam nequitiam, ac ingratitudinem post acceptum honorem ostendere. Sed nõ quia magna, vt Iudæis, inquies, mihi concessa sunt,immo vero multò maiora. Nam quæ longo tempore illis parabãtur,ea tibi quanuis indignus esses, vno tẽporis momento vniuersa largita sunt:ideo Paulus scribit:Gẽtes autem pro misericordia glorificauerunt Deum. Tu enim quæ illi expectabãt accepisti, Propterea magna negligentibus imminet pœna: nã sicut illi,quia non venerunt contempsisse rectè dicuntur,pariter tu si perperam viuẽdo recũbere audebis, nequitiæ accusaberis crimine. Sordidæ nanq; vestes significant, impuræ vitæ maculas hinc abeuntem contrahere,quocirca,& obmutuisse scribitur. Vides quomodo, quanquam res ita pateat, non prius tamen supplicia infert,quàm ille qui peccauit sententiam protulerit? Cum. n. nihil ad satisfaciendum afferat,a seipso condemnatus, ad pœnam rapitur adeo atrocẽ, vt dici non possit. Noli. n. tenebras audiẽs, hoc solo illum puniri æstimare, vt in loco tenebroso concludatur,præsertim cum subiiciatur, [Vbi est fletus,& stridor dentiũ.] Intolerabiles quippe dolores his verbis significãtur. Audiatis, qui mysteriorum participes facti, & ad nuptias admissi, sordidum animæ amictum gestatis. Audiatis vn de vocati estis, a triuiis videlicet, atque compitis. Audiatis quales antea fuistis, claudi profectò, & cæci animo, qui morbus vitio corporis multò detestabilior est. Vereamini benignitatẽ vocantis, nemo in sordibus vestitus p maneat,sed vnusq; sq; fulgentia operetur aiæ indumenta. Audiatis mulieres,audiatis viri,quia nõ est opus vobis his aureis,sed illis interioribus ornamẽtis:scitote qũo quousq; ista retineamus,difficillimum est illis vti. Non. n. possumus,& corpus,& aiam simul exornare, nõ possumus,inquam,& mãmonę seruire,& Chro, vt oportet,parere: Repellamus igitur trucu lentissimã istã tyrannidẽ. Nã siquis aureis domũ tuam velit depensis ornare, te vero nudum in ciliciis sedere cogeret, nõ æquo animo id ferre posses: nunc vero nõ alius, sed tu ipse domicilium animæ tuæ,corpus (dico)aureo,& gemmis exornas:aiam vero in turpitudine cilicii sedẽtẽ negligis. Ignoras forsan ciuitatis principẽ magnificè ornari oportere? Propterea ciuitati quidẽ tentoria,principi aũt purpura,& diadema contexta sunt. Pariter ergo etiã tu viliora corpori tribue,mentem vero,atq; aiam stragula,atque corona magnificè polias,& in sublimi solio,atque splẽdido sedere permitte: tu aũt è contrario penitus facis. Nã vrbe magnificè compta, animũ qui regnare debet, a passionibus victum trahi permittis: nec in mentem tibi venit non ad nuptias simpliciter,sed ad Dei nuptias te uocatum fuisse. Non cogitas qũo in hos inuitatam animam thalamos ingredi oporteat,in deaurato uestitu uarietate circundatam? Vis, ut tibi eos ostendam, qui condignas his nuptiis uestes amiciuntur? Illorum in mentem tibi ueniat sanctorum, de quibus pridie sermo habitus est, qui cilicio induuntur, eremum habitant, qui conuenientia his nuptiis amicula possident: quę res inde patet, quia nunquam oblatas purpuras acceptarent: sed quemadmodum rex, siquis pannosa indumenta pauperis ei offerret,abominaretur,atq; repelleret, non aliter illi regiam purpuram contemnunt: qđ ideo illis euenire solet,quia pulchritudinẽ cultus sui non ignorant, Vnde fit, ut tanquam aranearum telas uestitum regiũ despuant. Hæc illis instituta ciliciorũ usu cõfirmata sunt, unde regibus etiam ipsis excellentiores sunt,atque præstantiores. Nã si posses mentis eorum, atque animi ianuas reserare,& nudas cogitationes eorum & omnem interiorem ornatũ conspicere, fulgore

Sup. 21. a

1. Co. 15

B

Ro. 15.

C

Supr. 6.

D

fulgore perculsus, in terram cõciderés: nec illarum vestium splendorem, nec conscien tiæ lucem perferre posles: ad quorũ taber naecula vos mittimus, non quia priscorum virorũ mirabilia desint exempla, sed quo niam præsentibus rudiores magis moueri
E solent. Nihil ergo in tabernaculis suis tri ste inuenietis, sed tanquam in cœlo tugu ria fabricati, sic longè a seculi perturbatio nibus habitant aduersus diabolum mili tantes, & cum lætitia eum expugnantes. Idcirco enim in solitudine domiciliũ cõ stituerũt, ciuitatibus, & celebri habitatio ne hominum omnino relicta, quoniam, qui bellum gerit, non potest domi sedere, sed necesse est quasi subitò migraturus pre parato in diem domicilio habitet, ita illi è contrario nobis omnibus habitant. Nos enim non, vt in castris, sed vt in abundan te tranquillitatis ciuitate viuimus. Quis e nim vnquam in exercitu domus fundamẽ ta iecit? Quis ædes ædificat, cum inde pau lò post decessurus sit? Nemo profectò. Sed siquis id etiam facere vellet, quasi proditor trucidaretur Quis in castris agri iugera e mit? Quis miles mercaturam exercet? Nul lus certè Neq; id iniuria. Ad prelium.n.nõ ad cauponis, inquit, venimus artes. Cur igitur castrorũ loca excolis, quę paulò post relicturus es? In patria, inquit, hæc nõ in ca stris faciẽda sunt. Hęc tibi à me similiter di cuntur, cum in supremam ciuitatẽ perue nerimus, tunc ista facito: immò vero nullo
F tibi labore opus ibi est, cum vniuersa hæc a rege tibi præparata sint. Hic igitur satis est nobis follam facere, vallum constitue re: ædificiorum opus nõ est. Audisti vnquã Scytharum, qui absq; certo vagãtur domi cilio, viuendi consuetudinem? Ita Christia nos circumeũtes orbem aduersus diabolũ pugnantes, captiuos a manibus eius rapiẽ tes, oĩbus temporalibus neglectis viuere oportet. Cur itaq; magnificas ædes struis ò homo? An vt teipsum magis vincias? Cur thesaurum obruis, vt diabolum aduersus animam tua inuites? Cur mœnia cõdis? An ad carceres tibi cõstruẽdos? Quòd si hæc ti bi difficilia neglectu videantur, ad taberna cula monachorum proficiscamur, vt re ip sa facilè ista contemni posse perdiscas. Tu guria sibi constituunt, quæ si relinquere oportebit, ita facilè id faciunt, sicuti mili tes castra, vt absq; vllo dolore derelinquãt. Similiter, vt milites inuicem habitant, & multò suauius viuunt. Sanè iucundius est deserta loca crebris tabernaculis monacho rum plena conspicere, quàm tentoria mili tum, quàm hastas cõfixas, quàm multitu dinem hominum ferrea capita producen tium, quàm radiantes clypeorũ vmbones, quàm homines vndiq; ferro circundatos, quàm prætorium ex tempore constructũ, quàm latos campos hominibus comeden tibus, aut canentibus refertos. Nam si in so litudinẽ abierimus, & illorum militũ tugu ria considerabimus, non tentoria, non mu G cronem, non indumenta aurea, quibus im peratori tegmen contexitur, spectabimus: verum quẽadmodum siquis super terram hac multò fœliciorem, immensęq; magni tudinis cõplures cęlos extenderet, is nouũ, inauditum, atq; mirabile spectaculum mõ straret, non aliter illic intueri licet. Nõ n. cœlo diuerticula eorũ minora æstimanda sunt, angeli nempe, immò uero ipse quoq; angelorum dñs ad eos sæpenumero diuer tuntur. Nam si Angeli Abrahã illũ uirum mulieri coniunctum, & filios nutrientem Ge. 18.a liberalitate hominis allecti petierunt, mul tò magis cũ maiorem uirtutẽ inuenerint, & homines carnis contẽptores, ac penè ex tra corpus, cum illis morabuntur, & con sentaneam eis choream constituẽt. Mensa enim illorum omnis luxus immunis, su prema philosophia referta est: nõ sunt san guinis riuuli apud eos, non incisiones car niũ, non nidores acuti, non fumus pingue dinem redolens, non cursus, atq; recursus, nec tumultus, & clamor importunus: sed panis, & aqua, altera ex fonte nitido, alter ex iustis laboribus. Qui si liberius epulari uoluerint, recẽtibus herbis mẽsa repletur, maiorq; inde uoluptas q̃ è dapibus regum cõsurgit. Nullus enim hic metus aĩos qua tit, nemo principũ interpellat, non irrita H uit uxor, non tristitia intulit infans, nõ ni mius risus emolliuit, non multitudo adula torũ inflauit: sed oĩum huiusmodi remota turba, angelorũ quasi mensa fruuntur. Ex fœno sibi sedilia subiiciunt, sicut Christus in eremo fecit, cum quinq; milia hominũ Luc. 9.f paucis pasceret panibus. Multi autem, nec casam quidem ullam habent, sed cęlo pro tecto utuntur, & luna loco lucernæ, nec o leo, nec ministro indigentes. Illis certè so lis condignè luna desuper lucet, hanc mẽ

sam

sam in cœlo angeli despicientes lætantur, & gaudent. Nam si cum vnus peccator pœnitentiam agat, lætantur: quid non facient tot iustos videntes imitatione perfici sua? Non est ibi dns, & seruus, sed omnes serui, omnes liberi, ac omnes deniq; dñi sunt, nō est ænigma, quod dico. Alter enim alteri, & seruit, & dominatur. Nocte adueniente nomo mœstitia opprimitur, quod multis vulgo euenire solet, diurna cogitatione negocia repetentibus. Post cœnam non sunt ad claudendam portam, & vectem imponendum I soliciti, quippe qui nulla timeant latrocinia. Nec magna in extinguendis lucernis, & comprimendo igni solicitudine fatigantur, ne scintilla exiliens domum perurat. Collocutio etiam eorum simili tranquillitate ornatur: non. n. quemadmodum nos alium principē esse factum, alium principatum emisse, mortuum esse alium, & hæreditatem alterius in alterum deuenisse: cæraq; huiusmodi quæ nihil ad nos pertinēt colloquuntur: sed de futuris semper philosophantur, & quasi alium, quàm nos orbē habitantes, quasi in cœlum translati, ac ibi viuentes: sic de cœlestibus semper, de sinu Abrahæ, de coronis sanctorum, de societate Christi disputant: præsentium autē nulla sibi memoria est. Sed quemadmodum nos nunquam, quid formicæ in cauernis suis faciunt dicimus, eodē illi modo quid nos facimus nolunt cogitare: sed de summo rege, de bello aduersus diabolum, de fugiendis insidiis eius, de virtutibus, & vita sanctorum diligēter meditantur. Quid igitur inter nos, & formicas interest, si collati ad illos fuerimus? Nam quemadmodū formicæ corporis duntaxat curam habent, pariter, & nos certè, immo vero multò peius. Non pro rebus necessariis, quemadmodū illæ solummodo laboramus, sed pro superfluis etiam, ac turpibus vigilamus: vitam illæ nullo crimine peragunt nos vero auaritiæ seruientes, non illa, sed lupos, atque leones imitamur. Cur dixi, eum multò simus peiores? Non aliter. n. quàm rapiendo viuere natura illis concessit, nos autē, quos ratione, ac æqualitate honorauit, non pudet immanissimas feras rapina superare. Sed monachi angelis æquales longè a nobis omnibus absunt: omnibus. n. alio quodam modo, quàm nos vtuntur, omniaque sibi a nostris aliena sunt, cibus, domus, calcei, locutio. Si quis vero colloquentes illos audiret, cognosceret continuò dignos cęlorum illos, nos vero etiam indignos terrarum ciues esse. Præterea si quis aliqua dignitate insignis ad eos profectus fuerit, tunc maximè vniuersus hic tumor reprehēditur. Virtutis. n. ille cultor, qui nullum humanarum rerum periculum fecit, propè magistratuum militum principatu iacentem in fœno super puluinar sordidum sedet: nō. n. adsunt qui assentatiuncula in maius illum extollant. Eodem itaq; modo fit, veluti si quis ad aurifabrum, aut rosetum venerit, recipit. n. ab auro, & rosis quendam coloris splendorem: sic qui accedunt illis nonnihil a fulgore illorum vtilitatis conseeuti, a priore superbia plerūq; liberantur. Ac veluti si quis editui locum petierit, etiam si minimus sit magnus tamen, atque sublimis videtur, sic donec cum illis fuerint, excellentiores apparent: cum vero inde abierint, quasi a sublimiore loco descenderint, humiliores videntur. Nihil est rex apud eos, nihil præfectus: sed quemadmodum nos de puerorū ludo ridemus, sic illi superbiæ flatum contemnunt: quod inde patet, quia si tuto eis regnum offeratur, nūquam regnare velint: vellent autem, nisi hæc regna despicerēt, nisi caduca, & inania ducerent. Cur igitur non quasi transfugæ ab hac miseria ad illam sponte beatitudinem conuolabimus, non gradiemur ad illos angelos, non candidas sumemus vestes, ac quasi pōpam circunferentes has nuptias violēter petemus: sed mendici remanebimus, nihil a pauperibus, qui sunt in triuiis differentes, ne dicam peius nos, atq; miserius multò esse dispositos? Deteriores nempe mēdicus sunt, qui male ditantur. Medicare nanque melius quàm rapere: alteri. n. venia & misericordia parata est alteri atrox pœna statuta: alter non offendit Deum, alter & Deum, & homines: quodq; miserrimum est, solus labores, & pericula rapinæ subit, fructus vero alii plerunq; possederunt. Hæc igitur recte scientes, vniuersam procul pellamus auaritiam, & magno studio cœleste regnum rapiamus. Nemo enim nemo inquam desidia corruptus illic introire poterit: vtinam autem omnes iugi studio, & vigilantia diligenti illius regni rapina occupletemur, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

K

M

Homilia

Homilia lxxi. ex cap. xxii.

TVnc Phariſæi cõſiliũ ceperũt vt cũ in ſermone caperent.] Tunc iſtud qñ ſignificat? Quando maximè illos compungi oportuit, quando clemẽtiam ipſius admirari debuerunt, quando futurorum euẽtus erant expaueſcendi, quando denique a rebus præteritis, etiam de futuris credendum erat. Magna enim profecto voce ipſæ res exclamabant, cũ & publicani & ſcorta crederent, & multi iuſti, atque prophetæ eſſent interempti, a quibus inducti non debebant de perditione ipſorum ambigere, ſed credere, credendoque humiliores fieri: non deſinit tamen nequitia ipſorum, ſed inflatur, & ad vlteriora progreditur. Et qñ timentes multitudinem, retinere ipſum non audebant, aliud iter aggreſſi, vt in periculum iniiciant, imperantibus noxiũ facere ſtudent: itaque diſcipulos ſuos cum Herodianis ad eũ miſerunt, dicentes. [Magiſter ſcimus quia uerax es, & uiã Dei in
A ueritate doces, nec de aliquo tibi cura eſt: nõ.n.reſpicis ad perſonam hoĩum. Dic ergo nob.s. Quid tibi uidetur? licet Cenſum dare Cæſari, an nõ?] Tributum enim iã ſol uebãt, cum res eorũ ad Romanorũ manus tranſiſſet, quoniam igitur viderunt Theudam, & Iudam hac de cauſa quaſi ſedition-
Acto. 5. f,g ſos interiiſſe, his verbis etiam ipſum in ſimilem ſuſpicionem iniicere conabantur. Mittunt itaque diſcipulos ſuos cum militibus Herodis ſic interrogaturos, vt vtrinque prærupta præcipitia laterent: & quicquid reſpõderit, præceps ruat. Herodianos autem ſimul acceperunt, vt ſi pro eis reſponſum ipſius faceret, ipſi criminarentur: ſin vero pro ipſis, Herodiani continuò accuſarent. Atqui didrachma iam perſolue rat, ſed hoc illos omnino fugiebat: & quanuis alterutro ipſum laqueo capere ſatis eis erat, malebant tamen aduerſus Herodianos quicquã ab eo audire: propterea diſcipulos vnà cum illis miſerunt, vt illorum præſentia commotus in illum crimen labe
Luc. 20. d retur, quo ceu factioſum principi traderẽt. Hoc Lucas quoque ſubſtendens dicit præſente multitudine interrogationem huiuſ
B modi factam fuiſſe, vt, ſcilicet plurimorũ teſtimonio res pateret: ſed aduerſus ſeipſos cuncta fabricati ſunt, cum tanquam in theatro vecordiam, & malitiam ſuam manifeſtarint. Perſpice igitur qua aſſecuratione, quove dolo ipſum aggrediuntur. Nouimus dicunt, quia uerax es. Quõ igit quaſi a ſeductore corrumpi aſſerebatis, quẽ paulò antè interficere volebatis? Vniuerſa nempe iſta inſidiantes faciunt. Nam qm paulò antè inflammati, acriter interroga- Sup. 21.
uerunt, dicentes: In qua poteſtate hęc facis, nec ad eam interrogationem optatum audierunt reſponſum, adulatione nunc putãt ita eum effœminare, vt aduerſus inſtituta eorum, & præſentem rerum ſtatum quippiam dicat: vnde veritatem quoque ineſſe ipſi non ex animo, neque volentes atteſtãtur. Deinde ſubiungunt. [Nec de aliquo tibi cura eſt.] Perpendis quõ ſe ſubaperiũt in eum velle ſermonem Chriſtum depellere, quo Herodẽ offendat, affectatæ tyrannidis ſuſpicione, quia ſtatutas leges contemneret: ita in factionis crimen trahere ipsũ nitebantur. Quòd.n.dicunt, nulla cura eſt tibi de aliquo, nec ad perſonam hominum reſpicis, Herodem, ac Cæſarem ſuboſtende re videntur. [Dic igitur nobis. Quid tibi uĩ?] Nunc honoratis, & magiſtrum apel- C
latis: qñ vero de ſalute veſtra diſputat, contumeliamini, & deſpicitis? Mira vero hæc malitia eſt: non enim dicunt, dicas nobis quid bonum ſit, quid conducibile, quid legitimum: ſed, quid tibi videtur: ſic illud ſolummodo ſibi propoſitum fuit, quomodo præſenti principatui hoſtem eſſe oſtenderent, ac principi quaſi ſeditioſum traderẽt
Mar. 12. b quod Marcus apertius ſignificans, & arrogantiam cupiditatemque cædis oſtendens, dixiſſe illos ait. Demuſne Cæſari cenſum, an non? Ita furore quidem ſpirabant, & fraudẽ ſub cultus ſimulatione inſtruebãt. Quid igit ipſe? [Quid me tẽtatis hypocritę?] Vides quemadmodũ maiore nunc illis acrimonia reſpondet. Nam quia magna, & aperta vtebantur malitia, maius ipſe quoque vulnus intorquet, confundẽs eos, primum cum in medium arcana ſua producat, omnibusque patefaciat, qua mente ad eum accedant: hoc faciebat, vt eorum repreſſa nequitia nunquam aliàs ſimiliter delinquerent. Nam quanuis magnum ei honorem verbis deferrent, magiſtrum appellantes, veritatem ei attribuentes, & procul abeſſe, vt perſonas aſpiceret, affirmantes, cum tamen Deus ſit, verbis decipi non poterat. Coniicere igitur debuerunt, non a caſu ipſos increpaſſe, ſed data opera ſificaregn

gnificare uoluisse, oia cordis eorum secreta sibi esse notissima: licèt aũt ad confundẽ dam nequitiam eorum increpatio illa sufficeret, non fuit tñ ea cõtentus, sed alio quoque pacto ora eorum obmutescere cẽsuit. [Census enim nummum, inquit, ostẽdite.] Cumq; fecissent, illicò tũ lingua, ut solet, sententiam profert, impellit quia liceat cõfiteri, quod manifestã, & clarã ei uictoriam afferebat. Qñ ergo interrogat, nõ quia ignorat, interrogat, sed quia per responsionem ipsorũ obnoxios esse uult ostẽdere. Ita nũc interrogati, cuius illa effigies esset: cũ illi Cæsaris respõdissent, illicò subiunxit [Reddite igitur Cæsari, quę Cęsaris sunt.] Non enim ait dare, sed reddere istud est, qđ tam ab insculpto simulachro, quàm a superscriptione ostenditur. Deinde ne contentiosè dicerent, hominibusne igitur nos subiicis, statim adiecit. [Et quę sunt Dei Deo.] Potestis enim, & hominibus sua reddere, & quæ Dei, Deo debetis præstare, propterea Paulus quoq; dicit. Reddite oĩbus debita, cui uectigal, uectigal: cui tributum, tributum: cui timorẽ, timorẽ: cui honorem, honorem. Tu uerò cum audias reddenda esse Cæsari, quæ sua sunt: illa solum dici nõ dubita, quę pietati, ac religioni nihil officiũt. Nam quod fidei, ac uirtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum, & uectigal est. [Hæc illi audientes obticuerunt inuiti, & sapientiam eius admirati sunt.] Stupere igitur, ac credere statim oportuisset, cum nõ paruũ eis argumentum secreta eorum aperiẽdo deitatis suæ dedisset, & commodè, ac breuiter ora eorũ obstruendo. Quid igitur? crediderunt ne? Minimè [Sed dimittentes eum, inquit, abierunt: & post eos accesserũt Sadducęi.] O amentiã hoĩum, aliis cõfusis, alii aggrediuntur, qui aliorũ exemplo commoniti tardiores esse debuissent: Sed audacia temeritatis plena, impudens simul, & pertinax adeò est, ut impossibilia etiam inuadere non uereatur: propterea & euangelista impudentiam eorum admiratus, hoc ipsum denotauit, dicens. In illa die accesserunt. In illa uidelicet, in qua illorum malitia patefacta confudit eos. Qui autem isti sunt? Erant quidem apud Iudęos multò Pharisæis inferiores, qui alias, quã Pharisæi opiniones sequebantur hi resurrectionem omninò negabant, nec angelũ, nec spiritum confitebantur. Rudiores.n. erant, & corporalia solummodo sectabantur: cõplures. n. apud Iudæos hæreses erãt: unde Paulus etiam dicit, Pharisæus sum: q̃ apud uos exquisitissima hæresis est. Hi ergo Sadducæi rectè quidem de resurrectione nihil dicunt, ad Christum uerò uerba componunt, & rem non factam, ut ego puto, confingunt, putantes ambigentem ipsum capere, & resurrectionis mysteriũ postea deridere. Manifestè uerò etiam isti accessisse uidentur, dicentes. [Magister, Moses dicit. si morietur aliquis non habens filiũ, ducat frater eius uxorẽ illius, & suscitet semen fratri suo. Erant aũt apud nos septẽ fratres, & primus duxit uxorem, & defunctus est, & non habens semen, dimisit eam uxorem fratri suo: similiter, & secundus, & tertius, usq; ad septimũ: nouissimè autem oĩum mortua est & mulier. In resurrectione igitur cuius ex septem erit uxor?] Vide quanta peruersitate. Nã ne reprehendat, qa cura hæc erat, meo, ut dixit, iudicio. Nam duobus mortuis, tertius non duxisset, eo mortuo perterritus quartus nõ feciset, ita quintus etiam, & sextus multò minus, septimus uero minimè oĩum, sed abominati illã fuissent mulierẽ. Tales quippe Iudæi sunt, quos uidemus quasi omine a fratrum ducẽdis uxoribus deterreri: quare quanuis lex ita cogat, sæpe tñ hoc neglexerunt. Vnde Ruth quoq; illa Moabitis ad longiorẽ illius cogitationis fuit deuoluta, & Thamar a socero sperma furari coacta est. Cuius aũt rei gratia, non duos, aut tres, sed septem fratres fuisse fingunt? Vt ampla (sicut putabant) ratione aduersus resurrectionẽ possent insurgere. Et quã ob rẽ oĩum fuisse uxorem affirmãt? Vt ambiguitate ipsum implicarent. Quid igitur Chrs? Ad utrunq; acommodauit oronem, & quemadmodũ ubique uere secreta eorũ reuelat, ut nõ nũquã omninò appareant, nõnũquã sic tãgat, ut conscientiæ stimulis mordeantur, eodẽ hic quoque pacto cogitationibus eorum resistit. Vtrunq; igitur ostendit, & resurrectionem. s. futuram, & non talem qualem ipsi opinabantur. Quid enim ait? [Errãtis, nescientes scripturas, & potentiã Dei.] Nã quoniam ceu periti authoritate Mosi, & lege nitebantur, idcircò ex ignorantia scripturarum huiusmodi prouenire interrogationem affirmat. Nam quia nullam habebant scripturæ peritiam, & immẽsam Dei

Ibidem F

Deu. 25 b

Ro. 13. c

Ruth. 1 a

G

Act. 23.

potentiam ignorabant, tētatum venire audebāt. Cur igitur mirum est, inquit, si me, quem nescitis, tētationibus aggredimini? Cum etiam omnipotentiæ Dei, cui tot tātaq; apud vos facta pericula sunt, nullam notitiam habeatis, nec à scripturis, nec ab
H omni acceptione ad eam cognoscendā inducti estis. Communiter quidem homines concipiunt omnia Deo possibilia esse: verū qm̄ ea causa erat, ne resurrectionē esse putarent, quia eundē rerum statum postea futurum arbitrabantur, ad interrogata respondens, hāc causam remouet, & illius ui
Luc.20. tæ conditionem ostendit, dicens. [Qm̄ in
f resurrectione, neq; nubent, neq; nubetur, sed sunt sicut angeli Dei in cęlo] Lucas verò, sicut filii Dei scripsit, si ergo nuptiæ ibi non sunt, superuacanea hæc qō est: nō ramen, quia vxores nō ducunt, ideircò angeli sunt, sed qm̄ quasi angeli, ideircò vxores non ducunt. Hinc multa destruuntur, quæ
1.Co.7. Paulus vnico verbo significauit, dicens.
f Transit. n. figura huius mundi, & ita quidem quales in resurrectione futuri sint homines, designauit, quāuis autem ex dictis futuram esse resurrectionem cōprobet, tm̄ a scriptura quoq; ratiocinando idipsū cōfirmat. Ita nō interrogationi solū satisfecit, sed opinioni quoq; ipsorū mederi voluit. Nā qm̄ non malitia tm̄, sed ignorantia impulsi tētant, vniuersa docēdo solet aperire: qm̄ aūt puersitate tm̄ cōmoti aggrediūtur, tūc, nec ad interrogata quidem rndet.
A Mose igitur quē ipsi in fauorem suum producunt, eos confundit, dicēs. [De resur
I rectione vero mortuorum nō legistis, qm̄
Exo.3.b ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, &
Gen.3.c Deus Iacob? Nō est Deus mortuorum, sed viuentium.] Quemadmodū. n. Adā, quanuis viueret, posteaq̄ de vetito ligno comedit, sn̄ia tm̄ prolata mortuus erat: sic profectò isti, & si mortui erāt, pollicitatione tm̄
Cæterū & tunc actualiter viuebant eorum spiritus.
resurrectionis viuebant. Quō igitur alibi dicit, vt & mortuis, & viuis dominetur? Nō est hoc illi simile: mortui nāq; hic illi, qui victuri sunt, appellantur. [Et audiētes turbæ mirabantur in doctrina eius.] Neq; hic
Ro.14.b Sadducęi, confusi. n. recesserunt, sed multitudo simplex fructum cōsecuta est. Verum qm̄ talis resurrectio futura est, age oīa faciamus, vt primatū ibi adipiscamur. Et si placet ēt ante resurrectionem videre aliquos cœlibem, atq; cœlestem viuētes vitā, facilè poteritis: quod vt fiat, in eremū (oro) proficiscamur: nō. n. vereor eadē de re verba sæpius facere. Videamus igitur etiā hodie spirituales illos exercitus, videamus voluptatem ab oī trepidatione liberā. Nō em̄ cum lāceis, vt seculi milites castrametant: in his. n. castris pridie orationē absoluim⁹: nec cum scutis, & galeis, sed nudos omniū harum rerum cōspicies. Opera verò eorū sic ardua intueberis, vt ea, nec cum armis quidē alij facere queāt, quæ si aspicere vis, manū mihi porrige. Eamus ambo ad hæc K
prelia, & cernemus instructas eorū acies. In prelio. n. quotidie sunt, ęùm quotidie aduersarios suos, insidiantes nobis cupiditates mirabili victoria fundant, fugēt, humiq; prosternant. Ita illud apostoli opere
Gal.5.d demonstrant: Qm̄ qui Christi sunt, carnē suā cum passionibus, atq; concupiscentiis crucifixerunt. Cūsiderasti quanta multitudo hostium mucrone spiritus confossorū iaceat. Non est ibi. n. ebrietas, nō est ibi superfluitas: qđ mēsa illa facilè ostendit. Iacet enim ibi aquæ potu perēpta temulentia, multiformis hæc multiceps bestia. Nā quemadmodū Scylla & Hydra apud poetas, sic & ebrietas multis capitibus armat: hinc enim fornicatio, hinc ira, hinc mollicies, hinc turpes amores oriūtur: hęc igitur oīa superata ibi, prostrataq; sunt, quibus seculares hi milites etiamsi multa bella confecerint, facilè superantur. Nulli. n. enses, nullæ hastæ, nihil aliud huiusmodi aduersus ea capita temulentiæ poterit obsistere: sed gigantes ipsi, ac fortes viri, qui mille præclara gesserūt facinora, absq; vinculis, vino, & somno ligati, sine vulnere quasi confossi iacent: immò vero peius ēt, quàm confossi. Nam illi quidem, etsi pro- L
gredi non possunt, vident tamen, atq; intelligunt: isti verò etiam mente capti omni sensu carent. Vides excelsiorem, atq; præstatiorem hunc exercitum esse, qui voluntate solum eos hostes fugant, a quibus isti superātur. Nam cùm matrem vitiorū omnium debilitent, ac eneruent, adeò, vt turbare non possit: reliqua quoq; vitia, matre ac capite obtrūcato, i eis sepulta sunt, quæ quidem victoria singuli eorum potiūtur. Non. n. quemadmodum in aliis pugnis, qui saucius est, qui semel cecidetit, aliis grauis esse non potest: ita ēt hic fieri solet, sed necesse est, vt ab omnibus hæc bellua feriatur,

feriarur. Nam nisi quis percusserit, atq; deiecerit, impetum illius euitare non potest. Vides præclaram victoriam? Nam singuli eorum illud trophæum erigunt, quod toti⁹ orbis armati milites statuere nequirēt. Omnia igitur iacent, quę temulētia gignere solet, verba stolida, mens furiosa, superbiæ flatus, cæteraque huiusmodi. Suum
Ps. 109. b enim probè hi milites imperatorem imitātur, quem admirando scriptura dixit. De torrente in via bibit ppea exaltauit cuput. Vultis è regione ingentem aliā mortuorū
M multitudinem aspicere? Perstringamus cupiditates, quæ ex delicijs, quæ ex pulmentarijs, quæ ex coquis, quæ ex mēsarijs, quæ ex farcinatoribus succenduntur: vereor certè ista oīa enarrare. Verūtamen dicam nec sileo phasianos aues: iura fusim artificio iuxta humidas, & siccas carnes, leges dē istorum ordine varias. Nam quasi rempublicam gubernantes, aut acies expedientes sic quid primum, quid deinde afferendum sit sanciunt: & alii quidem aues piscibus farcinatas, subtili arte contextas primò offerendas esse asserunt, alii ab aliis rebus originem cęnæ faciendā contendunt: ita magnum certamen de istis committitur. Nā & de qualitate, & de ordine, & de multitudine disputant: quodq; peius est, quibus obrui merentur, in his gloriantur. Nā alii ad meridiem vsque, alii diem integrū, alii per totam etiam sequentem noctem produxisse prandia iactant. Considera miserrime hominum quam venter mensurā flagitat, & pudebit te immoderatissimæ, atq; ineptissimæ huius edendi diligentiæ. Nihil tale est apud angelos illos, sed huiusmodi etiam voluptates mortuæ ibi, atq; sepultæ sunt. Non n. vt repleantur, nec voluptatis: sed viuendi causa sumunt alimenta, non sunt apud eos aucupes, neq; piscatores, sed panis, & aqua. Solicitudo autem
A hæc, & tumultus, & cura procul inde abest, & tā tuguria sua, quàm corpora ita magnam illis præstant trāquilitatem, quemadmodum magnos tempestatis fluctus in istos concitant. Rescinde igitur cogitatione ventres istorum, & videbis magnam intus congeriem, sordidissimam cloacam, sepulchrum fœtidum: erubesco dicere, quæ sequuntur, eructationes videlicet fœtulentas, fastidiosos vomitus, euacuationes ventris sursum simul, atq; deorsum. Si autem illuc proficiscaris, non modò has cupiditates, verumetiā illas Veneris, quæ ardētiores inflammatioresq; sunt, vna cum eos & armis deiectas videbis: equi nempe arma, & sella, verba turpia sunt: neq; in his solum præclarā illi victoriā obtinent, verumetiā in acquirenda pecunia, in cōcupiscenda gloria, in admittenda inuidia, in cæteris oībus morbis. Putasne præstantiorē hunc exercitū esse, & mensam illā vestra iucundiorem? Nemo certè, nec eorū quidē, qui comedendi voluptate dirumpuntur, nisi mente captus sit, negare audebit. Hæc n. viam ad cœlū præparat, illa vi ad gehennā trahit. Diabolus illius, Christus istius princeps est: luxus, & lasciuia illā, philosophia, & moderatio istā pręparat: hic Deus adest, ibi diabolus. Vbi n. temulentia, vbi verba turpia, vbi venter satur, ibi dæmones, & diabolus exultant. Talis erat mensa diuitis il- Luc. 16.
lius, qui nec vnius stillæ aqua post mortē c
potiebatur. Monachi aūt non talē certè habent, sed angelorum vitam iam meditantur. Non celebrantur nuptiæ apud eos, nec somno, nec deliciis dediti sunt. Nam quis facilius hostes fundere potest, quàm qui comedendo trophęum erigit? Ideo prophe
Ps. 22. b ta quoq; dicebat. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Nō n. errabit quispiā, si hoc eloquiū ad mēsam conferat monachorū. Nulla enim alia re magis anima tribulatur, quā cōcupiscētia, petulātia, ebrietate, cæterisq; vitiis, quę hinc oriuntur: quod oēs sciunt, qui harum rerum periculū fecerunt. Quod si considerare diligenter volueris, vnde illa, vnde hęc mēsa referatur: tūc quid inter vtrāq; intersit, probè cognosces. Vnde igitur hæc repleri solet? Ex multis viduarū lachrymis, ex multis orbis parentum, quæ facilè propter impotentiam violātur, illa vero a iustis laboribus. Vnde formosæ mulieri, quam ni-
C hil externū decorat, cū innata quadā pulchritudine splēdeat persimilis illa est. Hæc aūt meretrici deformi, quæ quanuis multo circundetur fuco non potest tñ deformitatē occulere, sed quò magis appropinquat, eò deformior videtur. Noli. n. incipiētes cōuiuas examinare, sed famentes considera: tunc enim videbis quasi libera, & pudica mulier illa sit, nihil ea p̄sente dici, aut fieri turpe: hæc autem quasi meretrix, atq; infamis nihil honestum admittit. Illa conui-

uarum ſolummodo quærit vtilitatem. hæc detrimentum, atque perniciem. Illa offendere Deum non patitur: hæc te non dimittit, niſi offendas. Abeamus igitur ad illos, vnde ſciemus quot, quantisque vinculis ſimus innodati. Vnde facilè diſcere poterimus, quomodo mille referta bonis menſa præparatur iocundiſſima, minimi, aut nullius impendii, omnis ſolicitudini expers, inuidiæ, conuicii, & omnis morbi omnino immunis, optima ſpe repleta, multis trophæis ornata: vbi tumultus nō eſt, quò morbus non accedit, vnde abeſt ira: vbi tranquillitas, vbi pax habitat. Nec mihi miniſtrorum apud diuitum menſam ſilentium enarra, ſed clamorem conuiuarum, non prætermitte Non eum dico, qui alterius ad alterum eſt, quamuis, & hic ridiculoſiſſimus ſit: ſed interiorem, qui animum ipſum occupat, qui captiuum ducit: cogitationum dico tumultū, fluctus, tenebras, tempeſtates, quibus omnia ita confunduntur, ac permiſcentur, vt nocturna in animo pugna committi videatur. Non ita in tabernaculis monachorum fieri videmus, ſed magna tranquillitas, ingens ibi quies verſatur: vnde poſt hanc quidem menſam ſimilis morti ſomnus conſequitur, poſt illam autem vigilia, & mentis, & corporis: & hanc quidem atroces pœnæ, illam regnum cœlorum comitatur. Illam igitur inſequamur, vt fructibus eius perfrui mereamur, ad quos omnibus nobis peruenire contingat, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

Homilia lxxii. ex capite xxii.

PHariſæi autē cū audiſſent, qa ora Sadducæorū obſtruxerit, cōgregati ſunt in unū, & interrogauit vnus ex ipſis iuriſperitus tentans eum, & dicens. Magiſter Quæ eſt mandatū magnū in lege?] Rurſus cauſam euangeliſta poſuit, quam ob rem ſilere debuiſſent, & vt facilius temeritatem eorum oſtendat. Quo pacto? Quia illis confuſis iſti rurſus aggrediuntur, cumque quieſcere oporteret, decertare voluerunt, & legis peritiam profitentem præmittunt, non diſcere, ſed tentare cupientes: ac ita interrogāt: quod nam primum mandatum in lege ſit. Nam cum primum illud ſit: Diliges dominum Deum tuum, putantes cauſas ſibi allaturum, quoniam Deum ſe faciebat, hoc modo interrogant. Quid igitur Chriſtus? Vt oſtendat idcircò ad hæc eos deueniſſe, quia nulla in eis eſſet charitas, ſed inuidiæ liuore tabeſcerēt. [Diliges, inquit, dominū Deum tuum. Hoc primū, & magnū māda tum eſt. Secūdū aūt ſimile huic. Dilige proximum tuum ſicut teipſum.] Quā autē ob rem ſimile eſt huic? Quoniam hoc illud inducit, & ab illo rurſus munitur. Quicunque. n. malè agit, odio habet lucem, & nō venit ad lucem: & rurſus. Dixit inſipiens in corde ſuo, nō eſt Deus. Deinde ſequitur, Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt & iterum. Radix omnium malorum auaritia eſt: quā quidā appetentes, errauerunt a fide &, Qui diligit me, mandata mea ſeruabit. Quorum caput, & radix eſt, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Si ergo diligere Deum, diligere proximum eſt, nā ſi diligis me ò Petre, inquit, paſce oues meas. Si etiam dilectio proximi facit, vt māda ta cuſtodias, meritò, ait, in hoc totam legem, & prophetas pendere. Et quem admodū in ſuperioribus cū de reſurrectione interrogaretur, plus docuit, quàm tentantes petebant: ſic in hoc loco de primo interrogatus mandato, ſecundum etiā nō valde, quàm primum inferius ſpontè attulit. Secūdum. n. eſt primo ſimile. Ita occultius inſinuauit, odio illos ad quærendum incitari. Charitas enim, inquit, non zelatur. Sed cuius rei gratia, Matthæus quidē apertè ait, tentando illum quæſiiſſe, Marcus autem è contra? Sciens, inquit, Ieſus, quia ſapienter reſpondit, dixit ei. Non lōgè es a regno Dei. Nulla certè inter euangeliſtas diſcrepantia eſt, ſed magna ſetiam conſonantia: tentando. n. incepit, ſed cum a reſponſione Chriſti nonnihil vtilitatis perceperit, iure laudatur. Non. n. incipiens ſtatim laudes audiuit: ſed quādo dixit maius eſſe diligere proximum, quàm holocauſta offerre, tunc ei dicitur. Non es procul a regno Dei. Humilia. n. & abiecta deſpicēs, initium virtutis percipit, cuius cauſa, & ſabbatha, & reliqua huiuſmodi omnia inuenta ſunt, nec tamen conſummata ipſum laude honorauit, ſed nonnihil ei deeſſe oſtendit. Nam ſi procul abeſt, abeſt tamen, quare defectus ille ſibi erat ſupplēdus. Noli aūt mirari, ſi cum vnum eſſe Deum dixit, & præter eum alium non eſſe, laudatus eſt: ſed hinc ēt perdiſce, ad mentem accedentium ſolere ipſum plerunque reſpon-

deret

Deu. 6. a
Ioā. 3. c
Pſ. 52. a
Pſ. 13. a
1. Ti. 6.
Ioā. 14. c
Gal. 5. e
Ioā. 21. d
F
1. Co. 13. b
Mar. 12. d
G

dere: nam & si mille indigna glorię Christi afferant, illud tamen dicere non audent, quia omnino Deus non sit. Quam ob rem autem illum laudauit, qui præter patrem, non esse aliud Deum dixerit? Nō certè, qa nō esse se Deū uoluit significare, absit hoc enim, sed quia nōdum ēps aderat suæ deitatis reuelandę, idcirco in priore dogmate illum permanere dimittit, ceūque probè vetera tenentem laudauit, vt idoneum ad noui testamenti doctrinam faceret, quam opportuno tempore manifestius erat intro ducturus: quanuis ēt qn̄ in scriptura, siue veteri, siue noua dicitur vnum esse Deum & præter eum alium non esse, non ad distinctionem filii, sed exclusionem dictum sit idolorum. Quare hac sententia voluntatem istius laudatam existimato. Cum igit̄ respon sum dederint, ipse quoque interrogat. [Quid uobis vr̄ de Christo? Cuius filiꝰ est? Dicunt ei Dauid.] Considera diligenter, atq; perpende, quia post multa miracula, & signa post multa resp̄sa vltrò citroque data, post argumenta æqualitatis eum patre cōplura, post doctrinā verbo, & opere rutilātem, post laudem istius qui unum H esse Deum asseruit tandem interrogat. Nā ne dicere possent, miracula quidem ab eo facta fuisse, legi autem contrarium extitisse, idcirco post tot tantaq; interrogat: occultius eos inducens, vt se Deum profiterē tur. Et discipulos quidem primum quid alii de se, deinde quid ipsi dicerent, interrogauit: istos vero non eo pacto, seductorem enim profecto, & perditum virum dicere non dubitassent. Quare sententiam eorum de Christo inquirit. Nā qm̄ ad passionē iā iturus erat, eam prophetiam in medium adducere voluit, quę apertissimè dominū esse ipsum prædicat: non tameu principaliter, neque temerè, sed ex causa rationabili ad istud peruenit. Nam quoniam interrogati primò, non vera de ipso dicebant, hominem esse nudum asserentes, ad refutationem erroris sui Dauid illum deitatis suæ prædicatorem citauit. Nam quoniam nudum hominem opinabantur, ideo Dauid esse filium respondebant, quod emendans ipse prophetam hūc inducit, & quia dominus sit, & quia propriè patris filius, & quia I patri æqualis confirmantem: nec id sibi sufficit, verum, vt etiam terrerentur, quæ se quūtur subiunxit. [Quomodo ergo Dauid ī spiritu uocat eum dominum?] Ita omnibus modis ad fidem eos inuitabat, ne autē dicere possent adulationis causa, & humano consilio sic a propheta scriptum fuisse. Ps. 109.
[Dixit dns dno meo sede a dextris meis do a
nec ponam inimicos tuos scabellum pedū tuorū. [Respice quemadmodum submisse opinionem prophetæ, atq; sententiam de se recitauit. Primum cuius esse filium arbitrarentur. Deinde postquam illi Dauid rn̄derūt, nō dixit: Atqui Dauid sic de Christo prophetauit: sed rursus interrogandi ordine. Quomodo igitur Dauid ī spiritu dixit, quod facit ne his verbis cōturbentur. Ideo nec quid vobis de me vr̄, sed quid de Christo videtur, interrogauit. Sic & apostoli remisse differebant, dicentes. Licet liberè di- Act. 2.c
cere de patriarcha Dauid, quia mortuus, & sepultus est. Similiter igitur, & ipse interrogando, atque ratiocinando dogma hoc de se introducit, dicēs. Dixit dns dno meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Si ergo Dauid dominum ipsum vocat, quomodo filius eius est? Hoc ratiocinatur, nō quia velit ostendere Dauid filium Christum non esse (non.n. Petrum hac de causa increpasset) sed vt falsam opinionem eorum in melius reducat. Quare quando infert, quomo K
do igitur filius eius est, non sic esse filium, vt illi putabant affirmat: illi enim filium solummodo, non autem etiam dominum arbitrabantur, ita post recitatum testimonium, quietè, atque remissè infert. Si ergo Dauid dominum ipsum vocat, quomodo filius eius est? Hæc illi audientes nihil respondebant: non enim discendi, sed tentandi causa interrogabat. Ideò ipse intulit, sed quoniam paruam ei fidem habebant, prophetam quoque secum accepit: quod maxime considerantes, quando remissum quid, atque humile de ipso dicitur, non scandalizabimur: ad multas enim alias causas præcipua hæc accepit, quòd illos condescendens alloquitur. Qua de causa interrogādo dogmata modò sanxit, ac dignitatem suam occultius ostendit. Non enim æquale videbantur, Dauid & Iudæorum dominum dicere. Tu autem opportunitatem etiam expende. Cum. n. vnum esse dominum dictum sit, tunc de se quoque dixit, quia dominus est: quod non operibus solum, sed prophetæ authoritate

L confirmauit,qua demonſtrauit, quia pater ipſe ſibi propugnat: Donec enim ponam inimicos tuos,inquit, ſcabellum pedum tuorum, ita & magnum honorem ſibi a patre, & ſe patri concordem eſſe oſtendit. Hic fuit finis diſputationum, atque interrogationum omnium,præclarus quidem atque ſublimis adeò, vt ora eorum facilè conſuerit. Conticuerunt enim ex illo tempore non ſpontè, ſed quia ita lethali fuerant perfoſſi vulnere, vt non auſi fuerint eum amplius aggredi. [Nullus enim, ait, auſus fuit ab illo die ĩterrogare eum.] Hęc res non parum vulgo conducebat: ac ideo repulſis iam lupis, inſidiisque illorum detectis, ad multitudinem orationem conuertit. Nihil enim amplius illi inanis gloriæ cupidi, & graui hac paſſione ſuperati acquirere poterant. Grauis enim,atq; multiceps certè iſta paſſio eſt: alii.n. principatu,alii diuitiis,alii robore corporis gloriãtur, & progredientes quaſi ordine quodã, ad eleemoſynam,ieiuniunm,orationes,do ctrinamq; veniunt: ita multa ſunt huius belluæ capita. Verum non eſt mirabile inani gloria propter alias res commoueri, ieiunio autem, atq; oratione iactare, mirabile ſimul,& lachrimis dignum eſt. Sed ne
M ſolum criminemur, agè modum etiã quẽdam exponamus,quo tam truculentã poterimus effugere beſtiam. Quos igitur primò aggrediemur? Eos ne qui diuitiis, an eos, qui veſtibus gloriantur? Eos qui principatu, an eos,qui doctrina, aut arte quadam, aut robore corporis, aut forma, aut ornatu iactãt? Eosne qui atrocitate, an eos qui humanitate,& eleemoſyna, aut verſutia,aut morte,aut his q̃ poſt mortem conſequuntur tumeſcunt? Multos. n. hęc paſſio riuos poſſidet, & vltra vitam noſtram progreditur. Mortuus.n.eſt ille,ac ille, inquit: & vt mirabilis quidem fuiſſe videatur; talia, & talia teſtamento iuſſit fieri: hac ratione ille inops eſt,ait,ille autem diues. Nã quod acerbum eſt, a contrariis etiam hæc fera conſtat. Quos igitur primos acie petemus? Non.n. aduerſus omnes vna ratio cõgruit. Vultisne illos inuadamus, qui eleemoſyna gloriãtur? Mihi certè ita videtur: doleo enim cùm inanem conſidero gloriã rei,quam vehementer quaſi peſtem inſidere, & quaſi nutricem regiæ puellæ inſidiantem: alit enim eam, ſed ad impudicitiam, & infamiam. Nam patrem contemnere iubet,& vt ſceleſtis, ac perditis iuuenibus placeãt, impudico expolit ornatu, ac tali quadam corrupto laſciuia. Sac petulantia pleno, nõ qualẽ pater deſiderat. Agè igitur aduerſus hos enſem ſtringamus: fiat ergo a quodam eleemoſyna cumulatè ad oſtentationem: ſic igitur a thalamo paterno pri- A
mum eam educit, cumq́, pater iubeat ne Sup. 6. a
ſiniſtræ quidem eã apparere, ipſe ſeruis notis,atq; ignotis,& quibuſcunque obuiis ipſam oſtẽtat. Vides a qua lena hoc ſcortum ad amores turpes hominum impellitur, & quemadmodũ ipſi iubeant, ita ornetur. Vis videre quo non meretrix ſimpliciter, ſed furioſa meretrix huiuſmodi anima efficitur? Quali mẽte prędita ſit, diſcere ſtudeas. Quid n. furioſius eſt, q̃ omiſſo cœlo poſt ſeruos fugitiuos, & perditos homines per vicos, & angiportus currere ad inquirẽdos inimicos,atq; amplectẽdos? Nemo quippe maiore odio multitudini eſt, quàm qui falſam gloriam ab ea quouis modo aucupatur: mille nanq; criminationes in huiuſmodi hominem confingunt, nec aliter fit, quàm ſiquis puellã regiam a ſolio regali depulſam, adulteris viris,& deſpuẽtibus eã tradat. Iſti ergo quantò magis eos amplecteris, tãtò te magis auertuntur: Deus aũt ſi ab eo gloriã quæras, amplectitur te, atque laudat,& magna retribuere paratus eſt. Ad hæc ſi detrimẽtum huius iactantiæ melius perdiſcere velis, ſiquando ad oſtentationẽ te,& laudem dederis, conſidera quo mœror cõfeſtim ſurrepat, & cõtinuus permaneat, B
præceptumq́; Chriſti clamantis in mẽtem veniat, omnem te mercedem perdidiſſe. Ibid.
Vbiq;, ac ſemp inanis gloria vituperatur: illa verò turpiſſima eſt, quæ nimium inflatur. Quippe cum extremæ crudelitatis eſſe videatur, alienas clades quaſi præconio efferre,quaſiq́; paupertatẽ exprobrare. Nã ſi beneficii commemoratio, quaſi exprobratio eſt: quid dicemus eũ facere, qui beneficia libenter multis oſtẽtat? Quo igitur hoc venenum effugiemus? Certè ſi diligẽter cõ- Actu. 1.
ſiderabimus, a quibus quærimus gloriam. Die enim, quæſo, quemnam eleemoſynæ opificem eſſe putas? Eum videlicet,qui rẽ ipſam adinuenit, qui optimè omnium id facere nouit, & ſine termino factitat. Agè igitur reſponde, ſi luctas exercitatorias diſceres, ad quonam ſpectares, aut quibus

te in

te in palæstra ostenderes? Olerane, ac pisces vēdētibus, an huius luctationis principi, atq; magistro? Et certè illi quidem multi sunt, hic vero vnicus. Nōne igitur si hic te admiratur, illis deridentibus, tu quoque vnà cum magistro illos irridebis? Quid porrò, si cœlestibus certare disceres, nonne similiter professorem eius certaminis, atq;
C magistrum spectares? sin autem eloquentiæ artibus præstare velles: nonne si a præcipuis oratoribus laudareris, multitudinis verba cōtemneres? Quomodo igitur turpe non est, in cæteris quidem artificiis, ac certaminibus ad magistrum te duntaxat respicere, hac vero in re contrarium penitus facere, præsertim cum æquale detrimentum non sit? Nam si ad voluntatem multorum, non ad iudicium magistri lucteris, in ea re solummodo damnum est: sin verò ostentatione iactas, vitam æternam perdidisti. Si
Sup. 9. d ergo misericorditer dando similis Deo factus es, diligenter stude, vt in contemnenda etiam ostentatione similis ei efficiaris, qui morbos hominum curans præcipiebat ne alicui dicerent. Sed misericors forsan, ac liberalis ab hominibus vocari desideras, quàm ob rem? Nōne nullum est huius rei lucrum, damnum autem inæstimabile? Ipsi enim quos ad testimonium tuæ benignitatis citas, latrones abs te constituūtur, qui te regno cœlorum spolient: immò vero non ab ipsis hoc patimur, sed a nobis, non ab aliis superiore gloria pellimur. O nouæ calamitatis genus: ò furiosam hāc turbationem, quæ tinea corrodere non potest, nec fur violare, ea inanis gloria oīno dispergit. Hæc est tinea cęlestis thesauri: hic est fur, qui æterna regna furatur,
D q̄ immarcescibiles a nobis diuitias aufert, qui tanq̄ contagiosus morbus oīa corrumpit. Ita q̄m prospexit diabolus tam latronibus, & vermibus, q̄ aliis machinis inexpugnabile illud esse præsidium, per inanē illud gloriam expugnat. Sed gloriæ, inquies, cupidus sum. Nonne satis habes a cō scientia eius, cui beneficiū collatum est, & ab ipso Deo laudari? Sed apud reliquos ēt homines te ostentare cupis. Caue ne cōtrarium eueniat, & aliquis non liberalitatem, ac benefico animo, sed ambitiosè te id facere credat, intolerabiliq̄ superbia, quòd alienas libenter efferas clades. Nam eleemosyna mysterium: est concludendæ igitur ianuæ sunt, nequis aspiciat, quæ videre nephas est. Et certè mysteria nostra, eleemosyna maximè, ac charitas sunt. Ineffabili enim sua misericordia nostri misertus est. Et prima, quæ in Eucharistia dr̄ oratio, qua pro dæmoniacis deprecamur, misericordiæ suæ commemoratione plena est. Secunda, qua pro his oramus, qui pœnitentiā agunt, misericordiam humiliter quærirat. Tertia etiam, quam pro nobisipsis fundimus, vel infantes adducit, Deum ad miseri E
cordiam lachrymis inflectentes. Nam q̄m nostra ipsi peccata cognouimus, pro aliis, qui peccarunt, quiq; peccare possunt, ipsi clamamus: pro nobis autem ipsis infantes, quorum imitatores cœlorum regnum expectant. Hac enim oratione significatur, q̄ qui simplicitatem paruulorum sequuntur, hi maximè pro reis Deum deprecati possunt. Ipsum autem Eucharistiæ mysterium quanta misericordia plenum sit, initiati solummodo nouerunt. Quare tu quoque cum eleemosyna veteris, ianuas claude, ipse qui recipit, solus conscius sit: immò si possibile est, nec ipse quidem percipiat vnde erogatū sibi beneficium est. Quę si deriseris animo, & hoc mysterium tuum ædideris, in mentem tibi veniat, quia etiam ille ipse a quo gloriam aucuparis, tanquàm vanum te omnino condemnabit: & si amicus est, secum te reprehendet: sin verò inimicus, etiam apud alios hanc ambitionē condemnabit. Ita contraria tibi eueniunt, quàm desideras. Tu quidem maximè cupis, vt de te admirans, ille misericors, ille humanus, ille benignus dicat: ipse autem, ille inanis gloriæ cupidus prædicabit, ille qui omni quouis modo placere hominibus studet, cæteraq̄ his deteriora. Sin verò tu celabis, tunc exclamabit, ò misericor F
dem illum, atque humanum. Non enim grande aliquid, atq; præcipuum occultari diutius Deus patitur: sed si tu celabis, ille manifestabit: ita & miserabilior eris, & maiora lucraberis. Quare ad acquirendam gloriam contra est omninò ostentatio. Nam ad quod festinanter pergimus, ad illud impedimento solet maximè esse. Non enim beneficentiæ gloriam solum amittimus, sed contrarium quoque acquirimus, & ad hæc non paruis nos incommodis subiicimus. Horum igitur omniū gratia inanem gloriam contemnamus,

& a Deo solummodo lucrari cupiamus. Hoc.n.modo,& præsenti,& futura gloria potiemur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxiii. ex cap. xxiii.

TVnc Iesus locutus est turbis,& discipulis suis. Sup cathedrã Mosi sederũt scribæ,& pharisæi. Quæcunq; igitur dixerint vobis faciet: ℈m vero opera eorum nõ facite.] Tunc istud qñ significat? Qñ illorũ ora obstruxit, quando ita iam confusi fuerunt, vt tentare ipsum amplius non auderent. Verum qñ domini, & domini mentionem fecit, iterum refugit. Nam quãuis nihil tale in lege scriptum inueniatur: illud autem in primis, Dominus Deus tuus, dominus vnus est: legem tamẽ nouam, vniuersam veterẽ scripturam solet appellare. His omnibus ostendit eadem se patri velle. Nam si ꝯria illi cuperet, contraria quoq; in legem dixisset: nũc verò adeò legem vereri videtur: vt etsi legalis doctrinæ professores corrupti sint, auscultare tamen hortatur, & de recta disciplina viuendi disserit, q̃ res maximè causa incredelitatis erat. Corruptis n. viuendi moribus, & inanis gloriæ cupiditate credendo repellebantur. Cum igitur præcepta emendationis gratia tradere voluerit, quod præcipuè ad salutem conducit, nequis. s. dogmata negligat, neve in sacerdotes insurgat, id summopere iubet, nec iubet solum, verumetiam facit: non enim a docendi gradu corruptos deiecit, vt nullam audientibus occasionem inobediẽtiæ relinqueret, & maius illis iudiciũ præpararet. Sic quanuis nequam essent, principatum eis confirmauit, vt uel post increpationem dixerit, Facite quæcunque illi vobis esse facienda confirmant: non.n. sua, sed quæ per Mosen Deus imperauit, prædicant. Tu autem considera quantum Mosi deferat honorem, & se veteribus conuenire ostendat, & illos propter legem Mosi venerandos autumet. In Mosi. n. inquit, cathedra sederunt: ita qui a moribus eorum fide non potuit ipsos dignos esse testari, a sede ac successione, quæ sunt in lege intelligere: vt de cibis, & sacrificiis, cæterisq; huiusmodi. Quomodo enim hæc confirmasset, quæ iam refutauit? Sed omnia, inquit, quibus mores hominum corrigũtur, quibus meliores efficimur, & quæ ita nobis congruunt, vt non patiantur iugo amplius legis deprimi. Cur igitur non gratiæ præceptis ista, sed authoritate Mosi confirmauit? Qm̃ nulla temporis opportunitas erat ante crucis mysteriũ ad hæc manifestã da, quamuis ad hæc illud etiam mihi videatur dispensare. Nam qm̃ grauius eos accusaturus est, ne imperiti expetitione principatus eorum laborare, aut odio ipsum moueri existiment: hoc primò remouet, vt omni suspicione ablata liberius reprehendat. Sed cuius rei gratia ipsos tãdem accusat, & longa in eo utitur oratione? Præmonere multitudinem voluit, ne opera eorũ sequentes miserius cadant. Non enim simile est interdicere ne faciãt, & eos qui peccarũt ostendere: sicut, nec simile est consulere, quę oportet, & eos qui rectè ipsa fecerũt in medium producere: propterea & præueniens ait. Secundum autem opera eorum nolite facere. Nã ne inducere aĩum possent, qm̃ auscultandi sunt, imitandos etiã esse, hac vtitur correctione. Ita qui sibi honor deferri videbatur, in reprehensionem conuertitur, quia mores eorum condẽnat: quare in vituperationem cõuertitur, cum talis eorum vita esse videatur, vt imitatores ipsorum corrumpantur. Hac ergo de causa ad accusationem ipsorum deuenit, adhuc, vt ostendat incredulitatem eorũ, & crucis patibulum, quod sceleratè facturi sunt, non ipsius crucifixi, nec non crediti, culpa, sed illorum scelere accidisse. Tu vero considera, vnde initium sumat, & vnde crimina eorum amplificet. Dicunt enim, inquit, & non faciunt. Criminandi nãque omnes sunt, inquit, qui legem transgrediuntur: sed maximè omnium, qui doctoris fungitur authoritate, dupliciter enim, atque tripliciter iure condemnatur. Primum, quia transgreditur. Deinde cum in corrigendis aliis ipse claudicat: propter dignitatem, quam gerit, maiore dignus supplicio est. Tertio, quia cum ceu doctor præsideat, nequitia sua facilè cæteros corrumpit: his autem reprehensionem adiungit, quoniam austeros se nimium gerant aduersus reos. [Ligãt enim onera grauia, & importabilia, & imponũt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.] Duplicem hic nequitiam eorum ostendit, tum quia sine venia exquisitissimè

G Deu. 6. Cautè lege.

H

I

K

mẽ multitudinem viuere volunt, tum quia nimium sibiipsis indulgẽtes magnam assumũt licentiã, quorum opposita in optimo principe requirũtur: vt. saduersus seipsum nulla vtatur venia, sed se verum in se iudicem exhibeat, erga subiectos autem mitior, & ad dandam pronior veniã sit: quorũ opposita isti faciebant. Tales quippe oẽs sunt, qui verbi philosophiam terminant, austeri nimiũ, & non ignoscentes ceù inexperti doctrinæ eius q̃ opere ac exemplo discipulis traditur: quæ nequitia cum parua non sit, superiora crimina in maius extollit. Tu autem expende, quo id etiam augeat: non. n. dixit, Non possunt, sed nolũt: nec portare, aut ferre, sed digito mouere: hoc est, nec propè accedere, nec tangere volunt, sed diligentes atque robusti in prohibitis sunt. [Omnia enim opera sua faciũt, ait, vt ab hominibus videantur.] His verbis inanis gloriæ cupiditatem eis abiicit,
L qua perierunt. Ita superiora crudelitatis erant, atq; desidiæ: hæc verò furoris, qui gloriæ inanis cupidine illos exagitabat: quæres à Dei eos expulit charitate, & corrupit ac effecit facilè, vt in alieno certarent spectaculo. Nam quales spectatores quispiam sibi eligit, cum his placere studeat, consona illis certamina suscipiat necesse est. Ita qui fortibus viris spectantibus luctatur, fortiter agere conatur: qui verò apud ignauos, & timidos, ipse quoq; hmõi efficitur, vt verbi causa: Risu quis gaudentes habet spectatores: ridendi author illicò efficitur, vt spectatoribus placeat. Alius à diligenti atq; philosopho spectari voluit, talis & ipse videri certat, vt laudem a spectatore suo consequat. Sed perspice in hoc loco rursus quo crimẽ amplificet. Nõ. n. alia sicut alia faciũt, sed vniuersa simpl'r sic. Cũ igit' inanẽ gloriã eis obiecisset, nõ magnarũ, neque p̃clararũ rerũ fama eos laborare demõstrat, nihil. n. hmõi hẽbant: sed e paruis,
M & vilibus gl'ia mendicabatur, qbus ingẽs eorum nequitia significabatur. [Phylacteria eorum, inquit, dilatan: & magnificant fimbriam vestium suarum.] Quæ nam sunt hæc Phylacteria, & fimbriæ? Quoniam facilè beneficiorum Dei obliuiscebãtur, idcirco Deus signa sua in libellis breuissimè conscribi, & manibus eorum appendi iussit: vnde dictum est, Nec remouebuntur ab oculis tuis. Hæc Phylacteria, quasi quædam custodientia latinè vocabant, sicuti multæ mulierũ modò faciũt De. 6. b
euangelia ex collo dependentes: & vt aliun Phyla.
de in memoriã reducãtur, qđ obliuiosi cre cteria.
bro facere solent, filo digitũ strictius ligantes, id Deus ceu infantulis citò iussi facere. Hyacinthinum enim filũ in extremitate Nu. 15
vestis, quæ ad talos est, affiui præcepit, vt attentiore cura mandatorũ recordarent', hãc d
fimbriã appellant. In his igit' rebus diligẽtiores, ligacula quibus libelli depẽdebãt, latiora, & fimbrias maiores faciebant, qđ ex inani gloria proficisci videbatur. Quã. n. ob rem hæc ita facis? An quia virtutẽ id eximiã putes, vel quia aliquid vtilitatis inde habeas? Nõ, sed mãdata tibi Deus precepit, sed vt signa, & miracula eius memoria teneas. Quòd si eleemosyna atq; ieiunio, quę opera nostra efficiũtur, nullo pacto gloriari oportet, quã ob rẽ his plurimũ iactas, ò pharisææ, quibus maximè tua desidia declaratur? Illi vero non hinc solum, verũetiã ex aliis multò minoribus morbũ contrahebant [Diligunt. n. ait, primos in cœnis accubitus, & primos in synagogis consessus, salutationes in foro, & vocari ab hoĩb' rabbi.] Hæc n. si minima esse videãtur, ma- A
gnorũ tñ cã sunt malorũ. Nã & ciuitates, & eccl'ias sæpenumero euerterũt: ppea nec à lachrymis abstinere possum, cũ primos istos consessus, & salutationes audiã, ac in mentẽ veniat, quot quantaq; hinc mala in ecclesia Dei orta sunt, q̃ modò percenseri tps non est, immò verò nec opus, cũ seniores ea, quæ viderunt, minoribus etiã enarrare queãt. Tu aũt cõsidera ibi maximè illos inanis fomenta gloriæ quæsiuisse, vbi iubebantur humiliores esse, in synagogis videlicet, quò ad docendos alios veniebant, in conuiuiis. n. hmõi aliquid committere non ita graue vr, quanuis non in ecclesia solũ, sed vbiq; doctorẽ cæteris p̃stare oporteat. Nã quemadmodum hõ ubicunq; fuerit, cæteris animantibus præstat: ita doctorẽ decet, siue loquatur siue sileat, siue in cõuiuiis siue alibi sit, cæteri hominibus excellere, adeò ut in incessu, & aspectu, & habitu, omnibusq; simpliciter aliis præstantior esse uideatur. Illi verò in omni re derideri digni, undiq; sibi dedecus contrahe- B
bant, quæ fugienda erant insequentes. Diligunt enim ait. Quòd si diligere, crimen est: quid erit re ipsa efficere? Sed cætera
Deut. 6.

quidem

quidē tāquam parua,& vilia, & in quibus non erat opus discipulos suos corrigi, in accusatione ac reprehensione illorum terminat:principatus aūt appetitio, quæ omnium malorum causa erat, & sedis docendi raptus in mediū diligenter ad doctrinā discipulorū producitur.Quid. n.ait? [Vos vero nolite vocari rabbi.]Cuius causa statim subiūgit. [Vnus.n vester est magister, omnes uero uos fratres estis.] Nec alter altero præstātior, qm̄ nihil est qđ a seipso scierit:ideo Paulus quoq; dicit. Quid enim
1.Co.3.b est Paulus?Quid autem Apollo?Quid porrò Cephas?Niſi ministri?Non dixit magri. & rursus [Non uocetis patrem,] nō ut neminē patrē uocent, sed ne ignorēt, quem principaliter patrem uocare oporteat. Nā quemadmodum nemo principaliter magister est, sic nec pater præter illum, qui tam magistrorum, quàm patrū omnium causa est.& rursus subiungit [Neque uocemini magistri, quia magister uester unus
Sup.16.b est Christus] Nec dixit,ego: sed quemadmodum in superioribus, quid uobis uidetur de Christo,dixit,non de me: sic in hoc
C loco. Quare libenter nunc aduersarios interrogarē, quid dicerēt, cū sæpius pri soli ad cōtemptū unigeniti,unus Deus & unus dominus accommodent. Doctorne pater est?Nullus negare audebit: atqui unus inquit,doctor noster est Christus. Quemadmodum igitur cum unus esse Christus dicatur, num expellitur pater, ne doctor sit: sic cum unus dns, & unus Deus pater asseratur,non expellitur filius, quominus vnà cum patre dns, & Deus sit. Vnus enim atq; vnus ad distinctionem hominū aliarūque creaturarum dicitur. Cum ergo fugiendū esse hunc grauem morbum edixerit,docet per humilitatem esse fugiendum, ac ideo adiecit. [Qui est maior vestrum, erit vester minister:qui exaltauerit seipsum,humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur.] Nihil.n. humilitate præstantius, propterea
Sup.18.& 5. crebrò de hac virtute commemorat. Nam & quando paruulos in medium adduxit,& cum in monte doceret, hinc beatificationes illas incepit, & impræsentiarū radicitus superbiæ vitium euellit,dicens Qui seipsum humiliauerit exaltabitur.Vide qūo rectè ad cōtrarium auditorē impellit. Non em̄ a cupiditate primatus ,phibet solū, sed ad alterum extremū hortatur:sic.n.desiderio potieris,inquit,tuo:propterea ordine uobis ista sequenda sunt Qui n. seipsum D
humiliauerit, is exaltabitur. Sed vbi hanc inueniemus humilitatē,inquies?Vultis ad spectaculum huius virtutis rursus ascendamus?Ad sanctorum dico tabernacula, mōtes atq; conualles:ibi enim sublimitatem, ac humilitatem videbimus: ibi sunt homines, quorū alii dignitatibus præfulserunt, alii diuitiis excelluerunt: qui oēs mirabiliter se vndiq; vestitu,domo,ministeriis, cæteris omnibus ad præcipuam humilitatem reduxerunt.Omnia igitur quæ ad superbiā incendunt,amictus magnificentia,ædium splendor,ministrorum multitudo, quibus vel inuiti ad insolentiā oēs detruduntur, iacent ibi humi prostrata. Ipsi ergo ligna scindunt,ipsi accēdunt ignē,ipsi coquunt, ipsi aduenis ministrant:nec cædentem ibi, nec læsum aliquē videbis,nec præcipientē, nec cui præcipiatur: sed oēs ministri sunt, & ab vnoquoq; conuenarū pedes lauantur. Et magna de hoc apud eos honesta contentio,quod faciunt non inquirentes siue seruꝰ sit,siue liber,q aduenit,sed erga oēs sim
pliciter hoc ministerio vtuntur. Nullus.n. E
ibi est magnus aut paruus.Ingens igitur cō fusio,inquies.Immò verò præcipuus ordo. Nemo.n paruusne, an ignarus sit,respicit, sed oēs inferiores se cæteris ducunt, & hac ratione maiores efficiuntur.Vna mensa oībus,& administrantibus, & his quibus administratur,eædem epulæ,eadem indumēta,eædē domus,idem viuēdi ordo:magnus est apud eos, qui vilia opera rapit. Abest inde meum ac tuum: eiectum inde omnino id verbo est, quod multorum causa est bellorum.Cur autem miraris, si vnus viuendi modus, vna mensa,vnus vestitus omnibus sit, cum omnia quoque vna sint vniuersis,non dico ſm substantiam: id.n. similiter in omnibus est, sed secūdum charitatem?Qūo igitur ibi superbiet? Non est ibi pauperies, non sunt diuitiæ, non gloria,ignominia: magni & parui virtute solummodo sunt,sed nemo id respicit. Non enim dolet paruus quasi contēptus, quippe cum qui contemnat nemo sit. Quòd si esset,istud erudiuntur maximè, contemni scilicet,despui, ac vilipendi non verbis solum verumetiam rebus: cum mancis, cū pauperibus libenter conuersantur, & his F
mensæ conuiuis plenæ quotidie sunt, propterea

pterea regno cœlorum digni sunt: alius ibi vulnera permulcet leprosi, alius cæcum ducit, alius portat eum qui crus fregit. Non sunt ibi parasiti, nec adulatium multitudo, immò verò, nec quid sit adulari cognouerunt. vnde igitur insolentes fieri possunt, cum tanta sit apud eos æqualitas? Propterea etiam magna sibi ad virtutem facilitas atque mirabilis præbetur: his enim multò magis rudiores proficiunt, quàm si cogerẽ tur primos aliis honores deferre. Sicut enim audacem, ac temerarium nõ qui resistit, sed qui cedit, solet erudire: sic ambitiosum, non qui de gloria contendit, sed q̃ gloriam aspernatur corrigere videt: quod illis diligenter factitatum est Nam quanta contentio de primatu apud nos est, tantum apud eos certamen de cõtemnendo primatu est: student enim, nõ vt honorentur, sed vt honorent, ipsa etiam opera ad humilitatem exhortantur, & superbire non sinunt. Quis n. vnquam fodiens, plantas rigãs, sportas & sacculos texens, cæteraq̃ similia faciens, multum sibi poterit arrogare? Quis p̃terea pauper inedia seipsum domans hac ægritudine laborabit? Nemo profecto. Propterea perfacilis ibi humilitas est. Nã quẽ admodum apud nos pp plaudẽtium atque admirantiũ multitudinem, difficile est humilitatem seruare: ita ibi facillimũ, solitudini n. solummodo ille attendit. Volucres volantes videt, arbores concussas aspicit, spirãtem zephyrum sentit, fluuios per ualles deferri spectat. Vnde igitur extollit, qui in tanta solitudi[illegible] viuit? Non tamen idcirco excusabiles nos erimus, qui in media multitudine conuersantes nobis arrogamus. Nã & Abrahã cum Chaldæis erat, & tñ dicebat. Ego verò sum terra, & cinis. Et Dauid in mediis aciebus: Ego, clamabat, vermis sum, & nõ homo. Et Paulus in medio terrarum orbe non verebatur dicere. Non sum dignus vocari Apostolus. Quam igitur satisfactionem habebimus, cũ post tot, tantaq; exempla non respiscimus? Nã quemadmodum illi mille coronis rutilabunt, quoniam primi virtutis iter egerunt: sic nos qui nec post illos, quorum res gestas lectitamus, neque post istos viuentes, quorum opera admirantes videmus, ad imitandam humilitatem eorum impellimur, mille meremur supplicia. Qua enim ratione satisfacies, cum non emenderis? Liteteras forte nescis, & scripturam perlegere non potes, vt inde priscorum virtutes virorum perdiscas? Culpa quidem etiam hæc est, cum ecclesia semper tibi pateat, non venire ad degustanda hæc fluenta. Verum si priscorũ virtutes ignoras, hos viuentes aspicere potes. Sed nullus est, inquies, qui me ducat. Me igitur adeas, ego tibi horum diuerticula ostendam: veni & aliquid vtile ab istis disce: lucernæ isti sunt vbiq; terrarum fulgentes: mœnia vrbium isti sunt, pterea solitudinem petierunt: vt te quoque doceant tumultus ciuitatis despicere. Alii te fortiores in mediis fluctibus tranquillitate potiuntur: tibi vero qui vndique exagitaris, quiete opus est, vt paululum a frequẽtibus procellis respirare possis. Crebrò igitur ad illos proficiscaris, vt orationibus, & admonitionibus eorum sordes peccatorum detergas, & tum hic iucundè viuas, tum futuram beatitudinem consequaris, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria, & imperium in secula. Amen.

G

Ge. 18. a
Psa. 21. a

1. Cor. 15. b

H

Homilia lxxiiii. ex cap. xxiii.

VÆh vobis scribæ, & pharisæi hypocritæ, qm̃ deuoratis domos viduarũ, & oratione lõga orãtes, ꝓpterea iudicium amplius accipietis.] Hinc iã pp vẽtris vorãginẽ in eos inuehitur, quodq; grauius est, qui nõ a diuitibus ventres suos implebãt, & cum illorum paupertati auxilio esse debuissent, è contra ẽt opprimebant: neque simpliciter edebant, sed deuorabant, cuius voracitatis modum grauiorem fuisse videmus. Oratione nanq; ait, longa orantes. Oẽs n. qui perperam agunt, supplicio digni sunt: qui vero simulatione bonitatis ad improbitatẽ tendit, multò grauiori pœna omnino afficiendus. Et cuius rei gratia non priuauit ipsos dignitate? Quia nondũ tempus postulabat: quare interea omissis, cautiorẽ his verbis multitudinem fecit, ne propter dignitatem eorum decepti, imitandos esse crederent. Cum enim dicat, quæcunque vobis dicunt facere, facite: ostendit quæcunq; illi nequiter non faciunt, ne rudiores putent omnia eis esse permissa. [Vęh vobis qm̃ clauditis regnum cęlorũ ante homines, uos n. non intratis, nec intrantes dimittitis intrare.] Quod si accusandi vñr, qui nemini prosunt: qui damno

Mat. 12 d I

atque

arq; impedimẽto ſunt, quam veniam con ſequentur? Quid autem eſt, intrantes? Ido neos ſ atque paratos. Nam cum præcipuè corrigere oportebat quę aliàs opus erat, in tolerabilia eis onera iniungebant: è cõtra rio autem cum ipſos facere oportebat, non modò nihil agebãt, ſed quod multò peius K eſt, alios etiam ad ſimilem nequitiam hor tabantur. Hi ſunt quos peſtes transferen do appellamus, qui ad corrumpẽdos alios ſtudioſè vigilantes, aduerſus doctoris offi cium inſurgunt. Si. n doctoris eſt errantes reuocare: qui ad ſalutẽ tendentes in errorẽ reducit, is perditus omnino atque peſtifer eſt. Aliud deinde crimen exaggerat. [Circuitis, inquit, mare, ac aridam, vt faciatis vnũ proſelytum: cumq; factus fuerit, facitis eum filium gehennę duplo quàm vos.] Non inquit, ſaltẽ quia multis, & magnis laboribus aliquẽ ad doctrinam veſtram at traxiſtis, ad parcendum ei eſtis parati: præſertim cũ natura duce maiore omni parſimonia conſeruamus, quæ maiore labore poſſidemus: vos aũt neq; id quidẽ mitiores reddit. Ita in duobus magnis eos cri atur: quorũ vnũ eſt, quia inutiles ad ſalutem multorum exiſtentes, vix magno ſudore quenquam poſſunt attrahere: alterũ, quia deſides ad cuſtodiẽdos attractos ſunt, immo verò ẽt proditores, cum eos malo exẽplo viuendi deteriores faciant. Magiſtris enim ẽt ipſis peiores diſcipuli fiunt, probos enim doctores vix imitare quimus: im probos autẽ qm̃ faciliores ad mala ſumus, etiam ſuperamus. Filium vero gehennæ ip ſum p ſe gehennã appellat? & duplo q̃ vos, L ait, vt & multitudinẽ terreat, & illos grauius feriat: quia improbitatis magr̃i ſunt, & maiore diſcipulos nequitia corrumpere conãtur, ad maiorẽ eos improbitatem adducentes: q res ꝑditiſſimi animi omnino eſt. Deinde amentiã quoq; ipſorum reprehendit, quia maiora iubebãt mandata con tẽnere. Atqui oppoſitũ ſuperius dictũ eſt, ꝙ onera grauia, & intolerabilia colligarẽt, Luc. 11. ſed iſta etiam rurſus faciebãt. Cumq; oẽm g operam ad corrumpendã multitudinem ſuſciperẽt, acerbi exquiſitores erãt in paruis, maiora verò negligebant. [Decimatis eñ, ait, mẽtham, & anethũ, & cyminũ, & di mittis grauiora legis, iudicium, & miſericordiã, & fidẽ: hæc oportebat facere, & illa non dimittere.] Merito hæc oportebat facere, inquit. Eleemoſyna eñ etiam decima eſt, eleemoſyna verò nocere nõ poteſt. Nõ ãt ſicut legẽ ſeruantes facere oportet, neq; ipſe ſic dicit: ſed, hæc facere oportebat, & illa non dimittere. Vbi autem de mundis, & immundis diſputat, non adiicit, illud, ſed diſtinguit, ac neceſſario exteriores mundi tias ad interiorem conſequi, neque M ꝙriari miſericorditer ratione fiebãt, ea indifferenter tranſcurrit, tum propter idipſum, quia miſericorditer fiebant, tum quia non erat adhuc tempus legis clarè atque apertè deferendæ: quæ vero ad obſeruationẽ mundationũ corporum pertinebant, ea manifeſtius euertit. Proptrea de eleemoſyna dicit, hæc facere oportebat, & illa non omittere: de purgationibus verò non ſic. [Mundatis enim quod deforis eſt calicis, & paropſidis, intra autem eſtis pleni rapina, & immunditia. Munda calicem interius, vt exterius mũdus fiat.] A re cõi atq; manifeſta, calice dico, ac paropſide iſtud accepit. Deinde vt oſtẽderet nullũ dãnum ex contemptu corporaliũ mundationũ ſequi, acerba verò ſupplicia his ĩminere. qui animæ mundationẽ deſpiciũt, q̃ mundatio virtute conficitur: altera culicẽ, qm̃ par ua: altera camelũ, quia magna, & intolerabilia ſunt, apellauit. [Ait enim culicẽ trãſcolantes, & camelum glutientes.] Parua. n. illa pp magna, miſericordiã dico, atq; iudicium lege firmata ſunt. Quare a magnis di rupta nihil ꝑdeſſe poſſunt: parua. n. ad magna ſequuntur, hæc autẽ ad illa non cõſequuntur. Hæc dicit, vt oſtẽdat ẽt ante gratiæ tempus non pluris iſta fuiſſe, cum alia maiora quærerẽtur. Quare cũ ſublimia iã, A & diuiniora mandata acceſſerint, inutilia omnino remanſerunt, ac ea cõſeruare amplius non oportet. Semper igitur atq; vbique pernicioſa quędam res improbitas eſt, magis autem quando correctione indigere non putat, tum verò maximè pernicioſiſſima eſt, cum ſe ad emendandos alios ſufficere opinatur: quæ ſignificans Chriſtus, cæcorum duces illos appellauit. Nam Sup. 15. ſi maxima uidetur calamitas atque miſe b ria, ducem omnino a cœtu repelli: quid dicemus ſi aliorum etiam dux eſſe cõtendit? His omnibus furorem inanis gloriæ, atque rabiem ænigmaticè deſignat: qui morbus quoniam ad oſtentationem cuncta faciebant, omnium malorum cauſa extitit,

titit, qui a fide ipsos abduxit, & virtutē negligere persuasit, effecitq; ut purgationibus animæ neglectis, mundationibus corporis summopere uacarent. Propterea ad uirtutem, & purgationem ipsos reducens, misericordiæ, iudicii atq; fidei meminit: his enim uita cōtinetur, his anima nostra mūdatur, initia scilicet misericordia, & ueritate. Ex quibus misericordia id ignoscendum nos inducens non permittit supra modum seueros in peccatores, atque difficiles esse: sic enim misericordes effecti dupliciter lucramur, partim quia etiam ipsi a creatore omnium misericordiam consequemur, partim quia mitiores facti, oppressis condolemus, & opitulamur iustitia uero seductores, & simulatores esse non sinit. Qū autem dixit, hæc oportebat facere, & illa non dimittere: nō subiecit, hoc quasi legalem aliquā obseruationem inducens, absit hoc enim: nam id in superioribus iam demonstrauimus. Cumq; de calice, & paropside dixerit, interiora curanda esse, vt etiam exteriora mūdent: nō idcirco hæc dixit, vt ad ueterem paruorum curiositatem hortaretur, immò verò è cōtrario superfluam omnino esse ostendit. Nō enim dixit etiā exteriora purgate, sed interiora solum, & hinc etiam illud sequetur. Præterea nec de calice, & paropside disputat, sed de anima, & corpore disserit, & corpus quidem quod intus est appellat. Qđ si in calice interiori mundatione opus est, quanto magis in homine? uos autem a cōtrario facitis, inquit. Parua enim & exteriora diligenter seruatis, magna uero, & interiora negligitis, unde magnum sequitur detrimentum. Nam cum uniuersa effecisse putetis quæ facta sunt despicitis, despicientes autem, nec cogitatis quidem ea capessere. Post hæc inanē rursus gloriam eorū reprehendit, sepulchra eos dicens putrida, & hypocritas appellans: q̄ res omnino eos perdidit. Nō simpliciter aūt sepulchra, calce solum peructa, sed luxuria, & hypocrisi plena esse affirmauit: ita causam exposuit quare non crediderunt, quia hypocrisi, & iniquitate referti erant: quæ nō Christus tantum, sed prophetæ quoque sæpius prædicauerūt, quia uidelicet principes eorum nullam iustitiæ rationem in iudicando sequerentur. Ita vbique inuenies, hæc quidem flagitari atque exigi, sacrificia vero eiici: quare nec præcepta ista, neque criminatio hæc, aut imago sepulchri, noua inauditaq; sunt. Quippe huius imaginis propheta quoq; meminit, neq; id simpliciter, sed sepulchrū apertū guttur eorū appellauit; multi ēt nūc huiusmodi hoīes inueniuntur, qui se magnopere deforis exornant, intus autem omnis sunt iniquitatis plenissimi. Multæ nanque viæ impresentiarum etiam exterioris ornatus exhibentur, magna cura, & magna vigilia eius rei multos exagitat: animę vero decus, & purgatio penitus negligitur. Nam si conscientiam singulorum cernere possemus, multos ibi vermes, multam saniem, atque intolerabilem comperiremus fœtorem: cupiditates dico à ratione alienas atque improbas, q̄ vermes spurcitia mirum in modum excedunt. Sed pharisæos quidem atque scribas tales fuisse, quanuis graue sit, non tamen ita malum videtur, sicut & penitus intolerabile est, vt vos qui templa Dei per grām effecti estis, sepulchra rursus fœtulētissima facti esse videamini. Extremæ certè id ego duco miseriæ. Nam vbi Christus habitat, vbi spiritus sanctus operatus est, in quo tot mysteria peracta sunt, id sepulchrū facies? Quo fletu, quibus lachrymis, quo planctu id persequendum est, cum membra Christi ad immundissimum sepulchrū transformaueris? Cogita quomodo natus sis, quibus dignus factus, quē accepisti amictum, quo pacto templum constitutus es, quod dirui aliunde non potest, quo pacto ornatus es, non auro, neque gemmis, sed spiritu, qui oīum rerum pretiosissimus est. Cogita qa nullum in ciuitate sepulchrum struitur, quare nec tu in supernā poteris ciuitatem introire. Nam si in terrestri ciuitate hoc interdictum est, multò magis in cœlesti: immo verò etiam in terris, cum mortuam animam circunferas, omnibus qui mentis compotes sunt deridendus videris, nec deridendus solum, verum etiam fugiendus. Respondę, quæso, si quis cadauer putridum circunferens per ciuitatem vagaretur, nonne omnes eum fugerent? Hoc de te cogita qui animam peccatis obrutam atque mortuum circunducis. Quem ergo tui miserebitur, cum adeò crudelis in teipsum sis aduersarius? Si quis ubi dormis, ubi cœnas cadauer obruisset, quid tunc faceres? Tu verò mortuam

Sup. 9. Osee. 6.

tuam obruis animam, nõ vbi prandes, neque vbi dormites, sed in ipsis Christi membris, nec formidas, ne mille in caput tuum fulmina iaciantur. Quomodo autem cum tantis sordibus refertus malè intus oleas, in ecclesiam, & tẽpla sancta venire audes? Nam si qui mortuum in regiã obruerit, is vltima supplicia luet, cogita tu quàm acerba pœna vexaberis, qui atria hæc adire sancta, & obscœno fœtore implete non erubescis. Imitare meretricem illam, quę pretioso Christi pedes vnxit vnguento, & bono totam repleuit domũ odore: cuius tu contrarium in hac domo facis. Quid enim refert, si tu fœtorem non sentis? Hoc enim incurabilis maximè morbi signum esse videtur, & eò difficilioris, quo humana corpora corroduntur, & fœtent: illa enim ęgri tudo saltem aliquo sensu à laboribus præcipitur, & misericordia digna videtur: hæc verò sensum tuum fugit, & odio atque punitione digna est. Quomodo ergo grauiter laboras, vt nec sensu quidem magnitudinẽ morbi satis percipias? Agè attentissimum te hodie præbeas, vt quanta peste vexeris perdiscas. Sed primum audi quid te psallere oporteat. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Quòd si non incensum, sed mordacissimus abs te, ac grauiter olens fumus ascendat, quibus supplicii dignus eris? Quis autem iste fumus est tã grauis, quàm molestus? Multi ad formas mulierum aspiciẽdas, ad adolescentulorũ pulchritudinem curiosius intuendam, in ecclesiam veniunt: deinde non miraris, quomodo vndique fulmina non deferuntur, quomodo cuncta funditus non euertũtur. Hæc enim non fulminibus solum, sed etiam gehennæ supplicio dignissima. Verũ Deus cum longanimus, & misericors sit, vt in pœnitentiam te adducat, iram suam interea retinet. Quid facis homo, mulierum speciem curiosius in ecclesia perscrutaris, nec horrescis tanta templum Dei afficiens contumelia? Prostibulumne tibi videtur ecclesia, & foro ignobilior? Nam in foro erubescis, etiam times nequis te videat mulierem sectari: in ecclesia verò Dei, cum ipse Deus te alloquatur, & ab istis deterreat: eo ipso tempore maximè fornicatione, ac adulterio veteris, quo tibi magna voce imponatur, vt ab his fugias, nec horrescis, nec stupes? Verum hęc ab impudicissimo theatro didicistis, hæc vos illa contagiosissima pestis docuit. Virus illud pestiferum, ineuitabilis negligentium laqueus, incontinentium voluptuosa perditio. Quocirca propheta quoque id accusans dicebat. Neque oculi tui, neque cor bonum est. Sanè multò magis essent cæcos, aut aliter ægrotos esse, quàm ita oculis turpiter abuti. Oportet quidem interiore pariete a mulieribus disseparari: verum quoniam non vultis, necessarium esse patres nostri putauerunt, saltem his ligneis parietibus vos disseparare. Audiui autem ego a senioribus non fuisse hos parietes ab initio. In Christo enim Iesu non est mas, neque fœmina. Apostolorum etiam tempore vna viri, & mulieres orabant: & mulieres veræ mulieres, & viri similiter viri erant. Nunc verò è contrario, mulieres quidem meretricum sibi mores assumpserunt, viri autem furorem equorum imitantur. Num audistis viros ac mulieres in cœnaculo cõgregatos fuisse, & cœlo conuentum illum dignum fuisse? & meritò quidem. Magna enim philosophia tunc mulieres viuebãt, & viri castimoniam conseruabant. Audiatis purpuræ venditricem illam quid dicat: si dignam viæ domini iudicastis, introite, & manete apud me. Audiatis fœminas, quæ virili assumpto animo, cum apostolis orbem circumibant. priscillam dico, Persidem, & cæteras, a quibus adeò procul absunt præsentes fœminæ, quantum hi viri ab illis viris. Tunc enim quamuis orbem illæ mulieres circuirent, nulla tamen ignominia notabantur: nũc verò etiam in thalamo suo moram contrahentes, vix turpem suspicionem effugiunt, quòd a nimia expolitione atq; deliciis sibi accidere solet. Illis erat curæ, vt prædicatio crescret, his formositas solũ, atq; corporum pulchritudo: hæc est istarũ gloria, hæc salus: magna verò atque sublimia uirtutis opera, nec summa quidem uidere uellent. Quæ mulier operam dedit, ut maritum faceret meliorem? Quis uir studet ad amorem uirtutis impellere uxorem? Nemo profectò, sed omne studium atque opera de uestibus, de aureo corporis ornamento, cæterisque huiusmodi. Et ut exteriora bona augeantur, mulieri cordi est: uiro autem, & hæc, & alia multa curę sunt, uniuersa tamen huius seculi.

Luc. 7.f & Ioan. 11.a

F

Psa. 140 a

G

Hie. 22. c

Gal. 3.c

H

Act. 16.e

Ac. 18.a & Rom. 16.b

I

Quis

Quis vxorem ducturus, quomodo puella educata sit inuestigat? Nullus omnino: sed pecunia statim, possessionum magnitudo, & supellectilium quæritur. Hæc quasi quic quam empturus esset, vel permutationem quandam facturus, diligentius perscrutat, ac ideò synallagma Græcè, Latinè permutationem nuptias appellant. Audiui enim multos dicentes, commutauit ille, vel illa, id est coniugio copulati sunt. Ita dona Dei vituperant, cum quasi vendentes, ac ementes vxores uiri ducant: & viris nubant mulieres. Stipulationes quoque nuptiarum maiore astutia componunt, quàm eas, quę in vendendo, vel emendo confici solēt. Discite quomodo priores vxores ducebant, & imitamini? Quo pacto ergo ducebant? Ingenium, mores, animi virtutem quærebāt, ac ideo stipulationibus, & longa instrumētorum serie non indigebant: sufficiebat enim loco istorum omnium sponsæ indoles. Quare, vos, hortor, ne facultates, & copiam rerum, sed modestiā, & mores quæratis: quare pudicam, & religiosam puellā, & hæc tibi magno thesauro erunt præstantiora. Si enim quæ Dei sunt, quærites, hæc
K quoq; tibi addentur: si vero illis omissis ad hęc rapienda festinas, & illa amittes, & hęc non cōsequeris. Sed ille atq; ille inquies, vxoris opibus locupletatus est: non erubescis talia in medium exempla proferre? Cē ties prudētes dicere viros audiui, malle extrema se paupertie laborare, quàm vxoris facultate ditari. Quid. n. amarius his diuitiis? Quid modestius hac rerum facultate? Quid turpius, quàm inde ita insignem fieri, vt ab omnibus dicatur, ab vxore ille locuplex factus est? Intrinsecas enim modò solicitudines ac modestias omitto, arrogātiam mulieris atq; iactantiam, seruitutem viri, famulorum opprobria, pauper iste, dicentiū, ac pannosus, ignobilis & ex ignobilibus. Quid. n habuit qñ huc venit? Nō ne vniuersa hæc dominæ nostrę sunt? Sed parum de his verbis curas, non miror, quia liber nō es: similia. n parasiti etiam, & gnatones audiunt, nec dolent, aut erubescunt, sed etiam gloriantur huiusmodi decore: quemadmodum, & isti qui cum hæc a nobis audiant: absit, inquiunt, suaue quidem mihi atq; iucūdum, & suffocet me. O versutiam diaboli, quæ prouerbio vitæ hominum tradidit, quibus integra possit hominis vita euerti. Expende igitur, oro, quàm L
certa his verbis pestis insideat. Nihil enim aliud hoc prouerbio dicitur, quàm quòd nulla ibi honestè viuendi, nulla iustitiæ cę terarumque virtutum cura sit, omnia hæc apud te iaceant, voluptatem solam ubique sequaris, & si res ipsa te obruerit, ac suffocarit, si omnes obuii in faciem tuam despuerent, si sordes in stultum proiicerēt, si quasi rabiosum canē depellerent, dum tñ voluptas insit, expetibilem rem esse iudicato, & omnia pp illam ferēda putato. Quid aliud porci, aut canes, si uerba humana sibi concederentur dicerent? Fortasse autem non ita imprudēnter loquerentur, ueluti, nunc hoīes a diabolo persuasi gruniunt. Valde igitur vos precor, ut magnam in his verbis esse amentiam considerantes, & hæc & similia prouerbia fugiatis, & illa scripturarum istis contraria in ore semper habeatis. Quæ autem sunt illa? Ne ambules post cō- Eccl. 18.
cupiscentiam animę tuę, & appetitū tuum non cōsequaris. Et de meretrice rursus, cō tra quā prouerbium consulit. Improbæ Prou. 5.
mulieri non attende, mel enim stillat à labiis fœminæ meretricis, quæ ad tempus guttur tuum impinguat, postea uerò amarius felle inuenies, & acutum magis ferro bipenni. Hæc igitur, nō illa audiamus. Nā M
inde illiberales, inde seruiles cogitationes oriuntur, inde hominem in naturam conuertunt ferarum: quia ubiq; iuxta prouerbium illud uoluptatem sequendam arbitrantur, quod etiam absq; uerbis nostris à seipso derideri meretur. Quid enim sanitas illa tibi proderit? Quid uoluptas afferet, si obrutus suffocatusq; fueris? Nolite igitur tantos audientibus cachinnos commouere: nolite gehennā incendere, nolite ignē inextinguibilē uobis præparare. Respiciamus aliqñ, ut oportet ad futura, oculorum lippitudine diligenter detersa, ut & hanc uitam honestè ac piè peragamus, & futuris bonis potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxv. ex cap. xxiii.

VÆh vobis, q ędificatis sepulcra pphetarū, & ornatis monumēta iustorū, & dicitis. Si fuissemus in diebus patrū nrorū, non cōmunicassemus secū in sanguine pphetarū.] Nō quia ædificāt, nec qa patres

suos

suos accusent, Vęh illis dixit: sed quoniam ita facientes, & ita dicentes, patres suos cõdemnare audebant, cum ipsi peiora committerent. Nam quod simulatione patres
Lu. 11.g reprehenderent, Lucas subaperit dicens. Quoniã & placet, quia ędificatis, vęh nãq;
A vobis, inquit, quia ædificatis monumenta prophetarum, patres autẽ vestri occiderũt eos: ergo testamini, q̃ cõplacetis in operibus patrum vestrorum, quia illi quidẽ prophetas interfecerunt, vos autem ædificatis monumenta eorum. Menti enim, ac voluntati eorum, quia ædificabant, apertè detrahit: nõ enim vt honorarent occisos, sed vt cæde illorum vires suorũ oñderent, timentes ne si uetustate sepulchra caderent, tanti facinoris, ac audacię memoria caderet. Sic igit̃ sepulchra prophetarũ, quasi trophęũ constituentes, præclaris constructionibus ædificabant, audaciam patrum ostentantes. Quę nanque impræsentiarum audetis, inquit, ea facilè hac voluntate monumenta vos ædificare ostendunt. Nam etsi contraria dicitis, quasi patres vestros condemnantes: quia si fuissemus in illis diebus, non communicassemus cum illis in hoc: sed qua via ista dicatis non latet. Propterea ænigmaticè dixit, vt id aliquantulum obduceret atque contegeret: cum dixerit, quia dicitis, Si essemus in diebus patrum nostrorum, non communicassemus illis in sanguine prophetarum. Sed quodnam crimen est filium esse homicidæ, si patris
B mentem asperneris? Nullum profectò. Vnde manifestum est ideò id aduersus eos protulisse, vt cognationẽ nequitiæ occultius significaret, quod a sequentibus aperitur: adiecit enim. [Serpentes genimina viperarũ.] Quasi diceret, quemadmodum viperæ veneni similitudine matribus coniunguntur: sic & vos parentibus vestris cupiditate cædis coniungimini. Deinde quoniam mentem incertam multis perscrutatur, a futuris facinoribus suis, quæ vniuersis patebũt, dicta comprobauit. Nam quoniam iam dixit, quare testamini eorum vos filios esse, qui occiderunt prophetas: vt significaret improbãse hanc cognationem intellexisse, aperiretque fingere illos, cum dicant, non fuissemus cum illis participes: statim intulit [Et uos implete opus patrum uestrorum.] Non imperans, sed quod futurum erat prædicens, cædem deco suam ab illis perpetratam. Propterea redargutione illata, cum ostenderit fictè, ac simulatè ad defensionem illis se uerbis uti, quia non fuissemus cum parribus participes in sanguine: si enim domino non pepercerunt, quomodo seruis pepercisset? Acrimoniæ plena utitur oratione, serpentes, & genimina uiperarum appellans, ac
C dicens. Quomodo gehennæ iudicium eui tabitis, talia audentes facinora, deinde negantes, & mentem uestram omni studio celantes? Postea per exaggerationem aliud de ipsos redarguens, inquit: [Quia mittam ad uos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex ipsis interficietis, & crucifigetis, & flagellabitis in synagogis uestris.] Nam ne dicere possint, quia & si dominum crucifiximus, seruis tamen, si tunc fuissemus, pepercissemus, Ecce, inquit, seruos uobis ipsos quoq; prophetas mittã, nec abstinebitis a sanguine ipsorum. His ostendit nõ esse mirum, si a filiis illorum occidetur, cum simulatione, dolo, cupiditateq; cędis non pari patres superant suos, ad hæc inanis gloriæ iactantia incensi facile monstrantur. Qd̃ enim dicunt, Si fuissemus in diebus p̃rum nostrorum, nõ cõsensissemus effusioni sanguinis prophetarum: uerbis solummodo philosophantes, ope autem contrarium facientes ostentationis gratia dñt. Serpentes genimina viperarum: hoc est, iniqui, ac iniquorum filii, & parẽtibus multò iniquiores. Fœdiora.n. scelera perpetrarunt, tum quia post illos, tum quia post maiora cõmiserunt, ac maximè, quia iactabant se nunquam, si temporibus patrum fuissent, in crimina illorum collabi potuisse. Deinde finem atque apicem ipsi malo-
D rum omnium imposuerunt. Illi enim ad uineam missos seruos, isti filium interfecerunt: illi uocantes ad nuptias, isti sponsum necarunt. Hæc dicit, a cognatione Abrahæ operibus eos remouens, ostẽdensque nullam sibi utilitatem inde futuram, nisi opere patriarcham imitentur: propterea subiungit Quomodo iudicium gehennæ vitabitis, si illos sequimini, qui tanta scelera commiserũt? Hinc representationem quoque Ioannis in memoriam reduxit: sic enim Ioannes illos appellabat, & Sup. 3.b futuri iudicii memoria terruit. Deinde quoniam nec iudicii, nec gehennæ minis terrebantur: partim, quia non credebant:

partim

partim, quia futuris non mouebantur, à præsentib cos reprimit, dicēs [Ecce mitto ad vos prophetas, & sapiētes, & scribas, & ex ipsis interficietis, & flagellabitis, vt veniat sup vos omnis sanguinis iustus à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum, & altare. Amen dico vobis, venient hæc super generationē hanc.] Vide quot modis ac argumentis reuocare stabilireq, ipsos studebat. Dixit, iā patres suos ab eis condemnatos, quia isti non cōmuni essent cum illis: quod ad conuertendum parum non est. Dixit, quoniā condemnantes alios ipsi peiora faciunt, quod ad confusionem ipsorum sufficiebat. Dixit, quia nō ferent ista impunè: & vt terroris magnitudinē renouaret, gehennam eis intentauit. Verum quia gehēna futura est, ac alterius vitæ præsentia posuit. Venient. n. omnia hæc, inquit, in generationē hanc: quæ supplicia cum acrimonia protulit, dicēs, quoniam grauiora cæteris patientur: nulla tamen harū omniū rationū facti sunt melio res. Quare si quis diceret, curnam grauiora omnibus patientur, respondendum est, qa iniquiora fœdioraque, quàm cæteri omnes perpetrarunt, & nihil eos à sceleribus potuit reuocare. An non audistis Lamech dicentem: Vindicatum est ex Lamech septuagiessepties, hoc est pluribus ego, quā Cain supplicijs dignus sum? Atqui fratrem ipse non interfecit. Sed quia nec exemplo quidem commoditus, prudentior factus est, punitur: idipsum est quod alibi Deus ait, Reddens peccata parentum in filios, in tertiam, & quartam generationē, his qui me odio habent, non quoniam alieni peccati quispiam supplicia luat, sed quoniam qui multos propter peccata sua vexatos esse nō ignorat, neque idcirco factus est melior, sed eadem committens non curat, illorum quoque pœnas iustè sustinebit. Abel autem illum in medium produxit, vt ostendat inuidia etiam istos in cædem incitari. Quid igitur, inquit, dicere potestis? an forsan, quia post cōmissa Deus cōticuit, an qa exclamauit quidē, sed grauiora supplicia non poposcit? An quia ignoraſtis, quibus patres vestri exagitati sunt modis, quoniā prophetas occiderunt? Nonne mille cladibus traditi perierūt? Quomodo igitur meliores facti non estis? Cur autem patrum vestrorum supplicia, & quæ passi sunt, ego enarrem? Ipsi vos patres vestros sanguinis crimine condemnastis. Cur ego peiora facitis? vos ipsi iam sententiam protulistis, qa malos male perdet. Quam igitur post hac sententiam atrocius furentes veniam imperabitis? Sed Zacharias iste quisnam est? Alij Ioannis patrem opinantur, alij Zachariam, alij binominem quēdam sacerdotē, quem & Iodam scriptura nominat. Tu verò perpende duplex illud scelus fuisse: non enim viros solummodo sanctos, verūetiā in loco sacro necabant. Hæc dicēs, & illos terrebat, & discipulos cōsolabatur, ostendens, qui a iusti viri nā antea talia perpessi sunt. Illos verò terrebat, quia quēadmodum, & patres sui pœnas dederunt, sic etiā illi grauioribus vexabuntur. Prophetas autem, & sapiētes, & scribas missurum se ait, omnem eorum excusationem abscindēs, ne scilicet dicant, gentiles quosdam missos fuisse, ac ideo non fuisse susceptos. Ita sola cædis cupiditas, & sanguinis nimia sitis ad scelera illos impellebat, qd prophetæ quoque omnes criminabātur, sanguinem sanguini misceri ab eis dicentes, & sanguinis esse viros. Propterea, & sanguinem sibi offerre Deus uoluit, ut ostēderet, quia si brutorum sanguis ita preciosus est, quantò magis hominis, quod ad Noe multò expressius dixit: Vindicabo omnem sanguinem effusum. milleque aliqua inuenire facilè possumus diuinitus à Deo Iudæis iniūcta, vt ab effundendo sanguinem remouerentur, quocirca nec suffocatum aliquid comedere præcepit. O inæstimabilem miseri cordiam dei, qui quanūis sciret nihil Iudæis hæc profutura, nihilominus prædicere, ac admonere nunquam cessauit. Mitto enim inquit, quanuis occisum eos irinequaquam ignorem. Ita hinc etiam falsō illud comprehendebant dicere, quòd participes prophetarum sanguinis nō fuissent. Prophetas enim etiam isti, & in synagogis interfecerunt, nec locum, nec personas reueriti. Non enim abiectos quosdam, sed prophetas, & sapientes, ne ab eis increparentur, interfecerunt: significat autem apostolos, & eos qui cum apostolis, & post apostolos fuerunt, ex quibus multi etiam prophetabant. Vt autem deinde hunc terrorem augeat, Amen dico vobis: intulit, veniant hæc omnia in generationem hāc:

Gen. 4. b. 2. Paral. 24. f

Sup. 21. d

Gen. 4.

Exo. 20

Proculdubio quò ad animā.

in caput vestrum hæc omnia conuertam, & apertam faciã vltionem. Nam qui multos peccãtes videt, nec illorum opprobriis modestior factus est, sed eam, atque peiora machinatur, par est, vt maiora, quàm illi, luat supplicia. Quemadmodum. n. præcipuam consecutus esset, sic qm̃ emendare se noluit, maiori pœna abnoxius est: efficaciorem nanq; admonitionem per multã præcedẽtium habuit, nec fructus quicquã capere voluit: ad vrbem deinde conuertit orationem, vt illos saltem hac via commoneat. [Hierusalẽ Hierusalẽ dicens.] Quid sibi vult hæc conduplicatio? Miserantis, valdeque diligentis hmõi orationis figura est, quasi enim ad continuè, ac valde dilectam, quæ qm̃ diligentem semper contempserit pœnas datura sit, supplicia illaturus, quare ita faciat satisfactionẽ adducit: hoc
I apud prophetas etiam facit. Dixi, cõuertere ad me, & non es conuersa: verum cum
Hie. 3. c nomine ipsam cõduplicato vocauerit, scelera eius postea subiicit, dicens. [Quæ occidis prophetas, & lapidas eos, q ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti?] Ita de his, quæ aduersus ipsum fecerunt, dicit, quia neq; his omnibus diligendos vos, atq; amando me remouistis: sed quanuis atrociter læsus non semel tantũ, aut bis, sed sæpius atque sæpius ad me contrahere volui. [Quoties enim uolui congregare filios vestros, sicut gallina pullos suos sub alas, & noluistis?] Hinc patet, quia semper seipsos peccando diliminabant: amorem aũt suum ab imagine significauit: feruenti nanq; amore aues pullos diligunt suos. Crebrò aũt hæc imago auis, & alarum apud prophetas inuenitur, & in cãtico Mosi, & in psalmis mirabilem prouidentiam, & eximiam protectionem denotans: sed noluistis ait. Ecce relinquetur domus vestra deserta.] A patrocinio. s. meo derelicta. Ipse igitur erat, qui etiã superiori tpe continebat eos, atq; protegebat: quare ipse quoq; est, qui continuè illos eo supplicio ponit, quod valde semper tacuerunt: hoc enim omnium rerum suarum euersionem designabat.] Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis:
K Benedictus, qui venit in nomine domini. [Valde diligentis etiam hoc verbum, valdeque illos non a præteritis solum ad pudorẽ impelle[illegible] verum etiam a futuris studiose attrahentis. Futurum. n. secũdi aduentus diẽ hoc in loco significat. Nonne igitur viderunt eum postea, dices? Sed illud amodo, non illam horam, sed vniuersum vsque ad passionem tempus significat. Nam qm̃ ipsum Dei aduersarium, & hostẽ appellabat, vt ipsos ad amorem sui hortetur, concordem se patri ostendit: iisdem enim verbis, quibus & propheta vtitur, vt illum se esse demonstret, qui in prophetis est. Cæterum resurrectionem quoq; suam occultius, secundum verò aduentum apertius denotauit, significans eos etiam, qui vehementer increduli sunt tunc adoraturos. Quo ute id aperuit, futurumq; comprobauit: Multa ventura prædixit, quia. s. mittet prophetas, quia eos interimet: quia extremas clades interfectores eorum patientur, quia domus sua desolabitur, in grauioresq;, quàm vnquam ærumnas incident, quæ omnia', vel mente, capitis. nimiumque contentiosis secundum aduentum eius, & futurã oĩum adorationem cõfirmant. Interrogabimus nanque ipsos, nonne misit prophe- L
tas ac sapientes? Nonne occiderunt illos in synagogis suis? An domus sua in desolationem dimissa nõ est, vel clades fortè prædictæ in generationem illam nõ venerũt? Nullus audebit profecto ista facta esse negare. Sicut igitur vniuersa hæc re ipsa euenerũt, sic illa certè futura sunt, & videbunt, atque ipsum esse Christum necessitate rerum facti certiores negare non potuerũt. Quare, obsecro, quousque nobis tempus cõceditur, rectè viuamus. Nã quemadmodum nihil ex illa cognitione tunc illi lucrabuntur, sic nihil ex illa pœnitentia nos cõsequemur. Nam neque gubernator, postquã nauis submersa est, neq; medicus, postquam ægrotus obiit, quicquam prodesse potest: sed omnes antequã res in exitum veniat studere ac vigilare oportet, ne in mortem, ac naufragium deueniant: nam postea nihil amplius quidere possunt, similiter igitur etiam nos qm̃ in ægritudine vitam trahimus, & medicos congregemus, & pecunias agamus, & omni studio incumbamus, vt ab ægritudine iniquitatis liberati, sani ex hac uita recedam⁹: & quantum erga seruos, & uernas nostros cum ægrotant studium adhibemus, tantam
M diligentiã cum anima nostra laboret, pro nobisipsis assumamus. Certè quanquam propin-

propinquiores nosipsi nobis simus, q̃ serui nostri, & corporibus aiæ multò præstãtiores sint: optabile tñ mihi est, si sal- æqualem vtriq; rei diligentiã conferam. Qđ si mõ non faciemus, cum illuc abierimus, nihil nobis ad satisfaciendum relinquitur. Sed quis, inquies, adeo miser, atq; ignauus est, vt nec tantã quidem erga se diligentiã habeat, quantam erga seruos suos ostẽdit? Sanè idipsum est, quod ego ẽt vehementer admiror. ita enim parui nosipsos facimus, vt magis nos, q̃ seruos nostros vilipendamus. Illis enim febricitantibus medicos conuocamus, cubiculum sibi certum tribuimus, & medicinæ legibus parere impellimus: quas si negligunt, & iracimur, & custodes apponimus, qui eos medicorum p̃ceptis viuere cogant: q. si magni pretii opus medicina fuerit, libenter impensam subimus, & medicis ipsis non paruã mercedem deponimus, qñ verò nosipsi ægrotamus (semper autem ægrotamus) ne medicum quidem accurrere nolumus, nullas pecunias impendere, nihil penitus prouidere, sed quasi citario quodam inimico, & A hoste nostro iacent:, sic anima laborante afficimur. Hæc dico, non quia velim à cultu seruorũ vos reuocare, sed quia valde desiderem tantã curam, tantamq; diligentiã saltem habere de anima nostra. Et quo pacto, inquies, id faciemus? Monstra ipsam ægrotantẽ Paulo, accede Matthæum, Ioannẽ assideas, ab ipsis diligenter audiat, quid tum oportet facere, qui laborat, dicent tibi libenter, nec te remediũ celabunt. Non enim mortui sunt, sed viuunt, & prædicãt. Sed non sentit, inquies, quãuis febricitet anima mea: excitet igitur ipsa ratio seipsam prophetas reuocet. Non exigunt pecuniã isti medici, nec quicquam mercedis aut pro arte sua, aut pro præparandis medicinis flagitant, nec vllæ erunt tibi impẽsæ, nisi quod eleemosynam facere iubebũt. Nam alioqui ditiorem te faciunt. Cum. n. modestiorem reddant, cum à multis te in utilibus impẽdiis liberent, cum abstinere à uino, cum non vti deliciis persuadeant: tunc certè ditiorem reſaciunt. Vides mirabilem medicorum artẽ? & sanitatem, & pecunias simul prębebunt. Assideas ergo eis, disce ab eis ægritudinis tuę naturã percon- B ctatus: vt verbi causa, pecuniarum feruore accenderis, nec minus cupis, q̃ frigidam aquam febricitantes, audias quid remedii afferunt. Nam sicut medicus, si voluptate veteris, illud atq; illud tibi euenturum prænunciat: sic Paulus quoq; Qui ditari volũt 1. Ti. 6. inquit, incidunt in tentationẽ, & concupiscentias stultas, & noxias, quæ in profundũ interitus, & perditionis hoſes præcipitant. Heb. 10 g Sed impatientiæ vitio laboras, audi rursus eum adhuc parum. Et qui uenturus est ue Phi. 4. a niet, & non tardabit: dñs prope est, nihil so- 1. Co. 7. f liciti sitis. & rursum. Transit mundi huius figura. Non. n. solummõ illi alia quædam ad se dandum sitim, præter aquã frigidam excogitant: sic & iste à caducis, ad æternã concupiscentiam traducit. Ditari desideras, inquit, non prohibeo bonorum operũ acquisitionem, Ingentes vis thesauros cõdere, in cœlis eos repone. Et quemadmodum medicus ossibus, neruis, dẽtibus obesę se frigidũ assueuerat, sic & iste breuius quidem, quoniam breuitatis magister est, clarius autem multò, atq; vehementius omnium malorum radicem, auaritiam esse affirmat. Qua igitur re, inquies, uti oportet? C Neq; id prætermisit, sufficientia, inquit, 1. Ti. 6. pro auaritia, magnus. n. quæstus est suffi- b cientia cũ pietate. Quòd si repugnas, quia Ibid. plura desideras, & nõdum potes superflua cuncta proiicere, etiam sic ægrotanti quid faciendum sit, dicit: Vt qui lætãtur in pos- 1. Co. 7. f sessionibus, sicut non lætantes sint: & qui habent, tanquam non retinentes: qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtentes. Perspicis qualia sunt, quæ iubet? Vis vt alium etiam medicum conuocemus? Mihi ita videtur. Non enim isti sicut medici corporis inter se ambitionis causa ita certant, vt plerunq; diẽ suum ęgrotus pp contẽtionem eorum obeat: sed ad laborantium sanitatem solummodo respiciunt. Noli ergo multitudinem eorum formidare, vnus in omnibus loquitur Christus: agè igitur, audi quàm grauiter hunc morbum alius, immo magister omnium castiget. Non potestis, inquiens, Deo simul, & mam- Sup. 6. d mone seruire. Quomodo autem hæc erunt, & quomodo concupiscentiam deponemus, inquies? Audi eum, nec enim id prætermisit, sed quomodo id poterimus facere perdocuit. Nolite, dicens, in terris thesaurizare, vbi tinea, & ærugo demolitur, ubi Ibid. c fures effodiunt, & furantur. Perpendis quomodo tum, a loco, tum ab huius cu-

piditatis furore ab hac abducens auaritia, Deo affigit, vnde nihil potest asportari. Nã si diuitias vestras eo transponetis, vbi nec tinea, nec ærugo demolitur, nec fures effo-
diunt, atque furantur, & hanc facillimè D ægritudinem depelletis, & animam in magna rerum copia cõstituetis. Ad hæc quẽ admodum medicus exemplo terret, quia ille, inquit, aqua frigida vsus, periit: sic etiã ipse, vt moderatiorem te faciat, diuitem vitæ ac sanitatis cupidum inducit, quem auaritia impeditum, non fuisse optata cõ-
Lu. 16. f secutum ostendit. Alius deinde euãgelista in flammis laborãtem diuitem in mediũ adduxit, qui nec stillam aquę potuit inuenire facilia vero hæc esse ostendit, dicens. Respice ad volatilia cœli: adeoque infirmi-
Su. 6. d tati tuæ cõdescẽdit, vt nec diuitem dispe-
Sup. 19. d, & Mar. 10. d rare permittat. Nam quæ hominibus impossibilia sunt, inquit, ea Deo possibilia sunt, ita & si diues es, mederi tamen tibi facilè poteris: non enim ditari prohibuit, sed diuitiis seruire, & huic cupiditati affigi vetuit. Quo modo igitur possibile est diuitem saluari? Si quæ habet, communia sibi cum indigentibus fiat, qualem Iob illum fuisse non ignoramus. Si cupiditatem superflu ab animo euellat, si vltra necessariũ vsum
Luc. 7. f minimè procedat. Præterea Publicanum etiam ægrotantem sibi proponit, qui etsi magno æstu auaritiæ febricitaret (quid n.
E publicano rapacius) velociter tamen liberatus quoniam præceptis medici paruit, eximium habendi contemptum complexus est. Quid plura? Omnes discipuli Christi his ægritudinibus, quib & nos laborantes facillimè curati fuerunt, quorum singulos, ne desperemus nobis proponit. Hunc igitur ipsum publicanum considera quomodo quadruplum raptarum ab eo rerum, & mediam omnium rerum suarum partem daturum se pollicetur, vt Iesum recipiat. Sed ardes tu, atque inflammaris cupiditate pecuniarum. Habes igitur, q omnium sunt quasi tua, plura tibi dat, quàm postules, diuitum omnium orbis domos tibi aperit. Qui enim patrem aut matrem
Su. 19. d aut agros, aut domum dimiserit centuplũ accipiet. Ita non pluribus solum potieris, verumetiam difficilem hanc sitim restingues, omnia facilius ferens, non modò plura non desideraus, sed ipsa etiam plerunq;
Phi. 4. c necessario contemnens. Nam & Paulus cũ esuriret, tunc magis lætabatur, quàm quãdo comedebat: sic & athleta coronas ex certaminibus meritas, certandi laborem non fugit, vt in ocio viuat: & mercator qui transmarinarum mercium lucra gustauit, F desidiosè viuere non sustinet. Et nos igitur, si fructus spiritales gustabimus, præsentia certè vniuersa vilipendemus, futurorũ cupiditate, quasi optima quidem ebrietate capti. Bibamus igitur de fonte spiritali, vt & præsentium tumultu, atque turbatione liberemur, & futuram beatitudinem cõsequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxvj. ex capite xxiiij.

ET egressus Iesus de tẽplo ambulabat, & accesserũt discipuli eius ostendere sibi ædificationes tẽpli. Ipse aũt respõdens dixit eis. Videtis hæc oĩa? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis sup lapidem qui non destruatur.] Quoniam superius dixit desolatam dimittere domũ eorũ, milleq; alia mala prænunciauit, quæ audientes discipuli magnificentiam tẽpli ostendebant, quasi ambigentes tantam rem, tamq; A inauditam, tum excellentia materiæ, tum artis varietate mirabili, posse destrui: idcirco non desolationẽ futurã solum, sed omniũ destructionẽ apertissimè prædicit. Nõne videtis igitur, inquit, hæc omnia, & admirantes stupescitis? Nõ manebit lapis super lapidem. Quomodo igitur permansit, inquies? Quidnam hoc est? Nec enim ipse nullum omnino lapidem super lapidem remãsurum dicebat, verum aut omnimodam, vt ita dixerim, destructionem ac de- G solationẽ significat, aut in eo loco quem sibi discipuli ostendebant, ad fundamenta vsque vniuersa dirupta fuerũt. Sunt enim aliquæ partes templi solo penitus exequatæ. Præterea illud maximè dicendum est, quoniam a rerum euentu valde quoq; cõtentiosos credere oportet, omni ex parte cuncta periisse. [Sedente aũt ipso in monte oliuarum, accesserunt discipuli secreto, dicẽtes. Dic nobis quãdo hæc erũt, & quod est signũ aduẽtus tui, & cõsummationis seculi?] Idcirco seorsum accesserũt, qa de magnis, & occultioribus rebus interrogaturi erãt. Quia n. futurã illam gloriã videre cupiebãt, quã innumerabilia sibi allaturã bona credebant, ideo diẽ aduentus discere festinabant.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

stinabant. Duo igitur interrogant: vnũ qñ hæc erunt tẽpli huius. seuersio, alterum, qđ aduentus tui signum est, Lucas uerò, u-
Lu. 21. c num de Hierosolymis uidelicet interrogasse ipsos exponit: putabant n. nunc statim
Mar. 13 a aduentum suum futurum. Marcus aũt nõ oẽs de Hierosolymorum euersione, sed Petrum, & Ioannẽ, qui maiorem apud eum hẽbant fiduciã, interrogasse ait. Quid igit̃
H ipse: [Videte nequis uos seducat: multi em̃ uenient in noĩe meo dicentes. Ego sum Chr̃s: & multos seducent. Audituri autem estis prelia & opinione præliorum, ne terreamini.] Nã qm̃ de Hierosolymæ supplíciis audiẽtes, quasi oẽs periculi inexpertes futuri, de secundis solummõ cogitabãt, q̃ se citò cõsecuturos arbitrabantur: idcirco rursus difficiliora ei prædicit suspensos faciens, & dupliciter ad uigilandum exhortans, ne adulatione seducẽtium circumueniantur, neve periculorum vi opprimãtur. Duplex. n. bellum futurũ asserit, alterum à seductoribus, alterum ab hostib⁹: sed illud multò grauius atq; periculosius, qđ in confusione atq; turbatione rerum hoĩb⁹ timore pterritis, ĩcumbet. Magna n. tunc profectò tempestas Iudeã turbabat. Romana vi superãte, multis vrbib. expugnatis, & armis uniuersa regione referta, qua de cã multa facillimè credebant. Nã bella nunc nõ ea, quæ in aliis partib⁹ orbis gesta fuerũt, nulla. n. illorum cura erat: sed ea quę aduersus Hierusalẽ Romani susceperunt, prænunciat. Pręterea nihil noui diceret, si orbi euẽtura enarraret: fuerunt. n. etiã antea, & bella, & tumultus, sed aduersus Iudæos, pcul uentura bella prædicit. Iã. n. Romanorum
I potẽtia solicitos eos faciebat: ac quoniam turbatura ipsos erat, hæc oĩa prædicuntur: vt ostendat deinde se quoq; ipsum in Iudæos insurrecturum, nõ pugnas solum uerumetiã illata diuinitus vulnera, pestem, annonæ inopiã, ac deniq; terræmotus prędicit, quæ non (ut aliàs) quadam naturali rerum connexione, sed superiore ira futura confirmat. Præterea nec simpliciter, nec re pentè, sed cum signis hæc asserit uẽtura, causam quoq; harum cladium posuit, ne propter credentes hoc euenisse Iudæi contendant. In superioribus. n. dicebat, posteaquam effusi e undendique a manibus eorum sanguinis mentionem fecit: Amen dico vobis, quia uenient hæc omnia ĩ generationem hanc. Deinde ne tanta malorum vi prædicationem impediri crederẽt, subiunxit [Videte ne terreamini, oportet enim hæc omnia fieri.] Fient, inquit, oĩa quæ prædixi, & tentationum impetus non dirumpet rem meã, ita turbatio atque tumultus omnis oracula mea turbare non poteris. Quia uero Iudæis dixit, Non uidebitis me donec dicatis, benedictus qui uenit in nomine domini: vnde discipuli putabant vnà cum Hierosolymorum euersione consumptionem omnium futurã, hanc eorum opinionem emẽdans, adiecit. [Sed nõdum est finis.] Quia autem sic existimabant, ab ipsa illorum interrogatione manifestum est. Quid. n. quæsierunt? Quando hæc erunt: hoc est, qñ Hierusalem euertetur: & quod est signum tui aduentus, & consummationis seculi? Ipse autem nõ ad interrogationem hanc statim respondit, sed illa prius posuit, quæ prius dicenda erant: nam nec de Hierosolymis, neque de secundo suo aduentu illico, sed de his malis, quę iam in ianuis erãt, verba fecit: ideo solicitos eos facit dicens. [Cauete nequis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes. Ego sum Christus.] Sic posteaquam ad istarum rerum auditum suscitauit: Cauete nanq;, inquit, ne decipiamini: posteaquã solicitos curiososq; reddidit, & ad vigilandũ paratiores, seductorũ, & pseudochristorum facta mẽtione, tunc demũ Hierosolymorum exponit afflictiones, a præteritis semper futura ita confirmans, vt vel rudiores ad credenda hęc facilè induci queant. Bella verò, & bellorũ auditum, primos impetus appellat: & ne post illa bella consumptionem omniũ futurã putarent, pręmuniens, vt diximus, intulit. [Sed nondum est finis. Surget enim, ait, gẽs aduersus gentem, & regnum aduersus regnum.] Afflictionum originem intelligit: L hæc aũt omnia dolorũ principium sunt, eorum videlicet, q̃ illis accidẽt [Tunc tradẽt uos ĩ tribulationes, & interficiẽt uos.] Opportunè pericula discipulorũ inseruit, vt a communibus eos consolaretur: nec tñ id sibi suffecit, sed adiecit. Propter nomen meum [Eritis. n. ait, odio omnibus propter nomen meum. Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem se tradent, & multi pseudochristi, & prophetæ surgent, & seducent multos: & quoniam abundauit ini-

quitas refrigesceret charitas multorum. Qui autem perseuerauerit in finem, hic saluus erit.] Maius id malũ est, si siquidẽ intestina quoq; bella sibi imminent. Multi n. falsi fratres facti, eos turbabant. Vides bellũ triplex futurũ unum ab hostibus, alterum a seductoribus, tertium a falsis fratribus. Audi nunc Paulũ de his plangentẽ atq; dicentem. Deforis pugnæ, intus timores & 1.Co 7. d pericula in falsis fratribus. Et rursus. Tales 2.Co. 11 c enim falsi apostoli sunt dolosi operarii, in apostolos Christi se transformantes. Affert inde quod multò cæteris grauius erat, nec ab ipsa quide charitate vllum eos solamen habituros. Deinde ostendẽs, generoso excelsoq; animo nihil hæc officere posse, no- M lite timere, aut turbari, ait. Nam si tolerantiam vt decet, habebitis, non superabunt vos hæc mala. Quod inde comprobatur, quia omnino prædicatio vbique terrarum amplificanda est, adeò pericula hæc omnia cumulosè superabitis. Sed ne, quõ victuri essent ambigerent, plus intulit, quia non viuetis solum, verumetiam vbiq; terrarum prædicabitis. [In vniuerso n. orbe prædicabitur, inquit, euãgelium hoc in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio.] Consummatio s. Hierosolymorum. Quod enim sicut prædixit, vel ante Iudæorum vrbis euersionem per mũdum euangelium effusum erat, Paulũ audi: In omnem terram exiuit sonus eorum. Psa.18.a & Ro.10 d Et rursus. A spe euangelii quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura, quæ sub cœlo est. Et videas cũ in Hierosolymis ad Hispaniam vsque currente. Quòd si vnus in tanta parte orbis prædicauit, cogita quid à reliquis factum fuerit. Sed & alibi Paulus de euangelio scripsit, quod fructũ ferat, & crescat in omni creatura, quæ sub cœlo est. Quid aũt est, in testimonium omnibus? Vbiq;, inquit, prædicabitur, sed non omnes vbique credent. In testimoniũ aũt nõ credentibus vbiq; prædicabitur, hoc est in redargutionem reprehensionem, & testimonium. Nam qui crediderunt, aduersus incredulos testabuntur, & condẽnabũt A eos: idcirco postea quã euangeliũ in vniuerso orbe prædicatũ fuerit, Hierosolyma euertetur, vt nec vmbra excusationis ingratis relinqueretur. Nam qui potentiam eius in breuissimo temporis spatio, per totum orbem, quasi fulgur rutilasse viderunt: quam veniã habebũt in duritie permanẽtes? Quòd aũt vbique prædicatum fuerit, Paulus, vt diximus, ostendit dicens: A spe euangelii qđ audistis, quod prædicatũ est in vniuersa creatura, quæ sub cœlo est. Quæ res maximum argumentum omnipotentiæ Christi est. Viginti n. annis, aut ad summũ triginta, ad oẽs oras orbis euangelium transcurrit: post hæc igitur, vt dixi Hierosolymorũ finis aderit, hoc enim ipsum significasse ex prophetia patet, quam adiecit ad cõfirmandam euersionem Iudæorum, dicens: [Cum autẽ videritis abominationem desolationis, quæ dicta est per Danielem prophetã, Da. 9.g stãtem in loco sancto, qui legit intelligat.] Ad Danielẽ eos remisit, abominationẽ autem statuam appellat eius, qui vrbem expugnauit, quam desolata vrbe, atq; subuerso templo, intus stãtuit: quocirca & desolationis ipsam appellauit. Verũ vt disceret hæc futura nõnullis eorũ adhuc viuentibus, id- B circo dicebat. Cũ videritis abominationẽ desolationis. Vnde maxime, & Christi virtus & apostolorum fortitudo mirabilis, videlicet qui ipsis illis prædicabãt, qñ maximè Iudæi oes pellebantur, qñ quasi seditiosi, ac improbi obseruabantur, qñ vndique illos exterminandos esse Cæsar iam iusserat: neq; aliter fiebat quàm si quis cum maria vndiq; insurgant, cum tenebris aer obductus sit, cum crebrò atq; alia super aliã naufragio nauis submergatur, cum inter se nautæ, qui supersunt omnes dissideant, cùm belluæ de profundo emergant, vnaq; cum fluctibus nauigantes arripiant, cum fulmina iaciantur, piratæ insidientur, nulla fides inter nauras sit, ignariq; nauigandi gubernacula tenẽant, & nauali bello cõtendant: cum classis maxima, simul & instructissima ex aduerso aggrediatur vnam habentibus nauiculam, & eam ita, vt diximus, miserè apparatã, in aduersam & maximã classem insurgere iuberet, ac ei victoriam pollicitãretur. Nam & a gentib quasi Iudæi odio habebantur, & a Iudæis acriter impugnabantur, quasi legem suam soluentes: ita nullibi quiescere poterant: cum C. vbique præcipitia essent, acuti scopuli starent, cautes, ac saxa subesset latentia in ciuitatibus, in regionibus, in domibus, omnes vnà, & singuli eos aggrediebantur, imperatores, principes, qui priuati, & qui cum potestate erant, vniuersæ gentes, ac omnes

populi

populi Sic tãta turbatio erat, vt nullus oratione allequi posset. Valde nãq; Romanorũ principatus Iudæos persequebatur, qm̃ mille aduersus eos excogitabant insidias, nec tñ hinc vel minimam iacturam prædicatio habuit: sed capta vrbe, atque cremata, & habitantibus miserrimè afflictis, qui inde fuerunt apostoli nouas leges, & noua p̃cepta viuendi Romanis, vel inuitis imponebant. O rem nouam, atq; inauditam in natura. Iudæorum innumera millia Romani tunc vicerunt, atq; ceperũt, & a duodecim viris nudis, atque inermibus superati sunt. Quæ oratio exponere poterit tanti miraculi magnitudinem? Duo. n. hæc docentibus inesse oportet, vt authoritate polleant, & ab audientibus diligantur, & ad hæc tertiũ, vt ea dicantur: quæ audienti placeant, & in tpe quietis prædicentur: q̃ omnia tũc omnino contraria erant. Nec enim per authoritatem fide digni putabantur, &
D qui authoritate credebantur, seducentes decipientesq; multos faciebant, ne apostoli diligerentur, verumetiam vt dilectis cõuersari non possent. Ita vndique a gente, a patria, a legibusque suis depellebantur. Ac rursus magna in ipsis Apostolorum præceptis videbatur esse durities: è regione verò magna in priore uita, vnde homines abducebant, voluptas: præterea tam ipsi, quàm sequentes eos multis subiecti periculis, variisque mortis generibus crudeliter trucidabantur: & ad hæc omnia tumultus, & turbationes bellorum adeò difficilem rem faciebant, vt etsi nihil aliud resisteret, omnia tamẽ hinc dissolui facilè possent. Quare opportunum est exclamare. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet
Ps. 105a omnes laudes eius? Nam si Aegyptii Mo
Exo. 5.c si facienti signa, vt lutum solummodo, ac lateres haberent non auscultarunt: quis psuasit apostolorum discipulis pro quieta voluptuosaq; vita, pericula, effusionem sanguinis, quotidianamque mortem eligere, præsertim cum alienigenæ, capitalesque
E hostes qui prædicabant crederentur? Quod vt videas quantum sit, quantumque vires excedat humanas, finge non in gentes, nõ in ciuitates, ac populos, sed in domũ vnam quempiã, qui odio habeatur introire, vt eo habitãtes ibi diuidat atq; dirimat, abducatque patrem a liberis, liberos, a matre, ab amantissima vxore maritũ, & videbis antequam aperite os, mutireq; possit, discerptum atque dilaniatum. Quod si ẽt de contemptis hominibus esse videatur, & onerosa imperãs, philosophari deliciis deditos iubeat, & vnus ad multos certare audeat: nonne antequam ad ianuã accedat, lapidibus obrutus iacebit? Id igitur quod in vna domo facere impossibile est, in vniuerso terrarum orbe Christus per præcipitia, ignes, ruptra, scopulos, per bella terra mariq; fremẽtia discipulis missis p̃fecit. Quæ omnia si certius perdiscere velis, annonæ dico inopiam, terræmotus, cęterasque tragicas ærumnas, Iosephum historiographũ diligẽtius legas. Præterea enim ipse dicebat, ne terreamini, fieri. In oportet hæc oĩa & qui ad finem vsq; perseuerauerit, hic saluus erit: & prædicabitur omnino in toto mundo id euangelium. Exorsus deinde, harum rerum hæc esse ait: adiectos. n. & territos pauore propter illa quæ dixit, conuertit etiam si multò plura futura essent: incõmoda, asserens necesse esse vbiq; terrarum F
euangelium hoc prædicari, & tunc veniet finis. Vides qũo se res tunc habebant, qũo varia, & grauissima bella gerebãtur in initio, præsertim quando maxima tranquillitate indiget, quicquid incipitur? Quomodo igitur res se habebant? Nihil enim refert eadem rursus repetere. Primum igitur bellum erat, qđ seductores inferebant. Veniẽt enim inquit, pseudochristi, & falsi prophetæ. Alterum Romanorum. Audituri enim estis, inquit, bella. Tertium, quod inopiam rerum omnium attulit. Quartũ quod pestes, & terræmotus. Quintum, quia tradent vos in tribulationes. Sextum, quia omnes vos odio habebunt. Septimũ, quia alteri alteros tradent, & odio persequentur. Intestina vero bella his verbis significantur, & demum pseudochristi, & falsi fratres, & quòd omnium malorum semper causa fuerit, charitatis extinctio. Vides mille bellorum genera, omniaque noua, & inaudita, sed tamen cuncta hæc, aliaq; complura, quia prædicatum iri euãgelium in vniuerso ipse voluit orbe, vicit superauitq; prædicatio. Vbi vbi sunt igitur, qui a natiuitatis momento facta nobis incutiunt, & ecclesiæ dogmatibus hæc audent permiscere? Quis commemorauit alium Christum aliamq; rẽ similem fuisse, præsertim cum centum annorum mil-

lia iam exacta esse mentiantur, illud verò
nec fingere quidem audent: sed quamnam
G cœli, aut temporum circulationem dice-
tis? Vbi Sodomæ, aut Gomorrhæ, fulmi-
na, aut diluuium aliud inuenietis? quousq;
ludetis, circuitiones has, & ductiones re-
rum, & natiuitatem asserentes? Quomodo
igitur inquies, multa vt dixi, eueniunt? Quia
cū tu Dei auxilio teipsum priuaueris, atq;
aduersario te tradideris, oēs res tuas trans-
ponit ut uult, facileq; huc atq; illuc vertit
diabolus. Quod non ita in sanctis viris fie-
ri pōt, immò uerò neq; in nobis peccato-
ribus, dum tū cōstanter aīo ea despiciam⁹.
Nam etsi vita nra improba sit, ueruntamē
quia per diuinā gratiam ueritatis dogma-
ta magna cōstātia retinemus, facilē dæmo
num insidias superamus. Quid autē aliud
est ista natiuitas, præterquam iniustitia, &
cōfusio quæ temerè ac absq; rōne oia fieri
persuadeat? Sed si nulla est, inquit, ista na-
tiuitas, unde alius diues, alius pauper est?
Nescio sic enim interea tibi respondebo,
ut te doceam ne uniuersa uelis temeraria
curiositate scrutari, neve credere temerè o-
H mnia ferri: non enim, quia tu causam igno
ras, quæcunq; in mentem uenerint, fingen
da sunt. Præstat enim proba ignoratione
detineri, quàm falsa opinione mancipari.
Nam qui nescit, facilè ratione ducitur: qui
verò scire credit cum nesciat, non potest fa-
cilè ueritatem suscipere, sed maiori sudore
opus est, ut antequam uera inculcentur, fal
sa ex animo eius eiiciātur. Nam, & in char
ta ubi nihil scriptum est, facillimè scribit:
literis uerò plena, non similiter certè, ne-
cesse enim est prioradelere: & medicus, qui
nihil offert, & qui ædificat illicò ruitura,
peior eo est, qui nunquam ædificauit. Et
terra facilius aratro proscinditur, quæ ni-
hil habet, quàm quę uepribus refertissima.
Nequaquam igitur cuncta scire uelimus,
sed patiamur etiam nonnulla ignorare, ut
si magistrum inueniremus, duplicem ei la-
borem non præbeamus, immo verò ne, ut
multi semper ægrotemus, qui falsis opinio
nibus occupati, emendari ac corrigi nun-
quam potuerunt. Non autem æqualis la-
bor est seminare, posteaquā radicitus prio
ra euulseris, & in agro nudo serere. Illic
enim euertere multa prius necesse est, &
tunc alia inculcaret huic uerò præparatū
rus præbet auditus. Vnde igitur locupleta-
tus est ille, iam dicam. Alius Deo tribuen-
te, alius permittente diuitias possidet: hæc
enim ratio, & breuis, & syncera est. Quid I
igitur fornicatores, adulteros, molles, & eos
qui malè rebus utuntur, ipse locupletes fa-
cit? Ipse quidem diuites non facit, sed locu
pletari permittit. Permultum autem inter-
est facere, & permittere. Cuius aūt rei gratia
ita permittit? Quia nondū tempus adest iu
dicii, ut unicuiq; secūdū opera sua tribuat.
Quid enim illo diuite nequius, qui Lazaro ne-
que de micis quidem dari sustinebat: qui Luc. 16. f
qm̄ cum esset locuples, crudelitatem exer-
cuit, miserabilior cæteris factus, nec stillam
aquæ consequi poterat. Nam si duo quidē
improbi fuerint, quorum alter diues sit,
alter pauperie prematur, quoniam non æ-
quali fortuna hi utuntur, non eodem ibi,
sed qui melioris cōditionis hic fuerat, ma-
iori supplicio affligetur. Videmus ergo istū
grauius uexatum, qui secundis dum viue-
ret rebus abusus est. Quare cùm videris ini
què ditatū, fœlicitate vti non parua, ingemi
sce atq; lachryma. Nā hæc asperitas maio
res sibi præparat pœnas. Quemadmodum
enim multa peccantes quotidie si ad pœni- Ro. 2. a
tentiam redire contemnunt, thesaurū iræ
sibi thesaurizant, sic qui non modò vexa-
tiones huius seculi effugiunt, verumetiam
bonis fruuntur, ibi cruciabuntur. Cuius
K rei nō a futuris solummodo rebus, verum-
etiam a præsenti vita exemplum tibi præ-
stabo. Beatus enim ille Dauid, quādo cum
Bersabee delictum illud commisit, & per 2. Reg.
prophetam arguebatur: Idcirco vehemen 11. a
tius accusabatur, quoniam nimium hono
ratus a Deo, ita spurce labebatur: exprobra
tionem ipsius a Deo audias. Nōne, inquit, Ibid. 12.
in regem te vnxi, & de manu Saulis erui b
te, & quæ fuerunt domini tui tibi conces-
si, & vniuersam Iudæ ac Israelis domum?
Et si hæc pauca tibi essent, alia quoque ti-
bi adiecissem: cur flagitium hoc feci sti co
ram me? Non sunt quippe eadem in om-
nibus peccatis, sed multa variaque suppli-
cia. Nam & ætate, & educatione, & digni-
tate, & ingenio, & vsu rerum, atq; pruden-
tia, aliisque compluribus variantur: verum
vt clarius id fiat, in fornicationis delicto
examinetur. Perpende igitur quantam
diuersitatem punitionis, non a me, sed a
diuinis scripturis cōperio. Fornicatus quis-
piam ante legem fuit, alio quodam modò

illum

Ro.2.b illum puniri Paulus ostendit, dicens. Quicunque sine lege peccarunt, sine lege quoque peribunt Idem, alius post legem deliquit; grauiora sustinebit Quicunque n. in lege peccarũt, inquit, per legem iudicabũtur: lapsus similiter antistes, qui sapientia est, non parua pœna propter dignitatem afficietur: propterea aliæ quidem fornicatrices necabantur, sacerdotum vero filiæ igne cremabantur. Qua ex re quàm magnus pœnarum cumulus pontificem expectet peccantem, legis conditor voluit significare. Nam si filiam eius atrocius puniri iussit, quid erit de ipso? Passa mulier vim est, nullam punitionem meretur: lapsa est similiter dives, & pauperrima, quantum interest ab his patet, quæ modò de Dauid exposuimus. Post aduentum Christi quidã peccauit, si non initiatus, nec catechumenus moriatur, grauiores omnibus illis pœnas daturus est. Post lauacrum delictum admisit, hic iam nullum erit peccatori solamen: quod Paulus significat, dicens. Legem Mosi aliquis cõtempsit, absq; misericordia duobus, vel tribus testibus moritur quando existimatis grauiore dignum supplicio, qui filium Dei conculcauit, & sanguinem testamenti communem putauit, & spiritus gratiam vituperauit? Fornicatus vero quidam vir sacer est, verticem quippe fornicationis hæc improbitas tenet. Vides quàm multa, variaque discrimina in vno peccato considerantur. Aliud ante legem, aliud post legem: aliud sacerdotis, aliud ditissimæ, aliud pauperrimæ, aliud cathecumenæ, aliud fidelis, filiæque pontificis. Cæterum magna etiam a cognitione differentia nascitur. Qui nouit voluntatẽ domini sui, & non facit, vapulabit plagis multis: & post exempla peccare, grauioris pœnæ causa est, ideo dicit. Vos verò, neque scienter pœnitentiam postea egistis, quanuis magno cultu sitis honorati. Ideò, & Hierusalem improperans dicit. Quoties volui congregare filios vestros, & noluistis? Grauius etiam est deliciis abundantẽ peccare, vt in diuite illo, & Lazaro videmus. Locus etiam differentiam facit, quod ipse dominus significauit, dicens. Inter templum, & altare. Ipsa quoque delicta modos quosdam habent quibus diuersificantur. Non est mirum, inquit, si apprehenditur quidam furans. Et rursus. Occidisti filios tuos, & filias tuas. Hoc super omnem fornicationem, & abominationes tuas grauius est. Et a personis rursus. Si peccauerit, aliquis in hominem, orabit pro ipso: sin verò in Deum peccauerit, quis orabit pro ipso? Et quando eos, qui multò cæteris peiores sunt, nequitia superamus, quod apud Ezechielem criminatur, dicens. Nec secũdum quidem iustitiam gentium fecistis. Et quando, nec exemplo quidem aliorum corrigimur. Vidit sororem suam, ait, & iustificauit eam. Et quando maiore, quis patrocinio diuino vsus est. Si. n. in Tyro, & Sidone hæ virtutes factæ fuissent, pœnitẽtiam egissent: veruntamen tolerabilius erit Tyro, & Sidoni, quàm ciuitati huic. Perspicis exactam diligentiam, perspicis eorundem peccatorum nõ idem esse supplicium? Nam quando ex indulgentia diuina nihil lucri retinere volumus, peiora meritò patiemur, quod Paulus adaperuit: dicens Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, iram tibi thesaurizas. Hæc intelligentes non offendamur, nec perturbemur propter varium humanarum rerũ defluxum, nec ratiunculæ humanæ tempestatibus fluctuemur: sed incomprehensibili tati diuinæ prouidentiæ cedentes, virtutes insequamur, & vitia fugiamus, vt futuris bonis potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi Amen.

1.Re.2. Eze.16. f Ibid. A Sup.11 c Ro.2.a

Homilia lxxvii. ex cap. xxiiii.

TVnc q̃ in Iudea sunt, fugiãt in mõtes: et q̃ in tecto, nõ descẽdat tollere aliquid de domo sua: & q̃ in agro, nõ reuertat tollere tunicã suã.] Cũ de futuris Hierosolymę vrbis ærumnis, & de apostolorum certationibus dixerit, ac inuictos fore, & p vniuersum orbẽ prædicaturos asseruit, ad Iudaicas rursus redit calamitates: vt ostendat tunc Iudæos cladibus maximis implicandos, cum discipulorum splẽdor, & prædicatio vniuersum fuerit orbem complexa. Tu autem perpende, quomodo ab his, quæ minima videntur, inauditam atrocitatem belli exponat. Tunc enim qui in Iudæa sunt, ad montes fugiant, inquit. Tunc istud quando significat? Quãdo hęc scilicet, fient quando desolationis abominatio in loco sancto constituetur: tunc ergo, inquit, cum armati hostium exercitus omnia repleuerint, quoniam nulla vobis spes salutis relinquitur, ad montes festinã fugiatis

B

UNIVERSIDAD DE MURCIA

1 Mac. 1. & 6. Ægiatis. Nam quoniam sæpe alias è grauioribus se bellis receperũt: vt tempore Sanatheris,& Antiochi,quando irruente hoste, & templo capto constantia, & virtus Machabæorum cuncta reparauit, ne cogitare queant simile, quid etiam tunc futurum,omnem mutationem in melius abstulit:satisq;,inquit, est siquis omnino nudus saluabitur.Idcirco,nec eos,qui in tectis in C uenientur, domum ad tollendum inde aliquid descendere permittit: vt ineuitabilẽ, & summam calamitatem ostendat, in quam qui inciderit, necessariò deperibit. Prętercа siquis in agro erit,nec iste(inquit) ad accipiendam vestem suam redeat.Nam si fugiendum est his,qui intus erunt multò minus qui extra fuerit intus resurgere debebit. [Væh aũt prægnantibus,& nutrientibus.] Alterum quia cum tardiores sint, non possunt facilè fugere,onere ventris retentæ: alterum qñ affectus infantium vinculo retinentur,cumque nequeunt simul, & se,& lactentes conseruare, vnà depereũt. Nam pecuniam quidem,& vestimenta cõtemnere facilè est,sicut recuperare non arduum:quæ verò natura duce comparãtur, qũo effugere poterit? Qũo ventre grauis,leuior fiet? Qũo lactans mulier lactẽtem infantem,quem peperit,negliget? Sed rursus magnitudinem ærumnarum significans, ait. [Orate,ne fiat fuga vr̃a in hyeme, nec in sabbatho:erit. n. tũc tribulatio magna, qualis nunquã fuit a principio mundi vsque mõ, neque fiet.] Perspicis de Iudæis factum hunc sermonem fuisse,& afflictionibus quæ illis incumbebãt? Nec.n.apostoli diem sabbathi obseruabant, sed nec in Iudæa erant, cum hæc a Romanis fiebant: multi enim eorum iam decesserant, & siquis viuebant, in aliis partibus cõuersaba tur.Cur,autem,nec hyeme, nec sabbatho? Hyeme quidem, propter ipsius temporis D importunitatem, sabbatho autem propter authoritatẽ legis. Nam quoniam velocissima quadam fuga indigebitis, nec sabbatho audietis hoc facere propter legem,nec hyeme potestis propter difficultatem temporum,idcirco vobis orandum est. Talis enim futura tunc est tribulatio,qualis,nec fuit,nec erit vnquam.Nec putes exaggerationis cumulo id dictum esse. Quanta enim tunc Iudæos mala vexarunt, historia Iosephi demonstrat, nec potest certè dici fidelem illum fuisse,nec ideo rem oratione amplificasse.Nam,& Iudæus erat,& feruentissimus ferè omnium Iudæorum, qui post Christi ãduentum fuerunt, Quid igitur scribit? Quia omnem orationem tragicam clades illæ facilè superauerunt,nec tali vnquam bello gens Iudæorum laborauit.Quippe tanta fames in eo inualuit, vt ipsis matribus filiorum deuoratio studio fuerit,ac ea pro re bella inter se cierẽt,multosq; iam mortuos partirentur.Quare libẽter interrogarem Iudæos, quamobrem, tã intolerabilis ira diuinitus in eos fuit effusa,vt oẽs ærumnas præteritas, non dico in Iudæa solum,se vbique terrarum factas excesserit. Nonne pater pp temerariam audaciam,& prolatã a se de crucifigendo Christo sententiam? Omnes certè ita exclamabant,sed cum omnibus, & pro oĩbus ipse rerum euentus. Tu verò ingentem malorum cumulum considera. Nam nõ ad trãsacta solummodo tempora, verumetiam ad futura collata,grauiora omnibus videntur:nec enim in vniuerso orbe vnquã fuit tanta malorum exaggeratio. Nec id iniuria. Neque enim aliquis vnquam hoĩum ausus fuit, nec quisquam tãtum potuit vnquam scelus audere. [Erit n, tribulatio talis,inquit,qualis,nec fuit,nec erit:& nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua oĩs caro: pp electos autẽ abbreuiabuntur dies illi.] Hic ostendit grauioribus illos suppliciis dignos: dies autem nunc tẽpus belli,atque obsidionis illius significãt.Tale nanq; est,quod dicitur.Si diutius Romanorum in Hierosolyma bellum durauerit, nemo Iudæorum omnino euadet:omnem enim carnem,modò Iudaicam appellauit. Sic autem dixit,vt tam præsentes, quam absentes his verbis includere. Non enim, qui in Iudæa fuerunt,solum impugnabantur: sed vbique dispersos Iudæos mirabili odio, & inaudita indignatione Romani pellebant,persequebantur,trucidabãt.Electos autẽ hic fideles nominauit,qui in medio Iudæorum intercepti erant. Nam ne dicant Iudæi hæc mala propter pdicationem, & adorationem Christi sibi accidisse, nõ solum non fuisse causam malorum fideles, ostẽdit, verumetiã nisi fideles fuissent, interẽptione vniuersos necatos fuisse aserit. Nam si dilatio belli permissione diuina facta fuisset,nullæ Iudæorum extarent

Ioseph libr vii. de bello Iudaico cap. vii.

E

F

rent reliquiæ: sed ne cum infidelibus Iudæis fideles interimerentur, citius ei bello finem imposuit: præterea, vt in medio illorum intercepti fideles conseruarentur, respirandi patrem eis concedens, ne tanquam simul perituri timerent. Quòd si in hac vita de fidelibus est prouidentia, vt pro eos alij quoq; saluentur, & Iudæorum reliquiæ pro Christianos supersint, quàtus coronæ, atq; retributionis spe honor erit? Hinc et hortatur, ne periculis propriis contristentur, præsertim cum videant similibus nullo lucro, sed detrimento sui capitis alios vexari. Nec hortatur solum, atq; consolatur, verumetiã occultius, atq; sensim à Iudaicis moribus abducit. Nam si nulla postea mutatio in melius futura est, nec rursus templum vnquam condetur: patet, quia lex et omnino cessabit. Id apertius dictum non est ne pro re doleant. Præterea, nec principaliter, & à seipso ad hũc sermonem deuenit, sed conuersando in vrbe ad demõstrationem ædificiorum, & interrogandi necessitatem eos compulit, vt quasi ad interrogata respondens, futura prænunciet. Tu autem dispensationem spiritus diligenter considera. Non n. horum Ioannes scripsit, ne qñ post Iudæorum illas ærumnas lõgo tempore superuixit, ab euentu rerum, nõ a prædicatione Christi scribere videatur: qui autem ante illud bellum ad dominum decesserunt, quiq; nihil horum viderunt: ipsi, vt vndiq; prædicationis veritas resplenderet, ista scripserunt. [Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, vel illic, non credatis. Surgent n. pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, vt, si possibile est, etiam electos seducant. Ecce prædixi vobis. Si igitur dixerint: Ecce in deserto est, nolite exire: & si in penetralibus, nolite credere. Sicut n. fulgur exit ab Oriente, & patet vsq; in occidentem: ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque n. fuerit corpus, ibi congregabuntur, & aquilæ.] Cũ ea quæ ad Hierosolymam pertinent absoluissent, vel aduentum transitu facto, signa eius sibi prædicit, non illis tantũmodo, verum etiam nobis, & posteris omnibus vtilissima. Tunc, inquit, quãdo videlicet. Hic quemadmodum sæpenumero in aliis dixi, non consequentiæ temporum, neque præcedentium connexionis istud, tunc, est: vbi enim consequẽtiam voluit significare, statim post tribulationẽ illorũ dierũ subiunxit: hoc uerò in loco, tunc dicit, nõ statim post antecedentia significans, sed tempus, quo affutura sunt breuiter designãs. Sic et qñ dicitur, In diebus illis venit Ioãnes Baptista: non immediatè consequens tẽpus, sed quæ facta sunt, quæ dicturus erat, denotare voluit postquam enim de natiuitate Iesu, & de Magorum aduentu, & de Herodis interitu disseruit: statim, in illis diebus subiunxit: atqui triginta ferè annorũ spatia interfuerunt. Mos igitur est scripturæ hoc pacto loqui, quare hic et vniuersõ modico tẽpore prætermisso, quod a captiuitate Hierosolymæ vsque ad consummationem extenditur: Tunc intulit, si quis uobis dixerit, hic est Christus, aut hic, ne credatis. A loco prius ipsos cautiores facit, signa quædam secundi aduentus sui, & multorum opiniones exponendo. Non enim quemadmodum primus apud Bethlehem fuit, in angulo videlicet orbis minimo, nec ullo id hominum sciente, sic & secundus: sed manifestè a Deo, ut nuncio res nõ indigeat. Non est paruum profectò signũ ita venire, ut latere non possit. Considera autem quomodo nihil hic de bello disputat, sed cum de aduentu disserat suo, de seductoribus uerba facit: multi quippe apostolorum etiam tempore seductores fuerunt. Venient enim, inquit, & decipient multos: qui verò ante secundum aduentum seducent, multò illis erunt deteriores. Ea enim signa, atque prodigia dabunt, vt, si possibile sit, electos quoque seducant. Antichristus autem significatur, cui non nullos etiam ministraturos ostendit: quem Paulus hominem peccati, filiam perditionis appellauit. Deinde adiecit, Cuius aduentus est secundum operationem satanæ, in omni virtute, & prodigiis mendacii, in omni deceptione iniustitiæ, in his, qui perduntur. Perspice autem quomodo cautiores facit. Nõ exeatis, inquit, in eremum, non introeatis in penetralia: non dixit, Ite, & non credite: sed, non exeatis, neque eatis: magna enim fraus propter signa futura est. Cùm ergo dixerit, quomodo venturus est Antichristus, quia in loco aliquo futurus, tunc de seipso demum exposuit. Quomodo igitur ipse venturus est? [Vt fulgur ab Oriente ad Occasum vsque rutilat sic erit aduentus.

Sup. 3. a

1. Th. 2. b

aduentus filii hominis.] Quo igitur fulgur videt? Nō indiget certè pręcone, aut nūcio, sed in momento temporum oībus apparet: sic igitur aduentus ille vbique semper splendere statim videbitur. Aliud deinde signum adiecit, dicens. [Vbi corpus, ibi cōgregabuntur, & aquilæ.] Angelorum, martyrum, cæterorumque multitudinem sanctorum ita significans. Signa postea terroris plena percēset. Quę aūt hæc signa sunt? [Statim post tribulationem illorum dierū sol obtenebrabitur.] Quorum dierum? Antichristi videlicet, & falsorum prophetarū. Magna enim tunc tribulatio futura est, cū ita multi futuri sint seductores, quamuis non longis temporum spatiis perdurabit. Nam si bellum illud aduersus Iudæos propter electos breuiori tēpore fuit dissolutū, quantò magis propter eos ipsos contrahetur illa tentatio? Præterea non dixit, post tribulationem, sed addidit, statim post tribulationē: ita simul oīa peraguntur, & pseudoprophetis, & pseudochristis perturbantibus confestim ipse aderit. Non enim parua tunc vexatio vniuersum orbem continebit. Quomodo autem aduenier? Ita. s. vt creaturæ transformentur: sol enim obtenebrabitur, non quia destruetur, sed quia luce illius aduentus superabitur, & stellæ cadent. Quis enim vsus nulla existente nocte ipsarum erit? Et virtutes cœlorum commouebuntur. & meritò quidem, cùm tantam mutationem rerum fieri perspicient. Nam si quando facta sunt, stellæ, astra, ita miracula exhorruerunt, vt ea de re dictum sit, quando natæ sunt stellæ, magna voce me omnes angeli mei laudarunt: multò magis tunc mirabuntur, videntes vniuersa commutari, conseruos rationem vitę referre, orbem omnem terribili assistentem tribunali, ac omnes, qui ab Adam ad aduentum vsque illum facti sunt, operum rationes reddentes. [Tūc apparebit signū filii hominis in cœlo.] Crux enim Sole fulgentior videbitur: obscuratur enim sol, crux aūt apparet: quod fieri non posset, nisi solares radios splendore superaret. Cuius autem rei gratia istud signum apparet? Vt magno cumulo Iudæorum impudentia opprimatur, crucem in suam iustificationem secum habens, in iudicium veniet. Non vulnera enim, sed acerbum, ac ignominiosum mortis suæ genus ostendens. [tunc plangent tribus.] Nō enim accusantibus opus erit, cum crucem viderint. Plangent igitur, quia ex morte ipsius nihil profecerunt, quia crucifixum, quem adorare oportebat, contempserunt. Vides quomodo terribiliter aduentum suum descripsit, quomodo animos discipulorum suscitauit? idcirco prius tristitia posuit, deinde iucūda cōmemorat, ut uel hoc modo eos consolaretur. Cæterum passionis rursus, atque resurrectionis ex prestantiore habitu crucis meminit, ut non iam pudeat eos, nec dolor inuadat, cum in signum tunc prę-uentura sit. Alius autem: uidebunt, inquit, in quem pupugerunt. Verùm quoniam crucis mentionem fecit, ideò subiecit: quia uidebunt filium hominis, non in cruce, sed uenientem in nubibus cœli cum uirtute, & gloria multa. Noli eū credere, quia crucem audisti, tristem, aut amarum futurum, sed cum uirtute, atque gloria magna uenturum non dubita. Crucem aūt secum habet, ut peccatum ipsorum sine acusatione condemnetur; ueluti siquis lapide percussus, ipsum lapidem, uel cruentas uestes in testimonium ostendat. Veniet autem in nube, sicut assumptus est: hæc omnia tribus uidentes, flebunt, sed mala sua non in solo fletu terminabuntur. Et fletus quidem erit, ut a seipsis proferre sententiam, & seipsos condemnare aspiciantur. [Tunc autem, inquit, mitte angelos suos cum tuba magna & congregabunt electos a quatuor uentis, a summis cœlorum usque ad terminos eorum.] Hęc tu audiens futuram punitionē quanta sit, per teipsum excogita: non enim his solùm, uerumetiam illis pœnis vexabūtur: & sicut superius dicturos asserebat, Benedictus qui uenit in nomine domini: ita hic dicit, quia plangent. Nam quoniam de bellis expositum grauissimis est, ut discāt quoniam ad has afflictiones æterna quoq; supplicia eos expectant, & ab electis separat, & lugētes, gehennæque traditos inducit. Deinde rursum discipulos confirmat, ostendens a quantis liberabuntur malis & quàm ingentibus bonis perfruentur. Cùm aūt sic liquido, atque apertè ueniet, per angelos uocat. Hoc etiam uocationis modo illos honorauit. Paulus uerò de resurrectione mortuorum uerba faciens: in nubibus rapientur, dixit. Ipse nanque dominus descendet de cœlo ait, in iussione, in uoce archan-

Luc. 21.

& Ezec. 32. b & Ioel; 3. c

L

M

Apoc. 1. b

A

Sup. 21. a & Mar. 11. b

1. Th. 4. d

Ibidem.

archangeli. Itaq; cum resurrexerint, angeli oēs cōgregabunt: cōgregatos verò nubes rapient, & hæc oīa in momento tpis fient: non n. vocat eos sursum, sed ipse in tuba
B descēdit. Quid aūt tubarū sonus sibi vult? Ad exuscitationem, ad gaudium, ad exprimendum rerum stuporem, ad dolorem eorum, qui relinquuntur. Væh mihi de die illo terribili, qui cum oporteret nos expositione istarū rerū gaudere, dolemus, & mœrore conficimur: sed fortasse solus ego hæc patior, vos autem hæc audientes, lętamini.
Nā me quidē, cum hæc in mentē veniunt,
Inf. 25. horror inuadit terribilis, & amarissimè pa
a fiens, ex profundo corde ingemisco. Nam
Ibid. c quāuis nihil horum ad me spectet, illa tū, quæ mox ad virgines, & ad seruum nequā, qui q̄ accepit talentum suffodit, dicentur, vehementius me perturbāt: propterea lachrymis confundor, qm̄ a tanta gloria casuros nos video, a tantorumq; fruitione bonorū expellendos, & hoc non tpe aliquo terminato, sed semper, atq; perpetuò, solummodo, quia parū laboris sufferre nolumus. Nā si magnus esset labor, & hæc lex onerosa, quāuis ēt si cuncta essent toleranda, causa
C tm̄ defidiæ friuola quidē, sed nihilominus pp præceptorum difficultatem, diuturnitatem temporis, laboris duritiem, intolerabile onus nō potuisse sufferre videremur: nunc verò nihil hmōi dicere possumus, quia non minus tunc quàm gehenna nos exagitabit, quia quando breuissimo spatio tēporis non insudauimus, cœlo & ineffabilibus bonis priuari nos intelligemus. Breue quidem tēpus hoc est, & labor minimus, & tamen oscitamus, & tota mente torpemus. Terrestre certamē est tibi propositū, cuius corona in cœlo redderur: ab hominibus exagitaris, & Deus tibi honores retribuet: paucis diebus curris, & æterna præmia consequeris: corruptibili corpore luctaris, & incorruptibili laudaris. Sed præter illud apprimè tenendum est, quia etsi propter Christum nihil triste pati voluerimus, necesse tamen est multa tristia sustinere. Non enim, quia propter Christum mori non vis, idcirco immortalis futurus es: nec quoniam propter Christum diuitias tuas non distribuis, idcirco tecum eas auferes. Hæc a te Christus petit, quæ si ei non dabis, omnino tamen propter conditionem naturæ relicturus es. Hæc te tua sponte facere hortatur, quæ omninò inuito te fient. Vnum solum petit, vt propter eū vltrò, & non coactus facias. Vides quàm facillimum est hoc certamen? Nam quæ necessariò patieris, inquit, ea si propter me pati volueris: idq; vnicum tibi propositum fuerit, sufficienter mihi obtemperasti. Qū D
alii mutuaturus aurum es, illud mihi, & ad maiora fœnŏra, & cautione tutiori mutuato. Si alterius gratia militares labores susciperis, mihi etiam milita, quoniam cumulo retributionum ingenti labores tuos omninò excedam. Tu verò alios quidē, qui vel muruò, vel in vendendo, vel militando maiora tibi offerūt, anteponis: Christum verò solum præstantiora sine comparatione præbentem aspernatis atque repellis. Cur tibi tam magnum cum eo bellū est? Cur tanto es inflammatus odio? Vnde igitur veniam, ac satisfactionem impetrabis, cum nec illis eum rationibus, quibus hoīes hominibus anteponere velis? Cui certè thesaurum tuum tradis? In manu mea recondas, inquit. Non videtur tibi dominus terræ tutior esse, quàm terra? Illa quod reposuisti, solum reddit, immo verò nonnunquam etiam amittit, & redonare non potest: ipse autem etiam mercedem, quia in manu sua reposuisti, redditurus est. Magna profectò nos charitate prosequitur, ideo si mutuo dare volueris, paratus semper, vt accipiat, est: si serere tibi placuerit, libenter semina suscipit: si magnificas ædes condere constitueris, allicit te ad seip E
sum, & hortatur vt in regione sua ędifices. Quare ad inopes curris? Ad homines dico inopes, qui aut tibi tuum non reddet, aut certè malè, & illiberaliter reddent. Sed non mouemur his verbis: ac ideo, ubi pugnæ, iudicia, calumniæ, illo festinamus. An igitur iniuria punit nos, atque euertit, cum in rebus omnibus seipsum nobis præbeat, & nos ipsi studiosè resistamus? Nequaquam. Nam siue meo volueris expoliri ornatu, siue armis meis armari, siue mea indui vestimēta, siue dapibus meis deliciari, siue iter meum peragere, siue in ciuitatem Heb. 11
peruenire cuius artifex, & conditor ipse sum, siue in regione mea domum ædificare: ita hæc omnia facere potes, vt non mŏdo nullam abs te harū rerum omniū mercedem exigā, sed ipse tibi magnæ velim esse mercedis debitor, dummodo vti rebus

meis

meis non abomineris. Quid huic liberalitati æquale vnquam inueniri potest? Ego ipse sum pater, ego frater, ego dominus, ego sponsus, ego nutritor, ego vestis, ego ta
F dix, ego fundamentum Quicquid volueris ipse sum: nulla re indigebis, ego tuus
Sup. 20. d ero minister Veni enim, non vt mihi ministraretur, sed vt ego aliis ministrem. Ipse amicus sum, membrum, caput, frater, soror, mater, vniuersa ipse sum, dummodo mihi, vt decet, afficiaris. Ego pauper propter te, in sepulchro propter te, patrem in excelsis
Rom 8. Hæb. 9. pro te interpello, qui ad inferiora pro te a patre missus descendi. Omnia tu mihi es, frater, cohæres, amicus, membrum. Quid vis amplius? Quid auertis a me mentem? Quid caduco huic mundo laboras? Cur perforato aquam dolio ingeris? Nihil enim aliud est pro præsentibus istis laborare, quã flammam discerpere, q̃ pugnis aera cædere. Cur frustra curris? Nonne vniuscuiusq;
Eccl. 1. a & 12. c artis finis quidam est? Ita profectò. Ostende igitur mihi huius secularis studii finẽ: sed non potes. Vanitas enim vanitatum, & cuncta vanitas sunt. Proficiscamur ad sepulchra, ostende mihi patrem, ostende vxorem tuam. Vbi est, qui purpurã indueba tur, qui vehiculo ferebatur, qui exercitus ductitabat, qui corona militum cingebatur, qui lictoribus muniebatur, qui alios cædebat, alios in carcerem detrudebat, qui quos volebat, interimebat, & liberabat similiter quos volebat? Nihil video nisi putrida ossa, & vermes, & araneam: omnia illis puluis, omnia fabula, omnia somnium, vmbra, narratio nuda, & imago: immò verò, nec imago, imaginis quippe effigiem vi
G demus: hic autem nullam effigiem perspicere possumus, atque vtinam hic omnia mala terminarentur. Nunc verò honores quidem, & voluptas, & maiestas omnis ad vmbram, & ad verba rebus nuda exitum habent. Quæ verò ab illis sequuntur, non vt umbra, & somnium euanescunt, sed permanent, & eò nobiscum ita transeunt, ut omnibus fiant apertissima. Rapinæ nanque, violẽtiæ, fornicationes, adulteria, cæteraque huiusmodi non uertuntur in cinerem, sed tam res, quàm uerba ibi conscribuntur. Quibus igitur oculis tunc Deum cernemus? Nam si patrem, qui te genuit, peccati aduersus eum conscius, aspicere nõ posses: quomodo ad Deum omni certè patre mitiorem oculos tunc eleuabimus? Quomodo sustinebimus, quando Christi terribili assistemus tribunali, cum exquisitissima peccatorum omnium perscrutatio fiet? Si verò quispiam futuro non credit iudicio, ea consideret, quæ hic fiunt. Videat eos, qui in carceribus sunt, qui in metallis, qui in stercore, qui dæmonio agitantur, qui insaniunt, qui incurabili morbo laborant, qui continua pauperie præmuntur, qui uexantur inedia, qui luctu intolerabili affliguntur, qui captiui degunt. Nemo.n. istorum omnium hæc patereturr, nisi cæteris omnibus, qui similiter peccant, supplicia post mortem imminerent. Nam H
quia nihil nonnulli malè uiuentes hic patiuntur, hoc ipsum argumentum est; quia post exitum è uita omnino punientur. Nõ est.n. credibile cùm unus sit omnibus Deus alios hic puniri, alios euadere impunè eorum, qui similiter deliquerunt, nisi pœna ibi certa reseruaretur. His igitur rationibus, & exemplis persuasi, humilius uiuamus, & qui iudicium non credunt futurũ credant iam, & meliores fieri studeant, ut cœlorum regno dignè uitam peragentes, futura supplicia euitemus, & æterna bona nanciscamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi Amen.

Homilia lxxviii. ex cap xxiiii.

A B arbore aũt fici discite parabolã, quã do iã ramus eius effœtus fuerit, & folia germinauerint, cognoscitis qm̃ ppè est æstas. Ita & uos, cum uideritis hæc omnia, cognoscite qm̃ propè est ĩ ianuis.] Quoniã post tribulationem illorum dierum dictũ est, ipsi verò certum, definitumq̃ tempus quærebant, & diem ipsum discere cupiebant: idcirco similitudine utitur ficus, ostẽdens non magna spacia temporũ inter futura, sed consequenter, atque deinceps illum diem uenturum: quod non similitudine solum, uerumetiam sequentibus uerbis expressit, dicens. Scitote quoniam propè est in ianuis. Hinc etiam prædicit æstatem tunc spiritalem, tranquilitatemq̃ a fluctibus huius uitę iustis hominibus futuram: iniustis autem a contrario, hyemẽ, ac terribiles tempestates post æstiuam tranquillitatem uenturas, quod paulò post significauit dicens: lasciuè illis uiuentibus diem illum esse uenturum. Non autem ea ratione tantummodo, ut spacium tempo-

ris

ris designet, ficus similitudine vsus est, cum & aliter istud significare potuisset: sed vt oīno futurā rē cōfirmaret. Nā sicut hoc esse necesse est, sic illud quoque necessariò erit. Nam qđ semper contingit, qđ oīnò euentu rum est, rā apud ipsum significauit, q̄ apud beatum Paulum imitatorem ipsius, qui de resurrectione disserens, ait: Granum tritici cadens in terram, nisi mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Similiter etiam ad Corinthios. Insipiens, ait, quod tu semi nas non viuificatur, nisi mortuum fuerit. Verùm ne rursus interrogent, quando igitur hæc erunt, in memoriam prædicta re ducens, ait. [Amē dico vobis, nō præteribit generatio hæc, donec oīa fiant.] Quæ omnia dic quæso? Bella in Hierusalem, fames intolerabilis, pestis inaudita, terræmotus, pseudochristi, pseudoprophetæ, prædicatio euangelii in vniuerso terrarum orbe, seditiones, turbationes, cætera omnia, quæ ad aduentum vsque futura sunt. Quomodo igitur hæc generatio dictum est? Non de viuentibus tunc, sed de fidelibus dixit, vt solet loqui scriptura: vt quando dicitur, Hæc est generatio quærentium dominum. Quod igitur in superioribus dicebat, quia oportet hæc omnia fieri, & rursus: Vbique prædicabitur hoc euangelium: id in hoc quoque loco quia scilicet hæc omnia euenient, & fidelium generatio nullo incommodo dissipata permanebit. Ita Hierusalem euersa, Iudæisque in nihilum penè redactis, a nulla re fides superabitur. Nō enim fames, non furor, non pestis, non terræmotus, non bellorum impetus, non pseudochristi, non pseudoprophetæ, non seductores, non qui tandem perturbabunt omnia, non falsi fratres, non alia huiusmodi tentatio aduersus fideles prævalebit: in maiorem deinde fidem ipsos compellens, ait. Cælum, & terra transibunt, verba autē mea non prēteribūt.] Facilius enim, inquit, hęc firma, & immobilia destruentur, quàm verba mea possint decidere. Examinet, oro, si quis repugnet, & si vera inueniet iam transacta antè, omninò ab illis ad credenda futura animum inducat: examinet, inquam, exquisitissime, & videbit exitum rerum huius prophetiæ veritati attestante. Elementa verò hęc in medium produxit, partim, vt cœlo, ac terra præstantior ecclesia significetur, partim, vt vniuersi creatorē ipsum esse ostendat. Et qm̄ de consummatione disseruit, de re. ſ quæ a multis non creditur, cœlum, & terram in medio posuit, vt ineffabilem virtutem suam ostenderet, & magna cū potestate vniuersi se dñm significaret, ex quibus omnibus, vel nimium ambigentes ad fidem præparet. [De die autē illa, & hora nullus nouit, neque angeli cęlorum, neq; filius hominis, nisi solus pater.] Et qđ dixit, neque angeli, repressit eos nē discere vellēt, quod angeli nesciunt. Eo verò, quod dixit, neque filius, non solum a discendo, sed etiam a quærendo prohibuit: hic ratione id dictum esse, illud ostendit, qđ post resurrectionem curiosius quærentibus respō dit. Nunc em̄ multa signa dixit, tunc verò apertè repressit, dicens. Nō est vestrum nosse tempore, vel momenta. Deinde ne dicant neglectos se, atque cōtemptos esse, qui nec harum rerum digni videantur, subiunxit. Quæ pater posuit in sua potestate. Magnæ nanq; sibi curæ fuit honor re illos, & nihil quod eis conduceret, & possent ferre, celare. Propterea patri istā notitiam attribuit, rem arduam esse ostendens, maioremque quàm ipsi capere possent. Nisi autē ita sit, sed ipse quoq; filius ignorat, quando sciet? An vna nobiscum? Quis hæc vnquā dicere poterit? patrē filiº optimè nouit, & eo prorsus pacto quo pater fillum, diem autem illam ignorat? Prēterea etiam spiritus Dei profunda inuestigat, filius verò, nec tempus quidem nouit? Sed quomodo quidem iudicare oporteat, non fugit eum, & arcana singulorum clam eo non sunt: quod autem multò vtilius est, id ignorat? Adhuc quomòdo is, per quem omnia facta: & sine ipso factum est nihil, diem illam ignorabit? Qui.n. secula fecit, is profectò creauit, & tempora, & diem produxit. Quomodo igitur, quæ ipse produxit, ignorat? Deinde vos, vel ipsius substantiam filii non ignorare affirmatis, filio verò, nec illius diei cognitionem conceditis, filio dico, qui semper in sinu patris est? Et certè multò maius, immò verò absque comparatione maius quid substantia filii est, quàm dies illa. Quomodo igitur, cùm maiora vobis attribuatis, hęc minora filio concedere non vtilis, in quo sunt omnes thesauri sapientię, & cognitionis occulti? Sed neque vos scitis, quęnam sit substantia Dei, quanuis furore

Ioā. 12. c & 1. Cor. 15 c

Ibidem.

K

Pſ. 23. b

Hic sup. a

Ibidem.

L

Acto. 1. M

Ion. 16.

1. Co. 2.

Ioā. 1. a

A

Col. 2. a

furore incitati hoc affirmetis: neq; filius diem illum ignorat. Quapropter cum omnia dixerit, & tempora, & tempestates expo suerit, ac ad ipsas demum Ianuas peruenerit, propè est, in ianuis, inquit, silentio eam tradidit. Ita si diem, atque horam curiosè scrutaris, non audies à me, ait: sin verò tempora, & initia, nihil celabo, sed omnia tibi exacta dicam diligentia. Multis enim tibi ostendi, non esse mihi diem illam ignotã: spatia temporum, & res venturas tibi prædixi, & quantum ex hoc tempore ad illum diem. Idem mihi secus parabola designauit, ad ianuas denique ipsas te duxi ostium verò si uolo tibi aperire ex commodo etiã tuo id facio. Sed, ut aliunde quoque discas, non ex ignoratione ipsum dicere recusasse, ad ea quæ dicta sunt, aliud quoq; signũ
Gen. 6. & 7. b proponit dicens. [Sicut erãt in diebus Noe ante diluuium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, usque ad diem, qua uenit diluuiũ, & sustulit vniuersos, & nõ cognouerũt, donec uenit diluuiũ, & tu
E lit oẽs: sic erit, & aduẽt⁹ filij hoĩs.] His uerbis repẽtè, ac nõ expectatũ ĩter hoĩum delicias se uenturũ ostendit: qđ Paulus quoq;
1. Th. 5. denotauit, dicens: Cum pacem, & securitatem dicant, tunc repentina eis imminet pnicies, sicut partus dolores ei, quæ habet in ventre. Quomodo autem post tribulationẽ illorum dierum ait: Si deliciarũ lasciua, si
Ibid. pax, si securitas, secundum Paulum, futura est, si deliciis lasciuiunt, quomodo tribulãtur? Pax & lasciuia insensatis erit, propterea nõ dixit, pacem, & securitatem, insaniẽ eorum hoc modo dicendi ostendens: sicut
Ge. 6. b & qui tempore Noe fuerant, quamuis multis in malis essent, deliciis tamen diffluebant: iusti autem non ita, sed cum tribulatione, atque mœstitia uitam trahebant. Hinc etiam aperitur, quia cum Antichristus uenerit, licentius omni turpi uoluptati iniqui, & qui salutem suam desperabũt, utentur. Tunc ad explendum furorẽ mentis multi studebunt. Crapula tunc, & temulentia summopere vigebit, quapropter, &
Ibid. e congruo usus exemplo est. Nam quemadmodum, & cum arca fieret, apertè futurum prænunciauit diluuium: illi autem non credentes, tanquam nullo malo venturo, lasciuiebant: sic Antichristus apparebit,
C postquam consummatio, & intolerabiles pœnæ sequentur. Quod autem uoluptatibus suis quasi temulentia quadam detenti, futura nõ sentirent, ideo Paulus dicebat: Veluti dolores in utero habenti, sic illis terribilia, & intolerabilia aderunt. Quare autem Sodomorum mala non dixit? Vniuersalem, prædictamque cladem, & minimè creditam exempli loco proponere uoluit, ut quoniam apud multos futura non creduntur, à similitudine præteritorũ moueantur animo, atque credãt. Ad hæc illud etiam ostendit, quia & priscorum ipse cõditor est. Aliud deinde: signum ponit, quibus omnibus efficitur, nequaquam se illũ diem ignorare. Quod autem est signum? [Tũc duo erunt in agro, vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ molentes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur. Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur. Vigilate igitur, quia nescitis quæ hora dominus uester uenturus sit.] Hæc omnia, ut dixi, & ipsum non ignorare denotãt, & discipulos ab interrogãdo auocant. Cuius rei gratia dierum quoque Noe mẽtionẽ fecit, & duos in lectulo dixit? Significans, quia inexpectatus ab omnibus ferè & quietis tempore aduenier: duæ quoq; molentes idipsum i nullam solitudinem significant, & ad hæc: quia serui, & domini, & assumunt, & relinquunt, tã qui in socio, tã qui ĩ labore, & alia, atq; alia dignitate p̃fulgẽt. Sicut in ueteri quoq; scriptura dr. D
A sedẽte in solio vsq; ad captiuã, q̃ in mola Exo. 11.
est. Quoniam. n. iã dictũ est, difficile diuites saluari, idcirco, neque istos omnes petituros, neque pauperes è contrario saluari Sup. 19.
omnes: sed utrinq;, & saluari, & perire modò ostendit. Mihi autem uidetur ex hoc etiam significari nocturno illum aduentum tempore futurum, quod etiam Lucas asserit. Vides quomodo vniuersa sibi apertissimè patent? Deinde ne rursus interro- Luc. 17.
gent, continuò subiunxit. Vigilate igitur, quia nescitis qua hora dominus uester uenit: non dixit se nescire, sed quia ipsi nesciunt. Ita tamen eos ad ipsum penè horã deduxit, atque statuit, & curiosiores reddere cupiens, ab interrogando auocauit: uigilate, dicens, nescitis, &c. vt ostẽderet hac se de causa dicere noluisse. [Illud autẽ scitote, q̃m si sciret paterfamilia, qua hora fur uẽturus esset, uigilaret utiq;, & nõ sineret pfodi domũ sua. lõ, & uos estote parati, qa qua hora nõ existimatis, filius hoĩs ueniet.]

Propterea

Propterea igitur hæc dicit ipsis, vt vigilent, vt iugiter parati sint, quia qua non existimant hora, venturus est. Solicitos igitur facit, & curiosos, ne vnquam virtutem negli
E gant Tale quid autem est, quod dicitur. Si præscirent homines quando morituri sunt diligentiam suam circa illam horam ostenderent. Ne igitur in illo solummodo tempore, sed continuè diligentes sint, nec generalem, nec singularem horam prædicit, vt semper expectando semper vigilent: hac enim ratione terminum vitæ nō occuluit. Deinde liquidò, adeò, vt nunquàm liquidius, dominū seipsum appellauit. Hæc autem etiam ad erubescentiam desidiæ mihi dicta uidentur: maiorem enim diligētiam habent furem expectantes, quàm vos salutis animæ: vigilant.n.tunc, ne aliquid sibi surripiatur. Vos vero quāuis certè sciatis vē turum dominū, nō perseueratis tamē, neq; ita vigilatis, vt possitis non impræparati ex hac vita discedere, quapropter cum pernicie dormientium dies ille venturus est. Nā quemadmodum non lederetur ille furto, si furem sciret venturum, sic & vos quoniam scitis dominum venturum, paratiores esse debetis. Cæterum quoniam iudicij mentionem fecit, ad doctores etiam vertit orationem, de pœna, & meritis disserens, & primò bonis collocatis, ad peccatores exitum facit, commodissimè orationem conclu-
F dēs [Quis ergo, inquit, fidelis seruus, & prudens, quem constituet dominus super familiā suā dare eis cibū in tempore suo? Beatus seruus ille, quē cum venerit dominus eius, inuenerit sic facientē. Amen dico uobis, quoniā in omnibus suis constituet eū.] Dic quæso, nū & hoc ignorātis est? Nā si quoniā, nec filium scire dictum est, ignorare ipsum affirmas: quid modò dices, cum dubitando dicere videatur, quis igitur fidelis seruus? An & hoc ipsum ignorare cōfinges? Nequaquam: nullus.n.nisi mente captus id diceret: atqui causam de illo dicere
Ioā. 21. d possumus, de hoc verò nullam. Quid porrò quando interrogando dicit, Petre diligis me? Neq; illud sciebat? Aut quādo quæ-
Ioā. 11. d rit, ubi posuistis eum? Ego uerò etiam patrem ita loquentem inuenio. Ipse.n est qui
Ge. 3. b dicit, Adam ubi es? Et, clamor Sodomorū
Ibid. 18 c multiplicatus est in me, descendens igitur uidebo, si secūdum clamorem venientem opera fiant: si autem non ita, ut cognoscā. Et alibi. Si fortè audierint, si fortè intellexerint Et in euāgelio. Verebātur fortasse filiū meū Quæ omnia uerba quāuis ignorationē significent, non ignorās tū, sed vt eū decet, dispensans ita dicebat. De Adā ergo illo modo quæsiuit, ut in excusationē peccati eū induceret. De Sodomis aūt ita loeutus est, ut nos erudiret nihil antea esse determinādum, quā ad rem ipsam certius perueni remus. Per prophetā autē ambiguè loqui G vī, ne prædictio inobedientiam necessariò facere uideretur. In euangelio uerò ostēdere uoluit, quia reuereri filium debuissent. Hoc autē in loco, ne rursus curiosius pscrutētur, & adhuc, ut quod rarius est, pluris ostendat. Expēde autē qualē hæc verba ignorantiā significare pnt, si quidē a te constitutum per familiā tuā ignorare nō potes Præterea beatificat quidem eum: Beatus.n. inquit, seruus ille: quis uero sit, silentio tradit. Quis.n. est, aut qūo constituet dominus sup familiā suā, quē inueniet sic facientē? Hæc nō de pecunijs solūmodo, verumetiā de verbis, de uirtute, de omni dispēsatione singulo homini concessa, dicta sunt Hæc parabola, vel ad gerentes, gubernantesq; rē publicam accōmodari potest. Docet enim vnumquenq; ad cōmunem vtilitatem omnia conferre, quæ sua sunt, siue sapientiā, siue principatum, siue quicquid aliud, non ad detrimentum conseruorum, nec ad perditionem suam Quapropter vtrunq; ab eō flagitat, prudentiā.l.atq; fidem. Delicta ēm ab amentia originem habent. Fidelem igitur appellat, qm nihil ex rebus domini sibi attribuit, nec incassum quicquā expen- H dit. Prudentem autem, quia dispensare nouerit: opportunè si quidem utraq; re nobis opus est, ne.s.quæ dñi sunt ad proprios vsus rapiamus, & ut opportunè omnia dispense mus. Nam si alterum horum absit, eius absentia alterum omninò claudicat. Si enim fidelis ita sit, ut nō furetur: dispergat autem non necessario consumens impendio, nō paruum id crimen est. Sin verò è contrario rectè dispensēt, sibi verò accumulet, ingens rursus hæc culpa. Audiamus etiam qui pecunioſi sumus. Nō enim doctoribus hæc solum, sed diuitibus etiam dicit, cum vtrisque dñs diuitias suas crediderit, maximas quidem doctoribus, sed locupletibus etiam non paruas. Si ergo docentes maiores diuitias seminent, atq; dispergant: vos

autem nullam in minoribus liberalitatem
ostendatis. Cur liberalitatem, & non grati-
tudinem dixi. Non. n vestra, sed aliena tri-
buitis: quenam vobis futura est excusatio?
Sed interim antequàm de punitione dica-
tur, approbati præmia serui qualia sint, au-
dia mus. [Amẽ dico vobis, in oĩbus suis cõ
stituet eũ.] Quid hoc honore maius? Quæ
oro hanc dignitatẽ, hanc beatitudinẽ alle-
qui poterit, cũ cęlorum conditor, cui oĩa
I seruiũt, hoiem in oĩbus suis constituturus
est? Præterea, & prudentẽ eum appellauit,
quia nouit magna pro paruis perdẽda nõ
esse: quia moderatè vitã hic peragens, cœ-
los consecutus est. Deinde q̃ semper facti-
tat, non a bonorum præmiis tantum, sed a
prauorum ẽt pęna audientes corrigit, ac iõ
subiecit. [Si aũt dixerit malus seruus ĩ cor
de suo, tardat dñs meus uenire, & inceperit
conseruos suos verberare: comedat autem,
& bibat cũ ebriis: veniet dñs serui illius in
die quã non existimat, & in hora, quã non
nouit, & diuidet eum, & partẽ eius cũ hy-
pocritis ponet: ibi erit fletus, & stridor den
tium.] Si verò quispiam opponat pspicis,
quæ cogitatio seruo venit, quàm dies ille
ignotus est: tardat n. inquit, dñs meꝰ. Illud
rñdebimus, non quia dies ille ignotus sit,
sed quia ipse nequã hæc cogitat: quam eñ
ob rem nihil hmõi fidelis ille, prudensq;
seruus cogitauit. Quid. n refert miserrimè
oĩum, si dñs tuus tardat, cũ eum omninò
venturum non ignores? Cur ergo diligenti
studio non incumbis? Ego verò è contra-
rio huic præcipi cõrendo, non tardare do-
minum, sed iniqui serui hæc de tarditate
sententia est, propter quam etiam accusa-
K tur. Quod uero non tardat, Paulus quoque
Phi. 4. a confirmat, dicens. Dominus propè est, ni-
Abac. 2. hil soliciti sitis. &, Qui vẽturus est, veniet,
& non tardabit. Sed quæ sequuntur audi,
vt discas qũo crebrò ĩ memoria ignoratũ
illum diem reducat, significãs seruis istud
esse perutile, ac sufficiens a somno eos ex-
citare. Nec refert, si multi nihil vtilitatis
hinc consecuti sint. Nam, nec ẽt ab aliis
iuuantibus lucrati aliquid sunt: sed tamẽ
ipse nunquàm cessat facere, quæ sua sunt.
Quid deinde? Veniet, inquit, in die qua nõ
existimat, & in hora quam non nouit, &
extremis eum cruciabit tormentis. Perpen-
dis qũo vbiq; ignorantiam hãc repetit, tũ,
vt vtilitatem eius ostendat, tum, vt semper
diligentiores esse faciat: hæc. n. res, vt ſ. nos
semper diligentiores esse faciat: hæc enim
res, ut ſ. nos semper vigilemus præcipuo il
li est studio, atq; curę: ac quoniam ealamita-
tibꝰ oppressi magis corrigimur, deliciis
verò, atq; ocio corrũpimur, idcircò ubiq;
in remissione, atq; quiete vẽtura mala prę
nunciat. Et vt in superioribus per tempora
Noe hoc ipsum significauit: ita hic quan Sup. d,
do seruus ille temulentiæ se dedit, q̃n con- & Lucæ
seruos inflatus verberat, tunc intolerabilis 17. f
est pœna. Sed non pœnam solummodo il-
lius, verũ diligentius consideremus, ne ipsi
quoque similibus simul obnoxii. Huic n. L
similes profectò sunt, qui pecuniã haben-
tes, pauperibus nõ erogant, dispensator ẽt
tu es pecuniarũ tuarum non minus, quàm
qui ecclesias gubernant. Quemadmodum
igitur illi non hñt ptãtem ea, quæ a nobis
collata sunt pauperibꝰ, temerè dispergere,
quãuis ad alimenta pauperum constituta
sunt, pari tu quoq; modo non debes teme
rè tua consumere. Nam etsi paternã hære-
ditatẽ accepisti, tua quæ hẽs, sunt, Dei tñ
sunt uniuersa. Deinde si tu diligenter, quæ
dedisti vis dispensari, Deum autem non ar
bitraris maiore acrimonia a nobis rõnem
dispensationis periturum, sed laturum, vt
perperã cuncta dispedantur: non est ita, nõ
est. Ideò etenim, & apud te pecuniam esse
passus est, vt alimenta pauperibus in oppor
tunitate cõcedas. Quid est porrò in oppor-
tunitate? Cum egeant, cum famescant. Si-
cut igitur tu conseruo ad dispensandũ de-
disti, sic dominus tibi, ut opportunè impen
das. Cumq; possit auferre, relinquit tamẽ,
vt virtutis exercendæ habeas facultatẽ, vt-
que altero alterius egente, feruentiore oẽs
inter se charitate vinciret. Tu uero cum ac
ceperis, non modò haud prębes, verum etiã
verberibus cædis. Quòd si culpa non dare
est, quę venia erit verberanti? His verbis cõ
tumeliatores, & rapaces subostẽdere mihi
videtur, vehementer eis intentans, cũ uer-
beribus eos cædant, quos alere debeant.
Deliciantes autem etiam, atq; lasciuiẽtes,
inquit, cum temulentis: uẽtris voraginem
significans hæc dicit. Non. n accepisti, vt
deuorare habeas, sed vt ad eleemosynã va-
ris. An forsan tua te credis habere? Res pau
perum tibi credita est, etiam si laboribus
iustis, etiam si hæreditate paterna ĩ te per-
uenerit. Num putas non potuisse Deũ abs
te hanc

re hanc pecuniam auferre? Sed ideo nō fecit, quia te dominū esse vult benignitatis erga pauperes. Tu autem diligenter perpēde, quomodo in omnibus ferè parabolis ille ponitur, qui sua pecunia probè vsus non est Nam neque virgines aliena rapuerunt, sed sola non erogauerunt: neq; qui talentū suffodit, aliena inuasit, sed quia nihil addidit: neque qui esurientē præterierunt, propter alienorum rapinam cruciantur, uerū, quia sua, quemadmodum, & hic seruus, nō seminauerunt. Audiamus igitur quicunq, uentri seruimus, quicunque ad opiparè cōparandas cœnas pecuniam consumimus, quæ non nostra, sed indigentium est Noli cm̄ quoniā magna dñi benignitate quasi tua erogare iussus es, id circo etiam tua arbitrari: mutuò tibi concessit, vt probitatem inde quæras. Noli ergo putare tua esse, quæ habes, sed quæ domini sunt, domino præbe. Nec n. etiam si tu cuipiam mutuò contulisti, vt aliquid inde lucrati possit, illius pecuniam esse assereres: similiter ergo deus tibi pecuniā tradidit, vt cœlum merceris. Quare non est benignitatis suæ cumulus ingratitudine tua euertendus. Veniat in mentem tibi, quàm optabile erat homini post baptismum remissiones peccatorum inuenire, si eleemosyna ad delenda peccata concessa non esset. O quot homines dicerent, vtinam possemus pecuniis à futuris nos malis redimere: nunc verò, cū hoc per eleemosynam facere possint, torpent rursus, & decidunt Sed præbeo, inquies, quid præbes? Nunquam certè tantum dedisti, quantum mulier illa, quæ duos obolos erogauit, immò uerò, nec mediam quidē partem, nec sub multiplicē ei⁹ quod illa obtulit præstitisti: sed inani vniuersa sumptu eiicies. Magnifica conuiuia, & potationes ebriātes excogitas, mō tu alios uocas, mo dò uocaris ab aliis. Ita nunc tu consumis, nunc alios consumere cogis: & duplicē tibi præparas cruciatum, alterum ab his, quæ tu, alterū ab his quę alij hortatu faciūt tuo. Vide igitur hūc quoq; famulū, qm̄ edat, & bibat cū temulētis accusari: non. n. istos solū, uerumetiā eos, qui cū illis viuunt, torquebit. Nec iniuria quidem. Nā & seipsos corrumpunt, & proximorum salutem negligunt. Nulla uerò te alia deus magis irritatur, quàm si proximi cōmoditatem despicias: quapp ut iram in istos ostendat, in duas incidi seruum illum partes imperauit: hac de causa suorum insignē discipulorum charitatem esse affirmauit, quoniam diligentē necesse est de dilecti utilitate meditari. Hanc igitur uitam teneamus, q̄ nos maximè ad cœlos perducet, quæ Christi faciet imitatores, quæ Deo, quantum fieri potest, simillimos cōstituet. Perspice autē eas quoq; uirtutes magis necessarias esse, q̄ iuxta uiā hanc tētatoria posuerunt. Et placet, diligentiùs id inuestigemus, sentētiāq; secundum scripturā proferamus. Possunt ergo duæ ad uitā maximè uiæ pduceret: quarū altera uiatori dūtaxat, altera ēt proximo conducat Cōsideremus igitur utra magis comprobetur, & ad apicem nos perducat uirtutis. Illum igitur, qui sua duntaxat quę rit, crebrò Paulus criminatur (qñ uerò Paulum dico, Christum dico) hunc uerò laudibus prosequitur: quod ut pateat, ipsum audiamus. Nemo quod suum est, quærat, sed quod est proximi unusquisque. Vides quō alterum eiecit, alterum amplexus est: & rursus. Vnusquisque uestrum proximo placeat ad ædificationem. Deinde mirabilem laudem admonitione mistam subiunxit. Nā & Christus non sibiipsi placuit: sed quanuis uictoria iam, & sententia Pauli appareat, tñ, ut maiori cumulo melior pars excedat, uideamus, quæ uirtutes in nobis duntaxat terminantur, quæ autem a nobis ad alios etiam trāseunt. Ieiunare igitur, humi iacere, uirginitate florere, moderatè uiuere, hęc oīa ipsis, qui faciunt, utilia sunt: at à nobis transgrediuntur, eleemosyna, doctrina charitas Audi autē quid de his dicit Paulus. Si omnia, quæ habeo, in panes pauperum dispergam, & corpus meum tradā, ut uratur, charitatem autem non habeam, nihil mihi prosunt Ita perspicuo charitas pconio, & laudatur & coronatur. Sed si uultis tertiò etiam pedem conseram, & pugnabo, & ponatur quempiam ieiunare, martyrio comprobari, atq; cremari: alium uerò ad ędificationem proximi martyrium differre, nec differre modò, sed etiam absque martyrio decedere. Vter igitur post hanc peregrinationem maior erit? Non est nobis multis in hoc loco rationibus opus, nec longiore disputatione, cum magna uoce beatus Paulus sententiam iam protulerit, dicens. Cupio dissolui, & cum Christo esse, melius mihi: in carne autem adhuc

Inf 25. a
Hic & Luc. 12. c
A
Luc. 21. a
B
1. Co. 10 f
Ro. 15. a
Ibidem.
1. Co. 13 b
C
D
Phil. 1. c

adhuc permanere, propter vos magis neces-
sarium est. Ita proximi ædificationem po-
tiorē duxit, quam resolui, & esse cum Chri-
sto. Et certè si maximè vis esse cum Chri-
sto, voluntatem eius facias: voluntas autē
eius illa præcipua est, vt proximo conduce-
Ioā 21. re studeas. Vis vt & aliunde tibi hanc sen-
c tentiam corroborem? Amas me Petre, in-
quit, pasce oues meas. Cum terriò ipsum
interrogasset, hoc amoris argumentum
esse confirmauit: quod nō ad sacerdotes so
lummodo dictum est, verumetiam ad sin-
gulos nostrum, quibus, vel minimus quidē
grex commissus esse videtur: nec. n. quia
minimus est, negligi debet. Pater nanque
meus complacuit in ipsis. Habet vnsquis-
que nostrum ouē, ad pinguia eam pascua
ducat. Cumq; a lectulo paterfamilias se re-
ceperit, nihil aliud quærat, quàm vt ea fa-
E ciat, atq; dicat, quibus incrementa religio
nis domui vniuersæ adiiciat. Mater autem
familias domum quidē custodiat, sed mul-
tò magis procuret, quomodo quæ ad cœ-
los pertinent, vniuersa familia operetur.
Nam si in rebus secularibus antequam do-
mestica disponamus, quæ repi ublicæ, de bē-
tur persolui curamus, ne horum vectigaliū
causa in forum pertracti, ac cæsi vitupere-
mur: quātò magis in spiritalibus oportet,
quæ crearoris Dei, & regis omnium sunt
prius disponere, ne illo pertrahamur, vbi
Sup. 13. dentium stridor est? Has igitur amplecta-
mur virtutes, quæ nobis salutares, & proxi-
mo pernitiles sunt. Tale quid eleemosyna
est, tale oratio, immo verò etiam hæc ab il-
la vires, atq; alas assumit. Orationes, inq̄t,
Act. 10. a & eleemosynę tuæ, in conspectu Dei ascen
derunt. Non autem sola oratio verumetiā
ieiunium inde corroboratur. Quippe si
absque eleemosyna ieiunes, nec ieiunium
quidem hoc reputatur: cum ventris seruo,
ac temulento, qui ita ieiunat deterior sit,
tantoque peior, quantò crudelitas deliciis
F nequior est. Cur de ieiunio ita loquor, cū
ipsa castimonia, & virginitas eleemosyna
Inf. 25. carnes ex thalamo sponsi eiiciatur? Et quā-
quam adeò magna quidem res virginitas
sit, vt propter excellētiam suam, nec in no
uo testamento necessitati legis succubue-
rit, sed tamen nisi eleemosyna ipsam comi
tetur, eiicitur, quod si ita est, sicuti certè est,
quis eleemosyna contempta veniam impe
trabit? Nullus profectò, sed perire neces-
est eum, qui eleemosyna caret. Nam si in
rebus secularibus nemo sibi soli viuit, sed
tam opifex, quàm miles, tam agricula, quā
mercator, ad communem vtilitatem proxi
mis et aim omnes conferunt, multò magis
in spiritalibus id faciendum est: hoc enim
maximè uita est, aliis scilicet etiam prodes
se. Nam qui sibi uiuit, cæteros omnes ne-
gligens, & uita eius superuacanea est, & ip-
se superfluus, nec homo generis nostri.
Quid igitur, inquies, meane contemnam,
& ea quæ aliorum sunt, curem? Non negli-
git sua, qui aliena procurat: qui. n. aliena
quærit, neminem lædit, omnes miseratur,
pro uiribus unicuiq; prodest, a nullo rapiet
nullius bona inuadet, non furabitur, non
falsum testimonium dicet, ab omni mali-
gnitate abstinebit, omnem uirtutem am-
plectetur, libenter pro inimicis orabit, insi
diatoribus benefaciet, nemini conuiciabi- A
tur, nemini maledicet, etiam si centies ab
aliis lædatur. Sed illa diligenter apostoli
verba secum crebtò reuoluit Quis infirma
tur, & ego non infirmor? Quis scandaliza- 2.Co.11
tur, & ego non uror? Si uero nostra quæra g
mus, non omnino hinc de alienis quoque
curabimus. His omnibus persuasi non pos
se salutem nos consequi, nisi commune cō G
modum quæramus: & huius serui in duas
partes partitione admoniti, & eius qui ta-
lentum suffodit cruciatu perterriti, melio
rem uiam donec possumus, eligamus, ut
æterna quoque regna possidere possimus,
gratia, & misericordia domini nostri Iesu
Christi. Amen.

Homilia lxxix. ex cap. xxv.

TVnc simile erit regnū cęlorū decē uir
ginibus, q̄ accipiētes lāpades suas, ob-
uiā sponso exierūt. Quinque aūt ex ipsis
erant prudentes, & quinque fatuæ: q̄ fatuæ,
accipiētes lāpades suas, nō acceperūt secū
oleū: prudentes autē, acceperunt oleum in
uasis suis, cum lampadibus. Tardante aūt
sponso, &c. usq; ad illud: Ab eo aūt qui nō
habet, & q̄d uidetur habere tolletur ab eo.
Inutilem seruum eiicite in tenebras exte-
riores, ubi erit fletus, & stridor dentiū] Pa-
rabolę istę priori de fideli, & ingrato seruo,
q̄ rē dni disperſit, simillimæ sunt. Quatuor
enim sunt, omnes diuerso itinere nos eodē
conducentes. Omnes n ad eleemosynam
capessendā concitamur, & ut quibuscunq;
modis possumus, cum non sit possibile ali-
ter

ter saluari, proximis vtilitati esse studeamus. Sed in superioribus de oī vtilitate, q̄
H proximo conferre possumus: in parabola verò de virginibus, de illa præcipuè, quæ pe
cunias fit eleemosyna loquitur, multoq; ve
hementius, quàm in superiori parabola. Nam ibi cædentem proximos, temulentū, & rē domini dissipantē, atq; perdentē atrociter punit: hic verò eum, qui emolumento aliis nō est, nec accumulatè indigentibus ministrat: vsæ nanq; fuerunt eleemosyna, sed quia copiosè non fecerant, torquentur. Cuius aūt rei gratia nō simpliciter qua
lēcunq; personā posuit, sed virginibus hāc
Sup. 19. b parabolam accōmodauit? De sublimitate virginitatis iam dixit, eunuchos esse nonnullos, qui se propter regnum cœlorum castrarunt: & qui capere potest, capiat. Nec ignorat vulgò magnam de virginibus existimationem fieri, quippe res natura sublimis est: quod inde patet, quia, nec apud veteres a priscis illis sanctisq; viris coli potuit
1. Co. 7. d & post gratiam nulla legis necessitate iube tur. Non.n. imperauit, sed voluntari fideliū commisit vnde Paulus quoq; ait De virginibus aūt præceptum domini non habeo: & laudo quidem eum qui vult, neq; præce
I ptū id facio. Q̄m igitur, & magna res erat, & maioris apud multos existimationis, ne quis ea re peracta, quasi nullo indigens negligentior in aliis fit, hanc parabolam posuit, vt ostendat, quia si cætera vniuersa virginitas habuerit, & caruerit eleemosynæ fructibus, cum fornicatoribus, & inhumanis eiicitur, & cum quibus immisericors constituitur. Nō est autem corporis, & pecuniæ par cupiditas, sed acrior multò, atq; vehementior corporum est. Quantò igitur imbecilliori reluctamur, tātò minus si vincimur, venia digni sumus. Idcirco, & fatuas appellauit, quoniam difficilioribus superatis, faciliora perdiderūt. Lampades autem hic ipsius virginitatis nominat donū, & munditiam sanctitatis: oleum verò benignitatem, eleemosynam, patrociniū indigentium. [Sponso autem tardante, conniuerunt cēs, & dormiebant.] Non paruū temporis rursus spatium interiectum ostē dit, opinionē discipulorum reprimens, qui confestim regnum eius futurū sperabant: quapropter crebrò ab huiusmodi eos spe remouet. Ad hoc somnum quendā esse mortē denotat. [Dormiebāt em, inquit: Ad mediam autē noctem, clamor factus est.] Aut in parabola, quoniam dormiebant, dixit, commoratur: aut rursus in nocte futuram resurrectionē ostendere voluit. Clamore et
Paulus cōmorat, in iussione, in voce archā- 1. Th. 4.
geli, in vltima tuba descēdet de cælo. Quid d.
porrò tubæ volunt, & quid clamore illo K
dicere? [Sponsus uenit, apparatis ergo lāpadibus: fatuæ dicunt ad prudētes. Date nobis de oleo vestro.] Rursus fatuas appellauit, vt nihil amentius esse ostendat, q̄ pecuniā in hac vita colligere, & nudos nos proficisci, vbi maximè benignitate indigem⁹, vbi misericordia nobis opus est. Præterea sperantes ibi se oleū inuenturas, intempestiuè quæsierunt: quanquā aūt nihil humanius illis virginibus fuerit, quæ hac re præcipuè fulserunt, non totū petebāt. Date.n. nobis ex oleo vestro, inquiunt: & necessitatē ostēdebant. Extinguuntur.n. lampades nostræ: sed tñ repulsę sunt, nec humanitas earum a quibus petebatur, nec petitionis facilitas, nec petentiū necessitas, vt impetrarēt effecit. Quid igitur hinc docemur? Quia videlicet nullus nos, qui opera perdiderim⁹, defendere ibi poterit, nō quia nollet, sed quia non potest: videmus enim prudentes ad im
possibilitatē cōfugere: q̄d & Abraham ille
denotauit, dicens. Magnus inter nos, atqae Luc. 16.
vos hiatus existit, adeò vt nec volentes per- g
transire, traiicere possint. [Ita aūt ad vendē
tes, ac emite.] Qui porrò vendunt? Qui pau
perie premūtur. Vbi verò isti reperiūtur? In
hac solūmodo vita. Hic ergo non ibi quæ L
rēdi sunt. Vides quàm magnas ab inopibus
merces negociemur: si hos tollas, magnam
nostræ salutis spē euertisti. Hic igitur oleū
colligendum est, vt ibi cum tempus fuerit,
paratum nobis adsit. Non enim illud tempus, sed hoc congregationis est. Noli ergo
in deliciis, luxu, inaniq; gloria frustra consumere, quæ habes, cū multo tibi oleo tibi
opus futurum est. His illis auditis recessierūt, sed nihil vtilitatis cōsecutę sūt. Ita ipso
parabolæ cōtextu oñdit, qa ei si misericordes illic fuerimus, nō euademus tñ: nihil
.n. ,pfuisse istis mīæ illius volūtatem vide
mus, qa nō hic, sed ibi vēditores olei quę- Luc. 16.
rebant: nec diuiti profuit adeò misericor- e, f
dem ibi fuisse, vt etiam de absentibus suis
solicitaretur: & qui dum viueret, iacentem
in porta paupere prætereat: quos inde vi
dere non poterat, à gehenna cripere festi-

nat, rogatq; nonnullos ad illos mitti ōrum earum nuncios rerū: verum vt illę, sic etiā istæ nihil cōsecutæ sunt [Posteaquā enim ad emendū profectæ sunt, venit spōsus, & intrarunt simul, quę erant paratæ, fatuæ ve
M rò exclusæ sunt.] Ita post ingentes illos labores, post incredibiles sudores, & acerrimas pugnas, post trophæa, quæ de naturæ rabie statuerunt, resurgunt cum dedecore, & lapadibus earum extinctis, terrā aspiciētes, recedunt. Nihil sanè tenebrosius est, q̄ virginitas oleo carens: vñ sic vulgò multi immisericordes tenebrosos solent appellare. Quid igitur ex virginitate lucratæ sūt, quæ nec sponsum quidē viderunt, nec saltē ad pulsandum vsq; puenerunt, sed terribile illud uerbū audiuere, [Abite, nescio vos?] Qđ cū ipse dixerit, nihil aliud, quàm gehēna, & intolerabilis cruciatus relinquitur: immo verò ēt, gehēna, istud verbū gravius est: hoc verbum operātibus ēt iniquitatē dixit. [Vigilate, quia nescitis diē, neq; horam.] Crebrò id repetit, vt ignorantiam exitus ab hac vita vtilem esse oñdat. Vbi sunt ergo, qui per totā vitam desidia torpescunt, & qñ à nobis admonētur, rñdere nō dubitant, oīa se pauperibus moriendi tpe relicturos? Audiant hæc verba, & emendēt se: multi.n. abeundi tps expectantes, ita repentè rapti sunt, vt nec iuiūgere suis quicquā potuerint Sed hæc quidē parabola eiº eleemosynæ gratia, quæ cum pecunia conficitur, dicta est: quæ vero sequitur, generaA liter omnes respicit, qui nec pecunia, nec verbo, nec authoritate, nec quouisalio modo proximis conferunt, sed omnia retinēt. Cur autem hæc parabola regnum, illa spōsum adducit? Vt videas quantum virginibus Christus afficitur his, quæ sua pauperibus erogant: hæc enim, & vera virginitas
1.Co.7. f est. Nam & Paulus huic rei hanc descriptionem attribuit, dicens. Innupta solicita est de his, quæ domini sunt, vt sit sancta
Luc.19. b,c corpore, & spiritu. Hæc admonemus, ait: Si verò apud Lucam aliter talentorum narratur parabola, non aliam hanc, aliam illā esse putamus. Videmus enim ab vno fonte diuersos in illa fluctus cōfluxisse: ibi enim alius quinque, alius decem attulit: quapropter, nec eadem præmia cōsecuti sunt: hic verò è contratio: quapropter & par eis corona redditur. Nam qui duo accepit, alia duo lucratus est: & qui quinque similiter. Ibi vero, quia & ex eadem sorte alter plura, alter pauciora conquisiuit, non iniuria varia retributione fruuntur. Perspice autē vbique non confestim, sed longo tempore interiecto exigentem. Sic enim etiam vīnea agricolis data peregrinatus est, & nūc credito dato recessit, vt longanimitatem eius facilius cognoscamus. Quanuis mihi videatur resurrectio quoque huiusmodi verbis significari. Hoc autem in loco, nec agricola, nec vinea, sed oēs operarii sunt. B
Non.n. ad principes, neq; ad Iudæos solū, sed ad omnes hæc differit. Offerentes igitur, & sua nonnulli, & ea quæ domini erat, grate fatentur. [Nam alius quidem dicit. [Domine: quinque talēta mihi tradidisti] Alius duo ostendens ab ipso operationis occasiones recepisse, & gratiam habere, & totum ipsi reputare. Quid igitur dominº? [Euge serue bone, & fidelis.] Hoc.n bonū est, qđ proximum respicit. [Quia in paucis fuisti fidelis, in multis te constituā, intra in gaudium dñi tui.] Vniuersam hoc verbo monstrat beatitudinem. Non aūt & ille sic, sed qūo? [Noui qm̄ durus es homo, metēs ubi non seminasti, & congregans, vbi non sparsisti, & timens, abscondi talētum tuū. Ecce habes, quod tuum est] Quid igitur dñs? [Oportebat te committere argentum meū numulariis] Id est, oportuit te dixisse, admonuisse, cōsuluisse: sed non obtēperant, ais: nihil hoc quippe ad te pertinet. Quid hac re mitius, atq; humanius? Homines sanè nō ita facere solent, sed ipsum qui pecuniam credidit, exactionis etiam officium facere volunt, ipse verò non ita. C
[Sed te oportebat, īquit, creditū facere, exactionem aūt mihi relinquere qui cū vsuris creditū ipsius exegissem] Audiēs sanè vsuram, splendorem operū intelligat. Te igit oportuit, qđ facilius est facere, & difficiliora mihi relinquere, uerum qm̄ non fecisti, [Accipite vos, ait, ab ipso talentum, & date ei qui habet decem talenta. Habēti enim, dabitur, & superabundabit: ab eo aūt qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Quidnam hoc significat? Qui doctrinæ gratiam ad vtilitatem aliorū accipit, nec vtitur ea, gratiam quoque ipsam omnino perdit: qui autem studiosè, ac sedulò vtitur his maiorem gratiā ita impetrabit: quemadmodum illē, vel quod accepit, amiserat. Verum non ad hęc vsque damnum ocioſi

procedit,

procedit, sed intolerabilis cruciatus, & sententia terribilis sequitur. [Proiicite nanq;, inquit, inutilem seruum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium.] Vides quo non solum rapaces, & qui aliena inuadunt, nec soli malefactores, verumetiam, & qui bona facere negligit, extremo cruciatur supplicio? Audiamus igitur hæc verba, & donec tempus patitur, nostrã amplectamur salutem. Accipiamus in lampadibus oleum, amplificemus talentum. Si enim in pigritia, & ocio viuimus, nullus nostri etiam flentium ibi commiserebitur. Nam, & qui sordidas vestes habebat: quanuis seipsum cõdemnasset, nihil tñ p̃fecit. Et qui talentum accepisset etsi depositum reddidit, condemnatus est tñ: virgines quoque deprecatæ sunt, & clamarunt, sed nihil inde consecutæ sunt. Quæ oĩa cogitantes, pecunia, studio, authoritate, quibuscunq; possumus proximos adiuuemus. Talenta. n. hic pro eo, qđ vnusquisq; facere potest accipimus, siue authoritate prorogare, siue pecuniis iuuare, siue doctrina admonere, siue alia quapiam re proximis prodesse queas. Nemo secum dicat, cũ vnũ talentum habeam nihil possum efficere: potest profectò ex vna re sola comprobari. Non es pauperior illa vidua, non es Petro, atque Ioanne rusticior, qui quanuis rudes simul, atq; illiterati fuerũt, qm̃ magno studio communem vtilitatem complexi fuerant, cœlorũ principes facti sunt. Quippe nulla res Deo gratior est, quàm vt vniuersam vitam ad commune commodũ cõferas. Idcirco ratione, atq; oro ne nos Deus decorauit, mẽtem, atq; ingeniũ concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, vt his omnib⁹, & nos ipsos, & proximos tutemur. Non. n. ad agendas gratias solummodo cõfert oratio, verumetiam ad docendum, & admonendum perutilis est: quia in re si ea diligenter vtemur, dominũ: sin verò in contrariis, diabolum imitabimur. Nam & Petrus quandoquidem Christum confitebatur, quasi ea dicens, quæ patris sunt, beatificabatur. quòd autem crucem horrebat, atq; repellebat, quasi ea quæ diaboli sunt sapiens, acriter increpabatur. Si ergo ignoratione crucem recusando reprehẽsus est, quam nos sponte peccantes veniam impetrabimus? Ea ergo loquamur quæ Christi verba esse confestim cognoscuntur. Nec. n. cum dixero, surge, & ambula: neq; cum dixero. Thabita surge: tunc solũ Christi verba loquor, verumetiam multò magis si cõ tumeliis agitatus benedixero, si oppressus iniuria pro opprimentibus orabo. Et in superioribus quidem dixisse memini manũ esse linguam nostram, quę pedes Dei attingat: nunc verò maius quiddam adiicio, qa lingua nr̃a lingua est Xp̃i. Christi linguam imitamur, si diligẽtiam adhibeamus, vt illa loquamur, quæ ille præcepit. Quæ verò sũt illa? Humilitatis certè benignitatis, q̃ plenissima verba. Sic ille contumeliantibus respondebat dicens: Ego dæmoninm non habeo. & rursus. Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si hoc pacto tu quoque respondes, si ad emendationẽ proximi loqueris linguæ illi lingua tua similima est: hæc non ego, sed ipse Deus confirmat. Qui educit honorabilem, inquit, ex indigno, is quasi os meum erit. Cum igitur tua lingua sit Christi, & os tuũ patris fiat, & sancti spiritus templum sis: quis honor, qđ decus maius hoc excogitari poterit? Nõ si ex auro tibi os conficeretur, non si gemmis construeretur ita præfulgeret, vt tunc hoc humilitatis ornatu resplenderet Quid enim optabilius ore, quod maledicendi studium penitus ignorat, & benedicendi solum cognouit? Quòd si benedicere maledicenti aspernaris, saltem taceas, hoc interim facito: postea ratione, ac uia ulteriora petens, ad illud quoq; peruenies, & huiusmodi os habebis, quale prædiximus: nec putes nimium dictum esse. Misericors enim dominus est, & suæ hoc donum bonitati tribuitur. Non ergo audaciæ attribuas, si te Christi os habere quispiam dixerit. Audaciæ quippe os diabolum imitatur, linguam habet nequissimo dæmoni simillimam: quod quàm maximum sit malum, tecum ipse cogita, præsertim cum horum mysteriorũ particeps factus sis, & ipsa carne domini communicaueris. Hæc tecum uoluens, imitare Christum pro uiribus, ut nullo tibi modo resistere, immo uero, nec aspicere possit diabolus. Non enim ignorat, quæ nam sint Christi signa, bene cognouit arma, quibus uictus fugatusque est Quæ autem ea sunt? Humilitas profectò animi, & mansuetudo. Nam quando in monte aggredientem superauit, atque prostrauit, quando non cognoscebatur, qa

Sup. 22. b
D
Hic sup. a
Talenti nomine intelligitur, quic quid in pximũ charitate cõfertur.
Luc. 21. a
E
Sup. 16. c
Sup. 9. a
Act. 9. g
Linguã Christi imitari, quid sit F
Ioã. 8. f
Ibi 18. d
Hie. 15. d
G

Christus esset, mansuetudinis humilitatisque verbis eum confudit: pariter ergo tu quoq; facies, & si hominem in diabolum versum aggredi te videris, illo pacto vincito. Data est tibi diuinitus potestas imitari Christum pro viribus, & similem illi fieri: noli expauescere hoc audiens: timendum enim tibi potius est, si similis illi fieri negligas. Loquaris igitur, vt ille, & eris talis, quàtum ad hoc, qualis ipse fuit, prout humanæ vires patiuntur: huius rei gratia maior est, qui ita loquitur, q̃ qui futura prædicit: hoc n. totum ex dono est, illud etiam ex labore, atq; sudore tuo procedit. Fac nt ex animo tuo os tuum ita conformetur, vt os Christi esse videatur. Potest Christus hoc facere, si tu volueris: nouit hanc artẽ si desidia, & torpore non corrumparis. Sed quomodo formatur, atque depingitur huiusmodi os, inquies? Quippe non est opus
H coloribus, nec vlla materia indigemus: sola. n. virtute, & humilitate, ac mansuetudine huiusmodi os maximè conformatur. Verùm nequando diaboli os nobis extruamus, non erit ab re considerare, quomodo etiam illud conditur. Quomodo igitur cõditur? Maledictione profectò, cõtumeliis, contradictione periurio: diaboli. n linguã habet qui vt diabolus loquitur. Quæ igitur venia nobis dabitur, immò verò, quæ supplicia non perpendemus, quando linguam nostram, qua dominicam degustauimus carnem, diaboli spontè linguam efficimus? Non faciamus, oro, sed omni studio, atq; cura conemur, vt dominum lingua nostra discat imitari: quod si faciemus nõ dubito, quin ante tribunal Christi magna cum fiducia stabimus. Vbi nisi quis in hac vita humiliter loqui didicerit, non intelliget tunc a Christo. Quemadmodum enim si Romanus fortè fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, nisi Latinè loquaris: sic etiam Christus non audiuit, neq; attendit, nisi lingua sua vtaris. Discamus igitur ita loqui, vt rex noster, & ea lingua verba proferre, qua ipse vtitur. Imitemur diligenter illam linguam in omnibus. In lu-
I ctum incidisti, caue ne magnitudine doloris os tuum euertatur, habes Christum quẽ
Ioan. 11 imiteris: nã & ipse Lazarum fleuit. Timor incubuit tibi non paruus, loquaris rursum sicut Christus. Nam & ipse propter te dispensationis ratione in formidinem incidit: dicas etiam tu. Verũtamen non vt ego volo, sed vt tu Lachrymas effundis, moderatè id facito, vt Christus Insidiis circumuẽtus es, & mœror te occupauit, Christum imitare, qui & insidias passus est, & contristatus dixit. Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ. Omniũ tibi rerũ exempla præbuit, vt terminos conserues, & constitutas regulas non transgrediaris: hoc modo poteris os possidere ori dominico simillimũ: hoc modo in terris gradiens, cœlestem linguã habebis, datas tibi in mœrore normas, datas in ira, datas in luctu, datas in solicitudine diligenter conseruans. O quot nostrũ Christi faciem videre desiderant? Ecce non videre solum eam, sibi ipsi Christo similes fieri, si voluerimus, licet. Non procrastinemus ergo, non libentius prophetarum ora quàm humillimum hominem osculatur. Multi n. dicent ei, nonne in nomine tuo prophetabimus? & respondebit eis. Nescio vos. Mosi autem os, qui humilis ualde, & mitis erat (omnes quippe homines mãsuetudine ille animi excessit) sic diligebat, sic osculabatur, vt præsens præsenti, facie ad faciem quasi amicus ad amicum loqueretur. Non præcipis nunc dæmonibus, sed præcipies tunc igni gehennæ, si habebis ori dominico os simile. Abyssi igni præcipies ac dices, tace, ac obmutesce: ac ita cum magna fiducia in cœlos ascendens, & æterna beatitudine perfrueris: quod vtinã omnibus contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi Amen.

Inf. 26. d

Ibid. & Mar. 14. d

Sup. 7. c

Nu. 12. K

Exo. 33. b

L

Homilia lxxx. ex cap xxv.

CVm aũt uenerit filius hois in maiestate pris sui, & oẽs angeli cũ eo, tũc sedebit sup sedẽ maiestatis suæ, & separabit oues ab hedis: & hos qdẽ acceptabit, quoniam esurientẽ eũ cibauerũt, & sitientẽ potauerũt, & hospitem existentẽ collegerũt, & nudum existẽtẽ circumamicierũt, & infirmãtẽ uisitauerũt, & in carcere existentem uiderũt, & dabit regnum eis. Alios aũt p̃ris delictis mittet in ignẽ æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.]Suauissimum nunc textum, qui continuè animo retinendus est: diligenti (oro) studio, & cõpunctione cõuenienti audiamus. Ad hunc enim postremò sermonem illum Christus terminauit. Nec id iniuria. Magna cum sibi humanitatis, ac eleemosynæ cura est: idcirco multa etiam in superioribus

bus de hac disputauit. Et hic apertius quodammodo atque actius, non duas, aut res aut quinque personas similitudinis modò accipiens, sed ad vniuersum mundum verba liquido faciens: quanuis & in superioribus certo personarum numero expresso, non duas personas, sed partes duas, alterā obedientium, alteram inobedientium significabat. Verum hic, & dilucidius, & horribilius illa ipsa pertractat. Quapropter nō dixit iam, simile est regnum cœlorum: sed seipsum ostendens, atq; reuelās, dicit Cum aūt venerit filius hoīs in gloria sua. Nunc enim venit, sed non in gloria, sed in cōtumeliis atq; cōuiciis: tūc vero sedebit in sē de maiestatis, & gloriæ suæ. Crebrò gloriæ meminit, qm̄ crucis tēpus iam aderat, quæ rex maximo probo habebatur: quocirca extollit auditorē, ac erigit, & ante oculos ipsum iudicium ponit, & vniuersum orbē corā se sistit: & adhuc terrorem maiorē illo adducit, quia euacuari (vt ita dixerim) eos ostendit: oēs. n. angeli erūt cum ipso, te
M stantes quod quantaque ministerio suo, cū a dño mitterentur ad salutē hoīum, pacta sunt. Ita horroris vndiquè plenus ille diēs futurus est. [Congregabuntur, inquit, omnes gentes. hoc est,] vniuersa hoīum natura. [Et segregabit eos ab inuicē, sicut pastor separat oues.] Nunc n. non segregati, sed misti sunt vniuersi, tunc vero exquisitissimè separatio fiet, & ab ipsa vtriusq; partis statione ita distincti, vt pareant vniuersis: quanuis etiam hac appellatione mores vtriusque partis aperiantur, cū alii hœdorū, alii ouiū nuncupatione nominentur, vt aliorum sterilitas, quia nihil ab hędis ꝓducitur, aliorū fertilitas ostendatur. Vbe res enim & multi ob ouibus fructus proficiscuntur, alii lactis, copia, alii elegantia lanæ, alii fœtu, quibus oīum hædorum genus oīno caret. Sed expertes rationis animantes natura duce fructificant, aut steriles sunt: hoīes vero voluntate vtrunq; istorū faciunt, quapropter merito alteri coronis decorantur. Sed non prius eos tormentis tradidit, quàm de iure cum eis disceptet, ideò adstantibus ipsis crimina exponit. Illi vero satis modestè rñdent, sed nihil emoluměti, ex ea re cōsequuntur, & meritò quidē rē. n. neglexerūt, q̄ ipsi semp magnæ fuit curæ. Nā & prophetæ hoc prædicabant: Quia misericordia volo, & nō sacrificium: & legislator tam verbis, quàm rebus ad hoc hortabatur, & ipsa natura non parua nobis ingenerauit documenta. Per A
pende autem nōvnum, aut duo, sed omnia illos cōtempsisse. Nō. n. solum esurientem non cibarunt, & nudo amiculum non præbuerunt, nec, quod facillimū erat, ægrotū visitarunt. Et vide quomodo facilia mandat: non n. dixit, In carceribus eram, & laborastis: aut ægrotus fui, & medicati estis, sed visitastis, & venistis ad me. Sed nec esurienti famem leuare difficile: non. n. sumptuosam vnquā quęsiuit mensam, sed eā, quæ necessitati duntaxat sufficeret: quodque maius est, non in sublimis cuiusdam, sed in humilis habitu serui quæsiuit, quorum singula ad cōdemnationem illorum sufficiunt: petitionis scilicet facilitas, & dā di potestas, panis enim petitur: petentis miseria, quia pauper atq; mendicus: cupiditas retributionis, regnum enim promittitur: terrōr pœnarum gehenna enim incutitur: accipiētis dignitas, Deus enim panperum manibus accipit: honoris cumulus, quia tantum descendere dignatus est: ius tribuē di, summa n. iustitia est, debuis ei cōcedere. Verum ab his omnibus cupiditate habendi retracti sunt, nec pœnarum intentationes timuerunt, cum & in superioribus his, qui pauperes non recipiunt, grauiora quàm Sodomis minatus sit: & hic liquidò
dicat. [Inquantum nō feciſtis vni horum B
minorum fratrum meorum, nec mihi feciſtis. [Quid ais? si fratres tui, sunt, quomodo minimos appellas? Immò verò adeò fratres, quia humiles, quia pauperes, & abiecti. Hos. n maximè ad fraternitatem conuocat suā, qui ignoti, & despicabiles sunt: non dico monachos duntaxat, qui montes habitant, sed fidelium singulos, etiam seculares esurientes, nudos ac peregrinos curæ nobis esse non paruæ desiderat. Fratres. n. nostri baptismate constituti sunt, & ineffabilis mysterii participatione. Cæterū inde quoq; iustissimè hanc prolatam sententiam ostendit, quia prius eos laudauit, qui hæc fecerunt, dicens. [Venite benedicti patris mei, hæreditate vobis regnū parātū a constitutione mundi. Esuriui, & dedistis mihi manducare: & quę sequuntur] Nam ne dicere possent, nō habuisse, sic a conseruorū factis ora eorum obstruxit, vt & virgines a virginibus, ac temulētum, &

ventri

See 6. b

Sup. 9.

uētri dedit:um ſeruū,a fideli ſeruo cōfudit: & eum qui talentum in terra ſuffodit, ab his qui multiplicauerunt reprehendit: & ſingulos peccantiū, ab his qui rectè uixerunt, reprimit: quæ comparatio nonnun quam æqua, ut in hoc loco, & in uirginibus ſit, nonnunquam à maiore cumulo-
C Su.12.d ſius inferē: quale illud eſt, Viri Niniuitæ ſurgēt, & cōdēnabunt generationē hanc
Ibid. quia crediderūt prædicationi Ionæ, & ecce plus q̄ Iona hic, & Regina Auſtri condēnabit generationē hanc, quia uenit audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus q̄
Lu.11.c Salomon hic, & ab æquali rurſus: Quia
1.Co.6. ipſi iudices ueſtri erunt, & a maiori iterū,
a Neſcitis quoniam angelos iudicabimus, nō ſolum ſecularia: & hoc nimirum,quia diuites diuitibus, & pauperibus confert,ab æquali procedit. Non autē hinc ſolum iuſtè prolatam ſententim demonſtrat, quia eiuſdem conditionis conſerui mādatis paruerunt,uerumetiam, quia nec illis obtemperauerunt,a quibus paupertas eos dehortari non potuit: qualia ſunt extinguere ſitim ſitienti,uinctum conſolari,ægrotū uiſitare Cæterum laudando probos, oſtendit quanta eos a principio charitate complectatur Venite nanque, ait benedicti patris mei, accipite pręparatum uobis regnum a conſtitutione mundi. Quibus bonis hoc nomen compenſari poteſt, ut benedictus ſis,& a patre ipſo benedictus?Vnde aūt tanto dignati ſunt honore? Quæ nā eſt cā huius? [Eſurijui enim, & dediſtis mihi mādu care:ſitiui,& potaſtis me, & quæ ſequunt.]
D O quantæ gloriæ,quantę beatitudinis hęc uerba ſunt:nec dicit,accipite,ſed hæreditate,quaſi ꝓpria, quaſi paterna, quaſi veſtra,
Sanè ac quæ vobis à principio debebantur.Nā antequā nati ſitis, quia ſciebā vos hmōi futupluries aperuimus. ros,hæc vobis a me præparata fuere. Quibus verò pro rebus hæc ſibi retribuuntur? Pro tecto,pro veſte,pro aqua frigida,pro viſitatione. quia in carcerem ingreſſi, vinctum conſolati ſunt. Vbique enim vſum, atque patrocinium indigentium inquirit. immo autem neque id ſemper. Non enim viſitatione, ac conſolatione ſolum modo, qui dicti ſunt, indigent, ſed alterum eorū ex carceribus ſolui, alterum ægrotationē euadere peroptat: verum ipſe adeò mitis eſt, vt quæ poſſumus flagitet, immò verò his etiam minora. Voluntati. n. noſtrę cōmiſit,vt poſſimus maiora facientes, maiorem acquirere laudem. Sed iſtis quidē,Ve- Commi
nite benedicti:illis autem, ite dicet male- ſit, nēpe
dicti,non quidem à patre:non.n.ipſe, ſed puenie-
opera eis propria maledixerunt. In ignem do, ſanā
æternū,non vobis,ſed diabolo, & angelis do,adiu
eius præparatum. Ita qñ de regno quidē di uando,
cebat,præparatum vobis ante conſtitutionem mundi,ſubiecit. De igne verò nō ſic, ſed diabolo ait eſſe præparatum.Nam ego E
regnum vobis,ignē aūt non vobis, ſed diabolo, & angelis eius præparaui, in quem qm̄ vos ſpontè inieciſtis,vobiſipſis id reputate.Ita cum iſtis,tum his maximè,quæ ſe quuntur,quaſi excuſando ſe rndet. [Eſurijui enim,inquit, & comedere mihi nō dediſtis.]Si.n.inimicus fuiſſem,nonne ad imiſericordes ēt flectendos, mitigandosq; ſuffeciſſent paſſiones illæ, inedia, ſcilicet frigus,vincula,nuditas,ęgrotatio?Aut quia vbique ſine tecto peruagatus ſum, hæc eīm ēt inimicos mouere poſſent: vos autem neq; amico hęc contuliſtis,amico dico,& domino,& benefactori. At canem plerunque fameſcere videntes frangimur, & belluarum inedia nonnunquam flectimur:tu verò domino fameſcente nō mouetis, qua ratione poterunt hæc excuſari? Nam ſi iſtud ſolum modo eſſet, nonne ita ſibi ſufficeret, vt retributum eſſe videretur? Non dico,vt vocem illam a ſedēte in patris ſolio orbe terrarum præſente audias, & regnum conſequaris: ſed ipſum operari nōne ſibi ad retributionem ſufficit?Nunc autem ad hoc coram vniuerſis ineffabilis corona gloriæ præconio te manifeſtat,& coronat; patronum q; ac hoſpitem ꝓfitetur: F
nec veretur hęc dicens,vt fulgentem aequiras coronam. His igitur rationibus, & iſti non iniuria puniuntur, & illi etiam ſi mille talia fecerint, per gratiam tamen coronantur. Gratiæ nanq; omnino illa benignitas eſt, vt pro rebus minimis, & viliſſimis cœleſte regnum, & tantus honor tribuatur. [Et factum eſt, quando finiuit Ie- Ca. 26
ſus ſermones hos, dixit diſcipulis ſuis.Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet:& filius hominis tradetur, vt crucifigatur.] Rurſus quādo de regno,de retributione futura,de æternis cruciaribus diſſeruit, opportunè paſſionis meminit ac ſi diceret.Quid formidatis propter has temporales afflictiones,cum æterna bona vobis præparata

ſint?

sint? Tu autem perpende, quo pacto quod eos maximè contristabat, nouo quodam obduxit artificio, tam in superioribus vniuersis, quàm in hoc loco: non enim dixit, quia post duos dies tradetur, sed quia post duos dies pascha fiet, & tunc adiecit, Et filius hominis tradetur: vt ostendat mysterium hoc esse maximum, diem festũ atque solemnitatem, quæ ad salutem orbis celebratur. Et qm̃ ad consolationem eorũ sufficiebat, oĩa ipsum præscire quæ passurus erat, idcirco modò nihil de resurrectione subiunxit: ad hęc quia superfluum fuit, cum tot tãtaq; de ipsa disputauerit, in mẽ
G tionẽ eius rursus incidere. Præterea vt dixi-
Exo. 12. mus, quia p pascha, prisca illa quæ in Ægypto facta fuerant beneficia, in memoriam eorum reduxit, propterea ostendit passionem suã a mille afflictionibus hoĩes liberaturam. [Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & scribæ & seniores populi in atrium principis sacerdotũ, qui dicit Caiphas, & consilium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent, & interficerent. Dicebant aũt, nõ in die festo, ne forte tumultus fiat in populo.] Vidisti maximã Iudaicarum rerum perturbationem atq; corruptionẽ. Iniquissima penitus aggressuri negocia ad summũ põtificẽ veniunt, vt inde licentiam ac potestatem accipiant, vnde a talibus prohiberi oportebat. Quot autem erant principes sacerdotum? Lex quidẽ vnicum esse, voluit. sed multi tunc erant: vnde liquet, quia res Iudaica dissolui iam incipiebat. Moses n. vt dixi, vnum iussit esse, quo mortuo, alterum creari voluit, vita cuius exiliũ eorũ terminabat, qui homicidum nolẽtes
Luc. 1.a commiserunt. Quomodò igitur tunc multi erant? An ne postea facti sunt? & hæc de Zacharia verba Lucas faciens, significauit, dicens, ex vicissitudine ipsum Abiæ fuisse. Principes igitur sacerdotum hic eos dicit,
H qui de principibus sacerdotũ fuerũt. Quod autem consilium cœperunt? Vt occultius eum caperent atque interficerent: vtrunq; occultius facere volebant: populum enim valde formidabant, ac ideo præterire diem festum volebant, dicentes. [Non in die festo.] Nam diabolus, ne manifestè passio extaret, ad aliud tempus reiicere ipsam studebat, ne tumultus fiat in populo.] Cõsidera valde ipsos timere non Deum, neque ne maius scelus esset in ipsa Pasc̃, celebratione tam tetrum facinus facere, sed homines, & tumultum: ira tamen inflammati, posteaquam proditorẽ inuenerunt, cõmutati expectare non potuerunt, sed in ipsa solemnitate ipsum occiderunt: quasi enim cæci cupiditate furoreq́ue irritati, quã prius sibi facultas data est, peregerunt. Et quamuis ipse nequitia illorum dispensando, in melius vtebatur, non tñ hac de causa impuniti euadent, cum mille cruciatus ex voluntatis prauitate mereantur, qui eo tpe quo noxii etiam soluebantur, innocentem interficere uoluerunt, a quo innumera, & immensa beneficia susceperunt, qui pp illos, gentes interea negligere videbat. Sed ò misericordiam atque benignitatem I
Christi, qui ad tam nequam hominẽs, tãque proteruos, apostolos etiam suos post resurrectionem suam miserit, ad manifesta pericula, mortemque certissimam. Talia ergo habentes exempla, non dico moriamur p inimicis, licet hoc quoq; haud recusãdũ esset, uerum quoniam infirmiores sumus, illud interea dico, non inuideamus amicis, non insectemur liuore benefactores: nã dico interim, ut malè nobis facientibus beneficia conferamus, quanuis etiam hoc desiderio: sed quoniam tardiores ad perfectiorem uirtutem estis, saltem ulciscendi animum deponite. An fortè putatis scenam esse quandam hæc nostra, & histrionum simulationis plena? Cur contra ueritatem pugnatis? Non temerè scripta sunt omnia, quæ fecit, quæ certè poterant eos reuocare: uerum ut tu Christi bonitatem imiteris, ut misericordiam eius sequaris. Nam illos, uel supinos in terram proiecit, & auriculam seruo restituit, & humiliter eos allocutus est, & mirabilia pendens in cruce signa ædidit, radios Solis auertens, lapides findens, mortuos ad uitã reuocans, uxorem iudicis somniis territans, & in ipso iudicio inauditam humilitatem ostendens, qua nou minus, quàm signa potuisset eos attrahere multa etiam prædicens, & in ipso patibulo crucis exclamans. Dimitte ipsis pater Luc. 23
hoc peccatum. Sed sepultus, quæ non fe- e
cit ad salutem ipsorum? Sed post resurre- K
ctionem non statim Iudæos uocauit? Non peccatorum dedit remissionem, milleq́ue alia boua contulit? Quid. n. mirabilius, q̃ eos a quibus crucifixus atq; occisus est,

in ado-

in adoptionē filiorum Dei suscipere: Quid hac pia cura, simul hac prouidentia maius inueniri vnquam poterit? hæc nos audientes, velamine faciem operiamus, cum tam procul nos distare ab eo videamus, quem imitari iubemur. Perpendamus quanto discrimine ab ipso differamus, vt nos condemnantes, rectius pœnitentiam agere possimus, nec eos offendamus, pro quibus animam Christus tradidit suam. Nos verò nec reconciliari volumus illis, quos vt reconciliet, nec acerrimum quidem, atq; infame genus mortis recusauit. An forsan expensam etiam hoc quādam, & pecuniæ proiectionem putatis, quod de eleemosyna dicere soliti estis? Cogita q̄ obnoxius sis, & non solū non retardaberis, verūetiā rursum ad eos qui offenderunt venies, oēmq; læsionem sibi dimittes, vt indulgentiæ tibi causa id fiat, vtq; tuorū malorum solamen inuenias. Gentiles sæpenumero nihil magni hac ex re expectātes, facilitate animi hostibus atq; inimicis pepercerūt: & tu qui
L ad tantam spem hinc profectus es, retardaris, atq; torpescis? Et quod tempore ipso duce conficiēt, id tu propter legem non prius conficies, sed expectabis, vt sine præmio ac laude tua perturbatio hæc animi extinguatur quam tu cum magno præmio deponere potes: præsertim cum certiores simus, si tēporis beneficio indignatio animi cecederit, non paruos nobis imminere cruciatus, quia quod in vobis tēpus efficit, id mandata Dei facere nequierūt. Si aūt inflammarite dices, cū in mentē tibi cōtumeliarū veniat, repete potius, siquid boni tibi ab iniuriato collatum est, & quot tn afflictiones aliis intulisti. Detraxit tibi, & oblocutus de te est, expende siquid simile aliis tu vnquam feciſti. Quō igitur veniam impetrabis, quam aliis concedere non pateris? At nihil tale, inquies, vnquam dixi. Sed audisti libenter alios talia dicentes, quod absq; culpa esse non potest. Vis discere, quàm magnum bonum sit iniuriarum obliuio, & quō summopere ea Deus placatur? eos qui lætantur, quoniam iustè ab eo quidam puniti sunt, non patitur omnino impunè id facere. Nam etsi iustè illi vexati sunt, sed gaudere te hac de causa non oportet. Vn-
M de propheta multa criminatus, hoc tan-
Amo. 6. dem subiunxit, dicens. Non passi sunt ali-
b quid in contritione Ioseph & rursus. Non exiuit ex domicilio suo ad plangendam vnam domum coniunctā ei. Ita quanuis Ioseph, & tribus ex eo, & vicini eius ex Dei sententia punirentur, sed tn etiam istis condolere nos vult. Nam si no qui nequā sumus quādo in seruum nostrum anima aduertimus, conseruorumq; aliquem ridentem conspeximus, adeò irritamur, vt ad rīdētem iram deriuemus: quātò magis Deus suppliciis aliorū lætantes torquebit? Quòd si lætandum non est, sed condolēdum his, qui adeo puniuntur: multo magis his condolendum, qui nos offenderunt, eius nanque charitatis id signum est, quā Deus cæteris omnibus anteponit. Nā sicut illi flores colorum pretiosissimi sunt, qūibus trabea imperatoris tingitur: sic illæ virtutes magni prætii sunt, quibus charitas continetur. Nihil porrò charitatem ita continet atq; conseruat, vt commissorum aduersus te peccatorum obliuio. An forsan de altera patre nihil Deus curauit? An lædentē ad læsum non misit? Immo ab altari ad illum Matt. 5.
misit, & post recōciliationē ad mēsam quo que vocauit. Sed noli tu hac de causa illum expectare: oīa.n sic perdidisti. Propterea eīm ineffabilis tibi merces reposita est, vt illum præuenias. Nam si rogatus recōciliaberis, non mandato Dei, sed studio illius reconciliatus brauia illi reliquisti. Quid tu, ais, A
non vereris hominem inimicum habere? Nonne sufficit nobis diabolus, sed eiusdem etiam generis inimicos attrahimus? O vtinam nec ille bellum nobis indixisset, vtinam diabolum se non feciſſet. Nescimus insani, nescimus quanta in recōciliatione voluptas sit, quā in ipsis inimicitiis intelligere non possumus. Verum quāto suauius amare iniuriantem, quàm odisse, post depositas inimicitias optimè percipies. Cur igitur furore agitatos imitamur, alter alterum dentibus lacerantes, & in propriam carnem insanientes? Audi quanta cura etiam legis tempore de hoc habebatur: viæ, inquit, recordantium mala in mortem ho- Eccl. 28.
mo homini conseruat iram, & à Deo quærit sanari? Atqui oculum pro oculo, & dentem pro dente concessit. Quomodo igitur Ex. 21. c
increpat, atque criminatur? Quia illa non vt alter alteri faciamus permisit, sed vt formidine pœnæ à similibus abstineamus. Præterea repentinæ istiæ iræ sunt, iniuriarum verò memoria animi est, perniciem

perniciem diutius eogitãtis. Sed malè me vexauit, inquies. Nunquam ille tantum tibi facere potuit, quantum tuipse tibi læsionis memoriã retinendo. Præterea non
B est possibilæ virum fortem mali aliquid pati. Fingamus. n. qnempiam liberos, & vxorem habẽtẽ philosophari, qui etiam detrimenti occasiones habeat multas, magnos sibi pecuniarum aceruos, amicos quãplures principatum nõ paruum, honores denique ingentes: veruntñ philosophiæ sũmo pere inhæreat: huic homini fortunæ uulnera cogitatione afferamus. Nequã igitur aliquis damno ei non minimo sit: quid igitur ad eum, qui nihil pecunias duci? Liberos eius interimat alius: quid ad eũ, qui de resurrectione quotidie philosophatur? Vxorẽ occidit quispiam: quid hoc ad eum, qui doctus est nõ lugere dormiẽtes? Vituperationem alius ei afferat: quid ad eum, qui florẽ fœni præsentia cuncta existimat? Si uis, & corpus eius cædatur, & in carcerẽ quoque trahatur: quid ad eum, qui semel sibi omnino persuasit, quanuis exterior ho
2. Co. 4. d mo corrumpatur, interiorem tamen renouari: &, quia tribulatio patientiam efficit?
Ro. 5. a Sic ego hunc hominem nihil mali passurum ostendere pollicitus sum, oratio uerò progrediens, probiorem atque perfectiorẽ fieri tentationibus demonstrauit. Nolite
C igitur in alios uestro detrimento incitari, acumen animi infirmius facientes, Non. n. ex prauitate proximi magis, quam uestra hæc cõcitatio malignitate prumpit. Quapropter si quis contumelietur, lachrymamus confestim atque contrahimur. Si quis nostra, rapiat, eodem pacto mouemur, infantium uicem supplẽtes quos qui liberiores ex equalibus sunt, parua, aut nulla plerunque de causa ad dolorẽ impellũt, quos tñ si moueri atque dolere uiderint, nõ desinunt mordentes: sin uerò ridentes atque parui pendentes, confestim eos omittunt. Sed nos etiam istis sumus amentiores, his de rebus plangentes, de quibus magnopere ridendum est. Quas ob res uehementer vos hortor, ut his puerilibus contemptis moribus ad cœlos, aspiremus. Viros enim, & uiros perfectos Christus nos esse desiderat, sicuti Paulus quoq; iubet, dicens. Non
1. Co. 14. d sitis pueri mente, sed malitia paruuli estote. Infantes igitur secũdum nequitiam simus, & malignitate omissa uirtutem amplectamur, ut ad æterna perueniamus, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxxi. ex capite xxvi.

CVm autẽ esset in Bethania ĩ domo Simonis leprosi, accessit ad eũ mulier, alabastrum unguẽti habẽs pretiosi, & e udit sup caput eius recumbẽtis. Hęc mulier, una, & eadẽ apud oẽs euangelistas esse D vĩ: meo autẽ iudicio eadem est apud tres: alia verò quædã, & mirabilis Lazari soror Ioã. 12. a apud Ioannem. Non autem absq; cã lepræ Simonis mentionem facit euangelista: sed ut aperiat, quare confidens accessit mulier. Nam qm̃ immunda quædam res, & abominabilis ægritudo lepra esse uidebat: uidit autem curatum Simonem a Iesu (non enim aliter hospitatus apud leprosum fuisset) uehementer sperauit animæ quoque suæ sordes facile posse ab eo detergi. Ciuitatis autem Bethaniæ nomen non ociosè addidit, sed nt discas, sponte ad passionem accedere. Nam qui prius a Iudæis sibi caue bat: quando maximè inuidia exarserunt, tunc propius ad eos uenit, ut circiter duo millia passuum a Hierosolymis abesset. Qua ex re manifestè patet dispensationis quoq; priores fuisse recessus. Cum igitur (ut diximus) apud Simonẽ mulier ipsum uidisset, fiducia in capta, ingressa est. Nam si illa, quæ sanguinis fluxum patiebatur, quanuis talis flagitii sibi conscia nõ esset, Sup. 6. c tñ quoniam naturæ quodam defectu im- & Luc. munda uidebatur, timens ac tremẽs accef 8 f sit, multò magis timendum isti erat, quæ conscientiæ pondere præmebatur. Quocir E ca post multas mulieres, post Samaritanã, post Chananæam, post eam quæ fluxum sanguinis patiebatur alias quoque complures, Iesum adire causa, quia turpis, vitæ conscia, factum est, vt nec publice, sed in domo, atque priuatim accesserit. Cumque cæteræ omnes curationis corporeę gratia adissent, sola hæc ad honorem ei conferendum, & animæ incolumitatem acquirendam accesit: nulla enim corporis ægrotatione laborabat, vnde merito de animo, atque affectione ipsius erga Iesum quispiã admirabitur: præsertim tamen cum non vt homini nudo afferret honorem, sed vt maiori cuidam: supraq; hominem. Quippe cum

pe cum capillis abstergeret pedes eius, honorabilius in toto corpore membrum, caput dico suũ pedibus Christi subiiciebat. [Videntes aũt discipuli eius, inquit, moleste tulerunt, dicẽtes. Ad quid perditio hæc: Potuit enim unguentum hoc uenundari multo: & dari pauperibus. Sciẽs aũt Iesus, dixit. Cur molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me, pauperes enim semper habebitis uobiscum, me aũt non semper habebitis. Cum enim hęc immiserit unguẽtum hoc in corpore meo, ad sepeliendum me fecit. Amen dico uobis, ubicunque prędicatum fuerit hoc euange
F lium in toto mundo, dicetur, & quod fecit in memoriam eius.] Vnde discipulis hæc cogitatio suborta est? Audierunt sanè dicẽtem magistrum, Misericordiã uolo, & nõ
Ose. 6.c & Sup. 9.& 23. b sacrificiũ: Iudæosq; increpãtem, quia graiora, iudicium & misericordiam, & fidem negligebant, multa enim alia de eleemosyna in monte ab ipso disputata meminerũt, ex quibus omnibus inferebant, quoniam si holocausta, & priscum cultum non suscipit, multo minus huius unguenti effusionẽ gratam habebit. Sic igitur illi cogitabant, ipse uero mentem eius apertissimè uidẽs, & quanta religione: quantoque studio erat succensa, non solum hoc, uerumetiam uale condescendens in caput suum effundi unguentum permisit. Nam si hominem assumere, & utero mulieris portari, & educari lacte non recusauit: cur miraris, si hoc quoque non depulit? Et certè quemadmodum pater eius uidorem, & fumum, sic & ipse meretricem suscepit, mentem & animum eius considerans. Etenim Iacob
Ge. 28. d statuam Deo inunxit: & in sacrificiis oleũ offerebatur, & sacerdotes unguento ungebantur. Discipulis autem, qui mẽtem eius
Le. 2. b & 8. b perspicere non poterant, importunè crimi nabantur, & accusantes munificentiam mulieris ostendunt. Nam cum dixissent, uendi trecentis denariis unguentum illud
G potuisset, quantum ipsa ædidisset aperuerunt, & sic magnanimitatem eius manifestarunt. Iesus autem increpat, dicens. [Cur molesti estis huic mulieri?] Et ratioue unam affert, qua rursus in passionis suæ memoriam eos inducit. [Ad sepulturam enim meam hoc fecit, ait. Alteram, Pauperes enim uobiscum semper habetis, me autem non semper habebitis. Et ubicunq; prædicabitur hoc euangelium, factum & istius dicetur.] Perpendis quomodo exitum ad gentes prædicit, hinc etiam mortis suæ solamen discipulis afferens. Siquidem tanta post crucem uirtus eius futura est, ut ubiq; terrarum prædicationis splendor refundatur. Quis igitur poterit aduersus ueritatem hanc tam latè longèq; patẽtem quicquam opponere? Factum. n iam uidemus, quod prædixerat, & quocunque terrarum ibis, hanc mulierẽ prædicari audies. Et certè nec insignis quędam, & nobilis fuit persona, nec multitudine testiũ res celebrata est, nec in theatro, sed in domo, & in domo leprosi confecta, vbi discipuli solummodo aderãt. Quis igitur tam abiectę mulieris factum ita exclamauit, vt per totum sic orbem, & ab omnibus audiretur? H
Virtus profectò eius, qui hęc prædixerat. Et quidem regum, ac imperatorum res gestæ, quorum nonnulla remanent monumenta omnino tacentur: & de plerisq; eorum, qui vrbes condiderunt, mœnia erexerunt, bella gesserunt, trophæa statuerũt, multasq; gentes subiugarunt, quanuis & statuas sibi fecerint, & leges sanxerint, nulla tñ fit mentio, multique ipsorum nec nomine quidẽ extãt. Quòd aũt meretrix mulier in domo cuiusdam leprosi decem viris præsentibus oleum effudit, id per vniuersum orbem tãto tpe transacto decantatur: sed Indi, Scythæ, Thraces, Sauromatæ, quiq; Mauritaniam, quiq; Orchadas insulas habitant qđ in domicilio pauperis à flagitiosa fuerat factum muliere, magna prædicant voce. O ineffabilem mi ericordiã dñi, qui a mere trice muliere pedes suos osculari patiẽ, & oleo pretioso perungi, & pilis capitis eius abstergi: nec patitur solum, verumetiam increpat criminantes. Non. n. debebat pro tãto mulier studio reprehendi. Tu autem illud considera, quo iam sublimes animo, & ad eleemosynam proniores erant discipuli. Sed quamnam ob rem nõ illico dixit, I
quia opus bonum fecit, sed antepositi, Quid molesti estis huic mulieri? Vt eruditeos, non statim ab incunabilis ab imbecillioribus sublimiora esse petẽda. Quapropter non rem ipsam solummodo nudam, sed personam mulieris coniunctam exposuit: quam certè, si legem sanciret, nõ apposuisset. Ideo ergo personam cum re simul accepit, vt discas tu gratia mulieris

hæc

hæc dicta esse, ne germinantem fidē eius decuterent, sed irrigarent magis, ac ad maiora protraherēt: vnde nos docet, quando bonum quicquam fieri videmus, etiam si exactissimè non fiat, suspiciendum tamen nobis esse, & fauore nostro ad vlteriora p̄uehendum. Non est enim exquisitissima ratio statim in principio rerum quærenda: hoc Christū ita velle, inde patet, quia cum nō haberet vbi caput declinaret, loculos tū circūferre iussit. Præterea non erat tempus tunc factum mulieris corripiendi, sed cōmendandi duntaxat, atq; approbandi. Et quemadmodum, siquis ipsum antequam mulier hoc fecisset interrogasset, nō admisisset: sic postquam fecit, illud vnum solūmodo respicit, ne increpatione discipulorum ancipiti animo turbetur, sed hortatu suo maiore animo suscepto recedat. Non erat n. amplius increpatio post effusionem
K olei opportuna. Ita & tu si p̄parasse quosdā vasa videris sacra, aut ornatum quendam alium circa parietes ecclesiarum, & pauimenta confeciſſe, noli reprehēdere, aut venūdari iubere, quod factum est, ne animū eius qui fecit, perturbes: fin verò antequam fecerit, te consulerit, pauperibus offerre iubeto. Verum quoniam ad sepulturam suā id ipsam feciſſe dixit, ne confundatur mulier sepulchrum, & mortem audiens, vide quemadmodum rursus ipsam corroborat. In vniuerso, inquit, orbe quod ista fecit, dicetur: quod & discipulis solamē affert, & illi solamen simul, & laudem. Vniuersi n. factum ab ea decantabunt, inquit, & modò passionem meam prædixit, quæ ad sepeliēdos homines pertinent adducens. Nemo igitur ipsam increpet, cum ego adeò procul absim, vt ipsam quasi malè fecerit, reprehēdam, vt nec latere quidem id patiar, sed vbique terrarum, quoniam mente, pia, & feruenti fide factum est, prædicari faciā. Quam autem ob rem nihil spiritale, sed perpetuam mulieri memoriam pollicetur? Hac laude de spiritalibus etiam confidere ipsam effecit. Si enim bonum operata est opus, proculdubio digna opus mercede nō fraudabitur. [Tūc p̄fectus vnus ex duodecim, qui dicebat Iudas Iscariotes, ad prin-
L cipes sacerdotū, dixit Quid vultis mihi dare, & vobis tradā eū?] Tūc istud ad quodnā tempus referendum est? Non ad aliud certè. Nec quando audiuit, quia prædicabitur vndiq; hoc euangelium: sed quando etiam mulieres, atq; infantes tanto Christū persequebantur honore, tunc ipse diabolicū facinus meditabatur, & peragebat. Cognominant autem eum, quia erat etiam alius Iudas, nec verentur dicere ex numero ipsorum duodecim ipsum fuisse: sic etiam nihil eorum occultant, quæ opprobriosa sibi esse videbantur. Et certè potuerunt simpliciter dicere ex discipulis illum fuisse, fuerunt enim & alii præter duodecim: nunc autem ex duodecim addunt, ac si diceret, ex primo eorum choro quos quasi optimos elegit, qui cum Petro atque Ioanne vnius ordinis erant. Vnica quippe cura illis solummodo fuit, non tenebris obducēdi, quæ facta sunt, sed veritatis exponendę: quocirca multa de signis prætereunt, & nihil eorum, quæ ignominiosa videntur, occultant. Sed siue verbum sit, siue res quæpiam opprobriosè dictum, aut factum, liberè id prædicant: nec cæteri tantum, sed ipse quoq; grandiloquus Ioannes diligenter obseruat. Exquisitissimè nanq; omniū contumelias, & opprobria in Christum facta conscripsit. Vide autem Iudæ malignitatem, qui sponte ad prodēdum abiit, qui argento id facit, & argento minimo. Lucas verò ait, cum magistratibus ipsum pepigisse. Nam propter Iudæorū seditiones quosdam profecerūt Romani, qui eos in ordinem redigerent. Iam enim principatus eorum secundum propheti m translatus erat. Ad magistratus igitur profectus dixit Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam ipsum? [Isti autem statuerunt ei triginta argenteos. Et tunc quærebat opportunitatem, vt ipsum traderet.] Nam quoniam multitudinem timebat, tempus quærebat: quo solum posset circumuenire. O singularem amentiam, qua penitus habendi cupiditate fuit excæcatus. Nam qui sæpius vidit ipsum p medios inimicos trāsisse, qui diuinæ omnipotentiæ ipsius multa documenta re ipsa percepit, retineri ipsum posse putauit, præsertim cum tot sibi tam terrentia, quàm mulcentia verba ab eo dicerentur, vt sceleratam hāc cogitationē ab ipso abiicere omnino debuerit. Nam quanuis nec eā in ipsa cœna curam eius prætermisit, sed vsque ad vltimam pene horam, qua fuit traditus, de hac re ille ænigmaticè loquebatur: nihil tamen ille

Lu. 22.

lucrari

lucrari potuit, nec propterea dominus, quæ
A sua sunt, facere cessauit. Hoc igitur probè tenentes, cuncta libenter ad reuocandos peccatores, & desides faciamus, admonentes, docētes, exhortantes, rogantes, consolantesq; non cessemus, et si nihil prodesse videamur. Nā & Christus quāquam inemēdabile Iudæ in misericordia duritiē non ignorabat, non tñ cessauit, quæ sunt sua facere, admonendo, minitando, & quasi miserum lachrymando, nec apertè vnquā, & liquidò, sed vt occultius, ita illi expressius. In ipso verò proditionis momēto, & oscularī se ab eo dignatus est: sed nihil hinc ille consecutus est, tantus certè, tamq; increbilis auaritiæ furor est: hæc enim illū & proditorē nequissimum, & sacrilegum nefandissimum fecit. Audiatis hæc attentius omnes auari, qui grauissimo Iudæ morbo laboratis: audiatis, inquam, & teterrimam hanc ægritudinem fugiatis: nanque si qui vnà cum Christo viuebat, si qui doctrinā Christi audiuit, si qui signa fecit, in profundissimum malorū barathrum ex hac ægritudine præcipitatus est: multò facilio vos, qui nec scripturas audistis, & secularibus rebus affixi estis, hic morbus aggredietur,
B nisi iugiter, atque perpetuò vigiletis. Quotidie ille cum eo erat, qui nō habebat, vbi caput reclinaret: & quotidie, & verbis, & operibus instituebatur, vt non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tñ deprimere se non potuit. Quomodo igitur tu speras absque magna cura, & diligenti studio contagionem huius morbi effugere? Terribilis certè, terribilis hæc bellua est, si tamen volueris facillimè ipsam superabis: nō habet enim a natura originem hæc cupiditas. Nam quæ a natura sunt, vniuersis hominibus cōmunia sunt: hæc autem cum omnibus non insit, ex desidia solum originē trahit, inde nascitur, inde augetur, inde conseruatur: cū aliquos in seruitutem suam attraxerit, confestim illis præter naturam viuere persuadet. Nā cum amicos, fratres, cognatos, vniuersos simplr, qui eiusdem generis sunt, & ad hęc omnia se quoque ipsos ignorant, præter naturam certè viuunt: vnde patet præter naturam esse malignitatem, & pestiferum auaritiæ morbum: in quem & Iudas cum incidisset proditor factus est: quem Christus vocauit, non coegit. Sanè Dei vocatio nec mentem eorum, qui virtutem volunt contemnere, vllo modò violentat, sed hortatur quidem, ac consulit: & omnibus modis bonos esse persuadet: si verò aliqui reluctentur, nullo modo coercet. Quòd si vis discere vnde huiusmodi factus est, argenti cupiditate ipsum deperisse inuenies. Sed quomodo, inquies, hac passione victus est? Ex desidia certè, atque incuria. Vnde mutationes huiuscemodi sic fieri solent: quemadmodum studio, ac diligentia illorum contrariæ. Multi enim ex rapacitate, ad lenitatē omnino mutati sunt, multi petulātes modestiam amplexi sunt: multi auari prius, & odiosi, alienorum inuasores, Postea etiam sua proiecerunt. Cōtrariū rursus a desidia solet accidere. Etenim Gihezi vna cum viro sancto viuebat, 4. Re. 5. f
& nequam hoc morbo effectus est. Pessima nempe omnium hæc passio est, hinc sepulchrorum violatores, hinc homicidæ, hinc bella, & pugnæ, hinc alia quamplurima mala oriuntur. Vbique certè auarus Auarus ad oīa inutilis.
inutilis est, nec ad imperandum exercitui, nec vt præsit populo commodus. Cur dico in rebus publicis, cum in priuatis etiā inutilis sit? Si vxor ducenda est: non probam, sed impudentissimam omnium pecunia eliget. Si domus emenda, non eam quæ homini libero conueniat emet, sed quæ multis posset locari. Si serui, &
quicquid aliud comparandum est, vilissimum semper inquiret. Quid minora percurro? Si regnum orbis inuaserit, cæteris D
omnibus miserior tamen est, atque paupe rior, terrarum pestis, vrbium pernities, singulorum calamitas: non enim quæ cæterorum sunt quasi sua tutatur, sed veluti vnus ex multis omnia rapit, pauciora putans cæteris omnibus habere. Nam cum cupiditati eorum, quæ nondum possedit, ea quæ habet confert, nihil prorsus habere opinatur: propterea quidam ait. Nihil esse auaro iniquius. Qui auarus est, etiam Eccl. 10
seipsum perdit. Auarus communis omb
nium hominum hostis, auarus nō parum dolet, quia terra pro spicis aurum non producit, quia fontes non manant auro, quia montes loco lapidum aurum non habeāt. Auarus fertilitatem tēporum molestè fert, & communi fœlicitate contrahitur, oēmque fastidit causam, vnde argentū colligere non pōt: è regione verò cuncta suffert,

vnde

vnde duos solum modo capere obolos possit, omnes homines tam pauperes, quã diuites odio prosequitur? pauperes, ne quid ab eo petant: diuites, quia quæ illorũ sunt, non possidet: vniuersos enim simpliciter, quæ sua esse deberent, occupare putat, ac ideo quasi ab omnibus læsus, omnibus in-
E fensus est. Hic quid plenum sit nescit, saturitatem ignorat, omnium deniq; ita miserrimus est, quemadmodum expers auaritiæ, & oppositæ virtuti deditus omnium est beatissimus. Quippè eum virtuoso, siue seruus sit, siue dominus, nemo malefacere possit, nec si vniuersi homines cum armis, & machinis aduersus eum insurgerẽt: nequam verò, & rapax, & homo qualem descripsimus, etiam si rex sit, etiam si mille purpuris exornetur, vel a quouis pati extrema potest: adeò improbitas imbecilla res est, adeò è contra virtus validissima. Quid igitur mœres pp pauperiẽ? Quid ploras, cum festũ diẽ habeas? Quid lamentaris, cũ solemnia ducas? Solemnis quippe dies, & festus prudenti pauperies est. Quid plangis ò puer? Pueri enim certè huiusmodi homines sunt. Vapulasti ab aliquo, quid hoc? Fortiorem te reddit. Quispiam pecuniam surripuit tuam, in quonã tui oneris partem sustulit? Famam tuam læsit, ad aliam virtutis speciem resilisti. Audias exteriores sic philosophantes atq; dicentes: nihil te mali nisi fingas, passum inde fuisse. Sed magna te illa domo priuauit, & hortos circumpo-
F sitos eripuit. Ecce vniuersa terra in conspectu est tuo: ecce publica ædificia, siue ad voluptatem, siue ad vsum ea requiris. Quid amœnius, aut pulchrius firmamento cœli? Quousq; pauperes atq; inopes sumus? Non põt dives esse, qui animo pauper est: sicut nec pauper esse põt, qui animo dives est. Nã si excellẽtius, atq; præstantius corpore anima est, non possum, quæ corporea sunt, ipsam ad se nolẽtẽ attrahere, sed illa quæ princeps corporis est, cuncta corporea, vt vult, trahit atq; transmutat. Nam & cor qñ laborat, totum corpus patitur, & intẽperies sua totum corpus aggreditur: sicut è contra, tẽperies toti corpori prodest: quod siquid cæterorum languescat mẽbrorum, corde incolumi, & virtute vigenti, facilè languor etiam illius excutitur. Et vt apertiorẽ totam hãc rem faciam, dic (quæso) quod emolumentum ex arbore futurum est, si rami virescunt, & radix putrescat? Aut quod detrimentum arbor habebit, si foliis exiccatis radix incolumis penitus sit? Pariter hic igitur cogita, nullam vtilitatem esse pecuniæ, si animus paupertate deprimitur: nec paupertatis vllum onus, si animus dives existit. Sed qũo, inquies: dives animus esse poterit, si pecunias non possidet? Immo verò tunc maximè summis diuitiis pollet. Nam si, vt sæpius dictum est, id argumentum diuitiis animi est, quòd pecuniam despiciat, ac re nulla indigeat: patet paupertatis à contrario argumentum esse, studio & cura collectioni pecuniarum incumbere. Nec vllus vnquã dubitabit, facilius in paupertate, quàm in rerum copia posse pecuniam despici, ac multò magis à diuitibus, quàm à pauperibus magnitudinẽ pecuniæ concupisci. Veluti ẽt ebrius maiore siti vexatur, quàm qui modico vino vsus est. Non.n. huiusmodi cupiditas est, vt maiori cumulo rerũ possit extingui, sed è contra inflammari, atq; incendi soleat: & quẽadmodum ignis addita materia magis effertur, sic pecuniarũ cupiditas adiectione auri magis extollit. Si ergo qui plura expetit inops est, at talis, qui multa possidet esse inuenitur, hic maxima paupertate deprimitur. Perpẽdis diuitis aĩum in pauperie, & pauperis è contra in diuitiis esse? Sed in personis quoque si placet qualis sit hæc res videamus. Ponamus ergo duos diuites, quorum alter mille, alter decem habeat talenta, pecunia sua penitus a quoquam priuari: vter igitur maiore vexabitur dolore? Nõne patet, eum qui mille amisit? Sed profectò non doleret magis, nisi magis pecuniã amaret. Qui verò magis amat magis certè concupiscit: qui porrò magis concupiscit, hic pauperior est. Illud.n. maximè cupimus, quo maximè indigemus.
H Ex indigentia.n. cupiditas originẽ trahit: vnde vbi satietas est, cupiditas esse nõ potest. Quippè tunc maximè sitimus, cũ potũ indigeamus. Hęc a me dicta sunt, vt ostẽdã si vigilamus, neminẽ nobis nocere posse: vtque pateat, non ex paupertate, sed a nobismetipsis detrimentũ nobis fieri. Quare vehementer oẽs rogo, atque oro, vt omni studio auaritiæ morbum expellamus, vt & hic in diuitiis nulla re indigentes viuamus, & æternis bonis perfruamur, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi Amen.

Homilia lxxxij. ex capite xxvj.

PRima autem azymorũ accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Vbi vis parem tibi comedere Pascha? Ipse autem dixit. Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite sibi. Magister dicit, tps meũ propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.] Primã azymorũ eam diẽ vocat, quæ ante azyma erat. Consueuerunt n.a vespere semper dies numerare, & eius mentionẽ facere in cuius Pascha erat immolandũ. Quinta.n. sabbathi accesserũt, quã hic quide primã azymorũ, id est, ante azyma vocat, tps designans, quo accesserunt. Alius aũt, venit, inquit, dies azymorum, in qua oportebat immolari Pascha, Nã, Venit istud, propè, & in ianuis erat, significat, vesperã videlicet illã a qua incipiebant, cõmemorãs: ideo quiq; euangelistarum adijciunt, qñ immolabat Pascha. Accedunt igit discipuli ad Iesum, & dicunt. Vbi vis præparemus tibi comedere Pascha? Hinc ẽt patet nullã sibi domũ, nullũ diuersorium fuisse, puto aũt neq; discipulis eius. Nam profectò ipsum ad eos diuertere rogassent: sed nihil erat ẽt istis, omnibus iam antea propter Christum neglectis, atq; contemptis. Cuius autem rei gratia venit ad Pascha? Omnibus semper vsq; ad vltimum passionis diem non esse aduersarium se legi ostendit. Sed cur ad ignotum eos hominem ire iussit? Ostendere quoq; voluit, potuisse ipsum passionis tormenta euitare. Nam qui mentem illius verbis solum induxit, vt ipsum cum discipulis vellet suscipere: quid fecisset crucifigendus, si peti noluisset? Pariter etiam de asina fecit. Siquis enim aliquid dixerit, inquit, dicite qa dominus eius indiget. Hic autem, Magister dicit, apud te cum discipulis meis Pascha facio, dicendum præcipit. Ego verò non solũ admiror, quia ignotus erat, sed illud multò magis stupeo, qa bellum acerrimum, & inimicitias, primatum hac ex re incumbere sibi videns, omnibus his neglectis libẽter obtemperauit. Cæterũ quia ignotus erat, signum eis dedit, quale de Saule propheta dicens. Inuenies hominẽ ascendentẽ, & vtem habentem: hic verò aquæ amphorã portantẽ. Tu autem perpende rursus, qũo virtus eius appareat. Non enim solum dixit, apud te facio Pascha: sed illud proposuit, Tps meũ propè est: quod fecit partim, quia volebat crebrò passionis memoriã discipulis inculcare, vt hac præmeditatione corroborati, minus turbarentur: partim vt tam suscipienti, q̃ Iudæis, q̃ cæteris omnibus ostenderet, qp̃ semper dixit non inuitũ se ad passionem accedere. Cum discipulis aũt meis dicit, vt & sufficiens fieret pparatio, vt nemo latebras ipsum quærere suspicaretur. [Sero aũt facto, discumbebat cum duodecim.] O ingentem impudentiam Iudæ: aderat.n etiam ille, atq; mysterijs ac mensa cõmunicauit, & inter comedentes arguitur, qñ etiã si fera esset immanis, ad leuitatẽ cõpelli potuisset. Præterea idcirco, & euãgelista signanter dixit, quia comedentibus ipsis de proditione Christus loquebatur, vt tum a tempore mysteri, tum a mensæ cõmunicatione nequitiam proditoris ostenderet. Postquam.n. discipuli, sicut præcepit Iesus, fecerunt: sero facto cum duodecim, inquit, comedebat. Comedentibus autem eis dixit. [Amen dico vobis, vnus ex vobis me tradet.] Cęterũ ante cœnam eius etiam pedes lauit. vide autem quomodo illi valde indulget: non enim dixit, ille: sed, vnus ex vobis me tradet, vt rursus pœnitentiæ occasionem latenti meliorem præberet. Itaquè maluit omnes illos terrere, quàm huic pœnitentiæ irritamenta non dare. Vnus, inquit, ex vobis duodecim, qui vbique mecum fuistis, quorũ pedes laui, quibus tot tantaq; pollicitus sum. Dolor intolerabilis illicò sanctum illud inuasit cõsortium. Et Ioannes quidem ait, ex ambiguitate alios in alios aspexisse, deinde quãuis nullius rei sibi conscij essent, singuli tamen de se timentes ipsum interrogauerũt. Item notanter ait, quia magnitudine mœroris commoti, cœperunt singuli de se, dicere. [Nunquid ego sum dñe? Ipse autẽ respõdens, dixit. Cui ego cum intinxero, panem porrigam.] Vide quomodo ipsum tandem reuelauit, quando scilicet ab hoc dolore animi liberare cæteros voluit: semimortui enim iam erant, hoc pauore consternati, quo impulsi interrogabãt. Nec ista de causa solummodo illum ædidit, verumetiam vt territus ille resipisceret. Nam cum confusè atque indistinctè audiens non mouetur, vt magis eum tangeret, velamina deiecit. Iesus autem cum illi mœrentes interrogarent, [Nunquid ego sum domine respondens.

I
Lu. 22. a
Mar. 14. a
Ioã. 11. g
Sm. 21. a
K
1. Reg. 10. a
Ioã. 13. c
L
M

spondens dixit. Qui tinxit mecū manū in paropside, hic me traditurus est. Filius quidē hominis vadit, sicut scriptū est de illo: Lu. 22. c & Zac. 13. c Vęh aūt homini illi per quem filius hoīs tradetur: bonū erat ei, si natus non fuisset hō ille] Quidā asseuerāt ita illum impudente fuisse, vt paruipēdendo magistrum, cū ipso tingeret: mihi aūt vī Christi horta tu id quoq; factum fuisse, vel vt magis sibi Iudas afficeretur, vel vt maiore detineretur pudore: etenim etiā in hoc nō paruus affectus. Hæc autē oīa nō festinē transcurrenda sunt, sed nostris mentibus infigenda: sic enim nullū vnquā in nobis ira locum habebit. Quis n. rem illam ato voluens, & pditorem vnà recumbētē cum saluatore, ac cum qui tradebat sic leniter atq; humiliter loqui, nō eiiciet oē furoris atq; irę venenum? Perpende igitur quā leniter ad ipsum sermonem conuertit? Filius quidem hominis, inquit, vadit, sicut scriptū est de A ipso. Quibus verbis, & discipulos cōfirmauit, ne imbecillitati hanc rem attribuant, & proditorē simul voluit emēdare. Vęh aūtē homini illi, per quem filius hoīs tradet: bonum erat illi si natus non fuisset homo ille. Perpende etiā, atq; ēt in arguēdo ineffabilem lenitatem: non enim acriter, sed cō miserando profert orationem, aliqualiter rursus quasi tenebris obductam. Et certè non superior solum vecordia, sed posterior impudentia oēm indignationē merebatur: postquam enim ita redargutus fuit, interrogauit dicens. [Nunquid ego sum rabbi?] Ō singularem stultitiam. Querit de his quorum sibi conscius erat. Nā & Euangelista ex admiratione impudentiæ illius hæc dixit. Quid porrò ad hæc lenissimus, & mitissimus ille Iesus? [Tu dixisti.] Ita quanquā dicere potuisset, scelestę atq; sordide tam longo tēpore hoc malum parturiens, & nunc diabolicis factis conciliis ac gentū ex pacto habiturus, audes redargutus, quasi nullius tibi rei conscius interrogare? Nihil tū horum dicere voluit. Sed quid? Tu dixisti. Ita terminos, nobis, ac regulas obliuiones fixit iniuriarū. Sed obijciet quispiam, atqui si est scriptū, Christū hæc fore fuisse passurum, quamobrem Iu- B dam, qui scripta perfecit, criminamur? Quia non illo certè animo, sed improbitate sola in turpissimum illud facinus fuit impulsus. Nam nisi mentem respicias, ipsum quoq; diabolum ab omni crimine liberabis. Sed non est ita, non est. Mille. n. vterq; meretur supplicia, ēt si orbis salutē inde consecutus est. Quippe, non Iudæ traditio, sed sapientia Christi, atq; potentia salutem peperit vniuersis. Christus enim improbitate aliorum ad vtilitatē nostrā vsus est. Sed inquies, quid igitur, si Iudas nō pdidisset? Quid hoc portò ad quæstionem? Crucifigi oīno Christum oportebat, nec crucifigi poterat, nisi per homines. Quid si oēs erga ipsum boni fuissent, hæc pro salute nostra dispensatio nō processisset? Absit hoc oīno. Nā inæstimabilis sapientia Christus, si ita contigisset, nouit quo pacto res dispensanda fuisset. Præterea nequis putet ministrū dispensationis Iudā fuisse, quasi miserum desset. Sed rursum quispiā obiiciet, si bonum erat non fuisse Iudam natum, quare illum produxit? Quare autem cæteros prauos produxit, ita cum te oporteat improbos coarguere, qui potērāt improbitatē negligere, hoc derelicto temerariè dispensationes, & opera Dei scrutaris, quanuis nullum necessitate cogit, vt probitatem sequatur. Ita, inquies. Sed bonos natos esse solum oportebat, nec gehenna aut suppliciis opus erat, cum nullum maligni tatis extaret vestigium: improbos nunquā natos, aut natos confestim decedere. Nos verò primū illud apostolicum dicendum arbitramur. Quinimmo ò homo tu quis Ro. 9. d es, qui aduersus Deum respondes? Non dicet, quod factum est factori suo, cur me ita formasti. Deinde si rationē humanā quæris, illud addi non dubitabimus, maiori admirationi bonos esse, cum inter improbos viuant: tunc enim innocentia sua, & mirabilis philosophia magis elucet. Tu verò omnem luctationis, atq; certaminis materiā ac causam funditus euertere vis. Quid ergo inquies, vt alii mediocres videātur, alii puniantur? Minimè, sed propter improbitatem eorum. Non enim quia nati sunt, nequitiam contraxerunt: sed quia desidia se corruperunt, idcircò puniuntur. Quō ergo supplicio digni non sunt, qui cum tales habuerint virtutis magistros, nihil boni facere voluerunt? Et veluti probi viri vexati, summis laudibus, & præmiis digni: sic profectò, & praui duabus de causis, tum quia cum possent virtutem sequi, sicut & iusti, securi non sunt: tum

D quia nihil exemplb bonorum virorum lu crari ſtuduerunt, ſupplicijs digni cõperiũtur. Quam aũt ob rem non à principio, ſicut & cæteri, Iudas, [Nunquid ego ſum domine] ĩterrogauit? Quoniam generaliter, vnus ex vobis dictum erat, latere putauit. Cum verò iam videret manifeſtè ſe reprehendi, de lenitate domini confiſus, poſſe tedargutionẽ euadere, dñm interrogauit: quapropter ẽt rabbi ſolus in hoc loco appellauit. O cæcitatem mentis inauditam. Quo exactus atq; depulſus es? Talis nempè res auaritia eſt, amentes, ſtolidos, impudentes, canes pro hominibus: immò verò & canibus peiores, & dæmones a canibus facit. Qua fiebat, vt Iudas quidem diabolũ ẽt inſidiantem amplecteretur, Ieſum verò benefacientem ei traderet, alter diabolus voluntate iam factus. Tales quippè inſatiabilis pecuniarum cupiditas homines facit, vecordes, furioſos, ex pecunia penitus pendẽtes: qualis & Iudas factus fuit. Quomodo autem Matthæus, & alii duo, quàm primum de proditione pepigit, captum a
Ioã.13.c diabolo dicunt: Ioannes. Nam poſt panem
E ingreſſus fuit in eum ſatanas? Non aliter quippe Ioannes, quàm cæteri dicit. Cœna en im (ait) facta, cum diabolus iam in cor Iudæ immiſerat, vt eum tradat. Poſt igitur buc cellam introiuit in eum ſatanas, quia non ſubitò, neq; ſub vno momẽto, ſed ſenſim diligẽter facto periculo, hominem ingreditur: quod & hic factum eſſe intelligimus. S enſim n. ad eum accedẽs, & pulſans, poſtquã apertum ſibi habitaculum eſſe cognouerit, totus ad illum ſpirat. Quo aũtſi paſcha comedebant, aduerſus legem recũbentes comedebant? Sed dicere poſſumus, quia poſtquam comederunt paſcha, ad cęnandum recubuerunt. Alius autem Euangeliſta dicit, quia veſpere illo non comedebat ſolum dominus paſcha, verumetiã
Luc.22. comedendo dicebat: Deſiderio deſideraui
b hoc paſcha manducare vobiſcum. Quare hoc paſcha, id eſt, hoc anno comedere paſcha deſiderauit? Quia videlicet tunc ſalutẽ orbi allaturus eſſet, tunc myſteria traditurus, & dolores mortis oppreſſurus erat, ita ſponte ad crucem acceſſit. Sed nihil horum efferatam illam beſtiã mitigauit, flexit, conuertit: quare iure quaſi miſerum illum deſleuit, dicens. Væh homini illi,
F deinde terruit: Bonum fuiſſet ei, ſi natus non eſſet. Sed qm̃ neque ſic emendatus eſt, tandem eum manifeſtauit, dicens: Cui ego tinctum panem porrexero, non fuit tñ ille commotus, ſed quaſi furore quodã, auaritia atq; inſania captus induruit: immè verò multò peiore morbo, quàm furor eſt, captus fuit. Qñ.n. tale aliquid furioſus ac inſanus operatus eſt? Nõ proiiciebat hic ſpumam in ore, ſed dominicam cædem emittebat: nõ torquebat manus, ſed extendebat ad vendendum ineſtabilis precii ſanguinẽ. Maior igitur hæc inſania fuit, quia ſanus furebat. Sed non loquebatur incognita, inquit: immò verò quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Diabolus enim certè per os illius introiuit. Sed non repulit terram pedibus calcitrans. O quàm melius eſt furioſi pacto calcitrare, quàm hoc modo rectũ pedib. ambulare. Sed nõ cædebat lapidibus. & quàtò melius erat hæc, quàm illa conficere? Vultis igitur in melius dæmoniacis, & auaris productis, alterum alteri comparemus? Sed nemo ad ſuum hæc dici contemptum arbitretur. Non enim naturam, ſed rẽ iſtam improbamus. Nunquam dæmoniacus veſtem induitur, ſed lapidibus ſeipſum acerbiſſimè cædens, perasperrima, & inuia loca a dæmone actus percurrit. Quid igitur, ſi auaros peiora his aggredi atque pati, adeò vt ludus hæc ad illa videãtur, probabimus? fugietiſnè hanc ægritudinem? Eia igitur videamus vter minus laboret. Nihil enim alter ab altero differre videtur, cum vterque omni nudo turpior comperiatur. Multò enim melius eſt nudum omninò eſſe, nullaq; veſte contegit, quàm rapta pecunia magnificas ſibi veſtes comparare, qui mihi veſtri videtur, veluti qui trieteriis Bacchi bacchãtur. Nam quemadmodum illi laruas, & veſtes inſanientium accipiunt, eodem hic quoque pacto. Sicut itaque dæmoniaci nuditatem a furore fieri videmus, ſic hos amictus ab inſania non negauerim. Itaque nuditate illa hic amictus miſerabilior, quod idem oſtẽdere conabor. Quẽ enim ex ipſis inſanis magis inſanire dicemus, eum nequi ſeipſum ſolummodo cædit, an eũ qui tam ſeipſum, quàm quoſcunq; obuiam habebit? Hunc videlicet vltimum. Dæmoniaci ergo ſeipſos denudãt, auari autẽ obuios omnes dum poſſunt. Sed lacerant illi veſtes, inquies. O quantò magis vnuſquiſque

collatio pereleg. ãs auari cũ dæmoniaco.

6

læsorum vellet laceratum sibi potius indumentum fuisse, quàm ereptam esse vniuersam substantiam. Sed vulnera in hominis facie non incutiunt: immò verò hoc quoque rapaces faciunt, paupertate eis, & inediam inferentes corrodunt. Sed non mordent dentibus sicut dæmoniaci: vtinã den
Ps.56.a tibus morderent, & non malis omni dente
H acutioribus. Dentes enim ipsorum, scutum & sagittæ. Præterea vter magis dolet, qui semel dente percussus remedio confestim vsus est: an qui semper paupertatis corroditur dentibus? Quippè inuoluntaria pauptas bellua oĩum atrocior, & fornace ardentior est. Sed non sequuntur deserta loca, sicut dæmoniaci: vtinam eremum, & non ciuitates popularentur, vt oẽs, qui vrbes habitant, in ocio viuerent. Nunc verò hac quoq; ratione intolerabiliores sunt quoniam quæ in deserto illi, hæc in ciuitatibus isti facientes, eas desolãt, præsertim cũ nullo resistente, quasi hæc in deserto agerent, sic asportant vniuersa. Sed non petunt lapidibus quoscunq; obuios, & quid hoc est? Multò certè facilius est à proiectis lapidibus cauere, quàm literas, & stipulationes charta, & attramento in miseriã inopum confectas, & mille vulnerum plenas euitare. Si consideremus nunc qualia sunt, quæ sibiipsis faciunt, nudi per ciuitatem ambulant, cũ nullũ sibi virtutis amiculum sit: q; si ea res turpis eis nõ videat, teterrimę hoc insaniæ argũ est, quia turpitudinem suam non percipiunt, sed corpore, quidem nudi erubescunt, animo autem non modò non
I verentur, verumetiã iactant. Sed vultis causam etiã impudẽtiæ exponamus? Quæ igitur causa est? Multos hmõi nuditatis habẽtes socios, quemadmodum in balneo nos, sic alter alterum non verẽtur. Nam si multi virtutis amictu essent vestiti, tunc turpitudo eorum magis notaretur. Nunc verò illud maximè multis dignũ est lachrymis: quia cum multi sint mali, non pudet eos malè agere. Ad alia enim hoc quoq; in diabolo factum accedit, quia nec sensum improbitatis capere dimittitur, sed multitudine peccantium turpitudo peccati tegitur: sic enim contingeret in magna verè philosophantium multitudine auarũ tunc versari perspicacius nuditatem suam
Sup.7.b intelligerent. Sed satis iam ex his patet dæmoniacis esse nudiores. Quia verò etiã deserta loca sequũtur, nemo contradicet. Lata. n. illa, spatiosaq; via omni deserto desertior est. Nã & si multi per eam proficiscantur, tales quippe sunt, qui rapacitatem amplectuntur. Hæc igitur via non solum deserta, sed asperior est: quod inde patet, quia non ita lapides acuti, duræ rupes, & cacumina montium scandentes adeo lacerãt, vt auaritia, & rapina eorum aĩas qui alterna inuadũt. Quòd aut sicut dæmoniaci apud sepulchra versentur, immo vero ipsi sepul
K chra sint, quis non viderit? Quid n. sepul- Sepul-
chrum est? Nihil aliud certè, quàm lapis mortuorum corpora regens? Quid igitur? chrum.
An non illis lapidibus horum corpora miserabiliora sunt? Non enim lapides sũt cadauera tegentes, sed corpora lapidibus magnis insensata mortuas animas tegentia. Præterea nemo errabit sepulchra ipsos nominans sicut & dominus noster Iudęos appellauit, & subiunxit dicens. Intrinsecus autem rapina atq; auaritia pleni sunt. Vultis iam tandem probemus, quo lapidibus capita sua feriunt? Dic quæso vñ incipiendum putas? Nõ a futuris, pñtia ergo dicantur. Quibus igitur lapidibus grauiores curæ non sunt, quæ non capita feriunt, sed aĩam corrodũt? Nã dũ timẽt, ne iure ex domo exeant sua, quæ iniuria sunt intrusa, multis uariisq; turbationib. uexantur, tremunt, irascunt, ingemiscunt, irritãtur, modò in suos, modò in alienos: ita nunc mœstitia, nũc met', mõ ira ipsos ĩuadit, & ceù à præcipitio in pcipitiũ transeuntes semp uexãtur: ac dum quotidie acquisitioni stu-
L dent, nullã aut minimã ex quæsitis capiũt uoluptatẽ. Nã trepidant, ne quæ rapina collegerunt, diffluant: cumq; toto aĩo ad colligẽdũ incũbant, quiescere nullo mõ pñt: sed quemadmodũ, qui continua fieri uexatur, ẽt si mille fontes imbiberit, tñ quia sitiari bibendo non potest, paruam inde percipit uoluptatem: sic isti non modò nõ quiescunt adipiscendo, uerumetiam quoniam nullus huius cupiditatis terminus est, uehementius cruciantur. Talia. n. præsentia sunt, in futuro verò die (dicendum à nobis est, ẽt si minus attenditis) ubiq; in euãgelio hmõi homines pœnas habituros uidemus. Nam quando dicitur: Esuriui, &
Su.25.c nihil mihi ad comedendum dedistis: sitiui, & nihil mihi ad bibendum præbuistis, auari homines his uerbis puniũtur: ad eos

Ibid.d enim, qui malè locupletati sunt, dicet. Ité
Su.18 c in ignem æternũ præparatum diabolo Et
nequam ille seruus, qui conseruis substã-
Ib.25.c tiam domini nõ distribuebat auaritia pe-
Ibib.a riit: Et qui talentum suffodit: & quinque
virgines: & vbicũque secundum leges aua
ri puniuntur. Et modo quidem audiunt,
hiatum esse inter nos, & vos: modò verò,
Ite in ignem æternum: modò in duas par-
tes decisi, vbi fletus, & stridor dentium Ita
M. vndique compulsi, ac nullo in loco quie-
scentes in gehennã soli detrudũtur Quid
igitur fides tibi ad salutem prodest, si vbi
est stridor dentium, vbi exteriores tenebræ,
vbi præparatus diabolo ignis, eo detrude-
ris: & in hac vita periculosis insidiis, acerri-
mis maledictis calumniisq; subiectus, cu-
ris conficiaris, & ab ipsis, qui tibi adulari
videntur, odio non paruo habearis? Sicut
enim probos non boni solum, verumetiã
mali admirantur: pariter certe malignos
nõ solum probi, verumetiã improbi odio
persequuntur. Quæ res adeò vera est, vt aua
ros ipsos interrogare non dubitem. Sic al-
ter alteri tædio esse studet, & quasi maxi-
mè officeret inimicus putatur, atque seip-
sos conuiciantur: & vituperari nimiũ pu-
tant, si quisquã auaros eos appellauerit, &
hoc opprobrium eis obiecerit: opprobriũ
quippe extremum, & summæ malignitatis
argumentum. Nam si pecuniarum cupidi-
tate vincaris, quando inanis furorem glo-
riæ, qñ iram, qũo concupiscentiam carnis
superabis. Hæc. n. multo esse difficiliora,
inde tibi persuadebis, quod multi comple
xionem corporis ad iram, & cupidinem
nonnihil conferre arbitrantur: & accessus
complexionum ad seipsos opponere me-
dici consueuerunt, & calidioris quidem, &
humidioris corporis procliuiorem esse
A aiunt ad Venerem, siccioris verò impetuo
sum atque iracundũ: sed de auaritia nullus
vnquam ab eis aliquid tale audiuit Quare
a desidia solũmodo, & animi stupore pe-
stifera hæc oritur ægritudo. Quapp rogo
atque obsecro, studio iugi atque stiligẽtia
hoc corrigamus, cæterasq; passiones, quæ
pro diuersitate nascuntur ętatis, pro uiri-
bus trãsponamus. Si vero in vnaquaq; uitæ
nostræ particula hoc malum nauigãtes, vti-
lissimos uirtutis labores præteruehimur,
ubiq; naufragiis uexati, ac ad portũ tandẽ
spiritaliũ currẽtes merciũ deducti, ultima
profectò luemus supplicia. Pelagus em est
latè longèq; protensum hæc uita & quem-
admodum in mari uniuerso sinus diuersi,
aliis atq; aliis tempestatibus commouent
præcipuè: uelut Ægeũ uentis exasperatur,
Tironus pp angustias, & Carybdis: quæ Li-
byen uersus pp stagna Syrtis, & breuia Por
tus, magnitudine fluctũ atq; impetu: His-
panicus Oceanus, quia inuius caretia por
tuũ, & locorũ ignoratia intricatus, diffici-
lis nauigantibus est: similiter aliis de cau
sis. sic & in uita nostra fieri uidemus. Nam
primum in ea pelagus, statim uidere licet
puerũ ætatis conditione quę multis ac ma
gnis procellis exagitatur: tum quia mens
imbecilla est, tũ qa nulla firmitate adhuc B
roboratur, sed huc atq; illuc flectitur. Qua
pp pædagogos illi, & magistros præficim⁹,
ut defectus naturæ diligentia suppleat, ue-
luti & in nauigando gubernatoris artifi-
cio maris asperitas superatur. Adolescen-
tium fluctus pueritiæ succedunt, q̃ ue he-
mentioribus sicut Ægeum pelagus exagi
tantur concupiscentiæ uentis: quę quidem
ætas quantò magis correctione indiget, tã-
tò minus instruitur, non solum quia ma-
gnis turbationum fluctibus cæditur, uerũ
etiam, quia peccantes non redarguuntur:
cum & magister & pædagogus subtrahan-
tur magnitudine tempestatis: cum maiore
turbine venti spirent & gubernator fit im-
becillior nemoque alius tutor assit, atque
defensor. Virilis tertium locum ætas occu-
pauit, quam rerum omnium dispensatio
maximè urget, qñ uxor, nuptiæ, procrea-
tio prolis, familię gubernatio, & in men-
tem plurimæ curæ innumeræq; ueniunt,
quando auaritia, & inuidia maximè uiger.
Si igitur unamquanq; partem ætatis cum
naufragiis præteruehimur, quomodo hãc C
uitam transibimus? Quomodo æterna fu-
giemus supplicia? Nam si nihil synceri at-
que integri in prima ætate didicerimus.
si iuuenes modestè non uixerimus, nec
auaritiam uiri superauerimus, quasi in sen
tinam quandam ætatis, in senectutem sci-
licet deuecti, uicta iam tempestatibus ani-
mæ nauicula, cum fluctibus fatiscant cõ-
pagines, deferemur in illum portum, non
spiritales merces, sed multum ac sordidũ
lutum deportantes: unde diabolo quidem
risum incitabimus, nobis uero ipsis perpe-
tuam mœstitiam comparabimus, intole-

rabilli

tabili ac æterno cruciatu vexati. Quod ne accidat, vndiq; colligamus nos, & aduersus omnes passiones pugnantes, cupiditatem pecuniæ penitus proiiciamus, vt & hic tranquille viuamus, & futuram beatitudinẽ adipiscamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui honor, &c.

Homilia lxxxiii ex cap. xxvi.

COenantibus aũt eis, accepit Iesus panẽ & benedixit atq; fregit, & dedit discipulis suis, &c.] O cæcitate proditoris, qui cũ ineffabilib⁹ mysteriis cõmunicasset, idẽ permansit, & diuina mensa susceptus, in
Lu. 22. a melius commutari noluit: quod Lucas significauit, dicens, quia post hoc satanas introiuit in eum: non quia dominicum corpus despiceret, sed quia proditoris stoliditatem irridebat: maius enim peccatum vtraque ratione fiebat, quia tali animo mysteriis susceptis, nec timore nec beneficio,
D nec honore melior factus est, Christus autem omnia quanuis sciret vetare tamen cum noluit: vt tu discas nihil ab eo prætermitti, quod ad emẽdationem pertineat. Præterea tam in superioribus, quàm in sequentibus crebrò eum reuocat, & verbis, & operibus, timore, colendo, minando, honorando retinere studebat, sed nihil horum illi mederi potuit. Quare illo non prætermisso, his mysteriis in memoriam cædis suæ rursum discipulos reuocat, & inter cœnandum de cruce disputat, crebritate prædictionis dolorem mitigans discipulorum. Quid enim passi non fuissent, si eos ita non confirmasset, qui etiam his omnibus præmoniti conturbati sunt? Et comedentibus (inquit) eis, accepit panem, & fregit. Quam ob rem passionis tempore hoc mysterium tradidit? Vt vndique discamus ipsum veterem etiam legem sanxisse, & omnia quæ in illa sunt propter nouam hæc adumbrata fuisse. Hæc igitur de causa veritatem figuræ adiunxit. Vespera verò illa adimplendi temporum signũ erat, & quia iam ad consummationem ipsam res peruenerunt. Gratias porrò egit,
E vt nos instrueret quomodo mysteriũ hoc facere debeamus, & simul, vt ostenderet sponte se ad passionem proficisci. Præterea vt nos doceret omnia, quæ patimur, cum actione gratiarum esse ferẽda, ac bonam nobis spem inde immitteret, atque foueret. Nam si figura a seruitute liberauit, multò magis veritas terrarum orbem vindicabit. Ad hæc, vt significaret, quod ad beneficium naturæ humanæ traderetur, ideo nec ante hoc mysterium tradidit, sed quando cessare iam legem oportebat. Præcipuam autem solemnitatem eorum dissoluit, ac ad aliam eos mensem horroris plenam cõuocans dicit. [Accipite, & comedite, hoc est corpus meũ, qđ pro multis frangetur in remissionẽ peccatorũ.] Quomodo turbati non fuerunt cum hoc audissent? Quia multa iam, & magna de hoc antea disseruit. Quapropter nec illud quod iam crebrò perceperant, confirmauit: sed passionis causam peccatorũ esse remissionem exposuit, & noui testamenti sanguinem vocauit, hoc est, Pollicitationis, & promissionis legis nouæ. Hæc enim rursus pollicitus est, & testamentum nouum F
hoc ipsum confirmat: & quemadmodum verus pecudes, & vitulos habebat, eodem modo nouum dominicum possidet sanguinem. Moriturum se hinc etiam ostendens, reducatur quod similiter per sanguinem reuocabitur, atque fiebat. Causam deinde rursus mortis suæ subiecit, dicens. Qui pro multis effundetur, &c. Deinde ait. [Hoc facite in meam commemorationem.] Vides qũo ab Iudaicis abducit, & auocat moribus? Nã sicut illud in rememorationem miraculorum, quæ in Aegypto patres vestri viderunt faciebatis, sic & hoc in meam facite commemorationem. Sanguis ille ad primogenitorum salutem fuit effusus, hic in remissionem totius orbis peccatorum. [Hic enim est sanguis meus, inquit, qui effundetur in remissionẽ peccatorum. Quod dicebat, vt ostenderet passionẽ & crucem mysterium esse, & discipulos hinc consolaretur. Et quemadmodum Mo De 16. a
ses, hoc æternum vobis erit memoriale dicebat: sic & ipse, in meam, ait, commemorationem, donec veniam. Hac de causa desiderio desideraui hoc pascha uobiscum comedere, quo uos spiritales faciam. Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent: quid igitur sanguinem bibimus, & carnem comedimus, ac ideo perturbarentur. Nam & quando prius de his verba fecit, multi solummodo propter verba scandalum passi sunt. Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc fecit, ut tranquillo animo ad communi-

cationem mysteriorum induceret. Quid
G porro vetus quoque hoc facere potuit, inquies? Minimè: ideo n. hoc facite, dixit, vt ab illo abduceret. Præterea si remissionem hoc peccatorum facit, sicuti certè facit, superuacaneum illud omnino est. Sed sicut in veteri, eodem hic modo in beneficio reliquit, memoriam mysteriorum colligendo, & hinc hæreticorum ora frænando. Nã quando dicunt, vnde patet immolatum Christum fuisse, & alia multa mysteria: hęc enim adherentes ora ipsorum cõsuimus. Si enim mortuus Iesus non est, cuius symbolum ac signum hoc sacrificium est? Vides quantum ei studium fuerit, vt semper memoria teneamus pro nobis ipsum mortuũ fuisse. Nam qm̃ Marco, Valentinus, Manichæus, eorumque sequaces negaturi erant hanc dispensationem, in memoriam passionis per hoc semper ita reducit mysteriũ, vt nemo non insanus seduci possit. Ita per sacratissimam istam mensam & saluat, & docet: hoc enim caput bonorum omnium est. Quare hoc Paulus voluit ac repetit, sed tradito iã mysterio. [Non bibam, ait de hoc genimine vitis, vsque in diem illam, cum illud bibã̄aouũ vobiscũ in regno
H patris mei.] Nã qm̃ de passione ac cruce locutus, & resurrectionis iam meminit, regnũ pris eam appellans, sed quam ob rem post resurrectionem comedit ac bibit, ne phãtasma quoddam resurrectio à rudioribus putaretur, qui certum resurrectionis argumentum id esse dicunt, vnde Apostoli quo
Act. 10.f que ad manifestandam resurrectionem dicebãt, Qui comedimus cũ eo, ac bibimus, vt igitur signanter exprimeret, quia videbunt eum posteaquam clare resurget, & quia cum eis rursus ita futurus est, vt & rebus, & visu resurrectioni possint testimonium præbere, quousq; istud bibam vobiscum, inquit, nouum. Testes enim vos eritis, quia videbitis me postquam resurrexero. Nouũ autem, hoc est, nouo modo quodam, immo inaudito atque mirabili: non enim passibile corpus habens, sed immortale atque incorruptibile, alimentoque nõ indigẽs surrexit. Quate, cũ opus non erat, post resurrectionem comedit, & bibit, cũ eius corpus istis nullo modo amplius indigeat, sed vt certiori argumẽto resurrectionem firmaret. Sed cuius rei gratia nõ aquã sed vinum post resurrectionem bibit? Pernicio
I sam quandã hæresim radicitus euellere voluit, eorum qui aqua mysteriis vtuntur, ita vt ostenderet, quia & qm̃ hoc mysterium tradidit, vinum tradidit, & iam post resurrectionem in nuda mysterii mensa vino vsus est. Ex genimine autẽ, ait, vitis, quæ certè vinũ non aquã producit. [Et hymno dicto exiuerũt in montem oliuarũ.] Audiant oẽs qui quasi porci cũ iam comederint, euersa calcibus mensa temulẽti cõsurgunt, eum agere gratias debeãt, & in hymnũ a mẽsa deuenire. Audiatis etiã quicunque vltimam mysterii orationem non expectatis, quæ illius symbolum est. Gratias enim egit antequam discipulis dederat, vt etiam nos ab actione gratiarum incipiamus. Gratias egit posteaquam dedit, & hymnum cecinit, vt nos quoque similiter faciamus. Quare autem ad montem proficiscitur, ad locum etiam Iudæ notissimum? Ne celare se videretur, prodire voluit, quò cum peruenisset, omnes vos, inquit, scandalizabimini in me: & pphetiã subiecit. [Scriptum est enim Percutiam pastorem, & dispergẽtur oues gregis.] His vtitur, tum vt re ipsis persuadeat attendendum semper scripturis esse, tum vt significaret Dei se voluntate crucifigi, ac vndiq; non esse alienum a veteribus se demõstraret nec aduersarium Deo, quem vetus sequitur testamentum. Et quia omnes pro-
K phetæ à priscis temporibus dispensationẽ hanc futuram prædicarunt, quare meliorẽ spem expectandam esse hortatur. Illud ẽt per hanc prophetiam docet, quales videlicet, ante crucem, quales post mortem discipuli fuerunt. Nam qui nec stare quidẽ cũ proderetur potuerunt, robusti postea, & adamante validiores fuerunt. Hic autem metus, & fuga discipulorum, mortis eius argumentum est. Nam si tot tantisque factis, ac dictis impudenter nonnulli asserunt non fuisse ipsum crucifixum, quid dicere non auderent, si nihil horum accidisset? Hac de causa non ipsa passione solũ, verumetiam & mysteriis, & discipulorum dispersione verè se mortuum fuisse declarat, Marcionis morbum his omnibus euertẽs: ideo etiam ipsum Apostolorum verticem negare permisit. Si n. vinctus, crucifixusque non est, vnde & Petrus & cæteri tã to pauore pulsi fugerunt? Non tamen dimisit eos in mœstitia. Sed quid? [Postquam autem

Zac. 13. c

tem resurrexero, præcedam vos in Galilęa, &c]Non.n statim apparuit, neque in longam quandam abiit regionem, sed in eadē regione, & eisdem penè locis apparet vbi crucifixus est. Vt etiam hinc credi faciat, quia ille ipse resurrexerit, qui crucifixus
L fuit: ita mœrorem eorum consolatus est. Id circo autem in Galilæa dixit, vt a timore Iudæorū liberati, facilius verbis suis, & attenderent, & arderent: hac n. de causa ibi apparuit [Tunc respondens Petrus dixit. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.]Quid ais Petre, propheta dixit, quia oues dispergētur, & Christus dictum confirmauit, & tu negas? Non satis tibi est, quia cum pridem iam dixeSup. 12. d ris: Propitius tibi esto, in crepatus fuisti? Idcirco igitur permisit, vt caderet vt in omnibus disceret Christo parere, verioraque dicta istius crederet, quam sua sibi conscientia testaretur. Sed & cæteri non parū a negatione Petri fructus acquisierunt, humana infirmitate, & Dei veritate percepta. Cū .n. ipse aliquid prædixerit, nullus se sapientiorem putare, nec ī alios insurgere debet. Gloria.n. tua, inquit, in te, nō ī alio est: cūq; dicendum esset, opem nobis feras ne scandalizemur, è cōtrario nimium sibi arrogās, inquit: Et si oēs scandalizati fuerint in te,
M tñ ego non scandalizabor: quanuis oēs id patiantur: ego tñ solus, non patiar. Ita hæc res sensim eum ad tetrum, & insoleus crimen deuehebat, quem reprimere Christus voles, quoniam, nec prophetæ, nec sibi obtemperauit, negationem fieri permisit: idcirco n. testantem quoq; prophetam adduxit, ne quid repugnare auderet. Quare Petrus cum verbis non crederet, a rebus ipsis eruditur. Vt autē credas hac de causa per-
Luc. 22 missione diuina Petrum negasse Christum audias. Ego inquit, deprecatus sum pro te, vt non deficiat fides tua. Hoc.n. vt vehemē tius eum tangeret, dicebat, significans eius casum multò peiorē esse aliorum casu discipulorum, ac ideo maiori etiam patrocinio indigere. Duplex enim crimen erat, tum quia repugnauit, ac restitit, tum quia cæteris seipsum præposuit, immò verò etiam tertium non paruum crimen eum cō misisse dixerim, quia sibi totum imposuit,
Ibidem. His igitur mederi omnibus volens, cadere illū permisit, ac ideo cæteris prætermissis ad sum orationem direxit, dicens. Simon ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, id est, tentaret, perturbaret, vexaret, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Curnam si oēs expetiit, pro oībus deprecatus nō est? Patet hinc quod paulò antè dicebam, quia vehementius eū tangens, & ostendens multò peiorem eius quam aliorum lapsum esse, ad eum conuer
A tit orationem. Cur autem non dixit, Ego non dimisi: sed, ego deprecatus sum: Humilius iam loquitur ad passionem iturus, vt humanitatem suam demonstret. Nam qui super confessionem eius ecclesiam ita fun Sup. 16. dauit, atque muniuit, vt nullum periculū; Ioā. 21. neque mors ipsa posset eum superare, qui claues regni cœlorū ei concessit, & totam potestatē ei commisit, nec vnquam pro illis oībus oratione indiguerit: quantò minus hac in re indiguisset? Maxima quippè authoritate illa dicta, ædificabo super te ecclesiam meam: &, dabo tibi claues regni cęlorū. Quō igitur, orare ei opus fuit, vt vni hominis commotum animum stabiliret? Quare igitur ita dixit? Propter causam profectò, quam iam exposuimus, & propter infirmitatem discipulorum, qui nondum decentem omninò de ipso existimationem habebant. Quomodo igitur negauit? Non dixit quippe non negabis: sed, vt non deficiat fides tua. Cura n ipsius, atq; fauore factum est, ne omnino Petri fides euanesceret: ingens enim pauor eum inuaserat, & ingens ideo, quoniam diuina protectione valde fuit denudatus, quod porrò factum est propter arrogantiam, & cōtradicendi pertinacem duritiam. Ita quoniā, B & Christo, & prophetæ apertissimè repugnauit, in eum terrorem deuenire permisit, vt radicitus ab eo illæ passiones euellerentur: adeò enim pertinax fuit, vt cum Christus ei dixerit: [Amen dico tibi qm̄ hac nocte, antequam cantet gallus, ter me negabis:] Non dubitauerit respondere. Si oportuerit me mori tecum non te negabo. Lucas vero ad hoc addit: quia quanto magis Luc. 22. Christus casurum Petrum significabat, c tantò magis affirmabat id se nūquam passurum. Quid hoc est o Petre? Quādo vnus ex vobis me tradet, Christus dicebat: tunc ne esses ille timebas, & nullius rei conscius cogebas vnum de discipulis interrogare ipsum: nunc verò liquidissimè ipso clamante, quia omnes vos in scandalum incidetis,

contradi-

cõtradicere audes? Neq; id semel solum facis, sed bis, & sæpius, vt Lucas asserit vnde id tibi accidit? Ex multo certè amore, & multa uolũtate. Nã qm̃ a solicitudine illa, quã de proditione frustraneam cognouit, nimium sibi ipsi confisus hæc dicebat, & in alios insurgebat dicẽs: & si omnes in te scãdalizati fuerint, ego tamen nunquã scandalizabor. Puto autem ambitione quoque
C aliqua, & iactãtia in ea verba Petrũ lapsum fuisse. Nam & in ipsa cœna quisnam inter eos maior esset ambigebãt, adeo inanis gloriæ passio animos adhuc eorum turbabat: Christus autem ab his passionibus eum liberare uolẽs, nõ impellebat ad negationẽ, absit hoc cm̃, sed fauorem suum ab eo sub traxit, & humanam redarguit naturã. Perspice autẽ, qũo post resurrectionẽ hinc eruditus submissius loquitur: cum enim dixerat, dñe, hic autem quid, coargutus nihil
Ioã. 21. g apponere ausus tacuit: cumq; audiuerit, nõ est vestrum nosse tempora, aut momenta,
Act. 1. a nõ repugnauit. Deinde in cœnaculo, & sindone cum uocem audiuerit, quæ Deus mũ dauit, tu noli cõmunia dicere, quãuis nec quid diceretur, quidẽ statim intellexerit, quieuit tamen in illo omnino vsus consensione: hæc omnia casus ille perfecit. Nã antea totum sibi attribuebat, dicens. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego tamẽ nũquam scandalizabor. Et, si opportuerit me mori tecum, non te negabo. Cum dicere de buisset, si patrocinio tuo iuuabis. E contra
Act. 3. b verò postea dicit. Quid nobis attenditis quasi propria virtute, vel potestate ipsum ambulare fecerimus? Magnum profectò dogma hinc discimus, quia videlicet nullo modo hominis uoluntas sufficit, nisi au
D xilio superiori roboretur. Et quia nihil lucrari poterimus superiori patrocinio, si uo
Exo. 11. b luntas nostra repugnat: quorum alterum Petrus, alterum Iudas confirmat: hic enim etsi præsidium Christi largum habuerit, tamen qm̃ noluit attendere, nullam inde vtilitatem cõsecutus est: ille verò, etsi bene animatus fuerat, diuino tamen subtracto auxi
Luc. 17. f lio, stare non potuit. Quas ob res vehementer rogo, atque obsecro, ne velitis cũcta ita Deo attribu re, ut oscitandum dormiẽdũque uobis putetis: nec rursus si vigilatis, laboribus rem vestris aliquam effici arbitremini. Nam, nec desides, atque resupinos iacere nos Deus vult, ac ideo nonnihil a nobis petit: nec arrogantia corrumpi, ac ideo totum nobis, non commisit: ita ex utraque parte incommodo remoto, quod nobis utile, ac necessarium, idem operatur: quibus rationibus uerticem quoque apostolorum labi permisit, humiliorem ipsum faciendo, & ad maiorem profectò charitatem inducendo. Credamus itaque ubique Deo, nec repugnemus ei, etiam si sensui, & cogitationi nostræ absurdum esse videatur, quod dicit: superet, & sensum, & rationem nostram (quæso) ipsius authoritas: quod in omnibus, & præcipuè in mysterijs faciamus, non illa, quæ ante nos iacent solummodo aspicientes, sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus, sensus verò no E ster deceptu facillimus est, illa falsa esse non possunt, hic sæpius, atque sæpius fallitur, quoniam ergo ille dixit, Hoc est cor Mar. 14
pus meum: nulla teneamur ambiguitate, c
sed credamus, & oculis intellectus id per- & Lucæ
spiciamus. Nihil enim sensibile traditum 22. b
nobis a Christo, sed rebus sensibilibus: omnia verò, quæ tradidit, insensibilia sunt. Sic & in baptismo per aquam, quæ res sensibilis est, donum illud conceditur: quod autem in ea conficitur, regeneratio scilicet, ac renouatio, intelligibile quidem est. Nam si tu incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tradidisset tibi: quoniam uerò corpori coniuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur. O quot modò dicunt, uellem formam, & speciem eius, uellem uestimenta ipsa, uellem calceamenta uidere. Ipsum igitur uides, ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta eius desideras uidere, ipse verò seipsum tibi tradit, non ut uideas solum, uerumetiam, ut tangas, &
in te habeas. Nemo igitur nauseans ac- Exo. 12.
cedat. Nam si Iudæi stantes calceati, & F
baculos in manibus habentes cum festinatione comedebant, quanto magis nobis uigilandum est? Nam illi ab Aegypto in Palæstinam erant profecturi, ac ideo uiatoris habitum habebant: tu de terra in cœlum ascensurus es. Vigilandum igitur est, non enim paruum supplicium indigne communicantes expectat. Cogita quanta indignatione aduersus proditorem, aduersus eos qui crucifixerunt ipsum moueatis: & caue ne tu quoque corporis,

poris, & sanguinis Christi reus efficiaris. Illi acerbissimè trucidarũt, tu post tot tantaque beneficia sordida susceipis omnia? Non enim sufficit ipsi hominem fieri, flagellis interim cædi: sed nos secum ī vnam (vt ita dicam) massam reducit, neq; id fide solum, sed re ipsa nos corpus suum efficit. Qua igitur re mundiorem esse non oportet eum, qui hoc sacrificio participaturus est, quos radios solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc coronam pertractat, os quod igne impletur spiritali, lingua quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Veniat in mentem tibi quo sis honore honoratus, qua mensa fruaris. Ea namque re nos alimur, quam angeli uidentes tremunt, nec absq; pauore propter fulgorem, qui inde resilit, aspicere possunt, & nos in vnam cum illo massam reducimur,
G Christi corpus vnum, & caro vna. Quis lo
Ps. 135. quetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quis pastor vnquã membris suis oues suas nutriuit? Multæ matres post partum aliis nutricibus infantes dederunt, quod ipse facere noluit, sed proprio corpore nos alit, & sibi coniungit atq; cõglutinat. Consideremus autem, inquies, licet apertè ad omnes pertineat. Nam si ad naturam nostram descendit, patet quoniã ad omnes: q; si ad oẽs, & ad vnumquenq; profectò. Sed quomodo non omnes inde lucrum consecuti sunt, inquies? Id certè non illius causa, qui maximè hoc optat, accidit: sed eorum culpa, qui eum suscipere nolunt. Singulis enim fidelibus per hoc mysterium se coniungit: & quos peperit, non alii nutriendos tradit, sed ipse studiosissime alit, hac etiam re tibi persuades carnem illam tuam assumpsisse: tanta igitur charitate, atq; honore affecti non torpeamus. Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt, qua præsione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoq; ad hanc mensam, & ad huius calicis spiritalem accedamus papillam: immo vero maiore desiderio quasi lactentes pueri, gratiam spiritus sugamus:
H vnus sit nobis dolor, vna mœstitia, si hoc alimento spiritali priuamur. Non sunt humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in illa cœna confecit: ipse nunc quoque operatur, ipse perficit, ministrorum nos ordinem tenemus: qui verò hæc sanctificat, & transmutat, ipse est, loco animo accedat. Cum discipulis, inquit, meis facio pascha: hæc enim illa, non alia mensa est, hæc nulla re minor quàm illa est. Non enim illã Christus, hanc homo quispiam facit: sed vtranque ipse. Hoc est illud cœnaculum vbi tũc Christus cum discipulis erat, hinc ad montem Oliuarum exiuit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus, ibi eñ mons Oliuarũ est. Oliuæ quippe in domo Dei plantatæ, multitudo pauperũ est: hinc stillat illud guttatim oleum, quo nobis tũc Sup. 25.
opus omnino erit: hoc est, quod quinque a
illæ virgines habebant: hoc est, quo alteræ carentes perierunt: hoc nobiscum habentes progrediamur, & cum fulgentissimis lampadibus ad sponsum proficiscamur. Adeat nullus crudelis, nullus īmisericors, nullus impurus quouis modo: hæc tã ad I
vos, qui communicatis, quàm ad vos, qui ministratis dicta esse volo. Oportet enim etiã eadẽ ad vos dicere, vt magno studio, & diligenti cura dona hæc distribuatis. Nõ parua vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate teneri scientes, ei huius mensæ participationem permittatis. Sanguis enim eius ex manibus requiritur vestris. Si dux igitur quispiam, si cõsul ipse, si qui diademate ornatur, indignè adeat: cohibe, ac coerce, maiorem tu illo habes potestatem. Ita si limpidissimus aquæ fons, vt intactum gregi seruares tibi commissus esset, cum petulcos sues, ac sordidissimos venire aspiceres, non patereris in fluenta illos insilire, nec fontem ab his perturbari, nunc verò cum non aquæ, sed sanguinis, & spiritus sacratissimus fons commissus tibi sit, si peccatis inquinatissimos videbis accedere homines, non indignaberis, neque contristeris? Et quam veniam huius contemptus consequeris? Idcirco vos Deꝰ tanto voluit honore decorare, vt hæc diligentissimè discernatis. Hæc est dignitas vestra, hæc stabilitas, hæc corona, non quia tunicam induti candidissimam per ecclesiam ambularis. Sed vnde, inquies, ego illum, atque illum qualis cognoscere possum? Non de ignotis, sed de notis hæc disputo. Dico horribile quoddam, atque tremendum: non est ita malum dæmoniacos intus esse, sicut istos, qui peccaK
torum sordibus polluuntur. Illud eñ pes- Heb. 10
simum est, sicut Paulus ait, Christum con- f
culcare,

culcare, & testamenti sanguinem ducere cõem, & spiritus grãm contemnere. Multò igitur dæmoniaco peior est, qui peccati sibi conscius accedit: illi.n. quoniam dæmone vexantur, non puniuntur: qui verò indignè adeunt, æternis tradentur tormentis. Omnes igitur simpliciter pellamus, quos indignè accedere videmus. Nullus cõmunicet, nisi ex discipulis sit, nullus impuro animo, sicut Iudas panem assumat, ne similia patiatur. Corpus Christi etiam hęc multitudo est: quare cauẽdum tibi est, qui hæc mysteria ministras, ne dominum irrites,
1.Co.11 corpus hoc non purgando, ne acutũ gladium pro cibo præbeat. Sed si quidem aliquis ignoratione mensam adierit, nullo timore territus abiice: Deum, non hominem timeas: si hominem times, ab eo ipso quem times, derideberis: sin verò Deũ, hominibus quoque venerabilis eris. Quòd si ipse pellere non audes, mihi dicas, nõ permittam ista fieri: animam prius tradã meã quàm dominicum alicui corpus indignè, sanguinemq; meũ effundi potius patiar,
L quam sacratissimum illum sanguinẽ præterquam digno concedam: q̃ siquis venerit cum sordibus ignoranter, nulla vestra culpa est. Nam hæc mihi de notis, ac manifestis disputata sunt, quibus emendatis, cito nobis Deus ẽt ignotos manifestabit: sin verò notos admittemus, qua de causa ignotos nobis manifestabit? Hęc mihi dicta sunt, non, vt coerceamus solum, sed vt corrigamus, & reducamus, & curam oĩum habeamus: sic enim, & Deum nobis propitiũ faciemus, & eos multiplicabimus, qui dignè cõicare possint, vt tam vestri studii, ac diligentiæ, quàm piæ in alios curæ magna præmia consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxxiiij. ex cap. xxvj.

TVnc venit cum eis Iesus in villã quæ dr̃ Gethsemani, & dicit discipulis suis. Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. Et
Mar. 14 d assumpto Petro, & duobus filiis Zebedęi, cœpit contristari, & mœstus esse: & dixit
& Lucæ 22.d eis. Tristis est anima mea vsque ad mortẽ, sustinete hic, & vigilate mecum &c] Q̃m
M ipsi valde inhærebant, nec ab eo libenter separabantur, idcirco considere ibi iubet, donec abiens oraret. Consueuerat nanque seorsum orare: quod faciebat, vt nos erudiret, quietem, ac tranquillitatem in orationibus diligenter appetere. Tres autem secum accepit, & dicit eis. Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Quam ob rem alios non secum accepit? Ne laberentur, & raderent: illos autem solos elegit, qui gloriam eius in monte viderunt, quos tamen ẽt dimisit, & paululum progressus orauit, dicẽs. [Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad eos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro. Ita nõ potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate igitur, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro aũt infirmæ] Non frustra, neq; ociosè ad Petrum maxime dirigit orationem, quanquam, & alii similiter dormirent: sed tangere ipsum acrius ẽt hinc voluir, ea de causa, quam iã ante explicauimus. Verum q̃m, & cæteri pariter di Mar. 14 d
xerunt: cum.n. Petrus dixisset, Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo: similiter, inquit, oẽs discipuli dixerunt, idcirco infirmitatem eorum redarguẽs, omnes alloquitur. Nã qui mori cum eo volebant, nec q̃i contristabatur quidem, contristari negligentes potuerunt, sed victi a somno, ceciderunt. Ipse verò intentius orat, adeò, vt vel sudores vberius defluxerint. Ea rur- A
sus de causa, ne hypocrisis res ista videatur, neve possint hæretici dicere, quia solicitudinẽ, & tristitiam istã simulauerit, idcirco, & sudores quasi guttæ sanguinis defluxerunt, & angelus confortans eum, & multa signa timoris apparuerũt. Nã nequis ficta hæc audeat verba dicere, hac de causa orat. Eo igitur, quod dixit, transeat si possibile est, humanitatem suam ostendit: eo verò, quod non vt ego volo, sed vt tu, sublimem admirabilis philosophiæ virtutem tradidit: cum exemplo nos doceat, etiam natura horrore perculsis, non esse mœrentis faciem solummodo, videre quoq; addidit: nec verba rursum amentibus sufficiunt, rem magis quærentibus: & rem ergo mœrentis adhibuit, vt vel qui valde contentiosi, & pertinaces sunt, credere possint vere hominem factum, vereque mortuum fuisse. Si enim cum, & vultus, & verba, & res mœrorem significauerunt, discernitur tamen a nonnullis passio: quidnam dicerent, si ista non essent? Vides quot, quan-

quantisq; dispensationibus ueritatem ostẽ
dit,cum his quæ loquitur,tum his q̃ patit?
Venit deinde,ac dicit Petro. Sic non potui
sti mecum vna hora vigilare? Omnes dor-
B miebant,& Petrum coarguit,occultius eũ
de his reprehendens, quę in superioribus
fuerat locutus,ac ideò, Mecum non ocio-
sè adiecit:sed quasi diceret,Vigilare mecũ
non potuisti, & mecum mori poteris? Id
etiam insinuat,quod sequitur. Vigilate, &
orate,ne intretis in tẽtationem. Vides qũo
ipsos rursus ab arrogantia remouet, ac tri-
stis mentis, & humiles esse hortatur, Deo
totum attribuentes? & modo ad Petrũ, mõ
communiter ad omnes verba dirigit. Et il
Luc. 22 li quidem dicit: Simon, Satanas petiit te
cribrare, ego vero deprecatus sum pro te?
communiter autem omnibus, orate, non
intrate in tentationem. Ita vbiq; arrogan-
tiã,atque pertinaciam amputat, & magis
soliciros facit: & ne acrior, videatur, uni-
uersa mitigando dicit. Spiritus quidem
promptus est caro,autem infirma. Etsi.n.
mortem contemnete volueris, inquit, non
poteris tũ,nisi Deus tibi manum porrexe-
rit, cum carnals abhorreat sensus. [Rursus
autẽ abiens orauit,dicens. Pater,si non põt
istud transire à me,fiat uoluntas tua.]Hic
ostendit uoluntatem sed Dei omnino cõti
nere,& vbiq; uoluntatem Dei quærendã,&
eligendam est.[Rediit autẽ, & inuenit eos
dormientes.]Nam præterquam quod nox
C erat,& intempesta,oculi ẽt eorum mœro-
re grauabantur.[Ipse autẽ profectus tertiò
idẽ orauit.] Cõfirmãs hoiem verè factum
fuisse:quod.n.secundo,& tertiò,fit in scri-
pturis,maximopere veritatem ostendit:ve-
luti & Ioseph ad Pharaonem dicebat.Secũ
Ge.41.d dò id ibi apparuit somnium veritatis gra-
tia,ita enim factum est, vt ita credas omni
no futurum: hac de causa etiam ipse non
semel sed bis, & ter ideo orãdo protulit,vt
dispensatio firmiter crederetur. Cur autẽ
iterum ad discipulos rediit? Vt eos redar-
gueret, quoniã adeo sopiti mœstitia erãt,
vt neq; præsentiam quidem eius sentirẽt:
nõ tamen redarguit,sed paululum recessit
magnam eorum esse infirmitatem signifi-
cans,qui nec increpati, quidem vigilare
potuerunt:non excitat autem, nec increpat,amplius,ne perterritos magis terreat:
sed recedens orauit,& rediens inquit.[Dor
mite iã,& requiescite.Quanuis enim vigi-
lare opus erat, significans tamen,quia nec
aspicere quidem mala valebant, sed fuge-
rent præ timore,ac fugarentur:& quia mi
nimè eorum egeret auxilio, & tradi omni
nò ipsum oporteret,dormite, inquit,& re-
quiescite.[Ecce appropinquauit hora,& fi
lius hominis tradet in manus peccatorũ.]
Ostẽdit rursus dispensationis hoc factum D
fuisse,& simul animos ipsorum erigit, eo
quod dixit, tradetur in manus peccatorũ,
significat enim proteruitatis illorum hoc
opus esse, non quia ipse peccato sit obnoxi⁹.[Surgite,eam⁹,ecce appropĩquat q̃ me
tradet.]Ira vndiq; ipsos erudit, nõ necessi-
tatis,nec infirmitatis,hãc rem fuisse,sed di
spẽsationis cuiusdã inæstimabilis:præscie-
bat.n.eos venturos,nec solũ non fugit, ve-
rumetiam eos incessit. [Adhuc.n ipso lo-
quente, ecce Iudas unus ex duodecim, &
cũ ipso turba cũ gladiis,& fustibus,missi à
principibus sacerdotũ,& senioribus popu-
li.] Hęc sunt sacerdotũ instrumẽta,cum
laternis,inquit, & lampadibus egrediũtur.
Iudam aũt iterum ex duodecim vnum di-
cere non veretur. [Qui aũt tradebat eum,
dedit eis signũ dicẽs. Quemcunq; osculatus fuero,ipse est, tenete eum.] Proh dolor
quantã aĩa prauitatem suscepit? Quibus
oculis tunc magistrũ aspexit? Quo porrò
osculatus ore est? O sceleratissimam mẽtẽ.
Quid cogitauit? Quid ausa est? Quod si-
gnũ proditionis dedit? Quemcunq; oscu-
labor,inquit. Confidebat enim in leuitate
magistri: quæ res maximè oĩum cõfunde-
re illũ,& omni priuare venia sufficit, quia
ita mitem,atq; mansuetum prodebat ma- E
gistrum.Sed curnã hoc signum datum est?
Quia sæpius circunuentus ab ipsis, pertrã-
siuit per medium ipsorum nesciẽtibus ip-
sis:quod & tunc factum fuisset,nisi ipse as-
sensisset. Et hac re volens eos erudire, etiã
tunc tenebris oculos eorum inuoluit. At
tunc interrogauit,dicens.Quem quæritis? Ioã.18.
& quanuis laternas,& lampades,& Iudam
ipsum secum haberent, non nouerunt ta-
men,sed responderunt.Iesum.Quibus ip-
se.Ego sum,quem quæritis.Et ad Iudam:
[Amice, inquit,ad quid venisti.] Postq̃ e- Luc.22.
nim vires patefecerat suas, tunc iam pmi- c
sit. Lucas autem ostendit in ipsa quoque
hora qua traditus est, Iudam corripuisse,
dicendo.Iuda, osculo filium hominis tra-
dis? ac si diceret, non te pudet in habitu

proditio-

proditionis venire? sed tamen qm̃, neq; sic eum prohibuit, & osculari dignatus est, & vltro se dedit. [tũc immiserunt in eum manus, & tenuerunt illum]Ipsa nocte in qua comederunt pascha, sanctam insaniam, tantoq; furore agitabantur. Nihil tñ oĩno potuissent, nisi ipse permisisset. Idcirco Iudas maxima non euitabit supplicia, quinimmo multo magis iure vexabitur, quia oĩpotentiæ, humilitatis, lenitatisq; dũi tot tantaq; F habens argumenta omnem feram belluã crudelitate superauit. Hæc igitur considerantes, auaritiam fugiamus. Auaritia enim tunc illi furorem immisit: auaritia omnes, qui ei seruiunt, crudeles efficit, atque atroces. Nam si propriam auarus salutem negligit, quid faciet de aliena? Præterea sic tetra & tyrannica hæc passio est, vt vehementissimam etiam corporis libidinem nonnunquam superet. Erubescendum igitur est, quia pecuniæ parsimonia à luxuria multi se aliquando reseruarunt: timore autem Christi modestè viuere, atque honestè noluerunt. Fugiamus ergo ipsam, fugiamus inquam nunquam enim cessabo id prædicans. Cur enim aurum homo accumulas? Cur seruitutem hanc maiorem, duriorem-que tibi constituis? Cur fœdiorem tibi carcerem paras? Cur maioribus te curis quotidie angis? Puta tuas omnes esse, quæ in metallis sunt auri venas, quæ in ærariis regum argenti pondera. Quippe si hæc omnia tua essent, diligenter seruares, neque vnquam vtereris. Nam si modo his, quæ habes non vteris, sed tanquam ab alienis magnopere abstines, multo diligentius si Eccle. 5 plura possideres, id certè faceres. Nempe G quanto plura possidet auarus, tanto parcior solet fieri. Sed certior sum, inquies, quia hæc mea sunt. Existimatione igitur, non vsu rerum possessione diuitiarum requiris. At inquies, venerabilior apud homines sum pecuniis abundans, & plerisque timendus: immo verò cunctis diuitibus, pauperibus, laborantibus, cæterisque huiusmodi hominibus facile contemnẽdus. Vis metui esse, atque terrori, abijce causas, quibus te illi capere possunt, qui huic rei multam dant operam. Non audis, quid trito prouerbio dicitur? Centum simul viros ,, vnum pauperem, atque nudum spoliare ,, non posse. Maxima enim paupertatis propugnatione defenditur, quem nullus rex, nullus imperator vincere possit: auaro autem vniuersi facilè possunt obesse, neq; homines solum, verumetiã tineæ, atq; vermes eum aggrediuntur. Cur dico tineas & vermes, cum ẽps solum nulla re addita, suijpsius natura maximè talibus officere possit? Quæ igitur diuitiarum est voluptas, tu explices oro. Ego enim dolores, & mœrores ipsarum video. Sed qui sunt, inquies, isti? Curæ, insidiæ, desidia, odium, timor, perpetua sitis, & mœstitia sempiterna. Nam quemadmodum, siquis amãs mulierem, amplexus vti nõ possit, extremo dolore cruciatur: sic diuites facultate quam habẽt, si auari sunt, nullo modo se satiare possunt: sed tale sibi H accidit, quale quidam vir sapiens de Eunuchis dicit. Cupiditas autem Eunuchi virginitatis adolescentulæ florem nititur eripere ,, Sicut igitur Eunuchus virginem amplexus ingemiscit, sic omnes qui diuitijs inhiant. Quis autem posset oĩa persequi, aut exponere, quomõ vniuersis fastidio est auarus, seruis, vicinis, rempublicam gerentibus, agricolis, atque inopibus iniuria læsis, vxori præcipuè, atque liberis, quos non vt liberos, sed quasi mancipia miserrimè solet educare? Sed mille doloris, molestiæ, iræ, ac denique deri sionis aduersus se argumenta præberet, si communiter omnibus exibilandus proponeretur. His igitur tædijs, his fastidijs, his doloribus auaritia subiacet: immo verò multo pluribus. Nemo enim hæc oratione aslequetur, quæ cum periculo indies experimur. Tu verò voluptates modo mihi expone, quæ inde oriantur. Videor, inquit, diues esse, & diuitem me omnes æstimant. Quænam est hæc voluptas, si pateris inuidiam, solummodo vt puteris? Sed nomen, inquies, maximè habeo. Rectè id dicis, nempe huiusmodi diuitiæ nomẽ solummodo sunt omni re desolatæ. Sed lætatur hac æstimatione dives, I inquis. Eadem re lætatur, pro qua sibi valde dolendum esset. Quam ob rem dolendum? Quia ipsum inutilem, vilem, ac timidum ad omnia reddit, in peregrinationem proficisci non audet, mortem multo magis, quàm alij formidat: pecuniarum potius, quàm lucis cupidus: hic pulchritudine cœli non delectatur, quia sibi non affert aurum, nec magnitudine, ac motu Solis, quoniam non immittit in domum suã aureos radios. Sed multi sunt, inquies, qui

Auarus omnib. inutilis & fastidio est.

iucundè

iucundè diuitiis fruuntur, viuentes in deliciis, ventrē colentes, vino se replentes, magnificè oīa præparantes. Peiores illis modo nominasti, qui maxime oī ab vsu distabāt pecuniarum. Nā auarus quidem cupiditate æris alligatus, saltē ab aliis abstinet vitis, illi vero abiectiores multo sunt, cum ad ea, quæ diximus turpissimo aliorum quoq; vitiorum dñatu fœdantur, truculentissimis quasi tyrannis, vētri, voluptati corporis, cæterisq; vitiis quotidie seruientes: scorta diligenter alētes: cœnas opiparè sumptuosas præparantes: parasitos, assentatores studiosè colligentes, & ad cupidines, quas natura non sustinet, incitates, mille pp hæc ægri-
K tudinibus tam corpus, quàm aīam conficientes. Non n. ad necessitatem, sed ad corruptionem corporis, & aīæ perditionem rebus vtuntur: & idem faciunt, quemadmodum in summa corpore ornato diligētia, pudeat ad sui ipsius vsum pecuniam consumere. Quas ob res ille solus vera fruitur voluptate, ac rerum suarum dominus est, qui diuitiis rectè vtitur: alii autem omnes serui, atque mancipia sunt: passiones n. animæ, & corporis ægrotationes adaugent. Quæ igitur tranquillitas, aut voluptas ibi animi est, vbi cōtinua obsessio, bellum ingens, & tempestas vniuersos maris fluctus exuperans viget? Pecunia quippe si amentem hominem inuenerit, insanum omnino facit, si lasciuium, in maiorem impellit luxuriā: pauperibus prædicare audet nullum esse sapientiæ, ac prudentiæ lucrum. Maxima. n. ignorantia non iniuria tenetur. Nemo quippe captus luminibus, lucis iucunditatem cognoscere potest. Salo-
Ecc.2.c. monem dicentem audias; tāto sapientem insipienti præstare, quantum inter lucem, & tenebras interest. Qua igitur ratione docere poterimus eum, qui degit in tenebris? Pecuniæ nempe cupiditas tenebra est qua efficitur, vt aliter, quàm se habeant res videantur: sed quemadmodum siquis in
L profundissimis tenebris, aut vas aureum, aut lapides pretiosos, aut vestes aureas videat, dignitatem earum rerum discernere non potest, pariter certè auarus optimarū rerum pulchritudinem nullo modo pereipit. Depelle igitur huius passiōis caliginē, & tunc naturam rerum cognosces, q̄ nusquam sic apertè, vt in paupertate discitur: nusquam ita probè cognoscuntur ea, quæ cum non sint, esse putantur, quemadmodū in philosophia. Sed ò stultos hoīes illos, q̄ pauperibus maledicunt, dicētes inopia vniuersam perturbari vitā, & dedecore claras nōnunquàm domos maculari. Quod est. n. hoc dedecus, dic quæso? Non est sibi cōstrictus ebore lectulus, nō argentea vasa: sed samia cuncta sunt, & lignea, ac magna istud ria, & nobilitas domus est. Iterum. n. secularium rerum contemptus vniuersum sæpenumero studium, totamq; operam ad cu rā aīę cōuertit. Quare cum ab exterioribus nimiū pēdere hoīem videas, tūc de dedecore illius erubescere debes. Nullus. n. habitus, nulla honesta species in diuitum ædibus aspicitur. Nam quando vides ligna pe ripetasmatibus velata, lectos exornatos argento, quasi in theatro, & superba scenarū pompa: quid hac deformitate deformius fieri potest? Quæ igitur domus orchestræ, M ac tripudiorum locis similis est: diuitisne an pauperir? Diuitis certè. Hæc ergo dedecoris plena est. Er regione autem, quæ domus Pauli, aut Abrahę domui conferri potest, nonne domus inopis? Hæc igitur optima, atq; probatissima est: quod vt melius discas, Zachæi domum cogitatione ingre- Luc.19. diaris, & considera, cum audisset Christum apud eum mansurum, quomodo eam ornauit. Non. n. curriculo ad vicinos contendit, mensas, sedes, subsellia petēs eburnea, nec extraxit è loculis Laconica quædam mensarum velamina, sed ornatu Christo gratissimo decorauit. Quis porrò iste? Dimidium, inquit, rerum mearum do pauperibus, & quadruplicata reddo, quæ rapui. Sic & nos, oro, domos nostras exornemus, vt Christum suscipere mereamur, hæc pulcherrima sunt portarum velamina. Hęc in cœlis solummodo fiunt, ibi texuntur, ibique ista sunt, ibi cœlorum rex habitat. Si verò aliter ornabis, diabolum, & illius conuocas chorum. Cæterum Christus ad Mat- Sup.9.a thæum quoq; publicanum diuertit. Quid igitur ille fecit? Voluntate prius seipsum ornauit optima, qua sibi persuasit neglectis omnibus Christum esse sequendum. Sic & Cornelius orationibus, & eleemosynis domum suam ornauit. Vnde factum Act. 10. est, vt vsque in hodiernam diem fulgentis- d simam habitet regiam. Vilitas enim, & de- A. formitas domus, non à vasis inordinatè proiectis, nō à neglecto lectulo, nō à muris fumo

fumo decoloratis, sed ab improbitate habi
tantiū cernitur. Quod inde Christus ostendit, quia virtute habitantis, vel uilissimas petere casas nō dedignatur. Ad improbum aūt ædes ēt si aureis contegantur laqueatibus; nunq̄ tñ ingreditur. Illa igitur regia rutilantissima est, in qua dñs oīum habitat. Hæc vero quāuis aureis tectis, ingētibusq; columnis constet, cloacis tamen, & omni sordicie cōfluentibus ciuis similis est, cum diaboli vasa in ea contineantur. Hæc mihi non de diuitibus his, qui, vt oportet, impendunt: sed de rapacibus, & auaris dicta sunt: hic nullum studium, nulla cura de rebus necessarijs est, sed omnis opera pro vētre, ac turpitudine consumitur, ibi ad recte philosophandum omnia impenduntur. Quapropter nusquam videmus Christum in splendidas ædes diuertisse, sed regiis omissis, & molles indutis purpuras post habitis, publicanorum casas, & piscatorum eligebat. Quare tu etiam cum ipsum in domum tuam uocare volueris, eleemosyna,
B orationibus, supplicationibus: vigiliis ipsā diligenter ornato. Hæc Christi regis ornamēta sunt, illa vero mammonæ, qui hostis Christi, atq; inimicus est: quas ob res nemo vilitate domus erubescat, si his ornamētis eam decorat, nemo magnificentia ædium sublimis incedat: immo vero magis erubescat, & altis omnino contemptis palatiis, humiles eligat casas, vt in hac vita Chrm suscipiat, & in futura æternis ædibus perfruatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxxv. ex cap. xxvj.

ET ecce vnus eorum, qui cum Christo erant, extēdēs manum suā, euaginauit gladium: & cum percussisset seruum pontificis, amputauit auriculā eius dextrā. Tunc dicit ei Iesus. Conuerte gladium in locum suum. Oēs enim qui acceperint gladiū, gla
Ioā. 18. b dio peribunt, &c.] Quisnā est iste, qui auriculā serui amputauit? Petrum certè fuisse Ioannes testatur, cuius ardentissimo aīo iurè ista res attribuitur. Cæterum illud quærēdum est cuius rei gratia gladios ferebant. Non enim hinc solum, verumetiam inde liquido patet gladios eos habuisse: quia interrogati rñderunt, duos se gladios portare. Sed quā ob rē Christus istud permisit? Lucas sanè ait, ꝙa dixit ad eos, Nū qñ vos C
abs̄q; pera, calciamentis q; misi, re quapiā Luc. 22.
caruistis? Cumque illi nulla, rñdissent: sed b
modò, intulit, qui hēt sacculū, tollat, & pe- Ibid.
ram: & qui non hēt, vendat vestimētum eius, & emat gladiū. Tūc illi dixerunt duos se gladios habere. Ad quod Christus, satis esse, respondit. Cur igitur hoc permisit? Vt facilius crederēt, quia tradentur: propterea dixit eis, emite gladios, non, vt percutiāt, animat, sed vt prædicationem hac re ante oculos poneret. Quare autem peram ēt addidit? Vt eos eruditet studere, ac vigilare multum, qm̄ proprio vsuri studio sint. Nā in principio quidem quasi rudes, ac teneros virtute sua fouebat: nunc autem quasi è nido pullos educēs, suis etiam pennis vti hortatur. Deinde ne putent imbecillitate se omissos esse, ac ad suam operam compulsos, ad priorum memoriam reducit, dicens. Num quando misi vos sine sacculo, re quapiam caruistis? Ita vtrinque ad agnoscendas res eius inducit, tū quia eos protexit, tum quia sensim, ac paulisper ad operam suam eos remisit. Sed vnde nam ibi gladii sunt inuenti? A cœna, & mensa tūc iam exiuerūt, vbi propter agnum gladios esse oportuit: illi verò quoniam audissent venturos aduersus eum aliquos esse, quasi D
magistrum defensuri secum gladios acceperunt. Quæ res discipulorum animus solūmodo erat. Propterea Petrus qui gladio vsus, comminatione, & quidem vehementi reprehenditur. Vultus.n. seruum magno ardore animi est, quod non ad sui, sed ad magistri fecit defensionem: Christus verò nullum detrimentum fieri permisit: cōfestim.n. illum curauit, & hac magnitudine miraculi, & lænitatem, & potentiam suam ostendit. Tu verò discipuli, quoq;, & amorem pium, & humilitatem considera: alterum enim ex diligenti feruore, alterū ex obediētia fecerat. Nam cum audisset, Mitte gladium in uaginam: quod anteà nunquam fecit, statim obtemperauit. Alius autem euangelista dicit, interrogasse discipulos, si gladio percutiendum erat, & Christū non solum prohibuisse, verumetiam per- Luc. 22.
cussum sanasse. Sed Petrum acriter, & quidē minādo increpat, vt eum, & cæteros simul ab huiuscemodi defensiōe deterreat. [Oēs enim q gladiū acceperint, gladio morientur.] & adiecit. [An putas, quoniā non

possum

possum rogare patrem meũ, & exhibebit
E mihi plus quam duodecim legiones angelorum? Sed vt impleantur scripturæ.] His rationibus feruentes animos eorũ restrinxit, maximè cum ostẽdat iam ita prædictã esse a scripturis. Vnde superius quoq; orabat, vt cũ audirent voluntatem hanc esse Dei, mitiori animo ferrent. Ita duobus cõsolatus eos est: eorũ qui sunt insidiati supplicio, (Omnes enim, qui acceperint gladium, inquit gladio morientur) & quia spõte sua hæc sufferat. Possum enim auxiliũ, ait, a patre habere, si volo. Cur autem non dixit, an putatis, quia non possum omnes hos perdere? Quia nondum decentẽ, atq; constantem de ipso fidem habent, credibilius illis hoc erat, præsertim cum paulò ante dixerit: Tristis est anima mea vsq; ad mortem: &, Pater, transeat a me calix iste. Et ad hæc sudor quidẽ, & labor animi apparuit, & ab angelo cõfirmatus fuit. Quoniam igitur multa humanitati conuenientia fecerat, si se illos perdere posse dixisset, non fuisset verisimile. Ideò an putatis, inquit, nõ posse me impetrare a patre meo? & idipsum humiliter profert, dicens. Et
F exhibebit mihi dnodecim legiones angelorum. Etenim si vnus angelus centum
4. Re. 19 octogintaquinque armatorũ hoĩum millia interfecit, quid facerent duodecim legiones angelorum? Ita ad imbecillitatẽ, atque timorem eorum qui metu iam semimortui erant, orationem accõmodauit, & authoritate scripturarũ muniuit. [Quo modo igitur implebuntur scripturæ?] Sic eos an omni defensione deferret. Nam si scripturis quoque ita videtur, quid vos repugnatis? Et hoc quidem ad discipulos, ad illos autem ait, [Tanquam ad latronem existis cũ gladiis, & fustibus comprehendere me: quotidie in tẽplo sedebã docẽs, nõ tenuistis me.] Recense quot modis eos exuscitet. Supinos eos proiecit, aurem seruo restituit, iteritũ eis cõminat⁹ est, vt gladio morientẽ, qui gladiũ accipiũt, qđ futurum præsenti miraculo confirmauit. Sic vndiq; & à pñtibus, & a futuris potentiam suam ostendit, vt nulla vi detentus esse videatur: & ideo subiecit. Quotidie vobiscũ eram, & sedebam docens, & non tenuistis me. Hinc ostendit permissione sua illud voluisse: miraculis autẽ prætermissis, de doctrina mentionem facit, ne iactare se videretur: docentem me non tenuistis, inquit, silentem aggressi estis: in templo erã, & nemo manum in me iniecit, modò nocte cõcubia cum gladiis, & fustibus irruistis. Quid op⁹ aduersus me his armis fuit? G
His oĩbus manifestum facit, quia nisi ultrò seipsum tradidisset, nihil etiã tunc ipsi potuissent. Si enim inter eos erat, & capere volentes, nunquam potuerunt, neque tũc quidem voluit ambigere, id quoq; solui t, dicẽs. [Hoc factũ est, ut scripturæ impleãtur] Vides qũo semper etiam in ipsa proditionis hora, ad emendationẽ eorũ omnia faciebat, sanando, prædicando; terrendo (gladio enim peribũt) spontè se ad passionem venire ostendendo? Quotidie nãque vobiscum eram docẽs, & non tenuistis me: concordẽ se patri significando, vt prophetarum scripturæ adimpleãtur. Cur aũt in templo ipsum non tenuerunt; Non fuissent ausi propter turbas. Quam ob rẽ etiam exiuit à loco, & opportunitatem tẽporis illis potestatem concedens, & excusationem eorum vndique succidens. Nam qui se ipsum tradidit, vt scripturas impleret: quomodo aduersus Deum patrẽ docebat? [Tũc discipuli oẽs, dimisso ipso, fugã ceperũt.] Quando verò hæc ad turbam locutus est, tunc in pedes se omnes dedere, nullam iam videntes eius defensionem, qui vltrò se traderet, ac diceret secundum scripturas ista fieri. Sed discipuli quidem
fugiunt, illi verò Iesum ad Caipham du- H
cunt. [Petrus autẽ sequebatur, & introiuit videre finem. [Ingẽs huius discipuli ardor fuit, qui nec cæteris quidem fugientibus territus est, sed secutus etiam introiuit. Nam & si Ioannes quoque id fecerat, sed tamen notus etat pontifici. Cur autem ipsum eò duxerunt? Ibi omnes erant cõgregati, & omni consilio põtificum res gerebatur, idcircò ad eum omnes conueniũt, qui illo animo summum põtificium obtinebant, vbi pernoctarunt vigilãtes, adeò vt pascha ea nocte comedere neglexerint. Mane autem facto non intrarunt in põtorium, vt Ioannes inquit, vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha. Vnde liquidò patet, cupiditate interficiendi Christum præuaricatos fuisse, ac alia die pascha comedisse. Non n. Christus, sed illi audacissimi homines, & mille transgrediẽtes legis præcepta, quoniam ita inflãmati

Ioã. 18. c

Ibid. e

erant,& ſæpe conati capere ipſum nihil facere potuerunt, ex inſperato nacti, quod cupiebant, tempus paſchæ tranſpoſuerũt, vt ardentes cæde animos corũ explerent; propterea congregantur omnes, & conſilium iam peſtilens erat. Et nonnulla more iudicis quærunt, vt habitum iudicii, atque figuram inſidiis ponerent. Non enim conI ueniebant teſtimonia, ſed tumultus, atque turbationis omnia plena erant, adeò vt apertè fictũ pateret eſſe iudicium. [Venerũt aũt falſi teſtes dicentes, iſte dixit. Soluite tẽplũ hoc, & in tribus diebus erigã ipſum.] In tribus dixit certè diebus, ſed non, ſoluo: ſed ſoluite. Nec de illo templo, ſed de corpore ſuo dicebat. Quid igitur pontifex fecit vt ad rñdendum compelleret, vnde capi ipſum arbitrabatur? [Non audis, inquit, quid iſti teſtantur aduerſus te?] Ieſus autẽ, quia nullum videbat excuſationi locum, tacebat; figura.n. ibi duntaxat iudicii erat, re autem ipſa latronum impetus: pontifex igitur perſeuerabat dicens. [Adiuro te per Deum viuum, vt nobis dicas, ſi tu es Chriſtus filius Dei viui. Ipſe verò rñdit. Tu dixiſti. veruntñ dico vobis. A modo videbitis filiũ hoĩs ſedentẽ a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus. Tũc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimẽta ſua dicẽs. Blaſphemauit. Quod ait, vt atrocius dictum Chriſti videretur, & atrocior accuſatio fieret. Nãqm audiẽtes, perterriti fuerant: ſicut in Stephano poſtea fecerunt, aures obſtruentes: Act.7.g ſimile quid hic a pontifice factum eſt. Sed quænam erat iſta blaſphemia? Nam con K gregatis ipſis alibi iſtud propoſitum. Dixit Pſ.109. dñs dño meo, ſede à dextris meis: quod la a tius ab eo exponi audientes nihil audere auſi, & tunc tacuerunt, & nihil poſtea ipſi contradixerunt. Quomodo igitur blaſphemiam nunc iſtud appellabant. Cuius ẽt rei gratia Chriſtus hoc eis reſponſum dedit? Vt oẽm eorum tollere excuſationem. Idcirco ad extremam vſq; diem apertè ſeipſum Chriſtum eſſe dicebat qui a dextris ſedeat pris, quiq; rurſus ad iudicandũ orbẽ venturus ſit: quæ res magnam eius concordiam ad patrem ſignificat. Veſtimẽtis ergo conſciſſis, cæteros interrogat, dicens. [Quid vobis videtur?] Noluit a ſeipſo ſententiã proferre, ſed quaſi manifeſtiſſimo peccato, & blaſphemia patẽte, ab illis eã elicere voluit. Nõ enim ignorabat ſi res in cognitionem, & examinationẽ veniret exquiſitã, ab omni eum crimine liberari, ac ideo apud ſeipſos condemnari ſtudebat, & auditores præoccupabat, dicens: [Voſipſi blaſphemiã audiſtis.] hæc dixit, vrgẽs quaſi, atq; impellens aduerſus eum ſentẽtiã proferre. Quid igitur illi? [Reus eſt mortis.] Condẽnatum enim iam a ſe ad Pilatum ducere volebãt, vt facilius ipſum quoque ad condemnan- L dum impellerent, cuius rei omnes conſcii vna voce rñdent, reus eſt mortis: ſic ipſi accuſabant, ipſi diſceptabant, ipſi ſententiam ferebant, oĩum officia tunc ipſi occuparũt. Qũo autem ſabbatha in medium non ꝓpoſuerunt? Quia ſæpius ora eorum frænauit, ex his, qnæ tunc facta fuerant condẽnare ipſum cupiebãt, & ad ea peruenit põtifex, vt omnibus ſciſſione veſtis ad ſe attẽtius attractis, ſententia iam ab ipſis prolata tanquàm condemnatum ad Pilatũ ducant. Ita callidè, atque malitioſè cuncta ge Ioã.18. c rebant: nihil certè tale apud Pilatum dicunt. ſed quomodo? Niſi malefactor hic eſſet, non vtique tibi tradidiſſemus eum: ita publicis criminibus interimere ipſum ſtudebant. Cur autem occultius non interfecerunt? Malam de Chriſto exiſtimationem ſuſcitare volebant. Quia igitur multi audiuerunt eum, & admirabantur vehementer, atque ſtupebant tam de ſignis, quàm de doctrina: id circò dederunt operam, vt publicè necaretur. Chriſtus verò non prohibuit, ſed in ueritatis affirmationem proteruitate illorum vſus eſt. Manifeſta enim morte ipſius omnibus facta, con- M trarius eſt conſecutus euẽtus, quàm illi optabant. Illi enim ad dedecus ipſius publicè eum necarunt, ipſe autem ſumma hinc gloria perfulſit. Et quemadmodum dice- Ioã.12. f bant: Occidamus ipſum, ne Romani veniant, & ciuitatem nobis, atq; gentem eripiant: quo interfecto, illud maximè paſſi: eodem nunc pacto publicè crucifixerunt, vt magna infamia notarent: euenit autem omninò contrarium. Poteſtatem autẽ ha- Ioã.18. f buiſſe illos per ſeipſos interficere, Pilatus declarauit dicens. Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtrã iudicate ipſum. Voluerunt autem, vt tanq̃ iniquus, tanquã tyrãnus, tanquã factioſus turpiſſima videret morte necatus. Qua de re latrones quoque ſimul cum eo crucifixerũt. & ad Pilatũ dicebant. Non ſcribe regẽ hũc eſſe Iudęorũ, Ibi.19.d

ſed

sed quia dixit regē se esse. Quæ omnia ita pro veritate faciunt, ut nec vmbram quidē excusationis impudētissimi Iudæi habeāt: immo custodia, & signacula sepulturæ, magnū splendorem ueritati addiderunt, idem etiam conuicia, & contumeliæ fecerūt. Huiusmodi certè res falsitas est, vt his rationibus dissoluatur, quibus tetenditur insidias: quod illis accidisse uidemus. Nā cum uicisse iam putarent, tunc maximè ea re, qua putabant uicisse, in summum dedecus impulsi perierunt: quibus autem uictus uisus est, hinc maximè refulsit, & mirabili est potitus uictoria. Non quæramus igitur ubiq; Ioā. 12. uictoriam, nec semper superati uereamur. A Est. n. quandoq; victoria detrimentum, offensio uero emolumentū adducit. Etenim in ira, qui ualde contumeliatus alium est, superasse videtur, cū reuera ipse maximè a turpi hac perturbatione uictus non parū sibiipsi nocuerit. Qui aūt magno animo tulit iniuriam, hic profecto, & quidem cum laude superauit. Ille nanque nec suam quidem ægritudinem compressit, hic etiam alienam extinxit: & ille suo morbo superatus est, hic etiam alienum curauit? nec solū ipse inflammatus non est, uerumetiam ingentem alterius flammam extinxit. Quòd si apparentem hanc, & non ueram uictoriā consequi uoluisset, & ipse uictus iacuisset, & aduersarium magis incendisset: sic turpiter, ac miserabiliter, quemadmodum mulierculæ ab ira exagitatę ambo iacent. Nūc uero, & huius dedecoris expers est qui philosophatur, & præclarum tam sibi quam proximo de iracundia trophæum constituit. Non igitur ubique uictoria quærenda est. Qui enim lædit, superare læsum uidetur: sed perniciosa sibi uictoria superat. Læsus autem si magno animo perfert iniuriā B quāquam uictus uideatur: coronam tamē splendidam adeptus est. Sæpenumero ergo Rom. 12. uinci quàm uincere præstantius est: optimus profecto istæ uictoriæ modus est. Nam siue quis rapiat, siue percutiat, siue inuidiat: qui suffert, & non cominus aggreditur, ille pulcherrimus uictor est. Cur rapinam, & inuidiam dico, cum etiā qui ad martyrium traditur cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto deniq; superat? Et q̄dem in bellis ostēsio prælii est, si miles occiderit. Hæc apud nos clarissima est uictoria, nullibi certè malè agentes, & ubiq; mala sufferentes superamus: illa fulgētissima uictoria est, qua inferentem patiendo superasti. Cumq; oppressam exteriori uictoriæ naturam habeat, quod maximæ uirtutis argumentum est, a Deo esse demōstratur. Sic scopuli fluctibus cæsi facilè ipsos dissoluunt, sic sancti omnes præconio p̄claro coronati, p̄clara trophęa statuerūt, hanc uictoriā laboris expertem cōsecuti. Nō. n. luctari te, aut laborare oportet, Deus eas tibi uires concessit, ut non cōsertione manuum, sed patientia uincas. Non exeas igitur in plium, & uicisti: non collucteris, & coronatus es, multo tu præstantior, & fortior aduersario es. Tu teipsum dedeco- C ras: noli committere, ut ille possit dicere, uix a te in prælio superatum fuisse: sed fac ut inexpugnabilem hanc uirtutem admiretur, & stupeat, prædicetque abs te sine p̄lio uictum fuisse. Sic beatus ille Ioseph, q magno animo iniurias tulit, ubique ut uictor prædicatur. Nā & fratres, & Aegyptiā illam mulierem insidiantes, æquo animo ferendo superauit. Noli mihi carceres ubi Ge. 37. uinctus fuit, nec regiam ubi mulier illa & seq. uersabatur domum obiectare: sed uictum mihi, atque uictorem ostende, & qui uoluptate, qui in mœrore uiuebat, patefacias. Illa nec iustum illum uirum, nec cupiditatem propriam superauit: hic & mulierem repulit, & a difficillimo captus morbo non est. Et si uis, uerba mulieris audiamus Sap. 8. & ut a superato penitus, atque prostrato aīo Sup. 19. pferri uideas. Adduxisti nobis huc, inquit, Ge. 39. puerum Hæbræum illudere nobis. Non c. d ille ò misera, atque iniquissima, sed diabolus tibi illusit, quia persuasit posse adamantinum abs te animum infringi. Non adduxit tibi maritus Hæbræum insidiantem puerum, sed callidissimus dæmon, Qui in illicitam te impulit cupidinem. Quid autem Ioseph? Tacet omnino, & sic condemnatur, uelut & Christus. Figura enim illa Christi fuerat. Sed erat ille, inquies, in uinculis, hæc in regia spatiabatur. D Et quid est hoc? Nonne illa splendida fuit, coronatus etiam hic, cum in carcere vinctus iacere videretur? Hæc autem omnino vincto miserior, quanquam in regali thalamo uersabatur: sed non hinc solum, uerumetiam ab exitu rerum uictoriā aspicere licet. Quis. n. quod uoluit, nactus est? Ille uinctus profecto, non hæc regia mu-

lier. Nã ille castimoniã studuit cõseruare, hæc castum illius animum corrumpere. Quis, igitur voluntatem adimpleuit suã? Ille qui passus æquo animo iniuriam est, aut hæc quæ iniquissimè intulit? Ille proculdubio, ille igitur clarissima fuit potius victoria: quæ omnia non ignorantes, hanc victoriam, quæ a patientia originem trahit totis viribus persequamur: illam diligentissimè fugiamus, quæ ad inferenda iniuria nascitur. Sic enim & præsentem vitã quietè, atque tranquillè peragemus, & futuram consequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxxvj ex cap. xxvj.

TVnc spuerunt in faciem eius, & colaphis eũ cęciderũt. Alii autem palmas
E in faciem eius dederunt, dicentes. Prophetiza nobis Chre. Quis est q te percusit? &c. Quam ob rem hæc faciebãt cum occisuri eum essent? Quid. n. hmõi illusione opus erat? Crudeles eorum mores in oĩbus ostendunt, qui quasi venatores fera inuenta, sic violentia, & furore ferebãtur, solemnitatẽ habere credentes, & ingenti cum voluptate insilientes. Tu autem sublimem discipulorum philosophiam admirare, qui adeò exquisitè ista conceperunt, vt quanti facerent veritatem, facilè appareat: eum ea, quę turpissima videntur, ad unguem exposuerunt, nihil celantes, nec erubescentes, sed exiniam putantes gloriam: & profecto exinania est, quòd dñs orbis talia pro nobis pari voluerit: quæ res, & ineffabilem erga nos charitatem, proteruitatemq; eorum nulla venia dignã ante oculos ponit. Quippe aduersus mitissimum illum, atq; lenissimum, q uel qñ cædebatur, ea uerba dicebat, quibus etiam leonem in agnum redigere posset, tantam crudelitatem ostendebãt: sed ut ipse nihil lenitatis prętermisit, sic ipsi nihil cõtumelię, nihil impietatis: sed tam uerbis, quàm factis explere furo-
F rem suũ conabantur: q̃ omnia Esaias ille prædixit, qui paucissimis uerbis omnem hanc contumeliam multò antè aperuit.
Esa. 52. d Quemadmodum, inquit, obstupescent super te multi, sic inglorius erit inter uiros aspectus tuus, & forma tua inter filios hominum. Quid enim illi contumeliæ potest exæquari? In faciem illam, quam fluctus maris reueriti sunt, quam sol in cruce uiuendo radios occuluit, spuebãt, cędebant, caput percutiebant, abundè animos suos explentes, & uulnera contumelioſissima inferẽtes, quibus spuẽdi cõemptum addere non uerebantur. Verba rursus derisionis plena proferebant, Prophetiza nobis Christe dicentes. Quis est qui te percussit? Sic illudebant, prophetã ipsum appellantes. Alius autem euangelista dicit, quia Luc. 22. g
uelamine sua facie adoperta hęc faciebãt, quasi quendam infamem, & nullius rei hoĩem, non liberi solum, uerumẽt serui deludentes. Sæpius (oro) hæc attentè audiamus, hæc in cordibus nostris conscribamus: hæc enim pulcherrima, & gloriosissima sunt: in his ego summopere glorior, nec minus me hi tui dolores sublimem efferũt, quàm mille mortui quos excitauit. Hæc & Paulus item, & item uoluit atque reuoluit, crucem, mortem, passiones, conuicia, iniurias, contumelias: & modò quidem ait, Exeamus ad ipsum, opprobrium Heb. 13 b
eius ferentes: modò autẽ, Qui pro gaudio sibi proposito crucẽ sustinuit ignominiã G
cõtemnẽs. ¶ Petrus aũt sedebat in atrio foris, & accessit ad eum una ancilla, dicens. Et tu eras cum Iesu Galilæo. Ipse autẽ negauit corã oĩbus, dicẽs. Nescio quid dicis. Egresso autem illo ad portam, uidit eum alia ancilla, & dicit. Et hic erat cum Iesu Nazareno Et rursus negauit cum iuramẽto. Post paululum cum accessissẽt, qui stabãt dixerũt Petro. Verè & tu ex eis es, etenim loquela tua te manifestum facit. Tũc cępit anathematizare, quia non nouisset hoĩem, & cõtinuò gallus cãtauit Et recordatus est Petrus uerbi Iesu, q̃ dixerat. Priq̃ gallus cãtauerit, ter me negabis Et egressus foras, fleuit amarè. ¶ O res nouas, & mirabiles: qñ capi magistrum uidit adeò efferbuit, ut stricto gladio seruum percusserit: qñ autem magis indignari inflammari, succendique debebat, tot tantaq; opprobria uidendo, atq; audiendo, tunc abnegauit. Quis n. indignatione non insaniret nefandissima illorum facta conspiciens? Pauore tamen ille omnino superatus, non modò non indignatur: sed pernegat, ac miserę uilisque puellæ uerba ferre, non potest: nec semel modò, nec secundò, sed etiam tertio negat, & hoc in breuissimo tempore, nec coram iudicibus: foris H
enim

enim erat. Sedebat enim, inquit, in aula foris, & cum in portã exisset, cum aggrediuntur, nec lapsum suum ipse antea sensit, vt
Lu. 22.f Lucas dicit, q̃ in eum Christus respexisset. Ita non solum negauit, sed ẽt quanuis gallus cantasset: casum suum tñ à seipso non sensit: sed magistri admonitione indiguit.
Mar. 14 g Cuius inspectio vox illi facta est. Marcus ait, cum semel Petrus negasset: tunc primo gallum cantasse: cum verò tertio illũ, tunc gallum secundo, ita exquisitè solus explicauit, & piam magistri ad discipulum curã, & imbecillitatem Petri, & q̃ formidine motus vix seipsum cognoscebat, hæc ab ipso magistro Marcus didicit: discipulus. n.
Marcus Petri discipulus didicit ab eo, qđ scripsit. Petri fuit: vnde maximè ipsum admirari debemus, quia non solum magistri delictum non occultauit, sed exquisitius etiã, quã cæteri, hoc ipso, quia discipulus erat, conscribere potuit. Quomodo igitur cum Matthæus dicat, antequam gallus cantet, ter me negabis: cum tertio negasset, secundo gallus cantauit, vt Marcus scripsit?
I & quomodo hæc vera, & consona esse possunt? Valde ista certè vera, & sibiipsis conuenientia sunt. Nam quoniam in vna vice ter, & quater gallus cantare assueuit: significare voluit Marcus, quia nec voce quidem galli in memoriam adductus est, nec se a negatione retinuit: vtrunque igitur verum est. Nam antequam vnam cantãdi vicem gallus absoluisset, ter negauit. A Christo autem in memoriam delicti redactus, ne lachrymis proderetur, non est palã ausus, sed exiuit foras, & fleuit amarè.
Cap. 27. [Facto autem die ducunt Iesum à Caipha ad Pilatum.] Nam q̃m interficere ipsum statuerunt, & propter diem festum non poterant, ad Pilatum eum ducunt. Tu verò considera quomodo res ita compulsa est, vt in die festo ageretur. Quippe ita iam à priscis tpib⁹ fuerat figuris significatum. [Tunc vidẽs Iudas, qui tradidit eum q̃ cõdemnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos.] Hoc tam Iudæ, quàm pontificum culpam exauget: illius non, quia eum pœnituit, sed quia tardè pœnituit, & seipsum condemnauit, confessus à se factam esse traditionem. Horum autem quia cum possent mutare propositum, perseuerarunt pertinaces, nulla pœnitendi cogitatione compuncti. Tu verò cogita quando illum pœnituit, quando ad exitũ scelus iam omnino peruenit. Talis nempe diabolus est, vt non dimittat hominem, nisi negligat ante vltimũ effectũ K
magnitudinem peccati præuidere, vt pœnitentia ductus, a peccato resiliat. Tã multis enim admonitionibus Christi nihil flexus, cũ verò in vltimũ iã effectũ res venit: tunc pœnitentia ducitur, neq; tunc vtiliter, & vt oportebat. Nam q̃m quidem cõdemnauit seipsum, & argenteos proiecit, nec Iudæos veritus fuerat, omnia hæc laudabilia sũt: quod vero seipsum suffocauit, id ab omni venia remotum, pernicioſum fuit consilium dæmonis: præripuit enim eum antequam pœniteret, vt pœnitentiæ fructum amitteret, & extrema morte cunctisq; manifesta, suspensus petiit. Ita vndique considera magnum veritatis splendorem conflati ex his rebus, quas aduersarii agunt, vel patiuntur. Ipsum enim mortis genus, quo proditor periit, eorum ora, qui Christum damnauerunt profectò cõfuit, nec sinit, vt vmbram saltem excusationis inueniant. Quid enim dicere possunt, si talem aduersus se proditor sententiam protulisse inuenitur? Sed videamus etiam, cum argenteos principibus sacerdotum retulit, quibus utitur verbis. [Peccaui tra- L
dens sanguinem iustum. At illi dixerunt, quid ad nos? Tu videbis. Et proiectis argenteis in templo, recessit. Et abiens laqueo se suspendit.] Nec enim potuit acerbos conscientiæ stimulos, & flagella perferre. Similiter autem, & Iudæi faciunt. Nam cum debuissent istis commoueri, pertinacissimè tamen perstiterunt, quousque ad exitum, & effectum peccati peruenerunt. Nam peccatum quidem illius, quod erat proditio, ad extremum modo venerat, illorum verò nondum. Cum autem etiam illi scelus perfecerunt, & crucifixerunt ipsum, tunc conturbantur modò dicentes. Noli scribere hunc Iudęorum esse regem.
Quid enim timetis? Cur turbamini, cor- Io. 19.d
pore iam ex animo in cruce suspenso? Modo diligenter custodiunt, dicentes: [Ne fortè discipuli suffurentur, & dicãt à mortuis eum resurrexisse, & erit error vltimus peior priore.] At certè si dicent, nisi res vera fuerit, facilè redarguitur. Sed quomodo furentur, qui nec stare quidem potuerunt, cum caperetur, quorum caput, & vertex puellæ verba non ferens, tertio ipsum

sum neganit? Sed, vt diximus, cogitationū turbine ferebantur: grauiter enim se commisisse non ignorabant, quod inde patet, quia dicebant ad Iudam, Tu videbis Audite ista, audite inquā auari, versate animo, quid ille passus fuit. Nam & pecuniā amisit, & scelus admisit, & aīam perdidit. Hæc atrox auaritiæ tyrannis facere solet. Non est argento, nec hac vsus vita, non fruetur futura, vniuersa simul amisit: prauaque vel apud eos quibus tradidit, æstimatione de se suscitata, laqueo demum gulam fregit. Sed vt dicebam, non antequam rem perficiant, nonnulli inspiciunt: video enim etiam illos nolle interea, quantam rem auderent aspicere, sed dicentes, Tu videbis: quæ res culpam eorum maiorem reddit. Apertè nanq; audacissimæ iniquitatis testā tes passione se ferri, & nolle à perperam cęptis desistere, ostendunt, ficto ignorantiæ velamine stultè se adoperientes. Nā si post crucem, & mortem ipsius istud dixissent, quāuis, neq; tunc rectè dici poterat, nō tamen adeò illos condemnaret: nunc autem cum adhuc in potestate vestra sit, & possitis ab hac vos abducere cæde, qūo hæc dicere potestis? Hæc excusatio vestra multò magis accusat. Quonam pacto? Quia totū ad proditorem crimen refertis, cum possitis ipsi huius sanguinis expertes esse: vos autem pertinacissimè ad peiora progredientes, crucem proditioni addidistis. Quid.n. tenuit, cum illi dictum sit, Tu videbis prauo proposito desistere: sed contrarium omninò faciunt, interitum inferentes, & vbique tam nequiter agentes, vt in pœnas ineuitabiles se coniecerint: sic & paulò post à Pilato eis potestate commissa, latronum maluerunt, quàm Iesum eligere: & latronē quidem manifestis criminibus inquinatū tanquam innocentem cōplectuntur: Christum verò qui non modo nihil criminis vnquam fecit, sed plurimis etiam, ac maximis beneficiis illos affecit, interfecerunt. Quid autem Iudas? Postquā vidit inutilē se laborem perferre, quia nollent illi argenteos accipere, proiecta in templo pecunia abiit, & gulam laqueo fregit. Principes autem sacerdotum proiectos argēteos capientes, dixerunt. Nō licet mittere in Corbonam eos, qm̄ pretium sanguinis est: & consilio inito, emerunt ex eis agrum figuli in sepulturam peregrinorum Ideo uocatus est ager ille, ager sanguinis usq; ad hodiernum diē. Tunc impletum est, quod dictum est per Hieremiā prophetā, dicentē. Et receperunt triginta argenteos pretium appreciati, & dederunt eos in agrum figuli, sicut dns mihi constituit. Ideo rursus pria eos conscientia condemnari: qm̄.n. non ignorabant iniquè se hominis cędem cōmisisse, noluerunt in Corbonam pecuniam deponere, sed agrum in peregrinorum sepulturam emerūt quæ res ditionis aduersus illos testimonium est. Nomē enim villę inditum omni clarius tuba sceleratam eorum prædicat cædem: nec simpliciter, sed concilio congregato id factū. Et in omnibus pcedunt, ne aliquis ab hoc crimine innocens sit, sed omnes simul hac magnitudine peccati premātur. Hæc autē multis seculis anteà prophetia pdixit. Perspicis, non ipsos solum, verùm & phetas turpissima opprobria exquisitè narrasse, & vndiq; magna voce passionem prædicari. Sed Iudæi amētia cōuoluti, hoc mō fecerūt. Si n. in Corbonā pecuniam immisissent, non ita in manifesta res facta esset: nunc verò villa empta, et posterioribus rē vniuersam prodiderunt. Audiatis quicunque aīæ hoīs pretium capientes, bn̄ficium postea ex cæde cōfertis. Iudaica hmōi eleemosyna est, immò verò diabolica. Sunt.n. sunt, inquam etiam nunc qui alienis direptis excusatos se à toto crimine putant, si aliquam partem pauperibus dederint, de quibus ait propheta. Altare meum lachrymis velastis. Non vult certè Christus rapina nutriri, ingratissima hęc sibi sunt alimēta. Quid ita tu dominum contemnis, vt res immundas offerre audeas? Melius est committere, vt inedia tabescat, quàm huiusmodi alimento sustentare. Alterum nempe crudelitatis simul, & contumelię: & melius est nihil omnino dare, quàm rem aliorum aliis concedere Dic, quæso, si duos quosdā uideres, alterum omninò nudum, alterum indutum: nullamne iniuriam faceres, si uestitum spoliares, ut nudum indueres? Immò verò maximam. Quòd si te integra cōcessa, non eleemosyna usus est, sed iniuriā commisisti, cum nec tricesimam partē raptarum rerum dederis, & eleemosynam rem appelles, quo supplicio non uexaberis? Si enim accusabuntur, qui claudicātes offerebant animantes, cum tu peiora

M

A Hic deesse arbitror aliquid ad sentētiæ perfectione.

Zac. 11. c

B

Mal. 2.

C

UNIVERSIDAD DE MURCIA

facias,quomodo ueniam impetrabis? Nã si etiam ipsi à quo abstulit fur rem reddiderit,adhuc iniuriæ adeò reus est, vt uix additione quadruplici crimen persoluat, & hæc in ueteri testamento solum munitus: sed noua etiam gratia renouata, considera quantum in caput suum ignem exaggeret, quod si nondum pœnas luat,idcirco magis lachrymandum est,quia irã sibi thesaurizat maiorem, nisi pœnitentiam egerit.Quid enim existimatisne,ait,illos solos peccatores fuisse,super quos turris cecidit?

D Non,dico vobis, sed uos quoque nisi pœni
Lu.13.a tentiã egeritis,similia patiemini. Agamus igitur pœnitẽtiam, demus eleemosynam, ab omni auaritiæ tabe puram:& demus nõ
Deu.12 c,& 14. d parcè,sed copiosè.Veniat in mẽtem vobis, octo millia Leuitarum in Iudæos alere solitos fuisse, & cum his viduas, & parentibus orbos,præterea muneribus, & tributis subiectos militiæ quoq; operã dedisse:nũc autẽ agros, domus locationes, vehicula,equos,mulos, multaq; alia huiusmodi propter vos, & vestrã crudelitatẽ ecclesia possidet.Oportebat enim hunc ecclesiæ thesaurũ vos retinere,ac ecclesiam non paruos ex nostra deuotione consequi fructus. Modò aũt duo quædam mala cõmittuntur. Nam & vos quasi nihil dare debeatis, nihil confertis,& Dei sacerdotes à sacerdotio aliena pertractant. An enim poterant etiam tempore apostolorum domus,& agri ab ecclesia possideri? Cuius igitur rei gratia vendẽtes pecuniam offerebant? Quia id multo melius erat profectò. Nunc verò secularium cura rerũ vobis furentibus, timor nostros inuasit patres, ne, dum colligere, ac nihil seminare,studeatis,viduarũ,orphanorum, & virginũ multitudo fame depereat, quare cõmoti hæc sibi cõparare coacti sunt.

E Non libenter ad hanc se deformitatẽ immiserunt, qui desiderabant fructus ex nostra deuotione sic acquirere, vt orationibus solum attẽdere possent:nũc verò coegistis,eos eorum,qui secularia gerunt,negotia,curam & gubernationem imitari, vnde vniuersa commiscentur, atq; turbãtur. Cum enim & nos eadẽ solicitudine teneamur:quis propitiũ faciet Deum?Propterea
1.Co.16 a,& Hebr.10.c os aperire non possumus, quia nõ melius ecclesia,quàm secularia gubernantur. Nõ audistis, quia nec quidem has pecunias quæ absque labore fuerunt collectæ distribuendas putauerunt apostoli? Modò autẽ in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt,immò verò istos etiã cura & solicitudine secularium rerum superarunt. Cumq; oporteat ipsos animarũ habere curã nostrarũ,hoc prætermisso illa solicitè curant,quæ publicanis, quæstoribus, atq; villicis curãda sunt, de his quotidie cogitant, & peruigilãt. Hoc nõ frustra deploro,sed vt harũ rerũ mutatio quędã in melius fiat, vt & nos qui grauẽ hanc seruitutẽ patimur,mĩam consequamur, & vos fructus, & thesauros ecclesiæ præparetis:si aũt ita facere nõ vultis, ecce ante oculos vestros pauperes sunt, ex quibus,quotquot potuerimus, alere non negligemus: quos vero non possumus, vobis dimittemus:quos alite(oro)diligẽter,ne in terribili die iudicii illa verba,q aduersus immisericordes dicentur, audiatis. Fameſcentem me vidistis,& non aluistis. Hæc certè inhumanitas nos quoque vobiscum derisibiles facit:orationibus.n.atque prædicatione,cęteroq; cultu ecclesiæ prætermisso, alii frumentorũ venditoribus, alii cauponibus p totam vitam colluctantur:vñ iurgia,contẽtiones,conuicia,opprobria, quotidie oriũtur,& vnicuiq; sacerdotũ secularibus idonea negociis imposita nomina sunt. Oportet igitur in talia hæc mutari,& inde presbyteros nominari, vnde Apostoli leges sanciebant:à nutritione videlicet inopum,ab eorũ,qui lædebantur protectione, à diligẽti erga peregrinos cura,à patrocinio eorũ, qui opprimuntur, in orbos parentibus cura,à protegendis viduis, à defendendis virginibus.Hęc officia loco villarũ,& domorum curæ presbyteris distribuere decet: hæc ornamenta ecclesiæ sunt isti, conueniẽtes thesauri, qui & vobis faciliorẽ vitã, & nobis fructuosiorem præbere pũt,immò verò nobis quoque non paruam afferrent vtilitatẽ.Gratia enim Dei cẽtũ milia homi G nũ huc conuenire opinor, quorũ singuli si vnũ panẽ quotidie paupertati offerrent, omnes certè pauperes abundarent: si vnũ vnusquisq; obolũ solummodo, nemo penitus indigeret: & non adeò villis & agris attẽti essemus,nec tot iurgia, & conuicia quotidie pateremur. Illud enim euangelicum: Vade,ac vẽde vniuersa q̃ habes,& Sup.19. da pauperibus, & veni, ac sequere me:opportunè nũc ad ecclesiæ præsides, pp latas c

Episcoporum peccatũ deplorat, & eorum restaurationem petit.

ecclesiarum possessiones,& meritò dici potest. Non.n.sequi Christum aliter possumus,nisi omnis secularis curę fimus expertes. Nunc vero (prohdolor) vindemiæ, ac messi, Dei sacerdotes,& venditioni,ac emptioni fructuum assistunt: & illi quidem, qui figuræ, atq; vmbræ cultum habebant, quãuis corporalior eis administratio esset commissa, omnium tamen harum rerum erãt immunes: nos verò qui ad penetralia cœlorũ vocamur, quiq; ad vera sancta sanctorũ ingredimur, mercatorum rursus, & cauponũ curas suscipimus,vnde,& magna scripturarum oritur negligentia,ingens in orando segnicies, & cæterorum omnium contemptus. Non.n.possibile homini est sufficienter studio, atq; opera in vtraq; distendi Quare rogo,atq; obsecro multo no
H bis vndiq; fontis scaturiginem,aream̃que, atque torcular,nostram deuotionem fieri. Sic.n & pauperes facilius eò alentur,& Deꝰ glorificabitur, & vos ad maiora misericordiæ opera progressi,æterna vobis bona impetrabitis, quibus vtinam omnes perfruamur,gratia,& misericordia domini nostri Iesu Christi.Amen.

Exageratio.

Homilia lxxxvij. ex cap.xxvij.

IEsus aũt stetit ante præsidem, & interrogauit eũ præses,dicens.Tu es rex Iudęorum?Ipse aũt dixit.Tu dicis. Et cum accusaretur a principibꝰ sacerdotum, & seniorib,nihil rñdebat]Respicis illud primũ inuestigari,qđ Iudæi crebrò malitiosè volebant?Nam qm̃ videbant nullam à Pilato de legalibus curã fieri, ad publica crimina accusationem reduxerunt. Sic aduersus ẽt apostolos faciebãt,eadem ipsa semper clamantes, quia circũuagantur Iesum quen-
Act.17. b dã regem esse p̃dicantes. Ita cum quasi de hoĩe nudo hæc dicerent,ad suspicionẽ tyrannidis impellere auditores conabantur: vñ patet scissionẽ quoq; illã tunicę,& indignationẽ pontificis simulatã fuisse. Cũcta em̃ vertebant,atq; turbabant, vt in mortẽ
I ipsum iniicerent.Quod igiturilli maximè opponebãt,id nimirum Pilatus scrutatur. Quid igitur Christus?tu dixisti. Et fatetur se regem esse,sed cœlestem: quod alibi cla
Ioã. 18. g rius ad eundem Pilatum rñdens, dicebat: Quia regnũ meum non est de hoc mũdo. Verum ne, aut illis excusario harum rerũ relinquatur,apertissimam affert rõnem,dicẽs. [Si de hoc mũdo esset regnũ meũ, decertassent vtiq; ministri mei, nè traderer.] Hinc patet hac de causa, & ipsum tributa Sup.7.e detulisse,& aliis deferre iussisse,vt nullum hæc suspicio locum haberet: qñ ẽt regem constituere ipsum voluerunt, cõfestim fugit.Sed cur,inquies, affectandæ tyrannidis accusatus,ista non protulit?Quia cum a rebus ipsis mille haberent argumenta uirtutis eximiæ, sponte uigilãtes hæc occultabant,& iudicium studiosè corrumpebant: propterea tacet,pauciss̃ima quædam,& rarius rñdens, ne perpetuo silentio superbus videret.Pontifici.n.qñ adiurauit, & interroganti nonnunq; præsidi:ad obiecta verò crimina, qm̃ minimè se persuasurum sciebat,nihil omninò rñdit:quod & ꝓphe ta quidẽ significans, ante multa secula di-
Isa. 53. cebat. In humilitate iudicium eius sublatum est. Mirabat autẽ his de rebus Pilatus valdè. Erat quippè admiratione digniss̃imum,tanta cũ humilitate,ac taciturnitate
K videre adstantẽ illum,qui mille, ꝓmanifestiss̃imaq; haberet argumenta, cum sanè, nec ipsi accusatores ullius ei criminis conscii fuerint,sed inuidia sola mouerent. Vñ falsis ductis testibus,qm̃ nihil ĩuenire potuerunt,authoritate sua vrgebãt,nec compuncti fuerunt. Cum autẽ expiasse,aut iudicẽ lauasse manus vidissent:multa.n.ẽt Pilato traditus fecit, quibꝰ resipiscere potuiss̃ent,sed in nullo uoluerunt molliores fieri.Quid igitur Pilatus? [Non audis quanta aduersus te isti testantur?]Volebat i.ipsum satisfacientẽ liberari, propterea his verbis utebatur: uerum qm̃ nihil Iesus respõdet, aliud quiddam excogitauit. Quidnam illud est? Mos erat ex condẽnatis unum eis dimittere, qua ratione liberare Christum tentauit, ut si nollent tanquam innocentẽ absoluere,saltem , ut cõdemnatum aliquẽ a principe peterẽt,quem solemnitatis gratia princeps populo condonauit. Nunc autem è cõtrario princeps a populo petit,neque sic illi mitigantur, sed inuidentes magis, quasi atroces ferè perturbatione liuoris insaniunt. Nihil.n.hẽbant prorsus,quod etiam aduersus silentem obiicerent:sed cu
L mulo iustitiæ illius,ẽt silentis redarguebãtur,ita ut tacendo, dicacitatem, atq; furorem illorũ superabat. [Sedente aũt ipso ꝑ tribunali misit ad eum mulier eius,dicens.

Nihil

Nihil tibi,& iusto huic multa n. passa sum hodie p uisum ꝓpter ipsum.]Aduerte rursus q̄ mirabile hoc est, quàm oēs illos reuocare:ad rerum.n.periculum,& innocentiæ argumentorum claritatē,nō parua res, somnium accessit.Cur autem ipse Pilatus somnium nō vidit?Aut qa mulier dignior erat,aut quia si p̄ses somnium hoc se uidisse dixisset, ō ita sibi creditum fuisset, aut quia non edixisset, sed secum ipse tenuisset.Idcirco igitur ex dispensatione mulier uidit, ut oībus notum fieret:nec solū somniat,uerumetiā multa patitur,ut maritus uxori cōdolendo tardior ad cædē reddere tur.Tpis quoq; opportunitas nō parum cō ferebat:eadem.u.ipsa nocte illo sōnio fuit exagitata. Verum non erat Pilato tutum (dices)ipsum liberare,qm̄ affectatæ tyrannidis erat accusatus,oportebat igitur argumenta q̄rere,quibus ista probantur,utputa si exercitum conscribebat, si pecuniam ingentem conflabat,si arma, uel aliud huiusmodi ꝓparabat. Ille uero temere ab eis deducitur, quapropter culpæ non expers.
Ioā. 19. b Maius nanq; ait,qui me tibi tradidit, hēt peccatum.Mollicie igitur factum est sua,
M & ut cæderet & flagellis cæsum cōcederet: ita mollis hic eneruisq; fuit, pontifices autem proterui,atq; malitiosi.Nam postquā ille cogitando legem adinuenit quādam, quę solemnitati ex condemnatis aliquem condonare iubebat,turbis persuas. runt,vt Barabbam una omnes peterēt uoce. Vides quàm diligenter ille prouidebat,ut eos ab hoc scelere liberaret,& quanto ipsi studio, quāq; multa operą, ut ne umbram quidē sibi excusationis relinquerent. Vter.n.dimittendus erat,certis iam criminibus condemnatus,an cuius adhuc causa pēdebat? Nam siqua lata sententia etiā dimitti poterat,multo magis ille, cuius res in ambiguo vertebatur,imò certe homicida, atq; manifestis latronibus peior eis Iesus videbatur:propterea non dixit, latronem, sed insignem latronē eos habuisse,famosum, vrdelicet in proteruitate,& multis homicidijs inquinatum. Præposuerunt tñ illum orbis saluatori:nec rationem temporis aliquam habuerunt, quod factum erat, atq; solemne,nec humanitatis leges, aut aliud huiusmodi veriti sunt:sed inuidia penitus superati,ad proteruitatem suam plebem ēt corrumpunt:ita deceptionis quoq; plebeię extrema luent supplicia.Barabba igitur ab vn iuersis postulato.[Quid igitur faciā,in- A
quit Pilatus,de eo qui dr̄ Chrs?] Conuerte re illos rursus aliquo voluit pudore: potestatem.n.eis eligendi reliquit,vt saltē veriti Iesum petāt, vt clementiæ suæ totū attribuatur.Cōtentiosos.n.magis videbat fieri, cū eis nihil ipsum peccasse dicebat, ac iō putabat,si humanitati eorum salutē ipsius attribueret,facilius posse psuadere: illi verò nō dubitauerunt clamare,crucifige.Ad qđ ipse.[Quid n.mali fecit?Tunc ēt magis clamabāt,crucifige.Videns igit̄ Pilatus nihil se oīno ꝓficere,lauit manus,dicēs: Innocēs ego sum à sanguine huius iusti,vos
videritis.]Cur igit̄ tradis?Cur nō eripuisti, Act. 24. b,f
sicut postea militum tribunus Paulū: Qui & sciebat gratū fore Iudęis,si Paulus traderetur,& seditio,ac tumultus ea de re factus erat:restitit tñ generose,atq; repugnauit. sed nō ita Pilatus. Verū ignauissime, atq; mollissime vna oēs corrupti labebantur. Nec.n.Pilat⁹ multitudini repugnauit, nec multitudo sacerdotib⁹, ita vndiq; peribat ipsorū excusatio magna uoce magis, atq; magis clamātium,crucifigatur. Nec interimere solum uolebāt,sed turpissimā crucifigendi eius cām æstimari studebant. Iō iudice repugnante,pertinaciter ipsi clamabāt. Vides quot à Chro ad reuocationē illorum facta sunt.Sicut.n.Iudā sæpenumero retrahebat,pari mō hos quoq; reprimebat,tum per totum euāgelii tps, tum in ipsa potestate iudicii.Oportebat ꝓfecto, qñ lauisse manus iudicem viderūt dicentem, Innocens ego sum à sanguine huius:quādo Iudam laqueo se suspendisse, quādo rogantem Pilatum,vt alium pro ipso acciperent,tam verbis,quàm rebus commoueri, atq; compungi. Nam si proditor seipsum condemnauit,si sententiam laturus iudex proferendę sententię crimina reiicit,si mirabilis eadem nocte nobili mulieri apparuit visio,si quasi cōdemnatus à Pilato petitur:quam poterunt excusationem inuenire?Nā si nolebant,vt Innocentem absoluere:nōtñ hominem latrocinio proditum ipsi anteponere debebant.Verum cū uiderent iudicem manⁱ lauare, dicentemq; audirent,Innocens sum magis clamabant,dicentes [Et rūdēs uniuersus populus, dixit. Sāguis eius super nos,& super filios nr̄os.] Qñ igitur aduersus seipsos sententiā protulerunt,

tulerunt, tunc oĩa concedit Pilatus. Tu aũt animaduerte. Hoc etiam in loco vecordiã ipsorũ, talis quippè appetitio temeraria, & proterua cupiditas est, vt nihil boni videre
C hominem sinat. Vobisipsis maledicitis, quã ob rem etiam ad filios maledictionẽ protrahitis? Clementissimus tñ Iesus, quanuis ipsi maximè, & aduersus se, & aduersus filios insanirent, non tñ ex sententia ipsorũ ipsos condemnauit, sed tam ex ipsis, quàm ex filiis, eos susceptit, qui pœnitentiam egerũt, milleq; bonis honorauit. Nã & Paulus
Act 21. d ex ipsis erat, & multa illorum millia, qui in se in Hierusalem crediderunt. Cõsidera. n (Iacobus ait) frater, q̃ multa millia Iudęorũ credẽtium sunt, qui oẽs ex illis fuerunt: si autem aliqui renixi sunt, sibiipsis imputẽt. [Tunc dimisit eis Barabbam, Iesum aũt flagellatũ tradidit eis, vt crucifigeretur.] Cur flagellis cædit? Vt quasi condemnatum, aut quasi formam iudicio quandam afferens: vel Iudæis gratam rẽ faceret. Et certè resistere, atque repugnare debuisset, præsertim cum ipse dixerit: [Accipite eũ vos, & secundum legem vestrã iudicate ipsum.] Multa nẽpe fuerunt, quæ tam Pilatũ, quã Iudæos ab illo nefando iudicio prohibebant: inaudita signa, & miracula magna, incredibilis eius qui patiebatur clementia, taciturnitas inæstimabilis. Nam postquam & orando, & respondendo hominem se esse demon-
D strauit, sublimem rursus, ac vltra hominẽ tam silendo, quàm despiciendo quæ dicebantur, ostendit, quibus omnibus ad mirãdum ipsum adduci poterant: sed nihil horum illis profuit. Cum. n semel quasi vinolentia, vel insano furore oppressa sit, difficillimum est resipiscere, nisi generosissima sit anima quæ opprimit. Periculosum certè, periculosum inquam est, pernicioſissimis his passionibus locum cõcedere: quare oportet omni pacto reiicere ingressum ipsarum, atque repellere. Nam si comprehenderint animã, atque superauerint, tunc sicut ignis ingentem, ac siccam nactus materiã, maximam solent flammam accẽdere. Quare rogo, atq; oro, omnia faciamus, vt quasi maceria separemus à nobis harum ingressum. Nullus igitur friuola se illa ratione consoletur, qua vniuersa proteruitas in animam conducitur. Illa, inquam, ratione nullus vtatur: qm̃ multi dicũt, quid hoc est, aut illud, mille certè hinc mala oriuntur. Veterator. n. malorum diabolus, cũ sit magna malitia, multa opera, ingenti studio, condescensioneq; nonnulla ad perditionẽ hominum vtitur. A minimis. n. plerũq; incipit, quod intueri hoc modo licet.
1. Re. 23 Studebat in Phythonissæ derisionem Saul regẽ detrudere, iterum, quia non adhibuisset ille mẽtẽ, ad Phythonissas paulatim ipsum inducit. Nam qm̃ Samueli non obtẽ-
E perauit, & holocausta offerri præparauit, illo absente accusatus, ait, necessitas hostiũ facta est maior. Cumq; flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabatur. Iussit deinde nõnulla de maledictis De⁹, ea quoque transgressus fuit: hinc aduersus Dauid illum insaniuit, ac si paulatim, atq; paulatim labens nõ stetit, quousq; ad ipsum perditionis barathrum seipsum immisit. Similiter etiam de Cain factum esse videmus.
Gen. 4. Non. n. confestim cædem fratris illi suggessit, ne magnitudine rei commotus tam scelestum facinus abominaretur: sed pri⁹ persuasit deteriora offerre, nullũ esse id dicens peccatum: deinde inuidiæ veneno succendit, nihil etiam hinc mali secuturum persuadendo: ita sensim in eum illapsus, ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessauit, q̃ malorũ omniũ verticem imposuit. Repellẽda igitur malorum initia sunt. Nam ẽt si ad maiora prima non progrederentur peccata, non esset tñ negligendum: nunc verò per istam incuriã gradatim semper ascendũt, quapropter oĩ studio, atq; opera funditus principia peccatorũ sunt euertẽda. Nõ. n vim delicti solã cõsideres, nec quia paruũ sit, cogites: sed illud præcipue tene, quia si radicẽ nõ euul-
F seris, magnus inde labor succrescet. Mirabile quidẽ, atq; inauditũ dicere audeo. Solet mihi nonnunq̃, nõ tãto studio magna videri peccata esse euitãda, quãto parua, & vilia: illa n. natura ipsa sponte auertitur, hæc aũt hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt: & dũ contẽnunt, nõ põt ad expulsionẽ eorũ animus generosè insurgere. Vnde citò ex paruis maxima fiunt negligẽtia nostra: hoc ipsum corporibus quoq; accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malũ concreuit: nisi. n. putasset paruũ esse pecuniam inopum surripere, in tantã proteruitatẽ non deueniſſet. Iudæi quoq; nisi putasset inanis gloriæ delictũ minimũ eẽ, vsq; ad eçdẽ Christi lapsi non fuissent. Hac

via

via oĩa ſcelera fieri videbis. Nemo.n. repentè ad extremã improbitatẽ inſiliit. Habet quippè inſitũ quẽdã aĩa pudorẽ, atq; innatũ, quẽ ſubito calcare, atq; proiicere nõ poteſt: ſed ſenſim, atq; paulatim ex negligẽtia perit: hoc pacto ẽt idolorũ cultus aditũ inuenit, cũ vltra q̃ oportet, viui, ac defuncti nõnulli honorentur: hoc pacto ſimulachra, & ſtatuæ adoratæ ſunt: hoc pacto denique
G fornicatio, & cætera vitia dominantur. Cõſideremus aũt, ſi nimiũ quidã, ac importunè riſit, reprehenſus a quopiã eſt: reſpondet aliis, nihil eſſe id mali. Quid n. eſt riſus, aut quid vnquã ex riſu mali ſequetur? Orta tũ ex immoderato riſu pauliſper ſcurrilitas, à ſcurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta. Cum alius proximo ex incuria malediceret, reprehenſusq; eſſet, cõtempſit, dicens nihil eſſe mali hmõi verbis vti: ſed hinc diſſidia, & odia nata ſũt, inde inimicitię capitales hinc contumeliæ, à contumeliis porrò pulſatio, ac inde cædes plerunq; ſecuta eſt. Sic à minimis ad maxima gradatim diabol⁹ ducit, & inde ad deſperationẽ detrudit, & hãc viã ptiore non minotẽ adinuenit Nõ.n. tantos peccatum, quantos deſperatio perdit. Nam qui deliquit, ſi ſeipſum per pœnitentiã excitabit, citò delicti remiſſionẽ impetrabit, qui aũt pœnitẽtiã ſpernit, idcircò veniã impetrare nõ põt, qm̃ medicinã pnïæ nõ imponit. Certas adhuc addit inſidias, quibus religioſos deuotionis habitu ad peccãdum impellit. Et qñ, inquies, tale aliquid potuit
1.Co.7. c efficere? Attẽde igitur, & diſce, vt à laqueis eius poſſis tibi cauere. Per Paulũ tibi Chr̃s præcepit, vxorẽ à virò nõ ſeparari, nec alterum altero priuari, niſi ex cõſenſu: ſed nõ-
H nullæ quaſi caſtitatis ardore accenſæ, à viris abierunt, ita putantes magnum quid facere, ad adulteria viros ſuos compulerunt.
Nota. Cogita igitur, quãtum mali cõmiſerint, q̃ cum magnos p caſtitate labores ſubierũt, quaſi adulteræ accuſentur, extremaq; ſupplicia daturę ſint, quia in profundum perditionis coniuges præcipitarunt. Alii rurſus à carnibus abſtinẽtes, ex laudabili hac abſtinentia ad abominationem carniũ lapſi
1 Co.8. b,c,& Col. 2. c ſunt, quæ res atrocem eis pœnam pparauit: hoc autem fit, qñ aliqui iudicium ſuũ ſcripturis anteponitur. Sic & aliqui apud Corinthios putarunt, perfectionis eſſe de omnibus indifferenter guſtare, de his ẽt quæ prohibita ſunt: quod non modò perfectionis non erat, verumetiam iniquitatis extremæ, pp hoc, & vehementer à Paulo corripiuntur: Et niſi corrigantur, vltimo ſupplicio dicebat obnoxios eſſe. Alii rurſus religionem eſſe putant non paruam, capillos capitis nutrire, quod ex prohibitis eſt, & non paruum dedecus affert. Alii magnum dolorẽ, & immoderatam triſtitiã, quaſi vtilem poſt peccata laudant, atq; admirantur.
Quod diabolico artificio fieri, Iudas pate I
fecit, qui ex dolore nimio ſe ſuſpẽdit, ppea ẽt Paulus pro eo, qui fornicatus fuit, formi
dauit nequid tale pateretur: & admonuit 2.Co 2.
Corinthios citius eum liberare, ne nimio b
ſubmergeretur dolore: deinde oſtendens à
diabolo nimiam hanc eſſe triſtitiam, adie- Ibid c.
cit. Vt non circunueniamur à ſatana. Non enim ignoramus, inquit excogitationes illius, quia dolos ſemper, & fraudes nouas adinuenire ſolet. Si.n. apertè pugnaret, facilis eſſe victoria: immò verò nunc, ſi iugiter vigilamus, non eſt difficilis. Ad omnes has vias armauit nos Deus, non eſſe contẽnẽda parua cõſulens. Audi ergo quæ Chriſtus admonet dicẽs. Qui dixerit fratri ſuo Sup. 5.c
fatuę, reus erit gehennæ ignis: &, qui ad cõ Ibidẽ. d
cupiſcendã mulierẽ aſpexerit, adulter eſt. Ridẽtes ẽt quaſi miſeros deflet, & vbiq; initia, & ſemina peccatorum radicitus tollit: Sup. 12.
& de ocioſo nos verbo relaturos rationem c
aſſerit, & Iob cogitationes filiorum purga- Iob 1.a
bat. Aduerſus autem deſperãtes, ait. An nõ Hie 8.b
ſurgit, qui cecidit, an qui auertit non con- Eze. 18.
uertitur? & rurſus. Nolo mortem peccato- g
ris, ſed vt conuertatur, & viuat. Et hodie ſi Pſ. 94.b
vocem eius audieritis, &c. Et quod lætitia Luc. 15.
ſit in cœlis, cum peccator pœnitentiã agat. a
Multaq; hmõi, & documenta, & exẽpla in K
ſcriptura inueniuntur. Ne autẽ religionis
noĩe perdamur, illud Pauli dicendũ iterũ, 2.Co 2.
atq; tenendum eſt. Ne nimio dolore, inqt, b
abſorbeatur. Hæc igitur nõ ignorãtes, omnibus diaboli viis, quibus deſides puertit, ſcripturarũ prudẽtiã opponamus. Noli ergo dicere. Quid eſt, ſi formoſã curioſè aſpexero mulierẽ? Nã qui corde mœchatus eſt, is rẽ ipſam pagere non dubitabit. Noli dicere. Quid eſt ſi pauperẽ hunc præteribo? Hoc.n. pacto, ẽt alium tranſcurres, deinde alium, atq; alium, ac tandem oẽs contẽnes. Noli dicere. Quid eſt, ſi rem proximi deſiderabo? Hoc.n. Achab regem perdidit. Nã

quan-

quanuis pretium dederit, veruntñ à nolen
3.Re.11 te accepit, pœnas perluit. Qui nullo pretio dato, alienā rapit, præsertim cùm gratię documentis sit roboratus: quam punitionem non meretur? Quam vt fugiamus, ab oi vi, & rapina diligēter abstineamus, nec à peccando solum modo, sed ab initiis ēt peccatorum mundos nos conseruantes, magno studio virtutem amplectamur, si ad cœlorum regna proficisci volumus, quo vtinā oēs perueniamus, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi. Amen.

Homilia lxxxviij. ex cap. xxvij.

TVnc milites præsidis accipientes Iesū in prætorio, cōgregauerunt ad eū vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei.]
L Quasi oēs ex composito conuenissent, ita signo dato ad choream oēs diabolus cōcitabat. Nā etsi possumus inuidiæ tabo existimare ad insaniā Iudæos concitatos fuisse, tñ qua de causa moti milites fuerint, nō patet. Diabolus igitur erat, qui vniuersos tunc illos occupauit: voluptatem etenim ex cōtumeliis propter immanitatē suam capiebant. Cùm.n. oportuisset comprimi potius, atq; lachrymare, nō solum hoc nō faciebant, verumetiam è contra sicut, & plebs ipsa, & vituperabant, & insultabant, Iudæis forsan gratificantes, aut suis utentes moribus. Multis autem, varijsq; modis contumeliabantur. Caput.n. illud sanctissimum modo pugnis, modo calamo cædebant, modo corona ex vepribus contexta decorabant. Quam igitur nos excusationē vnquàm habebimus, si vituperati ad iram cōcitamur, qui tot tātaq; sustinuisse Christum non ignoramus? Extremas certè ille contumelias sustulit. Quippe cum nō mē brum vnum, sed vniuersum corpus atroces has iniurias pateretur: caput corona, calamo, pugnis, facies sputis, maxillæ alapis, corpus reliquum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, adoratione simulata, manus ca
M lamo, quem pro sceptro tenere dederunt, os quoque ipsum, & lingua aceri potione, ac fellis. Quid istis vnquam grauius? Quid cōtumelioſius excogitari potest? Omnem ista excedunt orationem, qui illi quasi timentes, ne quid relinquerēt, crudeliter excogitauerunt, & audacter fecerūt, qui suis manibus prophetas occiderūt. Christo verò, quanuis sententia Iudicis, ipsi tamē faciunt vniuersa, ipsi & apud se damnarunt, & apud Pilatum dicentes: [Sanguis eius super nos, & super filios nostros.] Ipsi cōtumeliantur, & insultāt, ipsi uinciunt, & mō vinctum ad Pilatum deducunt: ipsi militibus causam præbent ita crudeliter in eum insurgere: ipsi verbis, ipsi sputis, ipsi verberibus cædunt. Nihil horum certè à Pilato factum est, sed omnia illi effecerūt accusatores, iudices, lictores, ministri capitalium rerum: hæc à nobis tunc legantur, cum venire omnibus, atq; audire liceat. Nam ne gē tiles dicant præclara nos, atque insignia Christi facta prædicare, opprobria verò, & passionē celare: & sanctissimi spiritus gratia ita dispensatum est, vt in solemnitate maxima, cum omnes vnà viri, atq; mulieres adesse possint, iuxta diem Paschæ omnia hæc perlegantur. Vniuersis ergo præ- A
sentibus, qui volunt, magna hæc voce prędicantur: quibus cognitis, Christus tamen Dē esse omnino creditur. Et cum propter alia beneficia, quæ nobis contulit, tū propter hæc ex animo adoratur, quia tantum pro nobis condescendere dignatus est, ut hæc passus omni nos virtutis genere instituerit. Hæc ergo semper lectitemus, mirificam.n. afferunt vtilitatem. Nam perspiciēs verbis, & rebus, & habitu contemni, atque per illusionem adorari, cædi denique, ac omnia pati extrema, etiam si lapis esses, ad mollitudinem ceræ flexus, omnem animi tumorem deponeres. Sed reliqua quoq; audias. Postquam.n. deludētes saturati sunt, denudato ipso, vestes eius ceperunt, & sedē tes obseruabant qñ expiraret: & vestes eius inter se partiuntur, quod in aliis condemnatis non fecerunt: nituntur autem omni tranquillitate potiri ea vestimenta, quibus mirabilia gesta sunt. Sed nihil tunc aduer Mar. 5.
sus eos geritur, Christo itavolente: adeo.n. c, & 6.g
magnus hic fuit contemptus, quia in abiectum quasi, atq; omnium vilissimum agebatur, vt in latrones gestum non fuerit. Medium verò ipsum crucifigunt, vt existimationis latronum particeps fieret. [Et dederunt ei acetum.] hoc etiā ex cōtumelia. Ipse autem nolebat bibere. Alius vero euā B
gelista dicit, quia cum gustasset, dixit. Consummatum est. Adimpleta iam est vndiq; Ioā. 19.
prophetia. Dederunt in escam meā fel, & f
in siti mea potauerunt me aceto. Nec tñ ēt
ille eum bibisse ostendit (nihil.n. interest pſ. 68.c
inter

iter gustare simpliciter,& nõ bibere) sed de uno,ac eodẽ dicuntur:nec tñ terminatẽ adhuc illorum insania,sed cum denudassent, crucifixissent,acetum attulissent, nõ potebant adhuc animum explere: sed in patibulo pendentẽ videntes,& ipsi, & transeuntes oẽs amaris impetunt uerbis, quæ & rebus ipsis mihi grauiora uidentur Idcircò.n.ita faciebant,ut tanquã seductor,qui oĩa,quæ dicebat, ad corrumpendos homines frustra essent, & in conspectu oĩum uituperatus decederet:ideo etiã militum manibus, & publico reus iudicio confecto certior uideretur.Et quanquã sequẽs turba etiã lapides fletu suo flexissent,nullo tñ modo atrocissimas illas belluas commouit:propterea turbã quidem allocutione dignam putauit,illos uerò minimè. Nõ em̃ solum quæ optabant, fecerunt:uerumetiã resurrectionem illius formidantes, existimationi suæ officere studebant: propterea publicè ista iactant, latrones cum eo crucifigunt: & ut seductor, ac mendax uideretur, Descende (clamabãt) de cruce, qui tẽplum destruis, & in tribus ipsum diebus reædificas. Nam quoniam scriptam a Pilato causam tollere nõ potuerunt:quia scriptum erat, Rex Iudæorum : repugnauit.n.ille dicens, Quod scripsi scripsi:ideò uituperando nitebantur ostendere,quia rex non esset: ideò tumultuantes dicebant. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce. & rursus, Alios saluos fecit,seipsum saluare nescit Ideo etiam signis prioribus hinc detrahere conabãtur. & rursus,[Si filius Dei est,& si uult eũ Deus, saluet nunc eũ.] O insani, sceleſtiq; homines. An prophetæ non erant prophetæ,& iusti,quos occidistis,iusti non erant,quoniam eos Deus a periculis non eripuit?imò uero erant, etiamsi a uobis iniuria uexabantur. Quid igitur huic amentiæ uestræ æquale excogitari potest? Nam si existimatis,quod illorum apud uos propter pericula nomen periit, sed erant prophetæ, quanuis torquerentur: multo magis non debebatis in hoc scandalizari,qui & rebus semper, & uerbis falsam hanc repulit opinionem: nihil tamen, nec in ipso tempore passionis, aut dicendo, aut faciendo aduersus existimationem Christi efficere ualuerunt Nam & latro, qui uitam in omni scelere consumpsit, tunc maximè quando ista dicebantur eum confessus, regni cius fecit mentionem. Et plebs ipsum amarè flebat.Sed quanuis ea,quæ fiebant,apud ignaros dispensationis,mysterii huius imbecillitatem testari uidebantur, ueritas tamen etiam per hæc contraria floruit. Hæc audiẽtes,aduersus omnem furorem, & irã diligenter nos armemus. Si succendi cor tuum senseris, pectus continuò signacula crucis signato: repete memoria, quæ tunc facta fuerunt, & ira illico tanquam puluis dissipabitur.Verborum simul, & factorum recordare, non obliuiscaris dominum illum, te seruum esse: ille propter alios, tu propter teipsum suffers:ille pro his, de quibus benemeritus fuit, pro his qui crucifixerunt,tu autem pro teipso:ille a contumeliantibus, tu uero ab his fortè quibus sæpe iniuriam intulisti. Ille uniuersa spectante ciuitate,immo uero, & Iudæis, & aduenis misericorditer nimium locutus est,tu paucis præsentibus ferre non poteris. Quo ad maiorem contemptum occideretur,videtur a discipulis quoq; suis derelictus. Ita qui antea colebant, fugam ceperunt:inimici autem, & hostes patibulo pendenti circunfusi contemnebant insultantes hæc deridebãt omnes unà, Iudęi ac milites inferius, latrones utrinq; superius: ambo.n. etiam ipsi contumeliabantur. Quomodo igitur Lucas de uno dicit?utrunque profecto factũ est, uterq; antea postea uero alter solummodo deridebat.Nã nequis compositorem factã fuisse crederet, nec latronem illum fuisse,qui latro fuit ab ipsa cõtumelia etiã in cruce latro, atq; inimicus antea fuisse repentè cõuersus ostenditur. Hæc igit oĩa cogitando philosophare. Quid em̃ tale,ac tm̃ ferre tu potes,quale dñs tu?Publicè te quispiã uituperauit, sed non talia tu audisti.Verberibus cæsus es, sed non tanto tempore,neque sic flagellatus, & denudatus. Alapis te quidam petiit, sed non illo modo. Tu uero etiam adde, a quibus, & cur,& quando,& quis ipse quoq; : & quod grauius est, nemo illa facta criminabatur, nemo querebatur,sed è contra probabunt omnes, & cædentibus, ac deridentibus se coniungebant, & quasi arrogantem quendã seductorem, ac deceptorẽ, qui re verba sua cõprobare non posset, sic deridebant. Ille uero ad hæc uniuersa tacebat, maximum nobis longanimitate præbens exẽplum.Nos autem hęc audiẽtes, nec famulos

Nõ dere linquũt adeo, q in periculis succũbunt.

C

E

Luc.23. c

F los quidem patimur nostros, sed magis q̃ sylvestres asini calcitramus atque salimus, crudeles, ac inhumani, siqd aduersus nos dictum, vel factum sit, nullam aut paruã existimationẽ facientes si hæc in Deum cõ missa sint. Similiter quoq; aduersus amicos afficimur: dolorem quis intulit ferre non possumus: verbis carpsit, oĩ belua mouemur atrocius. Nec prodest q̃ ista quotidie lectitentur: discipulus prodidit, cæteri eum reliquerũt, quib. multa, & magna collata beneficia fuerant. Hi furore concitati in faciem spuebant, pontificis seruus colapho petiit, milites cædebant, qui aderant illudebant, & contemnebant, nec vllum ad quenquã verbũ emisit, sed oẽs vicit silẽtio. Ita opa ista te docẽt, quanto mitius feres, tãto magis te malefacientẽ superaturum, & admirationi apud oẽs futurũ. Quis enim non mirabitur eum, qui opprimentiũ contumelias æquo aĩo perfert? Quemadmodũ enim ẽt cũ iustè quispiã torquet, si magno aĩo patitur, iniustè cruciari multis vr: sic q̃ cum iniuria vexatur, si nõ perfert, iure puniri putabitur, ac deridebitur quasi mancipium ab ira distractus, & animi nobilitatẽ furori subiiciens. Nec.n. liberũ eum hoĩem dixerim, ẽt si mille seruis dominetur. Sed valde me, inquies, ille irritauit. Quid hoc est? tũc eñ maximè oportet philosophari.

G Nam q̃n non incitantur, feras quoq; mansuetas esse videmus: nõ.n. semper furore ipsas ferri cernimus, sed q̃n cõcitantur. Quare si tunc solum modo quiescimus, q̃n nemo irritat: in quo beluis præstabimus? Illæ tamẽ iustè plerunque mouentur, & excusari possunt, q̃n prouocatæ, ac punctæ concitantur: præterea rationis expertes, duce natura mouentur: tu verò in ferarum incidens morem, vnde tibi excusationem parabis? Quid.n. mali passus es? Rapta sunt abs te tua, at hac ipsa de causa ferre magis oportet, vt maiora lucrari possis. Laude ac gloria priuatus es, & quanti hoc est? Minor profectò factus non es, si philosoparis. Si verò nihil mali pateris, cur irasceris ei, qui non modò tibi non nocuit, verumetiã profuit? Nam negligẽtes honorati, molliores reddũtur: diligentes autem, ex derisione, & contumelia fortiores efficiuntur. Ita profectò desides laude magis, q̃ vituperatione lædũtur. Nam vituperantes quidem si attendimus, causam nobis præbent philosophandi: laudantes aũt arrogantiæ mollicie, inani gloria impellere aĩos solent: cuius rei patres sunt testes, qui filios non ita laudibus efferunt, vt cõuiciis reprimunt, timentes nẽ aliquam inde molliciem cõtrahant: & pædagogi simile quoddã adolescẽtibus remediũ afferuut. Quare si auerti nõnullos decet, adulatores magis, q̃ contumeliantes odisse oportet. Maior n. non attendentibus ex adulatione pestis oriri solet: & facilius est hãc, q̃ illã passionem superare. Quare qui superat illã, tũ mirabilior vr tũ ẽt maiora cõsequet præmia. Mirabili⁹ eñ profectò est videre hoĩem qui dum vituperat, q̃ hoĩem qui dum depellitur, & percutitur, non decidat. Sed qũo, dices, potero non moueri? Vituperando quidem persequitur, crucis signo statim pectus signato, recordare oĩum, quæ tunc gesta sunt, & confestim omnia extinguuntur: nec quia vituperat modo aliquis cogita, verumetiam siquid boni vnquam ab illo in te profectum est, diligenter considera, & confestim ad clementiã redigeris. Immò verò ante omnia Deum timeas, idq; sp tecum verte, q̃ cogitatio cito te modestum, ac mansuetũ faciet. Præterea a tuis quoq; famulis documentũ suscipias, considera q̃; nonnunquam te vituperante illos silere, & hinc intellige non esse hãc philosophiam difficilem: hoc modo furorem tuum condemnabis, & in ipso contumeliandi tpe discес non esse contumeliandum, & sic ne ipse contumeliis affectus dolebis. Cogita, quia nõ est in se, qui vituperat, & non molestè feres contumelias eius. Nam & dæmoniaci plerunq; nos verberant, nec solum non mouemur, verumetiam eos deflemus: ita igitur etiam tu facito, misereat te cõtumeliantis. Magna enim belua ira.s.& furore, & pernicioso dæmone detinetur, solue ipsum, qui ab hmõi dæmone vexatur, & sic insaniendo breuissimo temporis spatio corrumpitur. Huiusmodi.n hæc ægrotatio est, vt non egeat lõgo ad perdendum hominem tempore: propterea quidam dicit, Momentum furoris eius casus est ipsi: hoc ipsum videlicet tetrum atq; tyrãnicum ostendens, quia breuissimo tpis spatio, & sine aliqua ferè mora maximo solet afficere malo. Nam si ad vires suas prolixitas etiam temporis accederet, insuperabilis hæc pœnæ passio esset. Vellem posse ostendere qualis quidem

H

I

sit,

sit, qui vituperat, & qualis q̃ philosophatur, & nudũ vtriusq; animum in mediũ ducere: videres.n. alterũ fluctibus exagitari, alterum in tranquillo portu quiescenti nauicu læ similem esse. Nam impetu horum turba tur fluctuum, & ipsos facilè dissoluit. Cũ. n. qui vituperant, oĩa faciũt, vt moderare possint: si ex ista spe deciderint, facilè mitigantur, & leniuntur. Non n. videbis hominem ita commotũ, qui postea se non magnopere condemnabit, veluti etiam contra, qui non commotus ira, nunquam hoc factum suum solet condemnare. Nam si etiam insurgere opus sit, facilius, atq; prudentius id absque ira, quã cum ira facere potes, & ad hoc nullum inde postea capies tædiũ, Ita si volumus, apud nosipsos facilè bona retinebimus, nihilq; nobis p gratiã deerit, qđ ad tutelam, & laudem nostram pertineat. Sed quæris laudem ab alio: tu igitur teipsum honora, & nemo te dehonestare poterit: si verò tu teipsum dehonestabis, etiam si omnes homines te laudent, nihilominus non honoraberis. Quemadmodum.n. nullus nos lædere poterit, nisi a nobisipsis lædamur: sic nisi nosipsos vituperemus, nemo alius nos vnquam dedecorabit. Ponamus.n. mirabilem quendam, atq; insignẽ esse virum, quem omnes adulterum, furẽ, sepulchrorum euersorem, homicidam, latronemq; prædicẽt: ille verò, nec irritetur, nec molestè ferat, nec alicuius huiusmodi rei sibi conscius sit, quia igitur inde vitupe ratione læditur? Nulla profectò. Quid inquies, si multi malam de ipso habeant opinionem? Nulla, inquam, omninò vituperatione ipse læsus est, sed illi se vituperarunt, qui alium, quàm decet, talem virum existimant. Dic, quæso, siquis Solem tenebrarũ autorem existimet: Soline, an sibi detraxit? Sibi uidelicet ipsi, cum furiosi, & insanientis opinionem consequatur. Eodem profectò modò, qui prauos bonos esse putant, & è contrario, seipsos vituperãt. Quare magnum studium, multamque operam adhibeamus, vt conscientia nostra munda ta, nullas aduersus nos ansas, nullam malam excitemus suspicionẽ: si verò alii hoc pacto nobis affectis insaniunt, non moueamur. Nam qui praua multorũ opinione, cum bonus ipse sit, lædi uidetur, nunquàm profectò inde fiet, vt talis nõ sit, qualis est: qui verò fruſtranea commotus suspicione pestiferum in seipsum morbũ attraxit, hoc etiam pacto prauus, si è cõtrario bonus esse uidetur, non modò nihil inde lucratus est, uerumetiam, & in desidiam incidet nõ minorẽ, & maiori cruciatu uexabitur. Nã qui cum malus sit, malus etiam existimatur, forsan humiliatus delicta sua facilia cognoscet: cum uero prauitas eius lateat, securus degit. Nam si accusantibus uniuersis, uix resipiscunt multi, atq; compũguntur: quando excitari poterunt, si non solum reprehendi, uerumetiam laudari se a multitudine sciant? Non audis Paulum id accusantem, quia eum qui fornicatus fuerat, nõ solum cognoscere peccatum suum Corinthii non permiserunt, uerumetiam in peiora detrudebant applaudentes, honorantesque ipsum? Quas ob res uehementer rogo, atque obsecro, ut suspicionibus, & laude, ac uituperatione multorum neglectis, diligẽter inuigilemus, ac faciamus, ne alicuius nobis mali conscii simus, neve nosipsos uituperemus: hoc.n. modo tam in præsenti, quàm in futura uita magnam gloriam cõsequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, &c.

Homilia lxxxix. ex cap. xxvj.

A Sexta autẽ hora tenebrę factę sunt per uniuersam terrã usq; ad nonã horã. Circa autẽ horã nonã clamauit Iesus uoce magna dicens. Eli eli lamma sabachthani: hoc est, Deus meus, Deꝰ meus, ut quid dereliquisti me? Hoc est illud, profectò signũ, qđ petẽtibꝰ Iudęis daturũ se dicebat, dicẽs. Generatio praua, & adultera signum q̃rit, & signum nõ dabit ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Crucem.n. mortẽ, sepulchrũ, atq; resurrectionẽ significat. Et rursus alio quodam modo uirtutes crucis significando dicebat: cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum. Tale quippẽ aliquid dicitur. Cum me crucifixeritis, ac iam uictoriã cõsecutos uos putaueritis, tunc uires meas cognoscetis. Nã ciuitas eorum post passionẽ Christi periit, mores cessarunt, disciplina ciuilis, & sua libertas euanuit: prædicatio uerò floruit, & ad extremas usq; orbis oras euãgelicus sermo peruenit, & terra simul, ac maria, frequentata desertaque loca omnipotentiam eius prædicant. Hoc igitur dici, & ea quæ in ipso tpe crucis acciderunt. Quippe mirabilius erat in patibulo crucis pendente ipso, quã humi

K

L

M

1. Co. 5. a

Sup. 12. c & Mar. 8, b, & Luc. 11. b A Ioã. 8. d

humi gradiente illa fieri. Acciditq; etiam q̃ de cœlo illa facta sunt, quemadmodum Iudæi petebant, & in uniuerso terrarum orbe, quod nondũ plus accidit, nisi in Ægypto duntaxat, qñ pascha erant celebraturi. Illa .n. hæc figuratè significabãt. Tu verò etiam animaduerte, qñ tenebræ fiũt, in media uidelicet die fiunt, ut uniuersi q̃ terrã habitãt uideant: qa dies ubiq; terrarũ tũc est. Hoc signum nõ magnitudine solum miraculi uerumetiã, qa facillime accidit, ad conuertendos eos sufficiebat, post oĩa uerò, q̃ per insaniam, & furorem fecerunt factum est, qñ iam ipse furor cessauit, qñ deridendo saturati sunt, qñ cõtumeliãdo aĩum suum explerunt, qñ deniq; oĩa sibi dicta sunt, quæ volebant: tunc tenebræ apparent, vt saltem tunc ira deposita, nonnihil ab hoc signo consequerentur. Mirabilius erat certè talia afficere, dum esset, in cruce quàm de cruce descendet. Nam siue ab eo hęc facta esse putabant, timere ac credere oportuisset: siue non ab eo, sed a patre, oportebat tamen propterea commoueri atq; compungi. Iram enim Dei propter facta ipsorum commotam esse tenebræ illæ significabant. Nam quia eclipsis non erat, sed ira quædã atq; molestia: non hinc solum, verumetiam à spatio temporis patuit. Per tres .n. horas eclipsis illa permansit, cum tũ breuissimo quodam tpe accidere soleat, quod non ignorant qui viderũt facta enim etiam fuit memoria nostra. Sed quomodo, inquies, oẽs mirari hoĩes adeò non sunt, vt Deum ipsum putarent: Quia videlicet humanum genus magna desidia & proteruitate tunc tenebatur: præterea vnum hoc duntaxat fuit miraculum, quod factum cito præteriit, adeo, vt nemini cura fuerit causam eius inquirere. Ad hæc longa impietatis consuetudine homines deprauati fuerunt, & causam ignorantes, putabant fortasse naturali quadã id eclipsi accidisse. Cur autem miraris de aliis, qui nec sciebant quicquam, & segnicie deiecti non q̃sierunt, cum etiam illi qui in Iudæa viuebant, post tot tantaq; miracula aduersus eum insurgerent, quãuis planum fuerit ab ipso illud gestũ fuisse? Propterea aĩm .n. in fine clamat tenebrarum, vt intelligerẽt adhuc ipsum viuere, & ab eo tenebras factas fuisse, vt meliores hac ratione fierẽt. Dicit.n. [Eli eli lãmasabachthani.] Vt vsq; ad extremum spiritum honorari ab eo patrẽ, & non esse illi aduersarium discerent. Quapropter & propheticã vocẽ emisit, veterem approbando scripturã, & Hebraicè dixit, vt probe eiusdem ipsum esse cũ patre voluntatis perciperent. Tu aũt ẽt hoc loco vecordiã illorũ, & petulantiã perspice. [Putauerũt.n. ĩquit, Heliã ab eo vocari: & aceto illico ipsum potauerunt. Alius aũt impetuose accedens, lancea costam eius percussit.] Quid his oĩbus iniquius vnquã excogitari põt, qui eò impietatis deuenerunt, vt mortuum iam corpus vexarent? rursus verò considera, quomodo ad nostrã salutẽ proteruitate illorum vtitur. Hoc.n. vulnere facto, salutis nostræ fontes è costa sua emanarunt. [Iesus autem clamans magna voce emisit spiritum.] Hoc est illud qđ dixerat: Potestatẽ habeo ponere aĩam meã, & ptãtẽ habeo rursus sumere eã. Idcircò ẽm magna voce clamauit, vt osteudat sua hæc ptãte fieri. Marcus aũt dicit, miratum fuisse Pilatũ, si iã mortuus erat. Sed cẽturio quoque ideò maximè credidit, q̃a sua ipsũ spõte, & potestate mortuum perspexit. Hæc vox velum templi scidit, monumenta aperuit, & templum ipsum in desolationẽ redegit: qđ fecit, nõ q̃a tẽplum cõtemneret: qũo.n. illud despiceret, qui dicebat, Nolite facere domum patris mei negociationis domum, sed sicut etiã qui Babyloniis illud tradidit, indignos ostendit illos esse, qui in eo cõuersarentur: ppea prophetica quædã hoc erat futuræ cito, ac perpetuæ desolationis, & mutationis rerũ ad maiora atq; sublimiora, & ineffabilis suæ signum virtutis. Sed ad hæc oĩa resurrectio quoq; mortuorum secuta omnipotentiam eius ostendit. Helisæi.n. tempore, cum mortuus vnum mortuum tetigisset, surrexit: nunc autem corpore ĩ patibulo pendente, vox sola mortuos excitauit. Huius enim illa figura fuit, qm̃ ideò factum est, vt hoc facilius crederetur. Nec mortui solum excitantur, uerũ etiam lapides scinduntur, ẽt terra concutitur, ut hinc percipi posset, illos quoq; facilè dirumpere potuisse. Nã qui lapides scidit, qui terrarum orbem tenebris obduxit, multo magis illos si uoluisset, perdere potuisset: uerùm noluit, sed uires suas in elementis ostendens, illos ex clemẽtia saluare uolebat: sed non fuerunt illi remissiores. Talis quippè proteruitas inuidiæ est,

Eclipsis tempore passionis domini, per tres durauit horas.

Io. 10.d

Marc. a

Ioã. 2.e

4. Reg. 13.d

vt

vt non facilè terminetur: sed tunc quidem vel aduersus ea, quę mirificè fiebant, impudentissimè resistebant: postea vero cũ obsignato monumento, & caterua, militum custodiente surrexit, ac ipsis custodibus cum surrexisse ipsum audirent, non dubitarũt argento illos corrũpere, vt resurrectionem Christi obfuscarent. Noli ergo mirari, si tunc ẽt mente capti videbantur, cũ semel ad oĩa ex impudentia perperam agenda pparati essent, sed illud diligenter considera qualia signa nunc fecit, alia è cœlo alia in terra, alia in ipso templo, tum vt diuina eĩ indignatio cognosceretur, communissima
F iã futura, quæ ante abdita fuerunt penetralia, & quod cœli hoĩbus aperientur, & res ad vera sancta sanctorũ deriuabit. Et illi qdem dicebãt. Si rex Israel est, descendat de
Mar.15. c cruce: ipse verò totius orbis regem ostendit. Illi dicebant, Vah qui dissoluis templũ hoc, & in tribus restituis diebus: ipse autẽ qũo penitus desolabatur significauit. Illi, alios saluauit, seipsum saluare non potest: ipse vero pendens de cruce, in seruorũ cor
Io.11.f poribus abundantissimè illud ostendit. Nã si magnum est Lazarum excitasse, multò maius profecto est multos iam olim mortuos in vitam reduxisse: quod resurrectionis futuræ signũ fuit. Multa.n. corpora sanctorum qui dormierunt erecta in sanctam introierunt ciuitatem, & multis apparuerunt. Sed centurio quoq; tunc gloriam reddidit Deo,
Luc.23. g dicens: Verè iste homo iustus erat. Turbæ deniq;, quæ ad videndum exierant, pulsantes pectora sua reuertebantur, Tanta crucifixi virtus apparuit, vt post illas contumelias, post vituperationẽ, & cædem, tã Centurio, q̃ populus compuncti fuerint. Quidam aũt dicunt hunc Centurionem in fide postea roboratũ adeò fuisse, vt ẽt martyrio si coronatus. [Erãt autem illic mulieres multæ a lõge videtes quæ secutæ fuerãt eum, Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Ioseph, mater, & mater filiorum Zebedæi.] Hæc mulieres illæ facta videntes, qa natura magis compatiuntur, summopere flebant. Diligenter autẽ considera quanta illarum
G constantia est. Sequebantur ipsum ministrantes ei vsque ad pericula, præsentes oĩa speculatæ fuerunt, qũo clamauit, qũo expirauit, quomodo lapides sciĩsi sunt, cætera deniq; omnia. Quare primæ quoq; ipsum cũ surrexisset, viderunt: & sexus qui maximè fuit condemnatus, primus honorum contemplatione perfruitur, quod maximè fortitudinem illarum significauit. Discipuli.n. fugierunt, illi permanẽtt soror matris eius, hãc.n. Iacobi appellat, & cæteræ. Alius Luc.23. g aũt euangelista dicit, quia multi ẽt se ppter hæc facta cædebant, & pectus percutiebant: quod suumopere Iudæorum ante oculos ponit crudelitatem, quibus.n. cæteri flebãt amarè, his illi gloriabãtur. Nã & si magna E ira, Dei, immo vero furore ea signa forent, tenebrę. s. dirupti lapides, rescissum velum, motus terrę, nec timore tĩ vllo repressi, nec misericordia flexi sunt [Accessit aũt, & Ioseph, & petiit Christi corpus.] Hic erat Ioseph, qui quãuis occultabatur, rem tĩ post mortẽ Christi subiit arduam. Non.n. ignobilis quidã erat neq; ignotus, sed ex consilio vnus atque insignis: vnde fortitudo eĩ maxima admiranda est, cum propter amorem Iesu periculum mortis susceperit, & vniuersorum se odio tradiderit: exanime quippe corpus petere ausus, non añ destitit quàm impetrauit. Nec solũ animum eius, H quia petiit, & non paruo impendio sepulchro tradidit, sed nouo quoq; suo monumento cognoscimus: quæ res non temere accidit, sed diuinitus fuit dispensata, ne alium, nõ Christum surrexisse suspicio fieret. [Erãt aũt Maria Magdalena, & altera Maria p̃ sepulchrum sedentes.] Cuius rei gratia istæ assident? Nihil magnum, aut sublime, vt oportebat de ipso cogitabãt. Ideo & vnguenta tulerunt, & diutius morabant, vt simul, ac per furorem Iudæorum liceret, ad vnguendum ip̃m accurrerent. Vides mulierum fortitudinẽ? Vides pium erga ipsum amorẽ? Vides liberalitatẽ in pecuniis? vides aĩum, vel mortis pericula contemnentem? Imitemur has mulieres nos uiri, nec deseramus in tentationibus dñm: illæ certè, uel in mortuum tantã pecuniam ædiderunt, uitæ pericula non formidantes. Nos autẽ, eadem.n mihi dicenda sæpius sunt, nec famescentẽ quidẽ alere, nec nudum induere uolumus: sed cum mendicare ipsum uideamus, sponte p̃terimus. Et certè si ip̃m Xp̃m nunc uideretis, non dubitaret unusquisq; uestrum uniuersam substantiã erogare: uerum nunc terunciũ nõ erogas. Non I audis dicentẽ, Quod uni ex minimis meis Sup.25. d facis, mihi facis? Nihil nempe interest, siue huic pauperi, siue ipsi Christo dederis.

Nihil enim minus habes his mulieribus, quæ tunc Christum alebant, immo verò, sed nemo his verbis turbetur, multo etiã maius. Non enim est æquale ipsum dominum præsentem alere, cuius præsentia, vel lapideum ad se animum attraheret, & pp eius verba duntaxat pauperes, mendicos, ægrotos alere atq; curare. Quippe tunc ẽt ipsa facies, & dignitas pñtis, quæ cum vr, parturit qd facis: modo autẽ vniuersa hæc liberalitatis, & misericordiæ tuæ sunt: accedit quod maioris erga Chrm reuerentiæ signum est, quando quidẽ ideo conseruum tuum in oĩbus diligẽter pascis, atq; curas. Quid igitur nosipsos deserentes, in illa studium omne consumimus, quæ migrantes habere non possumus, & frequenter nec hic manentes retinere, cum ita locupletari liceat, vt non tantum hic, verum, & illic ditissimi videamur? Qui nanq; loca, domos, & aurum in anima circunfert, vbicunque visus fuerit, cũ his videtur diuitijs. At inquies. Qũo potest hoc fieri? Potest, & cum
K maiori facilitate. Nam si in cœlum ea trãstuleris per pauperũ manus, in anima tua
Actõ. 9. reposueris omnia, & licet iã mors ĩgruat,
g illis te nemo priuabit, sed transibis, & illic locuples: Talem habebat, & Tabita thesaurum. Propterea non domus eam prædicabat, neque parietes, neq; lapides, neque columnæ, sed induta viduarum corpora, & manentes lachrymæ, & fugitiua mors, vitaq; resplendescens. Talia nobis quoq; cõparemus horrea, tales domos ædificemus,
L Co. 3. & ita Deum habebimus cooperatorem, & ipsi eius cooperatores erimus. Ipse nanque pauperes, cum non esset produxit, tu verò pductos, & factos, fame, & reliquis ærumnis tabescere non sinis, subueniens corrigens vndique Dei templum labẽs: cui qd vnquam æquale fuerit, & ad vtilitatis, & dignitatis rationem? Si verò nondum aperte didicisti, quali te decorauit ornamento paupertatem subleuare iubẽs: illud intrate computa, si tibi talem dedisset potestatem, vt labens cœlum sustinere posses, nõne per id opus honorando te multo maiorẽ existimasset? En igitur maiori te dignũ fecit honore. Quod.n. cœlis est dignius hoc tibi refouẽdum commisit. Apud Deũ enim visibilium nihil homini par. Nam
Psal. 8. & cœlum, & terram, & mare propter eum fecit, & in eo magis quàm in cœlo delectatur inhabitans. Et tamen nos, & hæc scientes, nullam Dei templorum curã gerimus, aut prouidentiam, sed eos neglectũ L iri sinentes, nobis magnas, & splendidas domos paramus. Et ideo cunctis priuati sumus bonis, & valde pauperibus pauperiores, quoniam has ornamus ædes, quas hinc migrantes asportare non possumus, & illas omittimus, quas nobiscum possumus simul ducere: dissoluta nanque pauperum corpora omnino resurgent: & in his productis, qui hæc imperauit Deus, eos qui curam ipsorum gesserint, laudabit, & admirabiles reddet: q eos iam casuros, nunc quidem præ fame, nunc verò prę nuditate, & gelu omnibus modis refocillarunt. Veruntamen, & tot nobis laudibus propositis, adhuc cessamus, & ad hanc pulchrã torpemus curam. Et Christus quidem nõ Luc 9. habet vbi caput suũ reclinet, sed circumit peregrinus, & nudus, & esuriens: tu verò suburbana, thermas, & porticus, innumerosque paras thalamos incassum, & frustra: at Christo nec exiguum communicas tectum, coruis autem, & miluis fastigia exornas: Quid hac peius stupiditate? Quid hac insania grauius? Insania siquidem hæc sunt extrema. Quin potius quicquid aliquis dixerit, dignum protulerit nihil. Veruntamen si volumus, ægritudinẽ, M licet grauem, repellere possumus. Nec solũ fieri potest, sed & facilè. Nec facilè simpliciter, verum & multò facilius ab hac peste liberari, quã a corporalibus morbis quanto maior est, & medicus. Eũ igitur alliciamus, & vt adiuuet rogemus, & à nobisipsis debita cõferamus, voluntatem dico, & promptitudinem: nihil enim aliud exigit. Sed si hæc accipiat solum, a seipso cuncta depromet. Impendamus itaque nostra, vt & hic puram assequamur sanitatem, & ad futura perueniamus bona, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul, & sanctospiritui gloria, imperium, honor, & adoratio nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Sanè accipe, vt aliàs dixi. Perui-mus.

D. IOAN. CHRYSOSTOMI homiliarum octogintanouem super Matthæum, finis.

HO-

HOMILIARVM LV.
IN S. MATTHÆI EVANGELIA,
PRIMA EX CAP. I.

LIBER generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham.] Liber est quasi apotheca grarũ. Sicut em̃ i apotheca diuitis alicuius ois homo, quod desiderat, inuenit, sic & in istõ libro omnis ãia quod necessarium hẽt, inuenit. Quid est qđ ait, Liber gnationis Iesu Christi, filii Dauid, filii Abrahæ? Et qũo dicit Esaias propheta, Et gnationem eius quis enarrabit? Sed ille diuinam generationẽ eius inenarrabilem esse pronunciat, iste autem carnalem exponit. Propterea non dixit, Iesu Christi filii Dei: sed filii Dauid, filii Abraham. Et quare Ioanes statim in principio euãgelii sui, diuinitatis eius monstrauit naturã, dicens, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum? Q̃m Ioannes inter gentes in exilio constitutus, Græco sermone euangelium causa Gentium scripsit, quæ non cognoscebant si Deus filium hẽt, aut quomodo gentium hẽt: idcircò superfluum erat primum incarnationis eius mysteriũ gentibus demonstrare, cum illum ipsi, quis esset, nescirent: ideò necessarium fuit primũ illis ostẽdere, quia est filius Dei Deus: deinde in sequẽtibus, quia carnem suscepit, dicens: Quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Matthæus aũt euangelium Iudæis Hebraico sermone conscripsit, sicut iam diximus supra, vt Iudæi legentes ædificarentur in fide. Iudæi enim q̃ cognoscebant, quia est filius Dei, & qũo est filius Dei. Superfluum ergo erat exponere eis diuinitatis eius naturã, quam ipsi optimè cognoscebant, necessarium autẽ fuit mysterium incarnationis eius ipsis ostendere. Quare autẽ non illi suffecit dicere illum filiũ Abrahæ solius, aut Dauid solius. Quia ad ambos de Christo nascituro ex eis, promissio fierat facta. Ad Abrahã quidem sic. Et in semine tuo benedicẽtur omnes tribus terræ: quod intelligi non potest nisi in Christo, q̃m inter cæteros Iudæos, & Gentes nunquã amicitia stabilis fuit. Ad Dauid aũt ita dicit: Iurauit dñs Dauid veritatem, & non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponã super sedem tuam. Ideò ergo vtriusq; filium dicit, vt vtriusq; promissiones in Christo impletas ostenderet. Deinde, quia Christus tres dignitates fuerat habiturus, rex, propheta, sacerdos: Abraham autem habuit duos filios, & duas dignitates: propheta enim fuit, & sacerdos: sacerdos, sicut Deus ad illũ dicit in Genesi: Accipe vaccam triennem, &c. Propheta autẽ, sicut ait dominus ad Abimelech de illo: Q̃m propheta est, & orabit pro te, & saluus eris tu, & domus tua, Ideò ergo dictus est filius Abrahæ, & Dauid, vt propheta quidem intelligatur, & sacerdos ex Abraham, rex autẽ & Dauid. Item ideo non dictus est tantummodo Dauid filius, quia Dauid rex fuit, & propheta, sacerdos autem non fuit. Ideò ergo amborum filius noïat⁹ est, vt vtriusq; patris triplex⁹ dignitas originali iure cognosceretur in Christo. Sed quare prius Dauid nominauit, cum Abraham præcedat in tempore? Prima ratio, & simplex hæc est: Cum propositum esset euangelistæ ex Abraham generationes domini numerare, si prius dixisset eum filiũ Abrahæ, postea autem Dauid necesse habebat iterum reuerti ad Abraham, & in ipso loco bis eum numerare. [Altera autẽ ratio est, quia regni dignitas maior est quàm naturæ. Nam etsi Abraham præcedebat in tempore: Dauid tamen præcedebat in dignitate. Et quomodo maior fuit Dauid, quàm Abraham, cum quandoque Dauid reprehensus est in peccato? Sed audi, quoniam Dauid de nimia iustitia sua confidens dicebat: Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manib⁹ meis, Item iniquitatẽ si conspexi in corde meo, non exaudiet Deus, Ergo dimissus est, vt circunueniretur à carne: non vt iniustitia ostenderetur eius, sed vt eius iactantia compesceretur. Abraham pater fidelium, quem Deus voluit exemplum esse sanctorum, dicens ad eum: Exi de terra tua, &

Esa. 53. K c

Ioã. 1. a

Ibi. 1. b

L

Ge. 22. d

Ps. 131. b

Ge. 15. c

Ibi. 20. b

M

[nominare.

Psal. 7. a

Ibi. 65. d

Ge. 12. a A de cognatione tua, & veni in terram, quã qui demonstrabo, vt sciant omnes homines, quicunque voluerint esse filii Abrahę, & terram illam viuam promissionis accipere, de qua scriptum est: Credo videre bona domini in terra viuentium: quoniam bona sua debẽt contemnere sicut Abrahã terram suam contempsit, & parentes suos carnales dimittere, sicut ille cognationem suam dimisit. Qui autem Abraham imitari noluerint, non possunt esse filii Abrahæ.

Ps. 26. d

Isaac. [Abraham autem genuit Isaac] qui interpretatur risus. Risus autem sanctorum est, nõ stulta cachinnatio labiorum, sed rõnabile gaudium cordis, qui fuit per omnia mysterium Christi. Sicut enim ille Isaac, desperantibus iam parentibus, in vltima senectute donatus est lætitia suis, vt cognoscatur, quia non erat filius naturæ, sed gratiæ: sic, & noster Isaac in nouissimo fine ꝓductus est à matre Iudæa gaudium cũctis,

Lucæ 2. b Sicut dicit angelus ad pastores. Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni plebi. Vnde ait Apostolus. Postquàm

Gal. 4. a * * factum. venit plenitudo temporis, misit Deus filiũ suum natum * ex muliere, natum * sub lege. Sed iste per virginem, ille de anu, ambo extra spem naturæ. Ille postquàm mater eiꝰ parere posse cessauerat, iste priusquàm

B mater eius parere posse inciperet. Sed ille de anicula ideo iam deficiente, iste autem de virgine incorrupta: quia ille Isaac filios fuerat generaturus in lege corrumpenda, iste autem in gratia permansura. Sicut illum mater nescíuit, quando ducebatur ad immolandum, sed postquàm reuersus est, cognouit, quia erat oblatus: Sic istum synagoga non cognouit esse filium Dei, cum duceretur ad mortem: sed postquam resurrexit à mortuis, tunc cognouerunt eum Iudæi. Sicut ille ligna portauit, vbi

Ge. 22. b fuerat incendendus: sic iste lignum portauit, ubi fuerat crucifigendus. Sicut ille non restitit Abrahæ, cum vellet eum occidere, sed dixit. Pater mi, liga mihi manus, & pedes, nequando insurgam in impugnationem: sic & iste non contradixit patri, sed paratus respondit, Si possibile est, transeat

Inf. 26. d à me calix iste: sed non sicut ego volo, sed sicut tu pater. [Isaac autem genuit Esau, &

Esau, Iacob] in figura duorum populorũ. * Esau

*seculorum. à capite vsque ad pedes totus pilosus, seculum primum hoc significat, quod ab initio vsq; ad finem totũ quasi asperrimis pilis iniquitatum repletum est. Iacob autem totus speciosus, & nitidus futurum seculũ significat, quod totum pietatis decore fulgebit & non inuenietur in illo aliqua aspe

Iacob. C ritas, aut nigredo peccati. Et quemadmodum cum de utero matris suę exiret Esau, tenuit plantam eius Iacob: vnde Hebraicè Iacob appellatus est, id est, supplantator: mox enim, vt illius pedes egressi sunt, istiꝰ caput apparuit: Sic & in fine seculi istius, statim illius seculi principium apparebit. Et quemadmodum Esau persequebatur Iacob, sic filii seculi huius persequuntur filios seculi illius: & sicut ipse, ita & filii eius non resistendo, sed fugiendo superant malos. Nam quemadmodum tunc mater ad-

Ge. 27. g iuuit Iacob, dicens ei: Fili, audi me, & fuge in Mesopotamiam, donec quiescat ira fratris tui: sic & ecclesia filios suos quotidie docet, cum persecutionem patiuntur dicens: Si vos persecuti fuerint in ciuitate

Mat. 10. c ista, fugite in alteram, & date locũ iræ. [Iacob aũt genuit Iudã, & fratres eius.] Et nr̃ Iacob genuit duodecim apostolos ī spiritu, non in carne: verbo, non sanguine. Nã sicut ille cum suis duodecim descendit in Ægyptum, vt multiplicaretur: sic & Christus cum suis duodecim apostolis descẽdit in mundũ, & multiplicatus est per totum mundũ, sicut res ipsa testatur. Itẽ sicut ille descendit, vt medullam Ægypti manduca

D ret: sic & Chrs. cũ suis apostolis intrauit in istum mundum, vt medullã huius mundi mãducaret, id est, acquireret sibi. Medulla eñ huius mundi, sunt homines sancti. Sicut enim medulla quandiu in arbore fuerit sana, semper floret: cum autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescẽdo siccatur: sic & quandiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam sicut egredientibus Israelitis de Ægypto, exterminata est Ægyptus: sic & sancti cum de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus. Iudas autem interpre

Iudas. tatur confessor, quoniam Christi erat imago, qui confessor patris erat futurus, dicẽs. Confiteor tibi pater domine cœli, & terræ. Quia sicut Iudas meretrici coniunctus

Luc. 10. d est, & dedit illi virgam, & anulum: sic & Christus ecclesiæ meretrici ex gentibus se coniunxit, & dedit illi pro mercede cõiunctionis virgam * crucis, & anulum spiritus sancti per baptismum, quasi signaculũ

*verbũ. fidei

Luc. 15 g fidei præcedentis, quem etiã alibi lasciuo filio reuertenti dari præcepit pr benignus.

Tha- mar. Et ideo forsitan Thamar, vxor eius, interpretatur immutata, vel exacerbatio: quia, & in ipsa hẽt intellectum conuenientem, & in ecclesia. In ipsa quidem, quia cum esset casta, in meretricẽ se immutauit, & facta est exacerbatio Iudæ in ira, sicut Genesis liber testatur, in ecclesia autẽ, quia fuerat ecclesia meretrix, & exacerbatio Dei, postmodum autem immutata per fidem Christi facta est casta. ¶Iudas autẽ genuit Phares, & Zaram de Thamar.]In mysterio

Zara. Iudaici populi, & Gentilis. Zara enim primus ex vtero egressus apparuit, obstetrix aũt ligauit illi coccum ad manum, signans ppm Iudaicum rubricatum sanguine circuncisionis. Retracto autem Zara processit Phares: intercluſa est n. caro in qua Zara erat incluſus: hæc aũt in qua Phares erat incluſus, adaperto est, ideò & processit primùm: Sic Iudaicus populus primus apparuit in luce fidei quasi de vulua tenebrosa mundi procedens, & ideò signatus est cocco circuncisionis, putantibus omnibus, qa ipse pps Dei erat futurus primus. Sed qd? Posita est ante faciẽ eius lex, quasi spes, vt impediret iustitiã eius. Nam lex impedit

Ro. 7. d fidem, non adiuuat, sicut scriptũ est: Priusquam veniret mãdatum, peccatum quidẽ mortuum erat, ego autẽ viuebã: postquàm venit mãdatum, peccatum reuixit, ego autem mortuus sum. Sic ergo impeditus est populus Iudaicus per legem, vt non ad iustitiæ lucem veniret: sed subitò temporibus Christi rupta est sepes legis, quæ erat

F Eph. 2 c inter Iudæos, & Gentiles, sicut ait Apostolus, medium parietem maceriæ soluẽs: sic factum est, vt ethnic⁹ populus, qui primũ Iudaico populo apparente, quasi in vulua tenebrosi mundi tenebatur incluſus: postquàm rupta est lex per Christi mandata, excluso Iudaico populo, iste primus, præcessit ad fidẽ, & postea sequitur Iudaicus po-

1. Co. 15 g pulus, sicut ait Apostolus. Ecce mysterium vobis dico. Ex parte cęcitas in Israel contigit,

Ro. 11. c donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Siue autem Zaram quis dicat in figuram populi fuisse gentilis, qui primum per prophetas demõstratus apparuit, & ab eisdẽ prophetis dominici sanguinis cocco signatus est, dum enim per Christi sanguinem regenerãdus prophetizabatur, cocco domini sanguinis signabatur. Phares autem in figura Iudaici populi qui sepe legis excluso ppło gentili, primus processit, illo postea secuturo: maceria legis sublata, non incongrue dicitur: propter quod & nominatus est ille Zaram, quod est oriẽs vel nobilis. Iste autem Phares, quod est præcisio, quoniam populus Christianus semper oriens erat futur⁹, semper illustris: Iudaicus autem interiectu legis præcisus ab eo. Et videtur quidem Iu G das ex incestuoso nurus suæ Thamar cõiugio filios suscepisse, reuera autem, neq; ex nuru, neq; ex meretrice. Meretrix enim nõ fuit, quia propter amorem seminis Israel finxit se meretricem, cum nõ esset. Nurus autem non fuit, quia nullus filiorum Iudę habuit eam. * Nam primus filius Iudę, cũ * Nam Iudas suo ipsius experimento exterritus, prius Iunoluisset ei accipere coniugem ex filiabus dascum Chananæorum, sed dedisset ei Thamar ex suo ipfiliabus Aram, Mater aũt eius cũ esset Chasius &c. nanæa, hortaretur * eam accipere ex genere suo: ille consilio matris vsus non conti- * cum. git eam, pp quod, & percussi eum domin⁹ malignãtem. Alter aũt filius, audito quòd fratri suo semen fuerat suscitatura, * non sibi, semen suum effudit in terram, pp qđ * suscita& ipse percussus est. Et sic factũ est, vt Tha- turus. mar virgo maneret. Hæc autẽ ita de filiis suis gesta, cum nesciens Iudas diù lamentaretur, & plangeret, pœnitens, quia nephãdum opprobrium cum nuru sua, vt putauit, feciſſetĩ Israel, & diù precaretur Deũ, nec luctus sui terminum faceret, adstitit ei angelus domini, & hæc omnia exposuit ei, sicut fuerant gesta, & cõsolatus est eum. H Iudas autem tantæ fuit religionis, vt & postquam cognouit non eam fuisse vxorem filiorum suorum, non acquieuerit ei appropinquare: quoniam etsi quantum ad Deum ipsa non erat nurus, tamen quantũ ad scientiam hominum nurus videbatur. Prouidebat enim bonum, non tantùm co- 2. Co. 8. rã Deo, sed etiam coram hominibus. ¶Pha- Ro. 12. res autem genuit Ezrom.] Quoniã quidẽ Ezrom. causa, & ratione, prouidentiaq; Dei posita sunt hæc nomina, credimus, maximè cum essent hi principes generis electorum: qua autem causa, & ratione posita sunt, verè ipsi scierunt, qui posuerunt, & Deus, cuius prouidentia ponebantur. Nos verò, quod intelligere possumus in nominibus ipsis,

hoc loquimur, maximè cum nullam scripturam canonicã de istis personis habeamus. Efrom enim, sicut Hebræorum sermonum nominum interpretes dicũt, interpretatur, iaculum videns. Iacula autẽ sunt inimici, omnes passiones carnales, quas intrinsecus diabolus iaculatur ĩ animam, & omnes tẽtationes aduersitatum, quæ prouenerint fidelibus extrinsecus iaculante diabolo: Omnes deinde homines iniqui, quos vel contra veritatem, id est, Dei voluntatem, vel p̃ seruos eius excitat
I inimicus, iacula eius sunt, de quibus om-
Eph. 6. c nibus dicit Apostolus. Ante oĩa accipientes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula maligni ignea extinguere. Qui ergo videns est iaculum, vigilans est p̃ versutias inimici, & de longè prospicit iacula eius, & cauet, aut scuto fidei suscepto retorquet ad dñm. Vult ergo dñs omnes seruos suos videntes esse iacula super se uenientia. Qui autem non videt ea super se uenientia, quo ea declinet? Potest & aliter homo iustus iaculum videns intelligi, vt sit ipse iaculum videns Christi, cum & ipse Christus dicatur iaculum patris, Esaia dicente.
Esai. 49. a Qui posuit me sicut sagittam electam in pharetra sua. Iste ergo vir fidelis, & iaculum Christi, & missus à Christo: & iaculũ est, non irrationabile, sed rationabile: & videns, vt sciat ipse quæ debet configere, &
Aram. quæ ptrãsire. [Efrom autem genuit. Arã] Aram interpretatur visio eorũ, vel irritatio eorum, vel elatus, aut lux eorum. Sicut noĩum istorum significatio dat intelligere: ęstimo quòd in tempore istius Aram, filii Israel in Aegypto valde erant multiplicati, & elati, & refulgentes. Et multiplicatio eorum zelabilis facta erat in oculis Aegyptiorũ, & irritatio erat facta ipsorũ,
Exo. 1. b K secundum quod in Exodo scriptum est. Ecce genus filiorum Israel multiplicatum est super nos, venite ergo circũueniamus eos. Et in tpe eius forsitan, gemẽtes eos sub depressione Ægyptiorum dominus vidit
Exo. 3. b sicut scriptum est. Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, & gemitum eius audiui. Idcirco secundum prouidentiam Dei tale nomen ei impositum est, vel quia irritauerunt Ægyptios valde crescentes, atque elati: vel quia vidit eos dominus ingemiscentes, & laborantes. Et ex consideratione tẽporis ipsius, credibilis res est. Nam tribus modis circunuenerunt filios Israel. Primum ĩ opere luti, deinde per ob- Exo. 1. a
stetrices, tertia vice, vt expositos facerent infantes suos, in quo tpe natus est Moses. Denique ipse Aram Aminadab filiam accepit vxorẽ sororem Naason. Inter circunuentionem ergo vnam, & inter circunuentionem alterã * nõ nisi, vt aliquot trãsacti sint anni. Et ita fit, vt rectè multiplicatio filiorum. In tpe Aram zelabilis facta fuisse intelligatur, & afflictio ei superuenisse, & Dei visitatio eũ perspexisse. Conuenienter autẽ Aram (qui erat irritatio Ægyptiorũ, vel visitatio ipsorum, vel lux eorũ, genuit filium Aminadab,) qui interpretatur, vel gens desiderata, vel populi mei voluntarij. Nec.n. facta fuisset super eos visitatio Dei, L
nisi gens desiderata fuisset, & populus voluntarius. Neque fuisset irritatio Ægyptiorum, nisi desiderabiles, & voluntarii Deo fuissent: & vsque nunc, qui desiderabiles sunt, & volũtarij Deo, illi sunt zelabiles, & irritãt ad inuidiam sui tenebrarum viros. Idipsum autem est voluntarium esse populum, & gentem esse desiderabilem. Qui n. Ps. 53. b
voluntarius est Deo, & dicit: voluntarie sacrificabo tibi, ipse est, & desiderabilis apud Deum: & qui desiderabilis est Deo, sine dubio voluntarius est: quia nõ omninò subiectionem homiuum diligit Deus, aut famularum, sed voluntariam subiectionẽ, & voluntarium famulatum. Natura.n. oẽs sub Deo sunt, qm̃ & à Deo creati sunt. Voluntate autem non oẽs sunt Dei, quia scdm opera diabolo se substernunt. [Aminadab autem,] qui erat voluntarius populus, vel gens desiderata, [genuit Naason.] qui in- Naason
terpretatur refectio, id est, requies. Verè.n. quicunq; est uoluntarius Deo, & præbet se desiderabilẽ apud Deum, generat sibi refectionem, & requiem. Congruè autem Naason, in cuius tẽpore filii Israel de Ægypto exierunt, qui & princeps factus est sup tribum Iudæ, refectio, & requies est nomina- M
tus, qm̃ in tempore illius de seruitute Ægyptiorum uiolentorum, & de laboriosis operibus luteis liberati requieuerunt, & refectionem consecuti sunt in deserto, & corporis, & animæ: corporis quidem, quia ad libertatem uenerunt corporalem: animæ autem, quia post immundas culturas Ægyptiorum ad notitiam ducti sunt Dei uiuentis. Sed & columbinus, & serpentinus.

* nõ uis vt aliquot trã sacti sint ãni &c.

Sup. 10. pentinus interpretatur Naason forsitã, quia prudens erat in bono, sicut serpens: simplex autẽ in malo, sicut columba. Hic autem Naason, vt diximus, exiuit de terra Ægypti, qui fuit princeps tribus Iudæ: sicut res ipsa ostẽdit. Nec enim poterat iste fieri princeps si pater eius vixisset, nisi fortè aliquis dicat sic Aminadab senem extitisse, vt nõ posset gerere principatum: quod non æstimo verũ. Quod ergo dicitur in Exodo, qm̃ quinta generatione filii Israel de Ægypto exierunt, secũdum generationes inuenitur tribus Leui. Iacob autẽ genuit Leui, Leui autem genuit Gad, Gad autem genuit Amram, Amra autem genuit Mosen, & Aaron. Quatuor itaque generationibus defunctis in Ægypto, vsque Amram, exiuit generatio quinta, id est Moses & Aaron. Secun-
1. Paral. 6 dum generationes autem tribus Iuda, septima generatio de Ægypto videtur exis-
A se, sex generationibus defunctis in Ægypto: id est, Iacob, Iuda, Phares, Esrom, Arã, & Aminadab: septimus autem egressus est Naason. Puto autem hoc, quòd tribus Iuda magis multiplicabatur p̃ omnibus tribubus. Tribus autem Leui non sic multiplicabatur, quia Leuitæ circa templi obsequiũ, vbi pauci sufficerunt, necessarii tantum erant, sicut & Numerorum liber testatur. Tñ si rationis est, quòd Enoch qui translatus est, in septima generatione sit natus: si rõnis est, q̃ Noe in generatione decima ab Adam, qui mysterium fuit Christi: si rationis est, quod scilicet in decima gñatione natus est Abraham à Noe, si rationis est, q̃ de Abraham vsque ad legem, id est, vsque ad Mosen septem generationes habẽtur: sine dubio, & hoc rationis est, quoniam secundum quidem tribum Leui in quinta generatione egressi sunt de Ægypto, secundum autem tribum Iuda in septima. In tribu ergo Leui, quia generatio quinta exiuit, defunctis in Ægypto quatuor: hoc puto mysterium, qm̃ omnis homo ex quatuor elementis creatur secundum corpus,
B ideſt, ex terra ex aere, ex igne, ex aqua: post hæc autem per baptismum regeneratus fit filius Dei. In quo ergo quatuor elementorum generationes moriuntur in mundo, ille verò per baptismum in quinta generatione spiritus exit de mundo: hoc est, qui
Col. 3.a mortificauit membra sua super terram (sicut ait Apostolus,) quæ ex quatuor elemẽtorum generationib. consistunt, vt nõ iam in carne sit, sed in spiritu, ille exiuit, ad perfectum de mundo. Et nemo egredietur verè de mundo, nisi qui morificatis illis quatuor generationibus, cœperit esse quinta: vt etiam ad eum dicat Apostolus, Tu au- Rom. 8.
tem in carne non es, sed in spiritu. Et hic ergo in tribu Iuda. Alia quidem videtur esse species rationis, tamen penè eadem ratio est. Sextus enim numerus mysterium habet operis, & laboris, propter quod & Deus omnia visibilia in sex diebus operatus est, & requieuit in septima: Septimus autem numerus mysterium indulgentiæ, & ocii, & requiei: sicut in multis diximus locis. Qui ergo transit omnia visibilia, & relinquit post se quæcunque infra sex dies creata sunt: hoc est vniuersum mundum hunc corruptibilem, & implet quod mandat Ioannes in epistola sua canonica, dicẽs:
C Filioli mei, nolite diligere mundum, neq; 1. Io. 2. c
ea, quæ in mundo sunt: ille in septima die est, hoc est, in Christo, & requie est, Christus enim est requies nostra, sicut dicit de
Ps. 49. b Iudæis minimè intraturis in eam prophe-
ta Dauid: Iurauí iu ira mea, si introibunt in requiem meam. Ille ociatur ab vniuerso opere mundi, qui & sabbatizat à malis sabbathum sanctum, ille & meretur indulgentiam: & si aliquod gessit humanum, ille exiuit de mundo. Qui autem in mundo est, nunquã in septima requie est, nec ociatur a malis vnquam, nec sabbatizat. Et qui in septima requie est, ille non est de mundo: qui autem in mundo est, indulgẽtia dignus non est. Vide quàm prudenter secundum rationes, quas diximus, Leuitæ quidem in quinta generatiene exeunt, de Ægypto: regales autem in septima, quoniã regales modicum, aut multum plerunque delinquunt ipsa potestate cogente & difficile est eos esse sine delicto perfectos: propterea si moderatè deliquerint, indulgentia digni efficiuntur. Leuitæ autem, & viri religiosi sacerdotales, perfecti, & spirituales, & sine macula esse debent. Ideò quæritur illis, vt quatuor generationibus illis omninò mortificatis in corpore, in quinta generatione mundi consistant: nihil, si possibile est, carnis habentes in
D se, nisi quod vitam sustentet, sicut di- 1. Tim.
cit Apostolus: habentes autem alimen- 6.
ta, & quibus tegamur, his contenti simus.

[Naason aũt genuit Salmon.] Salmon aũt
Salmon interpretatur accipe vas. Iste Salmon accepit vxorem, noĩe Raab. Hæc aũt Raab ipsa dicitur fuisse meretrix de Hiericho, q̃ suscepit exploratores, & legatos filiorũ Israel: & cum quærerentur a rege Hiericho, vt occiderentur, abscondit eos in superiori parte domus suæ, & seruauit incolumes. Audiens autẽ facta filiorum Israel, dilexit Israel amplius quam propriam gentem. Et dupliciter mihi res ista credibilis esse videtur. Primũ cũ esset Salmon nobilis inter filios Israel, & quia de tribu Iuda erat, & qa filius principis, vidit Raab illam fidelẽ sic conuersam ad bonum, & a Deo dilectam, & deductam de Hiericho secundum Dei præceptum, & computatam inter filias Israel, quasi magnam illam aliquam constitutam meruit accipere Salmon in vxorem. Deinde credo, & propter rationẽ spiritualis mysterii: quoniam Raab illa meretrix figura fuit ecclesiæ, quæ cum fuisset ex Gentibus meretrix, & culturis idolorum com-
E maculata, suscipiẽs speculatores Iesu Christi, id est apostolos in domum pectoris sui per verba ipsorum, abscondit eos sub fum in memoria capitis sui, vt non inueniret eos princeps mundi diabolus, nec perderet eos, qui signo rubri sparsi, & per fenestram demissi, quasi per indicium dominicæ passionis saluata, & educta de mundo, & castificata facta est sponsa Christi. Salmon iste decimus est ab Abraham. Semper autẽ decimus numerus, quia numerus est pfectionis, mysterium habet Christi perfecti: pp quod & prima litera nominis Iesu iota habet decem denotans: ergo & quia Salmon in numero fuit mystico Christi, & illa in mysterio fuit ecclesiæ, non sine ratione credimus ipsam fuisse Raab, & accepisse eam Salmonem. Forsitan autem ideo, & interpretatur Salmon, accipe vas, quasi per ipsum nomen inuitabatur a prouidẽtia Dei, vt acciperet vas electionis Raab. Nam sicut
Act. 9. c Paulus cum fuisset persecutor, dignus probatus in apostolatu, vas electionis factus est Deo: sic & Raab cum fuisset meretrix, & Gentilis, digna æstimabatur a populo Israel, vt esset coniuncta Salmoni. Vel spiritualiter, coniugio Christi, quia vas electionis facta est Christo: huic mysterio vtrun-
F que meretricis illius conuenit nomẽ. Prius enim dicebatur Raab, quod interpretatur latitudo, vel dilatata: aut quia ex omnibus finibus terræ vocata ecclesia gentium latitudo appellabatur: aut dilatata, quia credẽs ex toto orbe terrarum, in toto fundata est mundo. Hæc autem Raab postquam nupsit Salmõ, nominata est Rachab, quod in- Rachab
terpretatur ascensio. Verè enim sicut corporaliter Rachab illa ascendit, facta vna ex filiabus Israel, & dignificata coniugio talis viri, sic & spiritualiter ista ascendit: quia cũ fuisset ecclesia cultrix antea idolorum, facta est socia angelorum, & sponsa Christi, & filia Dei. Salmon ille, qui interpretatur, accipe vas, qualem filium genuit ex Rachab? Booz? qui interpretatur in virtute: Booz.
vel, virtus in ipso, siue prævalens, qui secũdum imperium Dei accepit vxorem Ruth a Deo prouisam: in virtute generat filios, & in seipsis virtutem habẽtes, & prævalentes. Qui autem accipiunt vxores ex prouisione diaboli ideſt, non religionis intuitu, nec fideles in infirmitate generant filios, nec pualentes vnquam, nec fortes nisi in malo, & ad pœnam irreligionis suę, non ad gaudiũ, nec ad consolationem videntur filios genuisse. Hic itaque Booz accepit vxorem Moabitidem nomine Ruth. Quomodo accepit eam, exponere existimaui superfluũ, Ruth. 4.
cum de his scriptura sit omnibus manifesta. Hoc autem dicimus solum, quoniam & Ruth pro merito fidei suæ nupsit Booz, quia propriam gentem contempsit, & terram, & genus, & elegit Israel, & non despexit socrum viduam simul, & peregrinam desiderio ducta generis eius magis, quàm sui. Deos patrum suorum repulit, & Deum viuentem elegit, talibus verbis dicens ad socrum suam: Noli obuiare mihi, Ruth. 1.
vt relinquam te, quoniam vbicunq; ieris, ibo: & vbicunque manseris, manebo. Populus tuus, populus meus est: & Deus tuus, Deus meus est: vt vbicunque mortua fueris, moriar, & ibi sepeliar. Hoc faciat mihi Deus: & hoc augeat, si non sola mors separauerit inter te, & me. Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit uxorem, ut ex coniugio tali sanctificato genus nasceretur regale. Nam Booz senior constitutus, non sibi vxorem accepit, sed Deo: non propter passionem corporis sui, sed propter iustitiam legis, ut susciteret semen proximo suo: non magis amore quàm religione feruentior: ætate senex, iuuenis

autem

autem fide,& iō forsitan nominatus est in
virtute,vel virtus in ipso prævalens. Qm̄
H qui secundum ætatem ad ineundum cōiu
gium est in virtute, non est nominabilis,
& laudādus,quia est in virtute:sed qui ex
tra ætatem coniugalem iam factus, accep
it ex religione virtutem ad cōiugium in
eundum,sicut iste Booz,ille laudabilis, &
nominabilis est,quia existit in virtute, &
illius talis viri virtus in ipso est Iuuenis.n.
virtus non est in ipso,sed in iuuentute cor
poris eius,ideo & postmodū exhausta mar
cescit. Qui autem in aīa sua fidei habet vir
tutem,sicut & habebat Booz, illius virtus
in ipso est,& ideo insenescibilis est. Conse-
Ruth. quenter.& Ruth, inspiratio est appellata.
Nam nisi inspiratio Dei fuisset in ea, non
dixisset quæ dixit, nec feciſſet, quæ fecit.
Quid primum laudatur in ea? Dilectio ge
neris Israel,aut simplicitas,aut obedientia
aut fides. Dilectio quidem generis Israel,
quia sic desiderabat filios suscipere ex semi
ne Israel,& vna fieri ex populo Dei. Si enī
communicationem viri desideraſſet,quasi
puella lasciua,aliquem iuuenem potius ap
petisset. Quoniam autem nō lasciuię suæ,
sed religioni satisfacere cupiens fuit,fami
liam potius sanctam elegit, quàm iuueni-
lem ætatem Simplicitas autem, quia vltro
nea sub pallium eius ingressa est,nec cogi
I tauit ne fortè sperneret eā quasi vir iustus
lasciuam puellam,aut ne deluderet eam:&
quod grauius erat, contemneret delusam,
sicut faciunt multi: sed obaudiens facta so
crus suæ consiliis,cōfidenter credidit,quia
prosperaturus fuerat Deus actum ipsius,
sciens cōscientiam suam, quia non libido
ad hoc eam cōpulerat,sed religio erat hor
tata. Quid autem & in Booz prædicatur?
Humilitas,castitas,& religio. Humilitas
quidem,& castitas,quia non contigit eam
quasi lasciuus puellam,nec abhorruit eam
quasi castus lasciuam:sed mox, vt verbum
eius de lege proximitatis audiuit,nihil ho
rum omnium lasciuię imputauit, sed uni
uersa religioni adscripsit. Nec despexit
quasi diues pauperem,nec veritus est quasi
maturus adolescentulam: sed paratior fi-
de, quàm corpore, manè processit ad por-
tam,& prouocauit quendam ex genere,
quem iure proximitatis æstimabat propin
quiorem:obtinuit,prævaluit non tantum
iure proximitatis, quantum Dei eligentis
fauore, idcirco fortè prævalens dictus est
Talis ergo Booz ex tali cōiuge Ruth,qua-
lem filium genuit? Obeth,qui interpreta- Obeth.
tur subditus Nunc autem, qui diuitias eli
gunt,& non mores:pulchritudinem,& nō
fidem:& quod in meretricibus solet quæ- K
ri,hoc in coniugibus oprant:propterea nō
generant filios subditos,vel sibi, vel Deo:
sed contumaces,& cōtra se,& contra Deū,
vt filii eorum non sint fructus iustæ cōiun-
ctionis eorum, sed pœna condigna irreli-
giositatis ipsorum. Iste autem Obeth, qui
subditus dicebatur,quid genuit? Iesse, id Iesse.
est,refrigerium. Iesse n. Latino sermone, re
frigerium appellatur. Nam verè, quicunq;
subditus est Deo,& parentibus suis, tales fi
lios generat. Deo præstante, à quibus refri
geretur:qm̄ qui honorat patrem,honora- Eccl. 3.a
bitur à filiis suis:qui autem contumaces
existunt,aut in Deum,aut in parentes, ge-
nerantes non refrigeria sibi generant, sed
dolores,ut a filiis suis recipiant,quod fece
runt in parentibus. Adhuc æstimo pro-
pter Obeth, qui subditus est nominatus:
& propter Iesse, qui refrigerium est di-
ctus, ne fortè in diebus Obeth, filii Israel
pp delicta sua traditi erant sub potestate
gentis cuiusdam, sicut in libro Iudicum
frequenter legimus factum. Et qm̄ subditi
facti fuerant cuidam genti, conuenienter
in tempore illo natus Obeth, subditus est
appellatus. Iesse autem, sicut ex parte colli
gere de scriptura Regnorum potuimus,
quot annorum Dauid, appropinquare cœ L
pit Sauli, iam tot annis regnante, penè se-
cundum tps extitit Samuel,sub quo iudi-
ce, & propheta placentes per omnia Deo
filii Israel,& corporaliter refrigerati sunt,
& ab Allophylis liberati. & spiritualiter be
ne agentes,& ideo forte Iesse refrigerium
est appellatus. [Iesse aūt genuit Dauid re-
gem.] Quia Deus in generatione iustorū Ps.111.a
est,& generatio rectorum benedicetur. De
Dauid autem nunquid tantum dicere pos
sumus,quantum scriptura Regnorum? Id-
circo prętermittentes omnia,hoc dicimus
solum,quia & Iesu Christi imago fuit Da-
uid. Dauid autem interpretatur sufficiēs, Dauid.
manu,vel dilectus,sicut & Christus fuit,&
in bello fortis,& potens, & patri dilectus,
& in actibus suis, & in misericordia, & in
mansuetudine sua propheta fuit Chri-
sti. Et quid dicam,in actibus suis iustis,aut
in perse-

in persecutionibus suis iniustis? In ipso ẽt peccato suo pessimo, Christi & ecclesię mysterium fuit. Sicut enim Dauid cum esset in solario suo excelso lætus, vidit speciosã
2. Re. 11 Bersabee, cum lauaretur, & concupiuit eã,
a & habuit, cum adhuc esset in cõiugio viri alterius Vrhei: sic & Christus cũ esset in cę lo suo altissimo, adhuc lætus in sua diuini
M tate, vidit ecclesia gentium speciosam ẽm cor, displicentem sibi in sordibus errorum suorum, & bonis operibus se diluentem, cum adhuc diaboli esset cõiux, vidit eã, & concupiuit, & habuit prius Post hæc autẽ descendens in mundum, sicut Dauid postea interfecto Vria vxorem eius sibi in coniugem sumpsit: sic & Christꝰ, destructo diabolo, subditas ei gentes traxit in coniugiũ suum. Nã sicut Dauid primum Bersabee habuit, cum adhuc esset sub proprio viro, postea eã legitimam vxorem accepit: sic & Christus & tunc fecit ecclesiæ, & mõ facit
2. Cor. 3 oĩ animæ rectæ. Nisi enim Deus prius ha-
Ps. 58. buerit, aut Iudæum, aut gentilem, impossibile est, vt adducat eum ad fidem suã: vtputa Cornelium adduxit ad fidẽ suã p ministerium Petri: sed ante habuit animã eius operans in ea orationes assiduas, & eleemo
Ac. 10. b synas multas, sicut Actus Apostolorũ testãtur. Centurionem vocauit ad fidem suam, sed prius, cum adhuc esset sub diabolo, ha-
Infr. 8. a buit animã eius, operans in ea dilectionẽ gentis Dei, & ędificãs synagogas: sic quod diabolum facere videmus Impossibile est, vt aliquem Christianorum ad perfidiã trahat, nisi prius cum adhuc sub Christo esset, habuerit animam eius, & operatus fuerit in ea proprium opus, & probauerit cõsensum ipsius. Ecce Iudam priusquam di-
A siungeret eum à Christo, & sibi coniungeret, prius habuit eum, operans in eo cupiditatẽ pecuniarum, & furta. Postquã uerò delectatus est in conscientia sua sibi conuenienti, tunc compulit eum tradere Chri
Bersa- stum, & transire ad sua. Bersabee autem in-
bee. terpretatur filia potentis, quod nomẽ ẽm mysterium ecclesiæ habet idoneam rationem. Ecclesia. n. nupta nostro Dauid, filia facta est Dei omnipotentis, quæ prius filia diaboli videbatur fuisse. Adhuc interpretatur Bersabee, e, litera duplicata in fine, puteus septimus, quod corporaliter, & spiritualiter habet interpretationem conuenientem. Quoniam sicut dat nobis intelligere scriptura Paralipomenon, vxores septem habuit Dauid, ex quibus filios generauit. 2. Re. 3.
Sex quidem, quas accepit in Ebrõ: septimã & 1. Pa.
autem in Hierosolymis Bersabee. Putei au- 3. a, b
tem in prouerbiis Salomonis, quãuis & alterum interiorem habeant intellectum, tñ in prima facie vxores significantur: vbi docet cum vxoribus propriis virum debere permanere, dicens. Bibe aquã de tuis vasis, & de puteorum tuorum fontibus. Si ergo putei vxores intelligunt, cõuenienter Ber- Pro. 5. c
sabee septimus puteus interpretatur, quia B
& septima extitit vxor Sed & Christus septem ecclesiarum sponsus hr̃. Nam quamuis innumerabiles sint ecclesiæ secundum diuersitatem locorum, tñ omnes septem dr̃ propter spiritus septem, quibus sustentatur oĩs ecclesia. Vnde & Ioannes, & Paulus Apostolus ad septem ecclesias scribunt quasi ad omnes. De regibus autem residuis dicere aliquid, visum est mihi superfluum cum desiderãtibus dicere, vel audire de eis sufficiat scriptura regnorum. Sed tamen secũdum quod Hebraicorum sermonum interpretes tradiderunt, nomina eorum actibus coaptare tentabimus, vt Dei prouidentiam, & in ipsis hominum nominibus ostendamus, & spiritalem delectationem audienti populo acquiramus. [Dauid autem genuit Salomonem.] Salomon autem Salomõ
interpretatur pacificus. Pacificus est autẽ appellatus, quoniam omnibus in circuitu gentibus, & pacificatis, & tributa reddentibus, pacificum habuit regnum, ita ut & templum Deo ædificaret, vtens etiam ministerio gentium: quoniam in figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem gentibus vniuersis, & bonorum operum spiritalia tributa soluentibus, pacificum habuit regnum: ita vt C
ex viuis lapidibus non solum Iudæis, sed etiam gentibus viuum templum Deo ædificaret viuenti. [Salomõ autem genuit Roboam.] Roboam autem interpretatur, in Roboã.
multitudine populi. Æstimo, quòd pater quidem eius, sicut omnium regum patres ex bono proposito ei nomen imposuit Roboam: Dei autem prouidentia, sicut & omnium regum nomina secundum actus eorum proprio dispensauit nomine, siue in bono siue in malo. Salomon ergo cum haberet regnum valde multiplicatum, meritis patris sui Dauid, & suis, quia

quia dilexerat eum Deus in primis, natum sibi in tpe illo filium, appellauit Roboã, id est, in multitudine populi, quasi factum in multitudine populi, vt secũdum statum regni sui multiplicati noãretur filius eius prouidentia autem Dei, quia fuerat pecca tor futurus, & diſſidium regni sui paſſur⁹, diſpẽſauit, vt diceretur in multitudine po puli: qm̃ quod fit in multitudine populi, ſtatim facilè ſeditionem multitudinis pa titur. Multitudo em̃ mater est seditionis, & contumaciæ: quia quicquid à multis peccatur, plerunq; manet inuindicabile: paucitas autẽ magiſtra est diſciplinæ. Æſti mo, quòd Salomon, & Roboam in myſte- D rio Chriſti fuerunt: quòd ſi in myſterio Chriſti fuerunt, conſequenter & in myſte rio populi Chriſtiani. Namq; cum ſint om nes Chriſtiani corpus Chriſti, rectè vniuer ſus populus Chriſtianus accipiendus est Chriſtus: ſic & Salomon in myſterio popu li fuit Chriſtiani bene incipientis: Roboã autem in myſterio populi malè finientis. Nã ſicut circa ſenectutem Salomone pec cantes, excitauit dominus ſatham ſuper eum, & detruncauit ex parte modica re gnum eius: in tempore autem Roboã, abij 3. Reg. 11. c & cientis conſilium ſeniorum, & ſequentis 2. Paral. conſilia iuuenum coætaneorum ſuorum 10. a ad plenum ſciſſum est regnum, ita vt decẽ tribubus ſecedentibus, & proprium ſibi fa cientibus regem, duę tribus tantummodo manebant ſub Roboam, ſic populus Chri ſtianus in primis quaſi bene agens proſpe ratus est, ſicut Salomon: procedente autem tempore, cum cœpiſſet delinquere popu lus Chriſtianus, & amare, quæ carnis ſunt, & mundi, quaſi filiam̃ Pharaonis quam diabolus ſubminiſtrat princeps carnis, & mundi ad tentationem Chriſtianorũ, ex citauit Deus ſuper populum Chriſtianorũ ſpiritum ſciſmatis. In primis quidem de bilitatus est Chriſtian⁹ populus in quibuſ E dam ſciſmatibus. In nouiſſimo autem po puli Chriſtiani quaſi in tempore Roboam abundante iniquitate, & charitate refrige ſcente, plenius conſciſſus est populus Chri ſtianus, ita vt maxima pars Chriſtianorũ diuideretur in hæreſes, & faceret ſibi pro prios epiſcopos, quaſi proprios reges, & uix pauciſſimi Chriſtiani remanerent in eccle ſia Chriſti ſub Chro. Et ſicut tũc Roboam abiiciens conſilia ſeniorum, & coætaneo rum ſuorum ſequens, occaſionem præbuit diſſidio illi: ſic & circa finem epiſcopi reli quentes conſilia ſeniorum apoſtolorum, & prophetarum, ſecundum quod conſilia ti fuerant epiſcopos conuerſari debere, vel epiſcopatum ſuum tractare, & ſecuti ſunt conſilia coætaneorum ſuorum, & iuuenũ conſiliantium epiſcopum oportere diui tem fieri, & in hoſpitalem, & timorem Dei non habere, & talia quædam alloqui, quæ moueant plauſum: & dederunt occaſio nem diabolo præciſionum faciendarum, non attendentes, quæ dominus dicit. Si au Lu. 12. c tem cęperit diſpenſator dicere, quia domi nus meus moram facit, & cœperit caſtiga re pueros, & ancillas, & manducare, & bi bere cum ebrioſis, veniet dominus eius in die qua neſcit, & hora qua ignorat, & diui det eum. Iterum, quod præcepit Petrus. Non vt dominantes, ſed quaſi epiſcopatũ tenentes. Item Paulus. Nouitates vocum F de uita generant enim lites, & ſermo co- 1 Pet. 5. rum ſicut cancer ſerpit. Item. Formam ha- 2. Ti. 2. be ſanorum verborum, quæ à me audiſti. c De qua proſperatione prima populi Chri Ibid. d ſtiani, & de aduerſitate nouiſſima prophe tatur in Pſalmo. De proſperatione prima ſic. Tune locutus es in aſpectu filiis tuis, Pſ. 88. d & dixiſti: & cætera quæ ſequuntur. De aduerſitate autem nouiſſima ſic. Tu ue- Ibid. f rò repuliſti, & pro nihilo deduxiſti, & di ſtuliſti Chriſtum tuum, & cætera quæ ſe quuntur. Vide quia quomodo tunc in regno Iudæ quidã reges extiterunt pecca tores, quidam autem mediocriter peccato res: in regno autẽ Iſrael nemo regum in uentus est iuſtus: ſic & in eccleſia Chriſti inueniuntur quidem epiſcopi boni, & pec catores: in hæreſibus autem nemo inueni tur omnino rectus, ſed omnes peruerſi: quia in auro quidem inuenitur ſcoria, & ſordes, in ſordibus autem non inuenitur aurum. [Roboam autem genuit Abiam.] Abias. Abias autem interpretatur, pater veniens, vel patris mei hic. Forſitan hic Abias ſi milis natus fuerat patri ſuo in corpore, ideo appellauerunt eum, pater veniens, quaſi alter pater naſcens: vel patris mei hic, quaſi patris ſui hic eſſet imago. Pro uidentia autem Dei ſic ordinauit eum G uocari: quia ſicut Roboam cœpit rectè, poſtea autem extitit peccator in Deum, ſic & Abias. [Abias autem genuit Aſa.] Aſa.

Aſa

Asa autem interpretatur vnguentum. Iste enim Asa valde perfectus fuit corde, & placens Deo, sicut Regnorum liber ostendit.
3. Reg. 15.b Propter hoc forte à Deo est ordinatum, vt appellaretur vnguentū: Quia sicut vnguentum, & in hyeme floridum est, & boni odoris, & hoīes suo odore delectat, atq; impinguat, cum ex eo vncti fuerint: sic & iustus, & in hyeme tētationis immarcessibilis est, & fidelis manet. Sicut fuit in Asa, qui & bonæ opinionis est, & historia scripta de eo delectat legentem, & ædificat, & ipinguat, & ad desiderium suæ sanctitatis excitat viros prudētes. [Asa autem genuit Iosaphat.]
Iosaphat. Iosaphat autem interpretatur dīs iudex.
1. Pa. 3. b Puto q̄ Asa pater eius cum propter iustitiā eius eum dominus prosperasset in oībus, & inimicos eius confregisset ante faciem
1. Reg. 15.b,c eius, sicut scriptura testatur Regnorū, quasi in ipso nomine filii sui confessionem offerens Deo iudici iusto, vocauit eum dominus iudex. Nam vere iusti iudicis est bene agentem remunerare, & negligentem corripere, sicut fecit Deus Asa. Nam postquam Aethiopum, & Libyum virtutem
H innumerabilem Deus depositisset ante faciem eius, postea aduersante sibi rege Israel Basa, Syrorum auxilium petiit aduersus eum: propter quod, & misit ad eum
2. Pa. 6. c Ananiam prophetam dicentem hæc. In quo confidis te regem, & non confidis in dominum Deum tuum? Propterea labefacta est virtus Syriæ de manu tua? Nonne Aethiopes, & Lybies erant in virtute magna, & in currus, & equites, & multitudi-
4. Reg. 18.f nem copiosam? & cum confideres in dominum, tradidit illos in manus tuas, quoniam oculi domini respiciunt in omnem terram, ad conseruandum illum, qui est perfecto corde ad eū, & euanuisti die isto. Propter quam diffidentiam puto, quòd & in senectute doluit pedes, quia dominus
3. Reg. 15. iustus iudex per omnia fuit in eo. Nam nec modicam iustitiam seruorum suorum sine remuneratione relinquit, nec modicam culpam sine correctione dissimulat. Sed & in filium eius Iosaphat, qui hoc nomine vocabatur, iustus extitit iudex, quoniam & ipse consummatus fuit, sicut pater eius Asa, & adhuc amplius. Propter hoc, & dominus iustus iudex, amplius ad huc exaltauit, & glorificauit Iosaphat,
I quam patrem eius Asa, ita vt omnes reges in circuitu munera ei offerent quemadmodum Salomoni. Sed tū cum fecisset amicitias cum Achab, & dedisset ei auxilium ascendenti ad bellum, circundederunt eum currus: & cum iam periclitaretur occidi, exclamauit ad dominum, & eripuit eum. Cum autem interfecto Achab reuerteretur in Hierusalē, misit Deus ad eum Iehu prophetam filium Ananiæ dicentem. Si peccatorem illum adiuuisti, & illis qui oderunt
2. Para. 19. a Deum amicus es, & in hoc super te ira a facie domini descendisset, nisi sermones boni inuēti fuissent tecum, quoniam abstulisti lucos de terra Iuda, & parasti cor tuum ad requirēdum dominum. Vides quia nec dare oportuit auxilium inimicis Dei, nec ab eis accipere? Q̄m autem nec accipere oportet ab inimicis Dei, docet nos supradicta historia de Asa. Quoniam verò nec dare, instruit nos hæc scriptura de Iosaphat. Qui enim petit auxilium ab inimicis Dei de auxilio Dei desperat vtiliores* sibi exi- * Validiores.
stimans inimicos Dei quàm Deum. Qui autem dat auxilium inimicis Dei, aduersatur Deo. Deo enim volente conterere inimicum suum, ipse eum defendere tentat. Ioram.
[Iosaphat autem genuit Ioram.] Ioram aūt interpretatur, dominus altitudo. Hic Iorā similiter sicut pater suus Iosaphat, prosperatus est nimis, & exaltatus in regno: K
quasi confidens in domino vocauit filium suum natum, dominus altitudo: tanquam si dicat. Dominus est altitudo mea, qui me non merito meo, sed misericordia sua fecit in altitudine. Forsan & prouidentia Dei, quia impius erat futurus, & superbus, sic eum nominari disposuit. Nam iste Ioram in magnitudine diuitiarum elatus est, & valde impiè gessit in Deum, sicut liber Regnorum, & Paralipomenon testantur. Habens vxorem nomine Godoliam filiam Gezabelis, & Achab eius consilio vtens, valde extitit iniquus in Deum, & elatus, ipsam altitudinem sibi quasi Deum, vel dominum fecit, confidens in altitudine. Omnis enim homo malum ipsum cui seruit, Dominum sibi facit. Nam ita elatus est, vt & fratres suos
2. Para. 21. a omnes occideret, quos ei quasi adiutores, & cōsiliarios reliquerat pater. Propter quę omnia percussit eū dominus passione grauissima, & diutina, ita vt ante biduū mortis suæ intestina sua putrefacta iactaret.

[Ioram

[Ioram autem genuit Ochoziã. Ochozias aũt genuit Ioas. Ioas autem genuit Amasiã. Amasias autem genuit Oziam.] Sed iustè vsque ad tres generationes ex eo sanctus spiritus per Matthæum præcepit de numero regum tollere de immundo, & maledicto L semine natos, in generationibus Christi nõ spernens connumerare. Ioram autem ex semine Achab, & Iezabel, accipiens sibi vxorem Godoliã nomine genuit ex ea Ochoziam. Ochozias autem genuit Ioas. Ioas autem Amasiam, in quo completur generatio quarta seminis iniqui, & maledicti. Achab enim rex Israel accipiens sibi vxorem Iezabel filiam Sidonii regis, contra Dei præceptum impiam nimis, multas impietates commisit in dominum, illa se instigante. Propter quod spiritus sanctus per prophetam contestatus est dicens, Vt disperderet omnem masculum de domo Achab. Quam prophetiam impleuit Iehu filius Namzi vnctus a puero, qui missus erat ab Heliseo, & accepit promissionem, vt vsque ad quartam generationem sedeant filii eius in sede regni super Israel. Quanta ergo benedictio facta est super Iehu, qui vindictam fecerat super domum Achab: tanta fuit maledictio super domum Ioram propter filiam iniqui Achab, & Iezabel, vt vsque ad quartam generationem præcidantur filii eius de numero regum, & sic peccatum eius descendit in filios eius, 4.Reg.10 a sicut fuerat scriptum, peccata patrum reddam in filios, vsque in tertiam, & quartam generationem. Videte etgo per istam scripturam, quam periculosum est inire coniugia ex genere impiorum, sicut Ioram & quàm glorioſum est vindictam in impios facere, sicut fecit Iehu. Quantum ergo M ad historiam regnorum pertinet, Amasias genuit Oziam: quantum ad Matthæũ, Ioram genuit Oziã. Vnde Ozias interpretatur filius nobilis. Qua autẽ cã vocauerit eũ pater filium nobilem, non potuit æstimare nisi fortè siquis æstimet eũ speciosum fuisse natum, aut fortè primitiuũ fuisse: qm̃ tũc Ozias. primitiui apud illos clari, & honorabiles habebantur: tum & secundum Deum, quantũ ad alios, qui ex maledicto semine descenderant reges. Etiam secundum Deum nobilis fuit, quia fecit Ozias quod placitum erat Deo, & in omnibus a Deo adiutus est, propter quod cum fuisset a Deo prospera-

tus, elatum est cor eius, & dignum se æstimauit etiam sacerdotali officio fungi. Nam cum vsurpasset sibi thuribulum inferre in templum, & resisterent ei filii Aron, & Leuitæ, quasi illicita appetenti, comminatus est eis, quasi rex potestate subnixus. Confestim autem Deus percussit eum lepra, & visa est lepra bis in fronte eius, & exiliuit foras, & sedit domi vsque ad mortem suam leprosus. Videte, quàm illicitum est vsurpare opus, quod a Deo non est commissum. Quale facit peccatum laicus vsurpans sibi A opus clericale, tale facit peccatũ, & lector, si vsurpauerit opus diaconi, & diaconus, si vsurpauerit sibi presbyteri op⁹: & presbyter, si episcopalem appetierit potestatem. Vide quomodo secundum quod prolongabatur generatio orta de illa maledicta familia, sic paulatim per generationes minuebatur in eis iniquitas. Ecce eñ Ochozias peior fuit omnibus post Ioram patrem suum Interpretatur autem Ochozias possessio inuisibilis. Patrem autem eius cum fuisset impius, non possumus suspicari secundum Deum posuisse filio suo vocabulum possessio inuisibilis: nisi fortè secundum diabolum, a quo seductus variis fluctuabatur erroribus. Huius autem filius Ioas iam melior Ioas. fuit eo, sed non ad plenum. Nam quandiu vixit Ioiada sacerdos, qui vnxerat eum in regem, valde puerum dilexit, & eripuit eum de manu Athaliæ auiæ suæ, quæ 2.Pa.23 occiderat omnes nepotes suos, & ipse fe- & 24.& cit quod placitum erat Deo. Postquam au- 4.Re.12 tem mortuus est Ioiada, quem fortè erube- a scebat quasi sanctum sacerdotem, & quasi authorem vitæ suæ, & regni, mutatus est, & fecit malum ante Deum. Denique cum induisset spiritus sanctus Zachariam filium ipsius Ioiadæ, & dixisset ei, Hæc dicit dominus, quare præteristi mandatum domini, non erit vobis in prosperum, 2.Pa.24 quoniam dereliquisti dominum, & ille c derelinquet vos, insurrexerunt in eum, & B lapidauerunt eum ex præcepto regis. Propter quod, & conuenienter nomen eius interpretatur temporis prolongatio, quia Amaprolongatio temporis mutauit eum in pe- zias. ius. Item Amazias paulò melior extitit, quàm Ioas: nam Amazias filius eius in primis placuit Deo, sicut Ioas, sed postea malignatus est sicut Ioas: secundum hoc fuit melior, quàm Ioas pater suus,

suus, quia Ioas corripiẽtem se prophetã lapidibus interfecit, & hoc ob filiũ Ioiadæ
2.Paral. sacerdotis regificatoris sui. Amazias aũt cũ
25.d misisset ad eum Deus Balaam prophetam dicentẽ: Quare quæsisti deos, qui nõ liberauerunt populum suum de manu tua, nõ interfecit, sed comminatus respondit ei. Nũquid consiliarium regis dedi te? Caue tibi ne flagelleris. Item Ozias filius Amaziæ melior fuit omnibus illis præcedentibus ante se: etsi non fuit irreprehensibilis, quia opus sacerdotii affectauit. Vide nunc secundum hoc, & Dei iudicium iustum. Sicut enim Ozias prolongato numero generationum minus malus extitit cæteris ex generatione maledicta progenitis, nõ tñ perfectus fuit:
C quia adhuc aliquid habuit generationis illius: sic & Deus non eum præscidit de numero regum, quia fecit quod placitum est Deo. Percussit autem eum lepra propter iactantiam eius, vt domi sederet: vt videretur non de numero generationis Christi præcisus, sed fruitionis regni ex parte fraIoathã. datus. [Ozias aũt genuit Ioathan.] Ioathan interpretatur perfectus, vel dominus immaculatus. Et verè perfectus fuit hic Ioathan, & quantum ad reges se præcedentes dominus immaculatus: quia fecit quod placitum erat Deo, & nulla reprehẽsio eius legitur in scriptura regnorũ. [Ioathan autAchaz. tem genuit Achaz.] Achaz autẽ interpretatur firmamentum domini, aut virtus. Ioathan autem cum esset rectus, & fidelis Deo, firmamentum suum, & virtutem credens dominum esse, a quo, & fuerat prosperatus in regno, quasi confidens firmamentum suum, & virtutem credens dominum esse, vocauit filium suum Achaz, & firmamentum domini, vel virtutem. Ille autem non fuit firmamentum domini, neque virtus. Neque enim firmauit eum Deus in bono, sed diabolus in malo, qui fuit dominus eius. Nam valde impiè gessit in Deum, sicut testatur scriptura Regnorum, & Paralipomenon. Quod autem
D appellatus est Achaz firmamentum domini, vel virtus, religionem quidem patris [dissertẽ- eius ostendit, ipsius autem duritiam: [quia tium. sicut a conuersatione patris factus est longè, sic & a proprietate nominis sui seipsum præcidit, nisi forte quod apud Esaiam prophetam positum est hoc modo: Et factum est in diebus Achaz filii Ioathan regis Iuda, ascendit Rasim rex Syræ, & Phacee filius Romeliæ rex Israel ad Hierusalẽ Esa. 7.a expugnare eam, & non potuerunt debellare eam. Et annunciatũ est in domo Dauid 4.Reg. a dicentibus: Consensit Syria cũ Ephraim, 15.c,& & expauit anima eius, & anima plebis eius 16.a sicut in sylua arbor, cum à vento cõmouetur. Et dixit dominus ad Esaiam. Exi in ob- farundo uiam Achaz tu, & qui relictus est Iasub fi- Esai.7.a lius tuus, ad piscinam superioris viæ villæ Fullonis, & dices ei Vide vt quiescas, & noli timere, neque anima tua lãguescat a duobus titionibus fumigantibus istis. Cum cũ ira furoris mei facta fuerit, iterũ sanabo, quoniã filius Aram, & filius Romeliæ, qui cogitauerunt cogitationem pessimam, dicentes: Ascendamus in Iudæam, & colloquentes eis, conuertamus eos ad nos, & regem statuemus eis filium Thabeel, Hæc dicit Adonai dominus Sabaoth, Nos ma- E nebit cogitatio ista, neque sic fiet, forsitan sic confortatus Achaz cum genuisset filiũ, vocauit nomen eius Ezechias. Ezechias Ezeautem interpretatur, cõfortauit dominus. chias. Verè completa est in Ezechia confortatio domini, cui animus extitit sanctus super omnes reges, qui fuerunt ante eum. Nam Esa. 37. inter cætera bona, quæ meritò præstitit ei per totũ Deus, cum misisset ad eum Sennacherib rex Assyriorum Rapsacem principem militiæ suæ, & libellum plenum improperiis & blasphemiis contra Deum, sicut exponit Esaias propheta: Ezechias accepit libellum illũ, & ingressus in tẽplum, apparuit ante dñm, & orauit, & confestim missus est ad eum Esaias propheta, annuncians ei protectionem Dei, & confortans eum, & exiit ad preces Ezechiæ angelus a facie domini, & percussit in castris Assyriorum cẽtum octogintaquinque millia virorum. Qualia autem fuerint verba Rapsacis, vel qualis oratio Ezechiæ, vel qualis confortatio Esaiæ, lege in Esaia, & profer causam excitationis in populo. [Ezechias autẽ genuit Manassem.] Manasses autẽ interpretatur, ab insurgente, vel ex obliuione, quã interpretationem commendat, & liber Manas- Geneseos, vbi cum natus fuisset in Aegy- ses. pto filius Ioseph, vocauit nomen eius Manasses, & dicens: Obliuisci me fecit dominus laborum meorum, & locorum omGe. 41.f nium domus patris mei. Si ab insurgente F intelligatur, sic possumus dicere: quia forrè ab

tè ab insurgente Sennacherib contra eum, liberauit eum dominus: ideo quasi gratias agens postea in nomine filii sui, vocauit eum Manassen. Si autē intelligatur ex obliuione, rationē alio modo possibile est existimare: qm̄ non faciebat filiū, propter qđ cum genuisset filium, vocauit nomen eius ex obliuione, quasi ex desperato filiū sibi natum. Hæc secundum propositum bonū æstimabimus patris, alioqui secundū actū pessimū Manasses aliter est æstimandum: quoniā quidem pater eius in illo prædicto proposito vocauit eum Manassen. Prouidentia aūt Dei sic eum dispensauit vocari, quia obliturus fuerat omnem conuersationem patris sui sanctam, & omnia beneficia Dei pro merito eius collata in ipsum, & stimulatus ab insurgente diabolo, qui solet insurgere super genus humanum ad euertendum, gesturus omnia quę Deū ad iracundiam prouocarent. Denique cū ægrotasset Ezechias in tempore quodam, & venisset ad eum Esaias propheta visitādum,
G vocauit Ezechias filium suum Manassen, & cœpit ei mandare, quòd debeat Deum timere, quomodo regere regnum, & alia multa. Et dixit ad eum Esaias: Verè quia non descendunt verba tua in cor eius, sed & meipsum oportet per manum eius interfici. Quod audiens Ezechias, volebat filium suum interficere, dicens: Quia melius est me sine filio mori, quàm talem filium relinquere, qui & Deum exasperet, & sanctos eius persequatur. Tenuit autem eum vix Esaias propheta, dicens. Irritum faciat Deus consilium tuum hoc, videns Ezechiæ religionem, quia plus amabat Deum, quàm filium suum. Tū cum multa gessisset impiè hic Manasses, adduxit super eum Deus principes virtutis regis Assur, & comprehenderunt Manassen in vin-
4. Reg. 21. & 2. Par. 33. & seq. culis, & ligauerunt eum in compedibus, & perduxerunt eum in Babyloniam, & erat ligatus, & catenatus in domo carceris, & dabatur ei panis hordeaceus ad mēsuram modicus, & aqua cum aceto modica ad mensuram, vt viueret tantum, & erat constrictus in doloribus valdē Et ideo cum vehementer affligeretur, quæsiuit faciem domini Dei sui, & orauit Deum, qui omnibus adstat, & exaudiuit dominus vocem eius, & misertus est ei. Et facta est circa eū
H flāma ignis, & liquefacta sunt omnia vincula eius. Liberauitque dominus Manassen ex omni tribulatione eius, & reuersus est in Hierusalem in regnum suum, & cognouit dominum Manasses, dicens. Ipse est solꝰ Deus. Et seruiuit soli domino Deo in toto corde suo, & in tota anima sua omnibus diebus vitæ suæ, & reputatus est iustus: & ideò fortè vocatus est, ab insurgente, vel ex obliuione, quia liberauit eum dominus ab insurgente, & ex obliuione Dei factus est memor Dei. [Manasses autē genuit Amos,] qui interpretatur fortitudo Et siquidem ante pœnitētiam genuit [Amos, cum malignaretur in idolis, non possumus æstimare, quasi religionis causa uocauerit eum fortitudinem, sed causa audaciæ corporalis: sicut solent, & barbaræ gentes nomina filiis imponere, ad deuastationem respicientia bestiarum, ferarum, vel rapacium volucrum, gloriosum putantes filios tales, habere, ad bellum idoneos, & insanientes in sanguinem. Si autem post pœnitentiam genuit eum, credibile est, quod causa religionis vocauerit eum fortitudinem. Adhuc interpretatur Amos, & aliter, onerantis, vel populū abrumpentis. Quòd si ante pœnitentiam genuit filiū, non animaduerto qua causa sic nominauerit eū: si aūt post pœnitentiam, idonea ratio est Me I mor enim gestorum suorum malorum humilitatis causa, ad suiipsius arguitionem vocauit eum, onerātis, vel populum abrumpentis: ac si dicat, filius peccatoris: quoniā rex, qui peccat, & seipsum onerat, & abrumpit a Deo, etiā populum suo exemplo onerat peccatis, & abrumpit a Deo: sicut fecit Manasses, onerans & abrumpens populum a Deo exēplo suę impietatis. Nā ipse Amos non fuit fortitudo secundum Deum, sed fortitudo secundum diabolum. Fuit enim valde iniquus, vt extant opera sua maligna, quibus imitatus fuerat Manassen, vt 4. Reg. etiam Deum posse se fallere æstimaret, di- 21.d, & cens. Pater meus multa ex iuuentute sua 2.Pa.33 iniqua fecit, & in senectute sua pœnituit, d & ego nunc ambulabo secundum quod desiderat anima mea, & postmodum conuertar ad dominum. Sicque factus est fortitudo maligna, & onerauit seipsum pernicioſioribus oneribus, & suæ malignitatis exēplum abrupit populum suum magis a Deo, quàm pater eius. Ideoque forsitan sic est nominatus secundum prouidentiam Dei,

Dei, & exterminauit eum dominus Deus
velociter. Attendite ergo laici, nequis ex vo
bis cogitationē Amos in corde suo ponat:
quoniam qui talia cogitans peccat, nō ex
K infirmitate carnis deuictus delinquit, sed
Iosias. ex proposito malo, qui amicus est mali ip-
sius [Amos autē genuit Iosiam.] qđ inter-
pretatur, vbi est hostia domino, aut salus
domini. Forsitā Amos secundum cor suum
auersum a domino, vocauit filium suum,
vbi hostia domino, aut salus domini est:
hoc est, quia quod nusquā est, neq; prodest,
Prouidentia autem Dei secundum quod
futurus fuerat Iosias, dispensauit ei nomē
imponi, vbi est hostia dño, aut salus dñi:
4. Reg. quoniā verè in illo fuit hostia domini. Ta-
23. c & le enim sacrificium obtulit domino Deo,
2. Paral. quale nec ante eū aliquis regum nec post
35. a eum. Et ipse fuit hostia Deo, secundum
Ro. 12. a quod mandat Apostolus, Vt exhibeatis
corpora vestra hostiam viuam, sanctam,
Deo placentem. Et ipse fuit populi sui in
tempore suo a domino salus De cuius lau-
dabilibus factis nihil tale dicere possumus
qualia testatur scriptura Regnorum, & Pa-
ralipomenon. Vide qualis fuerit, vt etiam
ante multas generationes nasciturī eius
nomen prophetaretur, quia Iosias est no-
men eius. Tertius enim Iosias est, cuius
nomen prophetatum est priusquam nasce
retur. Ij tres sunt, Sampson, Iosias, Ioan-
Iecho- nes. [Iosias autem genuit Iechoniā.] Sed nō
nias. sic positum est in libro Regnorum, sed
L post mortem Iosiæ rex factus est Ioathas
filius eius: quem veniens Pharao propter
peccata eius adduxit in Aegyptum, & in
loco eius posuit Eliachim regem fratrem
ipsius alterum filium Iosiæ, qui interpre-
tatur, Dei adiudicatus: & vocauit eum alio
nomine Ioachim, quod interpretatur, do-
mini præparatio. Cum autem, & ipse Ioa-
chim malignatus fuisset in Deum, quasi
[* verè, vere impius [* in condemnationem adiu-
& prius dicatus a Deo, & postea præparatus ad euer-
ipse. sionem Iudę, & secundum iracundiam Dei
veniens rex Assyriorum adduxit eum in
Babyloniam, factus est in loco eius rex
Iechonias filius eius, quod interpretatur,
* Deo. præparans domino. * Cum autem, & ip-
se malignatus fuisset in Deum, præparans
ipsum Deo ad iram, adductus est, & ipse
a rege Assyriorum in Babyloniam cum
omnibus suis: & factus est rex in loco eius
a rege Assyriorum frater eius Sedechias sub
quo & totus transmigratus est Iuda. Ergo ta
lis est ordo Iosias genuit Eliachim postea
vocatum Ioachim. Ioachim aūt genuit Ie Salathi-
choniam, [Iechonias aūt genuit Salathiel el.
post transmigrationem.] Secundū ergo Re
gnorum scripturā, Ioachim est quartusde-
cimus a Salomone, & ipse est filius Iosiæ.
Iechonias autem primus vsque ad Christū
qui verè nō fuit filius Iosiæ, sed nepos, filius
[Ioachim: Aut secundum euangelium qui- M
dem, in quo Iechonias filius dicitur esse Io- [Filius
siæ: si inter præcedentes generationes com- autē Ioa
putetur Iechonias, quasi quartusdecimus, chim se
reliquæ generationes vsq; ad Christū a Sa- cūdum,
lathiel computatæ, inueniuntur tredecim &c.
esse: si autem inter reliquas quasi primus
ponatur, ipsæ præcedentes generationes a
Dauid computatæ vsque ad Iosiam, inue-
niuntur tredecim esse. Quid ergo? Ioachim
sublatus est de numero regum, & iustē:
quia non populus Dei constituerat eum in
regnum, sicut erat consuetudo in regibus
constituendis: Sed Pharao per potentatum,
ideo quantum ad eum non fuit rex Ioa-
chim. Si enim iustum fuerit, vt propter
solam commistionem generis Achab, &
Iezabel tollerentur de numero regum su-
pradicti tres reges, quamuis a populo legi
bus fuerant constituti in regno: quare non
erat iustum, vt similiter tolleretur, & Ioa-
chim, quem Pharao in regno [* hostili [* Pha
fecerat regem, & non populus Dei præ- rao vi.
uio iure. Et sic Iechonias iste, qui est filius
quidem Ioachim, nepos autem Iosiæ, su-
blato patre suo Ioachim de numero regū,
ipse positus est pro eo quasi filius Iosiæ. Et A
bis nominatur in euangelio, semel quidem
ante transmigrationem, videlicet pro nu-
mero quartodecimo, iterum autem nomi-
natur post transmigrationem, quasi pro nu-
mero primo, hoc modo. Iosias autem ge-
nuit Iechoniam, videlicet quartumdeci-
mum. Iechonias autem post transmigra-
tionē genuit Salathiel, videlicet quasi pri-
mus. Et inuenitur Iechonias hic duorum
numerum tenere, patris sui, & suum. Hic
enim Iechonias cum esset vnus, duas hā-
buit conditiones. Fuit enim & rex ante
transmigrationem, quasi regificatus a po-
pulo Dei: factus est & priuatus post trans-
migrationem, quasi ductus captiuus. Ideò
ante transmigrationem quidem compu-
tatur

tatur inter reges quasi rex, post transmigra tionem autem computatur inter priuatos quasi priuatus. Quomodo autem vis vt possuisset euangelista? Si dixisset Iosias genuit Ioachim in quartadecima generatione, Ioachim autem genuit Iechoniam: Iechonias autem post transmigrationem genuit Salatiel, extra quod à Pharaõe regificatus computabatur Ioachim inter reges Iuda: Iuste [adhuc inueniebantur ante transmigrationem quidem quatuordecim reges, post transmigrationem vnus rex, & tredecim priuati. Et si Iechoniam posuisset inter reges priores, inuenirentur B quidem quindecim generationes regales ante transmigrationem, tredecim autem priuatæ post transmigrationem. Et siue illo, siue hoc modo, irrationabile aliquid dicere videbatur euangelista, & mysterium quod proposuerat, non ostenderet. Vides quia sapienter voluit euangelista Iechoniam dupliciter esse. Primum quidem inter reges quasi quartumdecimum, & ipsum deinde post transmigrationem inter priuatas generationes primum, quasi priuatum & ipsum. Nam cùm constet computato etiam Ioachim à Dauid vsque ad Christum viginti & octo esse generationes: quid impedit, vt Ioachim sublato, rationabiliter filius eius Iechonias dupliciter nominetur, vt mysterium quod euangelista proposuit, explicet, & de numero generationum non mentiatur? Nec obest quòd filius Iosiæ dictus est, cùm sit nepos: quoniam & nepotes rectè filii appellantur. Iechonias autẽ genuit Salathiel, quod interpretatur, petitio Dei. De Salathiel quidem nihil legimus, uel boni, uel mali: tamen putamus eum sanctum fuisse, & in captiuitate assiduè Deum petiisse pro ipsa calamitate quæ contigerat Israel, & ideo petitionem Dei eum appellatum fuisse. [Salathiel autem genuit Zorobabel.] Interpretatur autem Zorobabel, fluitio post- C posita, vel ex commistione, vel hic doctor Babyloniæ. Legi, si uerum est, nescio, quia sacerdotale, & regale genus mistum est in Zorobabel, sicut inferius exponemus. Et fortè ergo propter hoc dictus est, ex commistione. Per istum autem Zorobabel dimissi sunt omnes filii Israel, & reuersi sunt in propriam terram cum gaudio magno, sicut Esdras propheta exponit. Cum enim esset Zorobabel in ministerio Darii regis, controuersia facta est inter eum & duos alios regis ministros, quid esset fortius in mundo: & vno dicente, quia nihil est fortius quàm vinum: altero autem, quia nihil fortius est quàm rex: Zorobabel dixit, nihil fortius est quàm mulier & veritas. Quibus de hoc sine fine certantibus ventum est vsque ad sententiam Darii regis, quo residente cum principibus suis ad iudicandum contenderunt tres, singuli pro sua sententia. Verba contentionis eorum qui vult scire, legat Esdram prophetam. Tamen vicit Zorobabel, & iudicio Darii & omnium principum pronunciatum est, omnibus fortior veritas est. Cùm autem diceret ad eum Darius rex cum iuramento, pete à me quod vis, vsque ad dimidium regni mei, respondit Zorobabel: Ego non peto regnum tuum, sed ipse utere eo in æter- D num: sed hoc peto, quod cœpit pater uester Cyrus rex ante vos, vt dimittatis captiuitatem filiorum Israel redire in sua. Darius concessit. Exiens autem Zorobabel gratias egit Deo, dicens. Benedictus es Deus & pater veritatis, quòd sapientiam hanc in os meum misisti. Et ideo inuẽtus est rectè secundum prouidentiam Dei nominatus Zorobabel, id est, hic doctor Babyloniæ. Quæ autem maior doctrina est, quàm ostẽdere veritatem dominatricem esse omnium rerum? Et impletum est in eo quod fuerat scriptum. Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi est. Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Super seniores intellexi, quia mandata tua exquisiui. Vel, fluitio postposita: id est, quia defluitionem regni ad se decurrentem postposuit, & elegit redemptionem populi sui. De reliquis autem generationibus, nec scripturam aliquam me recordor legisse, nec fabulam aliquam aliquando audisse. Hoc autem in fine notandum est, quòd quicunque regum placuerunt Deo, diutius regnauerunt, & prosperati sunt, & inimicos eorum humiliauit Deus sub manibus eorum. Quotquot autem

[Iniuste.

Zorobabel.

1. Esd. 2. a, & Iosephus anti. li. 2. c. 1.

2. Esd. 3. & 4.

Psal. 118. a

Ibidem

malignè gesserunt, velociter & à regno, & à vita cum amara morte præcisi sunt,
E & humiliauit eos Deus sub inimicis eorum. [Omnes ergo generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim.] Cùm potuisset euangelista breuiter numerũ generationum explicare, dicens: Ab Abraham vsque ad Christum generationes sunt quadraginta duæ, qua ratione ter generationes præcidit, & in tres partes diuisit per generationes quatuordecim? Quia ter completis quatuordecim generationibus, mutatus est in Iudæis hominum status. Ab Abraham enim vsque ad Dauid fuerũt sub iudicibus: à Dauid vsque ad transmigrationem, sub regibus: à transmigratione vsque ad Christum, sub pontificibus. Hoc ergo vult demonstrare, quoniam sicut semper ter completis quatuordecim generationibus mutatus est hominum status: sic completis quatuordecim generationibus à transmigratione vsque ad Christum, necesse est à Christo mutari similiter hominum statum: quod & factum est. Post Christum enim iam non sub iudicibus multis, nec sub regibus multis, nec sub pontificibus multis fuerunt: sed omnes generationes sub vno Christo, & iudice, & rege, & pontifice factæ sunt: quia trium illorum statuũ solus habuit
F dignitatem. Vnde quoniam & iudices,
[Iesu & reges, & pontifices, tres Christi dignitates præfigurabant, semper principia eorum in figura fuerunt Christi. Primus
Næue. iudicum, Iosue: [primus regum, Dauid: primus pontificum, Iesus filius Iosedech. Hos in figura Christi fuisse dubitat nemo. Fortè ideo quatuordecim generationes ponuntur, id est, quater decem,
Iota hoc est quater Christus: Iota enim litera, Christi mysterium habet. Ideo ergo quatuordecim, quoniã ter quidem figuratus Christus ostensus est, quarto autem verus Christus apparuit. Qua ratione apud Lucam septuaginta septem generationes ponuntur Christi renascentis ex baptismo, in proprio exponemus loco. Hic autem dicamus, qua ratione qnadraginta duæ generationes ponuntur Christi secundum carnem nascentis in mundum. Quadraginta duo enim sex septimanarum numerus est. Sex autem numerus, operis & laboris numerus est, quoniam in sex diebus factus est mundus, qui positus est in opere, & labore, & dolore. Conuenienter ergo Christi nascentis in mundum ad laborem & dolorem quadraginta duæ generationes ponũtur mysterium continentes operis & laboris. [Generatio autem Christi sic erat] Quoniam superius dixerat, Iacob autem genuit Ioseph,
cui desponsata Maria genuit Iesum: ne G
aliquis audientiũ æstimaret sic esse Christi natiuitatem, quomodo præcedentium patrum, ipse ordinem suæ narrationis præcidens addidit, & dicit: Generatio autem Christi sic erat. Ac si dicat, generatio quidem eorum quos exposuimus patrum, sic fuit quemadmodum retuli: Christi autem generatio non ita, sed sic. Quomodo? [Maria cùm esset desponsata Ioseph, priusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens.] Id est ex virgine sine patre, vt eius generationem enumerans, de semine Dauid cum descendisse ostendat secundum Dei promissa, & extra naturam humanam, natiuitatem eius exponens factam, mysterium Deitatis eius aperiat. Nec enim dignum erat, vt vnigenitus Dei, non propter se, sed propter homines nascens, more nasceretur humano. Homo enim in carne nascitur, vt corruptioni subiaceat: Christus autem natus est, vt sanet corruptionem. Sicut ergo non est consequens, vt corruptibilis homo nascens, ex incorruptibilitate virginitatis nascatur: sic non erat consequẽs, vt vnigenitus Dei, qui ideo nascebatur, vt corruptionem sanaret, nasceretur ex corruptione coniugij. Homo ex necessitate nascitur, vt sit: Christus autem nõ ex necessitate naturæ, vt esset: sed ex voluntate misericordiæ, vt saluaret. Quomodo ergo iustum est, vt vnum eundemque habeant natiuitatis honorem necessitas & voluntas? Meritò ergo contra naturæ humanæ regulam natus est, quia erat super naturam. Vide autem nouam & admirandam Christi natiuitatem, id est, per homines peccatores, per mulieres meretrices, & adulteras, & gentiles. Sed talis generatio non sordidat dignitatem Christi, sed commendat misericordiam ipsius.

H

Id est, præter. Mirãda Christi natiuitas, s. per peccatores.

Sic

Sic erat mirabilis, vt qui patres per adoptionem fecit & genuit, a filiis nasceretur. Facti sunt patres eius, quorum non erat filius. Iste illis beneficium præstitit, vt esset filius eorum. Illi autem nihil isti præstiterunt, vt essent patres ipsius. In hominibus * patres filios sibi adoptant, quos ipsi desiderant: hic autem filius sibi adoptauit patres, quos ipse elegit. Illi c filii a patribus suscipiunt generositatis dignitatem, hic autem patres à filio suscepe runt. [Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, priusquàm conuenirent, inuenta est in utero habens de Spiritusan cto.] Quoniam futurum erat, vt omnes sancti de virgine nascerentur ecclesia desponsata Christo, ideo Christus nascitur de virgine desponsata, ne dignius nascerentur serui quàm dominus. Sed vt per omnia filii paternæ natiuitatis perfectum I imitarentur exemplum, ideo & Maria desponsata erat fabro lignario: quoniam & Christus sponsus ecclesiæ omnem salutē hominum, & omne opus suum per lignum crucis fuerat operaturus. Ideo autem & desponsata & domi habita, vt desponsatio ipsa fidelis esset, & fornicationis opprobrium à matre repelleret, & virginitatis gloriam [nascituro domino reseruaret. Sic enim quia in domo sponsi peperit, infideles Iudæi dixerunt, Nonne hic est Iesus filius Ioseph, quanto magis si extra domum sponsi peperisset, dicturi fuerant: Nonne hic est Iesus filius meretricis? Nam quemadmodum in ea quæ in domo uiri concipit, intelligitur cõceptio maritalis: sic in ea quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Magis ergo voluit dominus, vt haberet mater eius maritalem suspicionem, quàm fornicationis opprobrium pateretur. Antequàm conuenirent, inuenta est in utero habens. Non dixit, priusquam acciperet: sed, ptiusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens: quia iam accepta erat in domo. Virginitas enim est in corruptibilitas, incorruptibilitas autem virginitas ipsa syncera. Ideo ergo antequam conuenirent, conceptus [est Christus, vt nec de corruptione incorruptibilitas nasceretur, K nec de passione corporis vtriusque templum sibi dominus fabricaret. Dico autem non ad desperationem & confusionem nuptorum, sed ad consolationem & gloriam continentium: quoniam hęc ipsa coniunctio maritalis, malum est ante Deum: non dico peccatum, sed malum. Nam quantum ad naturam rei ipsius, peccatum est, concessione autem Dei factum est, vt non sit peccatum. Quomodo? Oportebat enim vt homo corruptibilis nasceretur in mundo, vt posset tentari, vt tentatus coronetur. Si autem incorruptibilis factus fuisset, tentari non poterat. Si verò non tentabatur, nec coronabatur: quia incorruptibilitas tentationem non sentit. Ideo ergo factum est, vt ex passione carnis & sanguinis, & igne feruido in visceribus succedente humore, homo corruptibilis nasceretur, vt ne de bono malum nascatur, aut ex impassibilitate corruptio: sed vt de malo malum procedat, & ex passione corruptio generetur. Remansit autem matrimonium in vsu, vt vnus vnam haberet vxorem. Nunc autem postquam uenit plenitudo temporis, & senuit mundus, scimus quale est consilium Dei, & quid vult, & quid est placitum coram illo. Sed ausi non sumus dicere propter homines incontinentes, in quorum corpore anima nihil agit, sed in toto illos possidet sanguis & sordidissimus ille vapor, de illo insano igne procedens. Denique commendauit [angelus Tobiæ in nuptiis eius, vt cum * veniret ad illam consuetudinem humanam, surgeret prius & oraret, & sic diceret. Domine tu scis, quia non propter libidinem accepi vxorem, sed propter liberos procreandos: quia si aliter orasset, oratio eius Deo non fuerat placitura. Vides ergo quia opus illud carnis, filiorum causa decorat. Nunc autem multiplicato seculo, creandorum hominum occasio est extincta. Iam Deum non multitudo hominum, sed charitas sanctorum delectat. Ecce vna est libido quæ fornicationem generat, & quæ maritalem vsum ministrat. Sed sicut posuit mari terminos littora, dicens: Vsq; huc venies, & hic te constringes: sic libidini carnali terminum posuit coniugium, vt vsque illue veniens, illic se constringat. A Sicut ergo mare si littora sua supergres-

Malum est; idest min⁹ bonum.

Ad naturā; hoc ē ad naturę deordinationem ex pctō originali introductā. Concessiõe aũt Dei, &c. Præsertim mortale pp mrimonii bona.

Eccè idē fermè qđ diximꝰ. Procedat malum, nempè morale potissimũ. Ad Hom. S. in quo oēs peccauerũt. [Tobiæ 6. 7. & 8 anteq̃.

[Gratiã

Veritas
Natus

sum fuerit, peccat: ita & homo, si transgressus fuerit licentiam maritalem. Si ergo vna est libido in maritis, & in adulteris: quomodo potest fieri, vt vna eademque res pro dimidia quidem parte sit iustitia, pro dimidia autem sit peccatum? Aut enim tota est peccatum, aut tota iustitia: quia vna est res. Verum est autem, quia libido iustitia non est, ergo tota peccatum est. Sed peccati illius pœna non imputatur, donec iste odibilis & corruptibilis transeat mundus. Ideo ergo dominus conceptus est priusquàm conuenirent, vt non ex passione carnis & sanguinis nasceretur: qui ideo venit, vt carnis & sanguinis solueret passionem, & mutaret in spiritum. Cui inuenta est in vtero habens de Spiritusancto? Sine dubio à sponso suo Ioseph, qui zeloso amore semper se admonente, vitam circunspiciebat Mariæ. Nam sicut historia quædam non incredibilis, neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quę refert Lucas, Ioseph absens erat. Nec enim conueniens est putare præsente Ioseph introisse angelum ad Mariam, & dixisse quæ dixit, & Mariam respondisse quæcunque respondit. Si concedamus angelum potuisse intrare ad eam, & loqui, planè confestim Mariam abiisse in
B montana cum festinatione, & introisse domum Zachariæ, & salutasse Elisabeth, & mansisse cum ea mensibus tribus, possibile non fuit præsente Ioseph: quia necesse erat, vt absentationis eius, & mansionis diutinæ requireret causas. Postquam autem rediit peregrè post tot menses, & inuenit eam grauidam manifestè, forsitan ei comminatus est quasi sponsus, & de iudicio Dei terruit eam, quasi vir timoratus. Forsitan autem cùm esset iustus, cœpit sibi cogitare de illa: Comessatrix aut vinolenta nunquàm fuit: quoniam omnis mulier quæ vinolenta est & comessatrix, etiam meretrix est. Nam siue in cibis, siue in libidinibus delectatio carnis est, quæ præcipitat hominem. Mulier quoque quæ suauitatibus gulæ suæ non contradicit, multò magis neque libidini suæ resistere acquiescit,
1.Ti.5.a sicut etiã Apostolus dicit: Quoniã vidua

Intelligē vt supra.

Fomes in regeneratis remanēs non est verè, ac propriè peccatū, quanuis & a peccato, & ad peccatum.

quæ in deliciis est, viuens mortua est. Non leuis, non iocosa, non cantatrix, C non turpium verborum amatrix, sicut solent plerunque puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt. Siquidem imprudentiores sunt, libenter loquuntur: si autem verecundiores, etsi loqui talia erubescunt, tamen delectantur audire. Non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectum. Hæc enim sunt documenta mulieris meretricis, sicut ait Salomon: Fornicatio mu- Eccl.26
lieris in extollentia oculorum eius. b
Hæc & alia similia tractans, nihil horum inueniebat in ea: sed ea diuerso omnia laudabilia, omnia admiranda, quæ sine Spiritusancto possibile non erat esse in natura humana. Omnibus igitur documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi & argui solet, deficientibus, sola apud eum remanebat suspicio gratia Dei. Propter hæc omnia æstimauit eam habere in vtero de Spiritusancto. Nam nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita eius disciplinata. Vbi enim timor Dei est, ibi & castitas est: vbi autem non est timor Dei, ibi neque castitas est. Caro enim vrget, securitas mulieris adiuuat carnem, si timor Dei non fuerit qui resistat, quis eam teneat indagatam? O inæstimabilis laus Ma- D
riæ magis credebat castitati eius, quàm vtero eius: & plus gratiæ, quàm naturæ. Conceptionem manifestè videbat, & fornicationem suspicari non poterat. Possibilius esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare. Et quod maius est videre, vt sponsus de sponsa sua haberet, sic habuit Ioseph apud se. Frequenter enim viri, etiam si leuiter viderint mulieres suas aspicientes in alterum, mox excitantur in zelum: & quod non est, illud suspicantur, quia ex magno amore nascitur zelus. Hic autem & maritalem zelum, & veteri clamantis accusationem, sola præteritæ conuersationis documenta vincebant. [Ioseph autem vir eius, cùm esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.] Cogi-

tabat

cabat enim forsitan apud se, si peccatū eius celauero, facio contra legem Dei: & si propalauero filiis Israel, lapidabunt eam. Timeo enim ne hoc qđ est in utero eius, diuinitus sit. Nunquid non Sara nonaginta annorum concepit, & peperit? Si illam quasi lignum iam siccū fecit florere: quid si diuinitas partum isti voluit sine viro donare? Nunquid ad virum pertinet ipsa cōceptio mulieris? Nam si conceptio mulieris pertineret semper ad virum, sine dubio quando vult vir, tunc conciperet, & mulier: nunc autem non quando vult vir, tunc concipit mulier, sed quando vult Deus. Si ergo conceptio mulieris nō in viro posita est, sed in Deo: quid magnum si voluit isti fructum sine viro præstare? Quid ergo faciam? Dimittam eam occultè: quia in re incerta, melius est, vt meretrix cōstituta euadat, quàm vt innocens moriatur. Iustius enim est iniustum iustè euadere, quam iustum iniustè perire: quia etsi reus semel euaserit, iterum potest perire: innocens autem si semel perierit, iam non potest reuocari. Expedit ergo, vt dimissa opprobrium patiat, quàm tradita morti moriatur. Hæc autem talia cogitare, & agere velle, non est hominis valde iusti [Hæc eo cogitante apparuit ei angelus in somnis, dicens] Qm̄ ergo auditio verborum Mariæ, & consideratio vitę eius, mala suspicari de ea non sinebat Ioseph: cōsideratio autem conceptionis eius non permittebat eum ad plenum bona æstimare de ea, & sic animus eius iter vtrasq; partes fluctuabat, & tenere eam timebat, & tradere eam non audebat, propter hoc necessaria fuit ei reuelatio illa diuina. Si enim ipsa Maria, quæ angelum viderat, & audierat sibi loquentem, tā de sua conceptione, q̄ de Elisabeth, ascendit in montana, vt videret Elisabeth, & ipso cōfirmaretur aspectu: quanto magis Ioseph post verba cōceptionis Mariæ, post considerationem vitę eius, adhuc nutabundus, necessariā habuit reuelationem diuinam? Propter tres ergo causas apparuit ei. Primum, ne iustus homo ignoras faceret rem iniustā ex proposito iusto. Deinde pp honorem matris ipsius. Nam si dimissa fuisset, etsi non apud fideles, tamen apud infideles turpi suspicione carere non poterat. Tertiò, vt intelligens Ioseph sanctam conceptionem, diligentius se in futurum custodiret ab illa, quàm prius. Prius. n. seruauit se propter disciplinam iustitiæ, postea autem, & propter timorem partus huiusmodi. Quare non ante conceptionē virginis venit ad Ioseph? Vt ne cogitaret, quæ cogitauit, ne pateretur quæ passus est Zacharias, qui culpam infidelitatis incurrit de conceptione coniugis iam longæuæ. Incredibilior. n. erat res, uirginem posse cōcipere, quàm anum. Si ille sacerdos constitutus rem faciliorem fore non credidit, quantò magis iste popularis rem difficiliorem fieri non credidisset? Si ipsa Maria angelo sibi dicente de conceptione sua, penè non credebat, propter uirginitatem suam, dicens: Qūo fiet hoc, qm̄ uirum non cognosco, qūo Ioseph fuerat creditur° referēti de altera, quòd sine viro conciperet? [Ioseph fili Dauid, ne timeas accipere Mariam coniugem tuam: qm̄ qđ nascetur ex ea, de spiritu sancto est.] Filium Dauid eum nominās, voluit eum adducere ī memoriā promissionis Dei ad Dauid, vt de semine eius Chrs nasceretur. Dicēs autem, ne timeas; cognitorē se cordis eius ostendere voluit, ut per futurorum bonorum, quæ de Christo erat dicturus, faceret fidem: quia quod nascetur de ea, de spiritu sancto est. Spiritum sanctū, ipsum dicit unigenitum Deum, sicut ipse de se testatur in euangelio: Quia spiritus est, inquit, qui uiuificat: caro autem nihil prodest. Et Ioannes ait. Dominus spiritus est. Nō enim spiritus aduocatus ingressus est in Mariam, ut suscipiens corpus nascatur in mundum, sed ut sanctificaret uirginis uas. Dicens autem, quod nascetur ex ea, de spiritu sancto est: hoc dicere uult, quia de semine uiri alicuius non fuerat nasciturus, sicut æstimans metuebat Ioseph, sed de spiritu sancto. Sicut. n. secundum præceptum Raphaelis angeli ad Tobiam, uiro & uxore more soliro uenturis ad coitum, oratio præcedere debet, ut quod cōcipitur, in sanctificatione concipiatur: sic unigenito Deo uirginem ingressuro, Spiritus sanctus præcessit, ut præcedente spiritu sancto, in sanctificatione nascatur Christus secundum corpus, diuinitate ingrediente pro semine. [Et pariet filiū, uocabis; nomē eius Iesū] Non dixit, pariet tibi filium, sicut ad Zachariam: Ecce Elisabeth uxor tua cōcipiet. & pariet tibi filium: quia mulier, quæ ex uiro cōcipit, marito suo filium parit: quia magis ex illo est, quàm de ipsa. Hæc aūt q̄

Ge. 17. c & 21. a

E

F superabunde.

Luc. 1. b

G

Ioā. 6. g

Ioā. 4. c

Tob. 6. d

H

ideſt effectiue operāte.

non de viro conceperat, non filium illi peperit, sed sibi tantummodo. Vides quo similitudinē ipsius rei per omnia sequitur,
Ge. 3. a quæ facta est in Adam? Sicut enim tunc mulier gustans de ligno, sola seducta est, & peperit mortem, Adam autem non fuit particeps in seductione illius: non enim a diabolo seductus peccauit, sed quia consensit
Luc. 1. e mulieri, sic & modo accipiens Maria de spiritusancto, sola credidit dicens. Ecce iam nunc beatam me dicent omnes generationes. Ioseph autem tunc in fide conceptionis illius nihil habuit commune,
Pro culdubio magna fide & ipse. sed postea tacendo, & consentiendo tantum, saluatus est. Ideo, & in somniis admonitus est ei, non palam: vt quemadmodum dormiente Adam creauit mulierem, sic & isti dormienti diuinitus consignaret vxorem.
Ge. 2. d I. Ipse autem euangelista interpretatur, quod intelligitur Iesus Hebraica voce, dicens.
Iesus. [Ipse saluabit populū suū a peccatis eorū.] Si ergo medicus, qui nullam potestatem habet salutis humanæ, propter solam confectionem herbarum, non erubescit medici sibi nomen imponere: quanto dignius iste vocatus est saluator, per quem totus saluatus est mūdus? [Hoc autē totum factū est.] Quid totum? Vt virgo propinquo suo desponsaretur, vt casta seruaretur, vt angelus per somnum Ioseph loqueretur, vt sponsam eam accipere iuberetur, vt pueri nomen Iesus vocaretur, vt virgo mundi saluatorem generaret [Vt impleretur quod dictū
Esa. 7. c est a domino per prophetā, dicētē. Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium.] Gratia a prophetis testimonium habet, vel ideo vt vetus, & nouum consonet testamentum, vel vt infirmitati eruditorum satisfaciat, vel vt non mox temere videretur erumpere, qđ tanto antè tempore prædictum est. Prophetia autem alia est ex præscientia, & hæc est immutabilis: vt hæc, Ecce virgo concipiet,
Prophetia duplex. alia ex iudicio operum, & hæc solet mutari secundùm: quod verba sonant, non secundùm intellectum: vt, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur: subintelligimus, nisi pœniteat. Item quæ est ex
K Ion. 3. b præscientia, illa impletur Dei simplummodo operatione, vt quòd virgo pareret. Alia impletur hominum administratione, vt de aliquo, vt sit iustus. Admiratus itaq; tanti
Caute penetra. mysterii dignitatem ppheta, quasi oēs de somno surgitās, ait. Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatū nobiscum Deus. Multis prætermissis vno vtitur nomine, quod præsenti vtile est negocio. Quanuis n. nobis sit præsens semper gubernando, tamen præsentior essentialiter ex vnitate personæ factus est. Verbum
Emmanuel. Ioā. 1. b enim caro factum est, & habitauit in nobis. [Exurgēs autē Ioseph a somno, accepit Mariam coniugem suā.] Non in domo accepit eam, nec enim adhuc dimiserat eā de domo: sed de animo suo deposuerat, eam & iterum in animum suum eam recepit. [Et non cognouit eam, donec peperit.] Verè enim non cognouit eam antè, cuius fuerat dignitatis, quæ vnigeniti Dei facta fuerat mater: sed postquā peperit, tunc cognouit eā: quia speciosior, & dignior facta fuerat, quàm totus mundus. Nam quem totus mūdus non capere poterat, nec merebatur accipere, quasi in angustum cubiculū vteri sui sola susceperit. Vidit Ioseph enim virginem permanere post partum. Vidit mysterium
L. [stelle quō stans super caput pueri, venientibus Magis puerum demonstrabat. Stans testimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipsos denique Magos vidit adorantes, & diuina dona eorum præsentantes. Audiuit sermones ipsorū, quō ab Oriente vsq; Hierosolymā stella præcedente venerant, q non dedignata est hoībus monstrare, vt Dei gloriam reuelaret. Ergo incomparabilis nātiuitas, totius humanæ natiuitatis mensuram excedens, & diuinitatem nascētis pueri ostendebat, & dignitatem Mariæ parientis Ioseph demonstrabat. Ideo dicit. [Et non cognouit eā, donec peperit filiū suū primogenitum.] Cognouit autem eam, quæ esset, post partum ipsius. Quidam ex hoc verbo,
Ministerium. Eunomii hæresis. secundùm Eunomium putant, quòd Ioseph donec peperit quidem non illam habuit in concupiscentia: postea autem cognouit eam, & filios peperit. Vnde & Christum primogenitum dicit: quia ille dicitur primogenitus, quem alii fratres sequuntur. Insanus neminem intelligit esse sanum: quia
Primogenitus quis. M illi qui ausi sunt hoc dicere de illa, putant quia & Ioseph hoc ausus fuit facere. Hoc enim qđ fieri potuit, dicit euangelista quia factum non est illud autem quod nec fieri potuit, quid necessarium habuit dicere, factū nō est? Nam sunt quędā, quæ naturaliter possunt fieri: sunt aūt quę impossibilia sunt

per

per ipsam naturam. Volo tibi referre. Ille, nescio quis, cum illo litē commisit: & do-
Simile. nec vixit, non est ei locutus. Nunquid ex hoc, quod dixit, donec vixit, non est ei locutus: ex eo signaui, quia post mortem illi locutus est, quod fieri non potest? Illud enim quod fieri potest, dixi, quia factum non est. Quid autem opus habui exponere, quia nec post mortem illi locutus est, quod fieri non poterat? Sic & Ioseph ante partum credibile fuit, vt cognosceret eam: quia nō dum cognoscebat mysterii dignitatem: postquam verò cognouit, quia facta est vni geniti Dei templum, qūo poterat hoc vsurpare? Quod antea facere noluit vir religiosus expectans nuptias suas, postea facturus fuerat, vt habitationem Dei carnalibus cōcupiscentiis sordidaret? Hæc secundùm rationem. Veniamus autem ad authoritatem scripturæ. Dicit enim Apostolus se-
1.Co.15 d cundùm exemplum prophetæ de Christo: Oportet eum regnare, donec ponat omnes
A inimicos suos sub pedibus eius. Ergo Paulus hoc significauit, vt tandiū regnet Christus, quandiù fiant omnia sub pedibus eius, postea autem cesset regnare? Stulte: qui regnat antequam omnia illi subiecta sint, multò magis regnat, & postquam fuerint ei omnia subiecta. Item alibi
1.ti.4.d dicit. Donec venio attende lectioni. Nunquid significauit, donec venio quidem attende, cum venero autem neglige? De primogenito autem quod dico, vsus est scripturis, nō solum illum primogenitum dicere, qui primus nascitur, sed etiam illum, qui solus est natus. Quādo dicebat dominus ad Pha-
Exo.4.f raonem: Primogenitus meus Israel: nūquid iam alium populum habebat? Si autem dicis, quia secundùm præscientiā dicebat primogenitum populum Iudaicum, sciens quia ex Gentibus alium populum erat facturus: dico tibi, quantum ad præscientiam suam, semper duos populos habuit: sed tam de Iudæis, quàm de Gentibus vnum populum fuerat habiturus, sicut & habet.

Homilia secunda ex cap. secundo.

CVm natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis regis.] Cum
B fugeret Iacob ante fratrem suum Esau, &
Ge.28.c veniſſet ad vesperum, vidit somnium tale. Scala posita erat, cuius caput pertingebat vsq; ad cœlū, & angeli ascendebant, & descē debant per eam, dominus autem recumbebat super eam. Surgens autem Iacob, suggerente spiritu prophetauit, dicēs: Quàm formidolosus locus est hic, non est aliud hic nisi domus Dei, & porta cœli. Et ideò vocatum est nomen loci illius Bethel, qđ est interpretatū, domus Dei. Nato itaq; in Bethlehem dño, visionis illius prophetia completa est. Domus.n.] Dei est corpus Christi, ipso dicente. Soluite templū hoc, Item. Sa- Ioā. 2.2
pientia ædificauit sibi domū. Porta aūt cęli Pro. 9.2
ipse est Christus, per quem introitus in regna cœlorum, dicente propheta. Hæc porta Ps.117.c
dñi, iusti intrabunt per eam. Adhuc aūt videamus, quod ad vtilitatē respicit, & quod euangelista tempus designat, qñ nascitur Christus, id est, in diebus Herodis regis, vt
prophetiam Danielis completam demonstraret, quæ post septuaginta septimanatū annos Christū esse nasciturum demonstrat. Nam ex illo tēpore vsque ad regnum Herodis septuaginta septimanarum anni sunt consummati. Sciens autem Deus perfidiam Iudęorum, quia crucifixo vero Christo, aliū expectaturi fuerant Christum, id est, Anti- C
christū: ideò occasionem īcredulitatis eorū tollens, tempus ostendit, quando nasciturus erat Christus, vt in illum Christum credamus, qui ex tēpore Danielis post septuaginta septimanarum annos nascitur, nō in illū qui in fine seculi sub nomine Christi venturus est. In diebus Herodis regis. Quandiu gens Iudaica, quanuis sub peccatoribus, tū Iudaicis regibus tenebatur, prophetæ mittebantur ad remediū eius. Qualis necessitas, tale & auxiliū. Nunc autem, qñ lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur: id est, iustitia Dei sub dñatione Romana premebatur, nascitur Christus, quia magna, & desperabilis infirmitas medicū artificiosiorē quærebat. [Ecce Magi venerūt ab Oriente Hierosolymā, dicētes. Vbi est qui natus est rex Iudæorū?] Ecce, hoc est confestim vt natus est, magnū Deū ostenderunt in homine paruulo, & verbis, & actibus, & munerib. ipsis. Verbis quidē, quia dixerunt, Vbi est qui natus est, rex Iudæorū? [Vidimus enī stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.] Actibus aūt, quia cum vidissent eū, adorauerunt eum. Inuenta est in eis fides acutior, quā aspectus, videntibus humilia, & intelligētibus alta. Muneribus, aūt quia

D obtulerunt ei aurum, thus, & myrrham, sicut inferius ostendemus. Venerunt autem ad iudicium Gentium, & ad præiudicium Iudæorum, illorum fidem prophetantes futuram, & istorum incredulitatem cõdẽnantes præsentem. O beati Magi, qui ex oĩbus gentibus primitiæ fidelium fieri meruerunt. Illi enim Magi futuræ ecclesiæ formam portabant. Sicut enim illi regem, quẽ non viderant, credentes quærebant, & confitebantur: sic & nos qui sumus ex Gentibus, dũm quem nunquam vidimus, credentes quotidie quærimus, & cofitemur potestatẽ ipsius. Quàm benè de istis prophetauit,

Esa. 8. Esaias, dicẽs. Priusquam cognoscat puer patrem, & matrem, accipiet virtutem Damasci, in conspectu regis Assyriorum. Qui sũt Magi? Viri Orientales, qui venerunt a Perside. Magi.n. apud illos, non malefici, sed sapientes intelliguntur. Ideo autẽ dicti sunt virtus Damasci, quia virtus vniuscuiusque prouinciæ, fuut sapientes ipsius. Rex autem Assyriorũ est diabolus, princeps dęmonũ. Ergo Christus priusquam secundum corpus inciperet cognoscere patrem aut matrem, virtutem diaboli subiungauit. Qualis futurus erat in posterum, cum ad perfe-

E ctum veniret, demonstrabat in puero, qui adhuc in cunabulo constitutus, diabolum expoliauit a suis, scilicet ab istis Magis. Quomodo cum veniret ad bellũ, euacuaturus fuerat omnem potestatem ipsius, cõsidera. Quoniam ab Oriente venerunt, vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Quando enim ab Occidente nascitur aliquid cõ

[dominatio. tra Orientem, diuinatio [mali ostenditur contra bonos: quando ab Oriente nascitur aliquid contra Occidentem, diuinatio [bono osteuditur contra malos. Quoniam ergo in temporibus Christi iustitia subiugatura fuerat iniustitiam, & fides infidelitatem, ideo ab Orieute venerunt primitiæ fidei. Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Nunquid nescie-

bant, quia in Hierusalem regnabat Herodes? Nunquid non intelligebant iustitiam legis, quia quicunque rege viuente, alterũ regem pronunciat, & adotat, quasi minister tyranni punitur in sanguine? sed dum considerabant regem futurum, non timebant regem præsentem. Nunquid non habebãt præ oculis suis periculũ mortis qui talem rem illicitã vsurpabant. Sed non curabãt de morte. Si autem curassent de morte, nũ quam ad hoc ausi fuissent. Adhuc non videbant Christum, & iam parati erant mori pro eo. O beati Magi, qui ante conspectum crudelissimi regis, antequàm Christum cognoscerent, Christi facti sunt confessores. Legi apud aliquẽ Magos istos ex libris Balaã diuinatoris, apparituræ huius stellæ scientiam accepisse, cuius diuinatio posita est, &

in veteri testamẽto: Orietur stella ex Iacob, Nu. 24. & exurget homo ex Israel, & dominabitur g omnium gẽtium. Audiui aliquos referentes de quadam scriptura, etsi non certa, tñ non destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso prineipio Orientis iuxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura, in scripta nomine Seth, de apparitura hac stella, & munetibus ei huiusmodi offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum, patribus referentibus filiis suis habebatur deducta. Itaque elegerunt seipsos duodecim quidam ex ipsis studiosiores, & amatores mysteriorum cœlestium, & posuerunt seipsos ad expectationem stellæ illius. Et siquis moriebatur ex eis, filius eius, aut aliquis propinquorum, qui eiusdem uoluntatis inueniebatur, in loco cõstituebatur defuncti. Dicebãtur autẽ & Magi lingua eorum, quia in silentio & voce tacita Deum glorificabant. Hi per singulos annos post G messem trituratoriam, ascendebant in mõtem aliquem positum ibi, qui vocabatur lingua eorum Mons Victorialis, habens in Mõs Victoria- se quandam speluncam in saxo: fontibus, lis. & electis arboribus amœnissimus: in quem *orabãt ascendentes, & lauantes, se offerebant, * & laudabant in silentio Deum tribus diebus. Et sic faciebant per singulas generationes, expectantes semper, ne forte in generatione sua stella illa beatitudinis oriretur, donec apparuit eis descendens super montẽ illum Victorialẽ, habens in se formã quasi pueri paruuli, & super se similitudinẽ crucis: & locuta est eis, & docuit eos, & præcepit eis, vt proficiscerentur in Iudæam. Proficiscentibus autem eis per biennium, præcedebat stella, & neque esca, neque potus, defecit in peris eorum. Cætera autem quæ gesta referuntur ab eis, in euangelio compendiosè posita sunt. Tamen cum reuersi fuissent, manserunt colentes, & glorificantes

ficantes Deum ſtudioſius magis quàm primum, & prædicarunt omnibus in genere ſuo, & multos erudierunt. Denique cum poſt reſurrectionẽ domini Thomas apoH ſtolus iſſet in prouinciam illam, adiuncti ſunt ei, & baptizati ab eo, facti ſunt adiutores prædicationis illius. Ex eo autem quod dicit ſcriptura, Vidimus ſtellam eius in Oriente, viderur occaſionem dare in fidelibus de aſtrologia, vt vnumquenq; putent ſuæ ſtellæ motu, & naſci, & viuere: iõ bonum eſt breuiter de his inferre ſermonem. Si enim ſtellæ eſt, quòd aut boni ſumus, aut mali: ergo nec bonum noſtrum laudandum eſt, nec malum vituperãdum, quia nec eſt in nobis voluntarius actus. Vt quid enim boni mei laudẽ merear, quòd non meo arbitrio, ſed motu ſtellæ facio: aut mali mei pœnam ſuſcipiam, quod nõ voluntate, ſed neceſſitate commiſi? Nam nec poſſum fugere malum, etiam ſi volo, ſi me natiuitatis meæ ſtella cõpellit ad malum. Si adulter, & homicida fiunt per ſtellam, & in crimine ſtella facit eos interfici, magna eſt illarum iniquitas ſtellarum, magis autem illius, qui ſtellas ad hoc creauit. Interrogamus ergo. Ex ſe facta eſt creatura, an ab alio? Siquidem dixerint, ex ſe, audiant à nobis: quouiam impoſſibile eſt, quod a ſe extitit, & euentu agitur, vt aliquem ordinem habeat certum. Si autem dicunt, ab alio, ergo iniquus eſt, qui fecit. Nam cum ſit præſcius futurorum Deus, quòd tanta iniquitas futura erat per ſtellas, ſi noluit emendare, non eſt bonus: ſi autem voluit, & non potuit, impotens eſt. I Sed etiam iniuſtus eſt: quia ex neceſſitate ſtellarum peccantes, ita punit, quaſi ex voluntate peccantes. Ipſa denique mandata Dei, ne peccent, aut hortamenta, vt faciãt bonum: per hanc inſipientiam nonne deſtruunt? Quis enim hortetur aliquem ne faciat malum, quod non poteſt declinare: aut vt faciãt bonum, ad quod non poteſt peruenire? Deinde interrogemus. Si idem ſemper eſt curſus ſtellarum, quare non ſemper idem eſt, & hominum ſtatus? Si dicunt, per certos annos fit ſtellarum reſtauratio, neceſſe eſt ergo qui ſciunt aſtrologicam diſciplinam: quia per certos annos reſtituunt ſtellæ, ſciant, & per quot annos reſtituuntur ſtellæ. Quibus poſt reſponſum dicimus. Quæ fuit illa ſtella, quæ fecit omnes homines in diluuio mori? Nunquid in ea extitit, vt iterum diluuium faceret, aut illi homines ſecundum vnã ſtellam fuerant nati? Nam oportebat p vnumquenq; gyratum eãdem ipſam indeficientem rem conſummari. Nam ſi eiuſmodi motio, & gyratus ſtellarum eiuſdem malitiæ, & eiuſdem bonitatis cauſam præſtat, oportebat non ſemel fieri Abraham, aut patriarchas, aut prophetas, aut apoſtolos: ſed quotieſcunq; fit ipſe gyratus ſtellarũ. Denique ipſa conuerſatio * hominum teK ſtis eſt veritatis. Ante aduentum Chriſti, *cõuerquæ ſtella oẽs homines idola colere com- ſio. pellebant, cæteraſq; iniquitates facere? Aut poſt Chriſtum qualis gyratus ab idolis recedere homines fecit, & per totum orbem mores mutauit antiquos? Ecce Perſæ matribus, & filiabus iunguntur, Iudæi autem octauo die circunciduntur, & vnaquæque gens aliam atque aliam habet conſuetudinem. Si idem eſt curſus ſtellarum, quomodo Perſæ ab illa conſuetudine nunquã recedunt, neque Iudæi a ſua? Si autem dicatur, ſecundum diuerſas regiones diuerſa eſt ſtellarum operatio, quomodo ergo, qui in Perſide crediderunt, ab illa turpitudine recedere potuerunt, in eadem regione manentes, aut qui non crediderunt etiam peregrinantes in aliena prouincia mores patrios tenuerunt? Et Iudæi tranſmigrati in Babyloniam, & illic filios procreates, quomodo nunquam per ſtellas regionis illius compulſi ſunt a circunciſione ſua recedere, & illorum inſaniam ſequi? Nequis ergo ſtellarum culpet diſcurſum, ſed ſuum propoſitum [Audiens aũt Herodes rex, turbatus eſt, & oĩs Hieroſolyma cum eo.] Exiſtimans illum regem fore terrenum, quaſi L de ſucceſſore regni turbatus eſt. Semper enim grandis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt. Sicut ramum * arborum in excel- * cacuſo poſitarum, etiã ſi leuis aura flauerit, mo- men. uet: * ſic, & ſublimes hoĩes in culmine di- * moue gnitatum exiſtentes, etiam leuis nunci fa- tur. ma conturbat. Humiles autem ſicut in conualle, plerunque in tranquillitate conſiſtunt. Aut ideò turbabatur, audiens regem natum Iudæis ex genere Iudæorum cum eſſet ipſe genere Idumæus: ne regno reuoluto iterum ad Iudæos, & ipſe a Iudæis expelleretur, & ſemen eius poſt ipſum præcideretur a regno. Puto quod non

Nota de aſtrologis.

nō tantùm Herodes a ſemetipſo turbabatur, quātum diabolus in Herode. Herodes enim timebat, quod ſuſpicabatur: diabolus autem timebat, quod uerè ſciebat Herodes hoīem æſtimabat, diabolus Deum cognoſcebat. Audierat enim iam angelos in aere clamantes, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Ideò quantò magis teſtes addebantur pro Chriſto, tantò magis deſtructionem poteſtatis ſuæ diabolus timebat. Vnuſquiſq; ergo eorum zelo proprio turbabatur, & ſecundùm ſuam naturam ſui regni ſucceſſorem timebat. Herodes terrenum, diabolus autē cœleſtem. Nam nec Herodes terretur, ſi cęleſtem regem naſci ſuſpicatus fuiſſet, nec diabolus ſi terrenum. Vis ſcire, quia non tā tùm ipſe turbabatur, quantum diabolus in eo? Ecce & Iudaicus populus turbabatur, q magis de auditu iſto gaudere debuerat: qa rex Iudæus ſurgere dicebatur, deſignatus à Deo. Sed turbabantur, quia de aduentu iuſti non poterant iniqui gaudere. Aut certè turbabantur timentes, nè fortè iratus Herodes Iudaico regi, genus eius vexaret. Nam quemadmodum certantibus ventis mare concutitur, ſic regibus aduerſantibus ſibi, populus regni uexatur. [Conuocauit autē principes ſacerdotum, & ſcribas, & interrogauit ab eis, ubi Chriſtus naſceretur.] Ex hoc apparet maximè, qa diabolus turbabatur in Herode, quoniam traditores legis interrogat. Vt quid enim interrogaret Herodes, qui non credebat ſcripturis? Sed inueſtigabat * diabolus, qui credebat quod ſcripturæ non mentiuntur. Nam diabolus alios in errorem inducit, ipſe autem ueritatem benè cognoſcit. Quid enim uis? Credebat Herodes ſcripturis, aut non credebat? Si non credebat, ut quid interrogabat ſcripturas, quas putabat eſſe uaniloquas? Aut ſi credebat, quia inde uerè naſciturus eſt rex, unde ſcripturæ dicebant: quomodo ſperabat poſſe ſe interficere illum regem, quē futurum ſcripturæ eſſe dicebant? Num quid poterat homo corrigere, ut ne fiat qđ Deus ordinauit, ut fieret? Sed quidē credebat Herodes in malo, in bono autem non credebat: quoniam quidem, quòd inde naſciturus fuerat rex, unde ſcripturæ dicebāt, credebat: quoniam autem aduerſus illum agere non poterat, quem Deus mittebat, non credebat, quia non ſuo conſilio gubernabatur, Sed vinculo diaboli trahebātur ligatus. Sic ſunt omnes homines peccatores, in quibus diabolus operatē: credunt ſcripturis, & non credunt: quia hoc ipſum quod credunt perfectè credere * non permittuntur. Quod n credunt, ueritatis eſt uirtus: quia nulli poteſt eſſe occulta. Quod autem non credunt, excæcatio eſt inimici: quia ſubiecti ſunt operibus eius, & mēs eorum libera nō eſt: utputa omnes, qui Chriſtiani ſumus, & legimus, ſcimus quia mundus conſummandus eſt, & quia morituri ſumus, & hoc ipſum tamen perfectè non credimus. Si enim perfectè crederemus, ſic uuieremus, quaſi poſt modicum tranſituri de hoc mundo, non quaſi in æternum māſuri. [At illi dixerunt. In Bethlehē Iudæ. Sic n. dictum eſt p prophetā.] Dant reſponſum regi interroganti ex corde non bono, cum deberent celare myſterium regis a Deo prædefiniti ad ſalutem gentis Iudææ, maximè in conſpectu regis alienigenæ, q non ſolum zelo regni, ſed etiam generis alieni odio aduerſaturus regi poſtmodum futuro nō ignorabatur, ſi ipſi ſapienter uoluiſſent conſiderare. Et non ſolum manifeſtant myſterium, ſed etiam ad fidem ſermonum ſuorum propheticum protulerūt exemplum, tanquàm qui theſauros domini ſui abſconditos hoſtibus eius prodant: & facti ſunt non prædicatores operum Dei, ſed proditores myſteriorum ei⁹: & nō doctores Herodis, ſed irritatores malitiæ eius. Ex quibus docemur, ſcripturarum occulta uon manifeſtari iniquis, ſed fidelibus, ſicut præcepit Paulus. Quæ à me audiſti per multos teſtes, hæc commenda fidelibus, qui poſſunt etiam alios docere. Et non ſolum prophetiæ myſterium prodiderunt regi iniquo, ſed adhuc ipſam prophetiam præcidentes ex uno conſenſu ſuo omnes, & non exponentes omnem ſcripturam diuinitus inſpiratam, interficiendorum paruulorum facti ſunt cauſa. Quomodo enim ſcriptum erat? [Et tu Bethlehē terra Iuda, nō es minima ĩter principes Iuda: ex te n. exiet dux, qui regat populum meum Iſrael, diesq; eius a diebus ſeculi.] Si ergo integrā prophetiā protuliſſent, ſicut fuerat dicta, conſiderans Herodes, qa dies naſcituri regis illius à diebus ſeculi erāt, & intelligēs antiqtatē honoris eius: q non erat ille talis rex terrenus, cuius dies

diebus

Verè; nempè (hīm ī lege p-miſsū. Deum; nempe p quaſdā cōiecturas. Luca. 2. b

M

*inueſtigabat.

A

*credūt

Libera quidem ſed non eo, & modo, & gradu quibus antea.

B

2. Ti. 2. à

C

Mi

diebus seculi erant in tantum furorem nõ exarsisset aduersus eum: nunc autem præcisa hac parte prophetiæ, quæ compescere poterat zelum ipsius, primam partem solũ protulerunt, quæ eum poterat irritare. Vnde ita exponẽtibus illis, putans Herodes similem cæteris regibus ex ea nasci regem, parvulos interfecit, cum illis æstimans occidere etiam Chrm. O infelices Iudæi: Herodem docuerunt, quia de Bethlehem nascitur ipse, qui est gubernaturus populum Israel: & se non docuerunt, postq̃ natus est, vt crederent ei. Herodes illis credidit, quasi vera dicentibus, vt persequeretur Chrm, & ipsi sibi nõ crediderunt, vt susciperent eũ. [Tunc vocauit occultè Magos, & diligenter exquisiuit tempus, qñ apparuit eis stella. Et ait illis. Ite, & videte de puero, & cum inueneritis, renunciate mihi, ut & ego veniens adorẽ eum.] Postquàm audiuit Herodes rñsum, duplici modo credibile: primum, quia a sacerdotibus fuerat dictũ: deinde, quia exẽplo prophetico fuerat comprobatum: nõ ad deuotionem flectitur nascituri regis, sed ad malitiam interfectionis eius per dolũ: quia malus homo, q̃ Dei sunt quidẽ, intelligere potest: quæ Dei sunt autem, agere nõ potest: qm̃ intellectus hominis ex Deo creatus est; actus aũt ex proposito voluntatis ipsius. Vidit enim Herodes magnã deuotionem Magorum circa Chrm, & quia non poterat eos, nec blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere, vt consentirent ei in interfectione regis futuri, ideo & illos ipsos decipere cogitauit: Nec. n. poterat fieri, vt blandimẽtis seducti proderent illum propter quẽ tari itineris susceperunt laborem. Nec expauescere poterant aliquem, vt tradèrent eum, qui non aspexerant Herodem, nec Cęsarem, sed in medio regno illorum ingressi sunt, alium regem annunciantes: nec aliquid amplius desiderare poterant, quàm Christum, qui illi de tam longa prouincia munera pretiosa portabant. Cum vidit, q̃ aliud facere non poterat, ergo deuotionem promittebat, qui gladiũ acuebat, & malitiam cordis sui humilitatis colore depingebat. Talis n. est consuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto grauius lædere volunt, humilitatem illi, & amicitias fingunt. Occultè vocauit eos, vt non viderent Iudæi (habebat enim suspectos Iudæos) ne fortè quasi regem suæ generationis amantes, & intelligentes astutiã Herodis, proderent consilium eius Magis, nesciens, quia inimici maiores erant Chri Iudæi, quàm ipse. Herodes enim velut hominem suspicans persequebat: Iudæi autẽ post multa miracula, post signa cœlestia, postquæ manifestè cognouerũt eum esse filium Dei, tunc crucifixerũt eũ: Quãto ergo manifestior diuinitas ei? illis, q̃ istis tãto sceleratior est Iudæorum iniquitas, quàm Herodis. [Et ecce stella, q̃ viderãt in Oriente præcedebat eos, usque dũ uenit, & stetit sup caput pueri.] Ex hoc ostenditur loco, quia cũ aliquãtulum stella adduxisset Magos ppè Hierusalẽ, abscondita est ab eis, vt relicti a stella cogerentur in Hierusalem interrogare de Christo, simul & manifestare de illo, pp duas causas. Primum, ad confusionem Iudæorum: qm̃ quidem Gentiles stellæ tantummodo visione cõfirmati, Christum etiam per alienas prouincias requirebãt: & Iudæi ab infamia prophetias legẽtes de Christo, & in suis finibus natum, nõ susceperunt. Deinde, vt interrogati sacerdotes, vnde nasceretur Christus, ad prę iudicium suum rñderent, de Bethlehem: quia qui Herodem docuerant de Christo, ipsi ignorabant de illo. Si enim iugiter apparuisset, in Bethleem eos fuerat deductura, & ideò non fuissent coacti interrogãdo nunciare de illo. Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos: vt cõsiderantes obsequium stellæ, regis intelligerẽt dignitatem, & dicerent apud se. Quo sit rex iste terrenus, cui stella ministrat? Quid autem mirum, si Sole iustitiæ orituro stella ministrabat diuina? Præcedebat autẽ eos, vt ostendat quoniam hominibus quærentibus Deum, sic omnia elemẽta ministrãt. Si ergo magnum putas; quia Christo stella obsequebatur, vide qm̃ maiora sunt, quę tibi homini constituto ministrant. Ecce enim tibi sol currit, & luna fulgere non cessat. Si tibi homini constituto elemẽta ministrant, quid mirum, si Christo stella obsequebatur? Si tibi peccanti elementa ministrant, quid mirum, si ante illos quærentes Christum, stella currebat? Et si angeli ministrant hominibus, quos Deus nõ ad obsequium hominum, sed ad suum creauit: quid magnum, si hominibus elementa ministrant, quæ propter homines

Intelligge vt supra.

Heb. 1.

G nes sunt creata? Hæc audientes, gaudere nos oportet, pariter, & timere: quia quanto maiora beneficia hoïbus sunt constituta, tã to grauiora peccantibus iudicia sunt præparata, & stetit super caput pueri, quasi dicens, hic est: vt quia loquendo mõstrare nõ poterat, stando monstraret. [Et videntes stellam, gauisi sunt gaudio magno ualde] Quia videlicet spes illorum non erat decepta, sed amplius confirmata, quod tanti itineris non sine causa susceperunt laborem. Indicio enim stellæ sic occurrentis sibi secundum tempus, intelligebant, quia diuinitus eis natiuitas illa regis est ostensa. Et per mysterium * stellæ intelligebant, qm̃ dignitas tunc nati regnis excedebat; mẽsuram oĩum mundialium regum: necesse.n. erat, vt gloriosiorem putarent regem illũ, quàm stellam, cui stella sic deuotè obsequebat. Aut quomodo non crederent ei subdẽ dos homines, cui etiam cœli ornamenta subdita esse videbant? Aut qũo poterat ei terra esse rebellis, cui famulabatur, & cœlum. [Et intrantes domum, uiderunt puerum, & matrem eius.] Videamus quid tale gloriosum videntes in puero gauisi sunt, qui regem quærentes, tanti itineris susceperunt laborẽ. Nunquid viderũt palatium
H marmoribus splẽdidum? Nunquid matrẽ eius diademate coronatam, aut in lecto auro recumbentem? Nunquid puerum auro, & purpura inuolutum? Nunquid aulam regiam diuersis populis personãtem? Sed qd? Pandochium tenebrosum, & sordidum, & magis animalibus quàm hominibus aptũ: in quo nemo contentus erat secedere, nisi itineris necessitate coactus. Matrem eius vix tunicam vnam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat vxor carpentarii, & hæc in peregrẽ cõstituta. Puerum pannis sordidissimis inuolutum, & in sordidiore quoque præsepio positum: quia locus ille sic erat angustus, vt nec ponendi infantem spatium inuenirent. Si ergo regem terrenum quærentes, sic inuenissent, magis confundendi fuerãt quàm gauisuri, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent: nunc autem, quia cœlestem regem quærebant, etsi nihil regale videbant in eo, tamen solius stellæ testimonio contenti gaudebant. Oculi eorum contemptibilem puerum aspicere non poterant, quia spiritus in corde eorum, terribilem eum monstrabat. Adhuc autem si quasi terrenum regem eum quæsissent, ia- I
uenientes eum apud ipsum remansissent: sicut sæpe fieri solet in seculo, vt proprio rege relicto, conferant se ad alterum. Nũc autem, & hunc adorauerunt, & ad suum reuersi sunt: vt istum haberent regem cœlestem aĩarum suarum, illum autem terrenũ corporum suorum. [Et adorauerunt eũ] Putas adorassent infantem non intelligentem adorationis honorem, nisi aliquid diuinũ credidissent in eo? Ergo non pueritiæ detu Si cõ-
lerunt honorem nihil intelligenti, sed diu munis
* Ministeriũ. nitati eius omnia cognoscenti. Sed & qua huius
litas ipsa munerum oblatorum testificaba ætatis
tur eos quandam diuinitatis æstimationẽ condi-
habere de puero [Apertis.n. thesauris suis, tio, si cõ
obtulerunt ei munera, aurũ, thus, & myr- mun-
rhã.] Adimplentes gentium in Christo cõ- corpo-
fessionem, & prophetiam impletam signifi ralium
cantes Esaiæ dicentis: Omnes qui sunt in organo
Saba venient, aurum offerentes, & lapidem rum mi
pretiosum, & salutare dñi euangelizantes, & nisteriũ
omnes oues Cedar congregabuntur, & cõside-
arietes Nabaioth venient, qui & offerent rentur.
acceptabilia super altare tuum. Confestim Esa. 60. a
autem cognoscentes, & aperientes thesauros suos, congruam gentibus in Chro per b
ipsa dona ostenderunt oblationem. Regẽ enim cognoscentes, eum, primitiam mundam, & pretiosam sanctorum, sibi aurum
repositum obtulerũt. Diuinum autem, & K
cœleste intelligentes principium eius, Libani obtulerunt odorem formam mundæ orationis in odorem suauem spiritus sancti oblatæ. Humanam autem & temporalẽ sepulturam eius intelligentes, obtulerunt myrrham. Hæc autem, etsi tunc non intelligebant Magi secundum quale mysteriũ ista gerebantur, vel quid significaret vnũquodque munus eorum, nihil tamen contrarium est. Gratia.n. quæ illos hæc omnia facere hortabatur, & ipsa ordinauerat vniuersa postmodum cognoscenda. Aurum
sunt ergo perfecti fideles, & sapientes, dicente apostolo: Si quis ædificat aurum, ar- 1. Cor. 3.
gentum, lapides pretiosos. Si quis ergo p̃ c
bet se Christo fidei sapientia plenum obtulit ei aurum. Thus autem est oratio, si- Ps. 140.
cut scriptum est: Dirigatur oratio mea, si- a
cut incensum in conspectu tuo. Si quis ergo Christo mundam offert orationem,

obtulit

obtulit ei thus. Myrrham æstimo esse opera bona: quoniam sicut myrrham corpus defunctorum insolubile seruat, sic bona opera Christum crucifixum in memoria hominis perpetuum seruant, & hoiem seruant in Christo. Primùm ergo oporteret L Christo offerre fidē rationabilem, Deinde orationem mūdam, & tertiò opera sancta. Tu ergo qñ venis ad ecclesiā ad orandum Deum, munera tecum in manibus tuis porta: da non habētibus, & pete ab illo qui habet, vt oratio tua bonis operibus commendetur. Sic & in lege scriptū est: Ne intres in cōspectu domini Dei tui vacuus: infima.n. oratio est, quæ eleemosynarum uirtute † nō est munita. [Et admoniti in somnis ne rediret ad Herodem, per aliam uiam reuersi sunt in regionem suam.] O fides Magorū, non contradixerunt angelo admonenti, dicētes: Tantam uiā uenimus, uenientes au tē multitudinē ciuitatū nō timuimus, regē terribilem apud illas omnino non expauimus: sed stetimus, & fiducialiter qui natus fuerat, regem prædicauimus, & quasi Deo munera digna obtulimus, & quasi seruos latenter iubes nūc fugere, ut alia uia ueniētes, alia redeamus, sed fideles constituti nec tunc timuerunt cognosci, nec modò erubuerunt occultè recedere: quia nec erat possibile, ut qui ab Herode ad Christum uenissent, ad Herodem redirent. Qui enim relicto Christo, uadunt ad Herodem, frequenter reuertuntur ad Christum: qui autē relicto Herode, ad Christum ueniunt toto M corde, nunquàm reuertuntur ad Herodē: Idest, qui de Christo ad diabolū trāseunt per peccatum, frequenter per pœnitentiam reuertūtur ad Christum: qui autem relicto diabolo uenit ad Christum, difficilè reuertitur ad diabolum: quia qui nunquā fuit in malis, sed in innocētia, dum nescit quid sit malum, facilè decipitur, & transit ad diabolum: sed cùm expertus fuerit malum quod inuenit, & recordatus fuerit bonum quod perdidit compunctus redit ad Deum unde recessit. Qui autem in malis fuerit, & cōuersus est ad bonum, dum gaudet de bonis quæ inuenit, & recordatur mala quæ euasit, difficilè redit ad malum. Sed quid? Quia multi cum Christo relicto peccauerunt, non agunt pœnitentiā: illi tales nunquàm fuerunt Christi, ideo superius dixi, qui toto corde de diabolo uenit ad Christum. Qui.n. post peccatum nō pœnitet, nō quasi homo carne deceptus peccauit, sed arbitrio suo cum esset malus, malū egit. Nā malus quod malum est nō putat malū, ideo nec pœnitet cum fecerit malū. Aut ita: Qui enim à diabolo uenit ad Deum, nunquàm debet per illam uiam ambulare, per quam uenit ad diabolum. Venisti per uiam fornicationis, ambula de cætero per uiam castitatis. Venisti per uiam auaritiæ, ambula de cætero per uiam eleemosynarum. Si autem A per ipsam uiam redieris, iterum sub regnū Herodis uadis, & fis proditor Christi. [Qui cum recessissent, ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph, dicens. Tolle puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum. O angele Dei, nonne tu mihi retulisti: quia qd nascetur ex ea, de Spiritusancto est? & qūo iubes nos fugere? Quomodo filius Dei ante hominem fugit? Aut quis liberet de inimicis, si & ipse inimicos suos timet? Iā primum quidē fugit, ut regulā humanæ naturæ quā suscepit, conseruet in oībus & in hac parte: quia & humanæ naturæ & puerili ætati conuenit fugere potestatē minantem. Alioqui si illud agat in corpore constitutus, quod est proprium Dei, non dispēsat in se humanam naturam, sed mutat. Deinde ut & cęteri Christiani. i. sancti, cum necessitas persecutionis aduenerit, fugere non erubescant. Et quare uadit in Aegyptum? Nunquid alia terra defecit? Semper enim aduersus populum eius Aegyptus extitit inimica. Sed etiam recordatus dominus, qui non in finem irascitur, neque in æternum indignatur, quanta mala fecerit super Aegyptum: ideo mittit filium suum in eam, & dat illi magnæ reconciliationis signum, & perpetuę amicitiæ pignus, ut de- B cem plagas Aegypti una medicina sanaret. Psal. 76. O commutatio dexterę excelsi. Vt populꝰ, qui antè fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos unigeniti filii: Vt qui illi populo uiolenter dominati sunt, isti cum deuotione seruirent. Vt iam non irent ad mare rubrum demergendi, sed uocarentur ad aquas baptismatis uiuificandi. Vt impleatur quod dictum est. Ecce Esa. 19. a dominus descendit in Aegyptum, sedens super nubem leuem. Nubes est corpus ipsius, Leue autem sine pondere peccatorum. [Tunc Herodes uidens quoniam delusus esset à Magis, iratus est uehemēter.] postq̄ paruulus

Exo. 23. b & 34. d † largitate.

Modo singuli.

paruulus Ieſus Magos ſubiugauit ſub imperio ſuo, non poteſtate corporis, ſed gratia ſpiritus: non exercitum Chriſtus miſit poſt illos, ſed ſtellam modicam ante illos. Religione illos ſubdidit, non timore. Non enim perſecutus eſt illos, ſed ipſe requiſitus eſt ab eis. Ideo meritò irascebatur Herodes, quia quibus ille ſedens in throno regni, & veſtitus purpura, ſuadere non poterat: his Ieſus paruulus, & iacens in præſcpio, & pannis inuolutus placuit. Herodes aũt, qui dum vellet deludere, deluſus eſt, deuotionem promittebat puero, dicens. [Exquirite de puero, vt & ego veniam, & adorem eum.] Inſenſatus qui vnigenitam Dei ſapientiam humana fraude circunuenire tenebat. Iam enim quaſi ſucceſſorem regni ſui timens, fremebat. Nam reges ſi quidem ex aliis cauſis iraſcuntur, citò placantur: illa aũt ira eorũ inextinguibilis eſt, quã regni zelus accẽdit. Deinde cõtemnẽtes eũ Magi addiderũt cauſas doloris: quemadmodum ſiquis infundat oleũ ſuper ignẽ ardentẽ, magis creſcit incendiũ: ſic ardentẽ zelũ Herodis, deluſionis opprobrium amplius excitauit. Quid fecit? [Miſit & occidit oẽs pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundũ tẽpus, quod exquiſierat à Magis.] Vt quid? Quia deluſus erat à Magis. Sicut fera beſtia habens naturalem aſperitatem, ſi ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem eius duplicat ira doloris, & quaſi cæca furore, iam non aſpicit vulnerantem: ſed quicunq; antè oculos eius occurrerit, ſiue homo, ſiue alterum animal, quaſi authorem vulneris ſui dilaniat: ſic & ille deluſus à Magis, irã ſuam ſuper paruulos infundebat. Dicebat enim cogitans in furore: Certè Magi inuenerunt puerum illum, quem regnaturũ dicebant, & aut aurum acceperũt à parentibus eius, aut largis promiſſionibus ſunt placati, ideo ad me reuerſi non ſunt. Nam rex quicquid aduerſus regnum ſuum putauerit, totum verũ æſtimat. Animus eius ſemper ſuſpectus eſt, regni zelo repletus. Dum omnia timet, omnia ſuſpicatur. Facilè creditquicquid fuerit ſuſpicatus. Sicut vir ſi zelet vxorem, aut vxor virum omnem auditionem turpem credidit de illo: etſi non ſit auditio ipſa digna & idonea vt credatur tamen fidem auditionis zelus commendat. Ideo ergo forſitan talia dicebat apud ſe. Quis eſt puer ille, qui antequàm naſcatur in terra, iam apparet in cœlo? Necdum ſeipſum oſtendit, & iam oẽs illum quærũt. Et necdum terrenũ populũ habet, & iam militiæ cœleſtes ſtellarum illi miniſtrant. Quis eſt ille, qui anteq̃ mecũ pugnet, iam me vincit: anteq̃ vincat, regnat: anteq̃ regnet, iam dominat? Quid putas facturus eſt ille homo in regno meo, ſi creuerit? Ego & dona hominibus ſpargo, & gladium porto, vt qui non timet, vel diligat: qui non diligit, vel timeat. Ille nec populum habet, nec diuitias congregauit: & quomodo ſine auro diligitur, & ſine ferro timetur? Sic miſit & interfecit oẽs paruulos, vt vnum inueniret in oĩbus. Sed nec vnum inuenit in omnibus, & omnibus vitam æternam præſtitit propter vnum. Ipſe ſe fallere voluit, qui inter homines Deum quærebat tenere. Quid agit inſenſata ira tua Herodes? Si non credis verbis quæ Magi dixerunt de rege futuro, quare ſine cauſa inſanis in pueros? Si autem credis verum eſſe, quod dictum eſt de puero & de ſtella, iterum dico, quare ſine cauſa inſanis in pueros? Nunquid potes tu mutare ſententiam Dei, aut perdere illum, quem Deus defendit? Sed quid mirũ, ſi Herodes homo iniquus, putabat ſe poſſe mutare conſiliũ Dei? Ipſe deniq; ſapiẽtiſſimus Salomon, cum propter peccatũ ſuũ audiſſet à prophetis, Hieroboam regẽ futurum, poſuit perſequi eum, putans poſſe illum perdere, quem Deus producit: quia zelus ſapere neſcit, & ira non poteſt habere conſilium. [Vox in Rhama audita eſt.] Rhama ciuitas erat Saul. Saul autem erat de tribu Beniamin. Beniamin verò filius erat Rachel, cuius monumentum erat iuxta Bethlehem, ubi hæc agebantur mala. Quoniam ergo in Bethlehem interficiebantur paruuli, ubi erat monumentum Rachel: ideo Rachel introducitur plorans. Quanuis autem Rhama non eſſet propè Bethlehem: tamen dicitur, uox in Rhama audita eſt: quoniam Rhama Hebraicè interpretatur excelſum. Ideo dixit, uox in excelſo audita eſt: quoniam de morte innocentium mittebatur ad cœlum, ideo audiebatur in excelſo. Sic enim ait Salomon: Vox pauperis penetrat nubes, & non diſcedit donec audiatur. Sic & pauper quãdo uiolentiam patitur à potente, etiamſi non eſt auſus uociferare, ſed latenter lachrymatur,

Rhama

Ecc. 35.

chrymatur, tacitus clamor eius in excelso auditur, quia non magnus clamor velociter à Deo auditur, sed iustus. Quòd ait, [ploratus,]fletũ paruulorum ostendit:quòd autem dixit, [vlulatus,] matrum significat lamentum. Plorabant enim paruuli, quia separabantur à matribus: vlulabant matres, quia desolabantur à filiis, & quasi viscera earum separabantur ab eis. Et erat videre maiorem dolorem in matribus remanentibus,quam in paruulis morientibus. Paruuli enim vnum patiebantur dolorem, quia separabantur à matribus, & non quia ducebantur ad mortem. Nec enim sciebant adhuc mortis timorem. Matres autem duplicem:vnum quidem,quòd videbant paruulos suos interfici:alterũ,quòd ipsæ desolabantur à filiis In paruulis mors eorum beata finem faciebant doloris: in matribus aũt paruulorũ memoria semper reparatio erat doloris. Post hæc autem dignam pœnam
G Herodes suscepit. Nam filios suos tres interfecit, & non interfectos ab alio vidit vt ne vel paternã super illos pietatem demonstraret in luctu:sed ipse occidit, vt & filios perderet,& de morte eorum crimen acquireret. Viscera sua laniabat in filiis,& dolorẽ eorum non sensit. Vt quemadmodum paruuli mortem suam non senserunt propter infantiam: sic & ille dolorem viscerũ suorum non sensit propter insaniam. Deinde ipse multis doloribus apprehensus est,sicut refert historia: quam longum est narrare. Quot enim membra corporis habebat, tot doloribus torquebatur. Et quia multoties mori non poterat,qui multos occiderat infantes:propterea vindicta morientium plurimorum in plurimis ei doloribus reddebatur. Item quando vidit se propè mortem, sciens quia odibilis erat apud omnes Iudæos, & quia mors illius multis gaudium erat factura, congregauit omnes principes Iudæorum: & iussit, vt cum ipse mortuus fuisset, omnes occiderentur, vt in morte eius omnes ciuitates lugerent:etsi non propter amorem illius, vel saltem propter suũ dolorem. Et hoc consilio Dei factum est. Quando enim Magi annunciauerunt de
H stella regis futuri, omnes principes consenserunt Herodi, vt requireret puerum,& occideret. Hoc vnde scimus? Primum, quia dicit scriptura. Turbatus est Herodes, & omnis ciuitas cum illo. Deinde ipsa verba angeli hæc demonstrant, dicentis. Accipe puerum & matrem eius, & reuertere in terram Iuda: defuncti sũt enim qui quærebant animam pueri. Non dixit, mortuus est, qui requirebat animam pueri:sed, mortui sunt omnes, qui requirebant animam pueri. [Defuncto Herode, ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto,dicens. Accipe puerum,& matrem eius.] Vides quia Ioseph non ad coniugiũ Mariæ erat electus, sed ad ministerium propter eius? Eunte autem illa in Aegyptum & redeunte,nisi desponsata illi fuisset: quis ministerium ei tantæ necessitatis impleret? Nã in prima quidem facie Maria puerum nutriebat,Ioseph conseruabat. Reuera autem puer matrẽ nutriebat, & Ioseph tutabatur. Ideo non dicit, accipe matrem & puerum eius: sed, accipe puerum & matrem eius: quia non propter illam matrem iste filius natus est, sed propter illum filium illa præparata est mater. Nec pueri erat gloria habere illam matrem, sed illius erat beatitudo istum habere filium. Sicut ipsa dicebat. Ecce nunc beatam me dicent omnes generationes. [Vade in terram Israel.] Quasi enim medicus descendit in Aegyptum, vt visitaret eam languentem erroribus, non vt remaneret in ea. Nã in prima facie, quasi Herodem fugiens,descendit in Aegyptum: reuera autem,vt Aegyptii erroris dæmones effugaret ex ea,sicut testatur Esaias,dicens. Ecce dominus descendit in Aegyptum sedens super nubem leuem, & cadent idola Aegypti. Vides ergo quia ideo descendit in Aegyptum,non mortem fugiens,sed vt mortifera idola dissiparet? Nam nunquam inuenitur dominus descendisse, nisi tunc. Notandum autem qnia nocte fugit in Aegyptum, reuertitur autem per diem: quoniam fugiens, persecutionem fugiebat Herodis: reuertens autem,mortuo reuertebatur persecutore. Omnis enim persecutionis angustia nox est,refrigerium autem dies. [Admonitus autem in somnis, fecessit in partes Galilææ, & veniens habitauit in ciuitate, q̃ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum est per prophetas, Quoniam Nazareus vocabitur.] Dum dicit, per prophetas, non per prophetam, manifestat quòd non certam authoritatem propheticæ potuit,sed sensum prophetarum colligens dixit. Nam per omnes prophetas, Iesus Nazarenus

Act. 12. d

I Luc. 1.c

Esa. 19. a

Nazarenus vocatur, quod est sanctus. Aut
K fortè legerunt & alios prophetas ita dicentes, qui non sunt nobis canonizati. Alij etenim prophetauerunt, & conscripserũt, sicut Natam, & Esdras. Et quoniam prophetatum erat, hoc ipsum manifestat Phi
lipus, dicens ad Nathanael: quem scripsit
Ioan.1.f Moses in lege, & prophetæ inuenimus Iesum filiũ Ioseph à Nazareth. Vnde & Nathanael sciens prophetarum esse hoc ipsum cõfirmans respondit. Ex Nazareth potest aliquid boni esse.

Homilia tertia. ex cap. tertio.

IN diebus illis venit Ioannes Baptista p̃dicans in deserto Iudææ, & dicens Pœnitentiam agite, appropinquabit enim re-
Esa. 40. gnum cælorum. Hic est enim de quo dictũ
d est per Esaiam prophetam dicentem. Vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceã circa lumbos suos. Esca aũt eius locustæ, & mel syluestre. Tũc exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordano cõfitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisęorum & Sadduceorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis. Progenies viperarum, quis demõstrauit vobis fugere à vẽtura ira? facite ergo fructum dignum pœ-
L nitentiæ.] Sol appropians ad processum, antequam appareat mittit radios suos & facit albescere Orientem, vt precedens aurora aduentũ diei demõstret. Sic dominus natus in mundo, antequam appareat spiritus sui fulgore transmisso illuminauit Ioannem vt præcedens ille, aduentum salua toris annunciet: ne fortè subito veniẽs, & dicens se esse filium Dei, ꝓpter ipsam magnam atque terribilẽ indicationem rei ipsius, magis se incredibiliorẽ ostẽderet. Si. n. Ioãnes p̃dicauit persona cognitus, genere dignitosus (erat. n. filius Zachariæ sacerdotis) & conuersatione mirabilis, tũ infideles iudæi nõ acquieuerũt credere Christo per illũ: quantò magis nõ erãt crediturí, si nulla ante eum denũciatio præcessisset? Nam quantũuis fuerit p̃sona laudabilis in sua causa non põt esse testis idoneus. Venit Ioannes quasi magni regis ꝓparator fidelis. Qualis rex talis & nuncius regis: natus ex gratia, non ex natura. Sicut Christi conceptionem ante angelus nunciauit, sic & istius. Sicut illius nomẽ anteq̃ cõciperetur, auditũ est: sic & istius. Sicut illius potestas antequã nascereť, ostẽsa est: sic & istius vir M
tus antequã nascereť manifestata est. Hæc fuit inter illos differentia: q̃a Christo concepto, fidelis mater cõfessa est gratiã Deo, dicens: Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm ver- Luc.1.d
bũ tuũ, Ioanne aũt cõcepto, incredulus ꝑ pater obmutuit: quia Ioanne nato, lex de cætero fuerat tacitura, Christo autẽ nascente postmodũ gratia fuerat locutura, Ioannes quidẽ parentibus suis donatus est pro munere pietatis ipsorũ, quẽ natura * desperabilis in ætate produxit: qm̃ & mundus per * Materia.
tot millia annorũ sterilis constitutus, illo nascente fructus iustitiæ erat facturus: quẽ parentes non ex amore carnis seminauerunt, sed ex vnanimitate & concordia disciplinæ meruerunt: erant enim iusti ante Procul
Deũ ambo. Nec enim decebat, vt ex carne dubio
& sanguine nasceretur, qui ideo nascebatur, vt filiũ virginis prædicaret. Verè enim seminãtes.
deserta erat Iudæa, vacua à iustitia, plena peccatis, quam Deus plantauerat, lex irrigauerat, oẽs prophetæ coluerant. Illa autẽ nullum fructũ produxit, nisi spinas asperrimas, quibus suum dñm coronabat [Dicens, Pœnitentiã agite.] Qũo in ipso principio manifestat, quia benigni regis est nuncius: non. n. peccatoribus initias intendebat, sed peccatorum indulgentiam promittebat. Solent. n. reges nato sibi filio in- A
dulgentiam in regno suo donare, sed ante transmittunt acerbissimos exactores, qui omne quod inuenerunt exigant, ita vt indulgentia ipsa crudelior esse videatur, quã ipsa exactio, vt nihil indulgentiæ habeat pręter nomen, vt lugentes illam homines, & nudi suscipiant. Deus autem & nato sibi filio, volens donare in seculo indulgentiã peccatorum, pręmisit quasi exactorem Ioannem exigentẽ, & dicentẽ: Facite fructus dignos pœnitentiæ. O exactio quæ nõ pauperes fecit exactos, sed magis diuites reddit. Nam cùm quis debitum iustitiæ suæ reddiderit, Deo nihil præstat, sed sibi lucrum salutis acquirit. Quid autem agit pœnitentia? Cor emundat, sensus illuminat, animas sanctificat, & ad susceptionem Christi præparat humana præcordia, quẽadmodum magno iudici, aut regi aliquo in expeditionem venturo, præpara-

tores

tores præcedunt, sordida abluunt, diruta componunt, ne forte indecorum aliquid videns rex, delicatus abhorreat: Sic & domino nostro ad peregrina loca huius seculi, venturo, præcessit Ioannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ scopis, peccatorum sordes eijceret, & quæ per longã diaboli indisciplinationem dissipata fuerant,
B spiritualium præceptorũ ordinatione cõponeret: insuper aqua baptismatis adornaret, vt veniens rex cœlestis, dignum transitum inueniret per corda credentium. Propter quod dixit. Vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas
Vox. eius.] Vox est sonus confusus, nullũ secretum cordis ostendens: sed hoc tantummodo
Verbũ. significans, quia vulr aliquid dicere. Ille qui clamat. Verbum autem est sermo rationabilis, mysterium cordis aperiens. Adhuc vox inter animalia, & homines cõis est, verbum aũt hominũ tm. Ideo ergo Ioannes dictus est vox, non verbum: quia per Ioannem, neque misericordias suas Deus neque iustitias, neque ante cõstitutionem mundi præparata consilia demonstrauit: sed hoc tantummodo, quia aliquid magni facere Deus in hominibus meditabat. Postea autem per filium suũ plenissimum mysterium suæ voluntatis aperuit, ideo & dictus est verbum. Parate viam domini. Pœnitentiam agere peccatorum, & facere fructus dignos pœnitentiæ, hoc est parare viã domini, & rectas facere semitas eius. Quomodo
modo signat oẽs vias domini naturaliter
quodã. in hominibus esse plantatas, sed postea per contumaciam nostram factas, esse desertas, & flexuosas? Nunquam. n. illas hominibus reparare committeret, nisi sciret eas
C in hominibus esse, & hominũ negligentia esse subuersas. Ecce humilitatis gratia in hominibus fuit, sed dum inuicem homines se ad indignationem prouocant, humilitatis gratiam corrumpunt, quando se alter humiliat, alter eum accipere recusat. Item si alter se contra ãlterum humiliaret adinuicem alterutrũ se ad humilitatis gratiam excitarent. Nam sicut omne artificiũ corporale [visitatione seruatur, & additur
[alias corporea. sic & gratia omnis per exercitationem additur, & per desidiam minoratur. Nam si minor se humiliauerit ante maiorem, aut pauper ante diuitem non accepit illũ quasi humilitatis honorẽ, sed quasi debitũ potestatis. Vis aũt scire, quia ante humilitatis gratia fuit in nobis? Vnde didicimus subiecti se parentibus: Item sapientiã habuerunt hoĩes, sed dũ sapientiã suam non ad adiuuandos se per suam sapientiam exercebant, sed ad circunueniendos, sapientia illorũ inuenta est esse malitia. Vnde. n. poterat homo habere intellectum, qũo alteri faceret fraudem, nisi a Deo gratiã intelligentiæ accepisset? Ita bono dei male vtentes, fecerunt esse diaboli malum. Secundũ D
hæc tria, tracta in oĩbus rebus bonis. Postquam ostendit, quia ipse est vox clamantis in deserto, dicens parate viam domini pru denter subiunxit confestim, & quæ esset vita eius, ostendens, quia merito oẽs homines eum venerabantur. Nam ipse quidem testificabatur de Christo, vita autem eius de ipso. Nam testimonium verborum eius nequaquam fuisset idoneum, nisi eum mirabilis vitæ institutio commẽdasset. Nam nemo põt alterius esse testis idoneus, nisi prior fuerit suus. [Ipse autem Ioannes habuit vestimenta de pilis cameli, & zonam pelliceam super lumbis eius: & locustas, & mel syluestre edebat.] Non de lana cameli habuit vestimentum ne ipsa mollicies vestimenti delicata faceret membra, & ipsa deliciositas virtutem patientiæ emollire: sed de asperioribus setis cameli, vt ipsa asperitas ad virtutem patientiæ animũ exercere: ideo non dixit, de lana cameli: sed de pilis cameli. Nã oẽ vestimẽtum ad tres pertinet causas, aut ad speciẽ visionis, seu ad vanam gloriam, aut ad delectationem corporis: aut ad tegumẽtum nuditatis. Ad speciem visionis habere vestimentum, seruis Dei non conuenit: similiter ad delectationem corporis, Deo seruientibus non est aptum. Sed quid? tantum ad tegumentum nuditatis. Quoniam autem non de lana E
camelina, sed de pilis cameli habebat vestimentum, ipse dominus manifestat, dicens de Ioanne. Quid existis in deserto vi- Mas. 11.
dere? Hominem mollibus vestitum? Non: nam hi qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Vides ergo, quia tale habebat vestimentum, vt de virtute animæ eius ipse habitus corporis loqueretur. [Et zona pellicea super lũbos eius. Ex eo quod quasi pro nouo aliquid significet in Ioanne dicens: Et zona pellicea circa lumbos eius: ostendit, quia consuetudo erat apud

Iudæos, vt zonis laneis vterentur. Ideo iſte quaſi aliquid durius facere volens, zona pellicea cingebat ſe: puto quod Ioannes in conuerſatione populi Iudaici penè ſecundum iuſtitias gentium conuerſantis, iudicabat in habitu veſtem religioſiorem, non mollem, neque delicatã, ſed cilicinã, grauem, & aſperam, & conterentem corpus potius, quàm fouentem. Nam extra alias legis iuſtitias, grauiores ſe habere iuſtitias. [Non occides, non adulterabis, non periurabis, oculum pro oculo, dentem pro dẽte, diliges amicum, & odies inimicum, gentium tortuoſarum iuſtitiæ ſunt. Vnde & euangeliſta dicit inferius: Si diligitis diligentes vos, quam mercedem habebitis? Nonne & gentes hoc faciunt: Et zona pellicea circa lumbos eius. Lumbi ſunt uoluptates omnium peccatorum, quia omne peccatum cum voluptate committitur. Zona autem pellicea eſt continentia corporalis. Zonam ergo pellicẽa habebat circa lumbos ſuos, quoniam etſi, qui ſe continere videbantur ex populo Iudaico à peccatis, corporali continentia ſe conſtringebant, non ſpirituali, ab opere malo ſe continentes propter legem, non a uoluntate mala propter Deum: vt puta non quidem occidebant, tamen iraſcebantur ſine cauſa. Non quidem adulterabantur, tamen concupiſcebant in corde. Forſitan non periurabant, iurabant tamen. Hæc continentia corporalis eſt, quia legi, & hominibus ſatisfacit, & non Deo. Continentia autem malæ voluntatis placat Deum, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Reddebant malum pro malo, & bonum pro bono: amicus amabant, & inimicos odiebant. Hæc iuſtitia corporalis eſt, non ſpiritualis: hominibus placens, non Deo. Vides quia omnis continentia eorum corporalis erat, peccata tantum actuum deprimens, non voluntatum? Item locuſtæ ſunt volatilia quidem munda, tamen parua, & non ſatis in altum uolantia quæ mãducabat Ioannes conſtitutus in deſerto. Quos [docebat Ioannes, idem [manducabat. Volatilia quidem erant, non autem magna volatilia, nec ſatis in altum volantia: quia ſecundum iuſtitiam legis, metu pœnæ corporalis viuebant, non ſecundum ſpiritualia & altiſſima Chriſti præcepta. Denique quomodo magnæ volucres erãt Iudæi, aut ad alta volantes quibus a Ioanne pœnitẽtia ſola iniungebatur. Qui enim abſtinet ſe ab opere malo & non inſuper facit opera bona, volat quidem, non autẽ in altum volat. Parua ergo volatilia, & non in altum volantia manducabat Ioannes: maiora autem volatilia, & in altum volantia, quæ altiſſima cęli poterant penetrare, Chriſto poſt venienti, quaſi regi magno ſeruabat. Ille enim poſtea veniens magna volatilia, & in altum volantia manducauit: id eſt, docuit beatos apoſtolos duodecim, & ſub apoſtolis. lxx diſcipulos, & cęteros Chriſtianos, quibus, & altiſſima mandauit præcepta. Antiquis dictum eſt, non occides: ego autem dico vobis, [ſiquis iratus fuerit fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicii. Antiquis, dictum eſt non adulterabis: ego autem dico, nec uſq; ad oculum concupiſcas. Antiquis dictum eſt, nõ periurare: ego autem dico oĩno non iurare. Antiquis dictum eſt, oculum pro oculo, dẽtem pro dente: ego autem dico nõ malum reddere pro malo. Antiquis dictum eſt, diliges amicum, & odies inimicum: ego autem dico, diligite inimicos veſtros. Vides quia quibus Ioannes prædicabat pœnitentiam peccatorum, parua volatilia erant, & non in altum volantia: quibus autem ſpirituali a Chriſtus mandauit, magna volatilia erant, & ipſos penetrantia cœlos: vt dicere poſſint, Noſtra autem conuerſatio in cęlis eſt. Ideo forſitan eis dicebat: Nolite timere, multis enim paſſeribus meliores eſtis vos. Item mella ſunt eloquia Dei. Ideo ergo Ioannes mel agreſte edebat: qm̃ adhuc ante Chriſtum, ante ſpiritum ſanctum conſtitutus ſub lege, legis vtebatur eloquiis inſipidis, & inſuauibus, & agreſtibus. Nam ſi filius Dei ſub lege eſt factus, quantò magis Ioannes, qui uerè erat Iudæus? Sed filius Dei ſub lege factus eſt, ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, & educeret. [Ioannes autem ſub lege natus eſt, non vt eos, qui ſub lege erant educeret, [ſed vt eſſent ſub lege, ut ſecundum legem, & uiuerent, & docerent. Propterea nihil extra legem, aut fecit, aut docuit, ſed tantum pœnitentiam prædicauit. Chriſtus autem multa extra legem, & fecit, & docuit. In ſabbatho operatus eſt, leproſum tetigit, & alia multa: quia non inſipidis, & agreſtibus legis vtebatur præceptis, ſed ſuaui-

[grauiores hæ ipſæ iuſtitiæ.

F Inf. 5. g & Lucæ 6. c

Lumbi.

& cautè, & ſanè accipe Authoris mentẽ de iurãdo, vt iam apparuimus.

G

[quod ideſt.

Exo. 20. c & Mat. 5. c H

Exo. 21. c Leu. 19. d

Phi. 3. d Luc. 12. d Pſ. 18. c

Gal. 4. a

[docebat

[ſed vt docere-

I declarat de Ioanne.

suauibus,& domesticis, quæ à patre susceperat. Propterea Ioannes agreste mel manducauit, Christus autem domesticum. Ac sic Ioannes legis, & prophetarum omnem formam adimplens, speciem gentium diuina virtute circa seipsum consummans, capillatam, & peregrinam tunicâ induebat, quasi ecclesiam suam lex, & prophetæ suis prophetationibus imputrescibilem, & incarpibilem texuerunt. Zona, autem erat p̃cinctus, præparationem ostendens accedẽtibus, & credentibus prædicationibus suis. Edebat autem locustas, & mel syluestre: ostendens eos, qui longe volabant, propè futuros, sicut & Apostolus ait ad gentes. Et
Eph. 2. c vos qui aliqñ eratis a longè, propè facti estis in sanguine Christi. Et qui agrestium gentium dulcedinem futuræ fidei docens, quę ad sublationem curationis processerat mel syluestre edebat. [Tunc exibat ad eum Hierosolyma, & oĩs Iudæa.] Id est, qñ vox facta est in deserto, parate viam dñi, rectas facite semitas eius. Et amplius resonabat conuersatio vitæ eius in eremo, quàm vox
K clamoris ipsi⁹. Et magis expauescere faciebat homines operibus suis, quàm verbis. Et forsitan nisi sermones suos conuersatione hmõi commendasset, nunquam omnis Iudæa ad vocem eius exisset ad eum. Ex qbus verbis apparet, quia dominus constitutus in mundo, non tantum visibiliter sermonibus suis docuerat populum suum, sed inuisibiliter in cordibus hominum operans adducebat ad fidem. Nec enim hoc admonebat Ioannes, vt iam domini super terram, sed in sensibus, & cordibus hominum pararent. Ergo in prima quidem facie videbatur in corpore ambulans, reuera autem per corda hominum, & per sensus incedens, singulorum conscientias scrutabatur. Erediebatur ad eum omnis Iudæa. Ad comparationem enim illius sanctitatis, quis poterat arbitrari se iustum. Inimicabilis erat conuersio eius, omnium vitã apparere faciebat culpabilem vt iam nemo in operibus suis cõfideret, sed omnes in misericordiam Dei spẽ suam collocarẽt. Quẽadmodum enim si videris albam vestem, dicis, satis candida vestis est: si verò posueris eam iuxta niuem, incipit tibi sordida
L apparere: etsi verè sordida non est, ↓tñ quantum ad similitudinem niuis sordida inuenitur: sic quantum ad comparationem Ioãnis, omnis homo videbatur immundus. Et verè talis debet esse princeps in populo, vt totus populus semper aliquid noui [inueniat, quod imitetur in eo. Nam ad cuius similitudinem extendat se populus, & emẽdet, si videat ipsos principes ego sordidiores quàm se? [Et baptizabantur ab eo cõfitentes peccata sua.] Confessio peccatorum est testimonium conscientiæ timentis Deum. Qui enim timet iudicium Dei, peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit, non timet. Perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicii pœna non creditur. Nunquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem, & quia hoc ipsum erubescere, pœna est grauis? Sed ideò magis nos iubet Deus confiteri peccata nostra, vt verecundiam patiamur pro pœna. Nam & hoc ipsum pars est iudicii. O misericordia Dei, quem toties ad iracundiam excitauimus. Sufficit ei solus pudor pro pœna. [Videns autem multos Pharisæorum, & Sadducæorum venientes ad baptismum, dixit
M eis, Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? Facite fructus dignos pœnitentiæ. Sicut artifex medicus si viderit ægrotantis colorem, intellegit speciem passionis ipsius: sic & Ioannes mox, vt vidit Phatisæos venientes ad se, intellexit cogitationes eorum paruas. Forsitan enim cogitauerunt apud se, imus, & cõfitemur peccata nostra. Quantum est in vna hora erubescere? Iustitias à nobis non quærit, nullum laborem nobis imponit, baptizamur, & consequimur indulgentiam peccatorum. Sic cogitabant quomodo & modò omnes, qui faciendæ iustitiæ propositum non habent, & ad baptismum veniunt, putantes, quia possit eos iustificare sola aqua baptismatis, etiamsi non præcesserit bona voluntas. Insipiens, pone Ioannem medicum esse, verbum autem ipsius quasi ferrũ medicinale, quo repletæ peccatis conscientiæ præciduntur: cõfessionem puta esse digestionem impuritatis, & spurcitiæ, quę intus erat inclusa, baptismum esse lotionem sordidum egressarum: nunquid facta digestione impuritatis, iã statim sanꝰ factus es? Nunquid iam nõ habes vulnus? Nunquid non est tibi necessaria superpositio medicinæ? Sic multa diligentia necessaria est

homini post cõfessionem,& baptismum, vt vulnus peccatorum eius,& confessionis
A apertura sanetur.Genimina viperarũ.Natu
Viperarum natura. ra.n.viperarum talis est,cum momorderit hoiem statim currit ad aquam:si autẽ aquã non inuenerit,moritur.Ideò & istos uocabat genimina viperarum,qui peccata mortifera committẽtes currebant ad baptismũ, vt quemadmodum viperæ per aquam, periculum mortis euaderent. Item viperarum natura est, rumpere viscera matrum suarũ & sic nasci. Qm̃ ergo Iudæi assiduæ persequentes prophetas,corruperunt matrem suam synagogam, sicut ipsa lugens dicit ĩ
Cant. 1. b Canticis:Filii mei dimicarunt in me: ideò viperarum genimina nuncupantur. Item viperæ à foris speciosæ sunt,& quasi pictæ: ab intus autem veneno plenæ sunt. Ideò & hypocritas, & Pharisæos viperarum genimina appellat, quia hypocritæ pulchritudinem sanctitatis ostendebant in vultu,& venenum malitiæ portabant in corde. Quis
Esa. 1. d vobis ostendit? Nonne Esaias propheta ostendit vobis,dicens,Lauamini,& mundi estote? Absit.Ille.n. sicut dicit,Lauamini & mundi estote:ita etiam auferte nequitiam ab animabus vestris, discite benefacere. Si vos Esaias docuisset,nunquam spem vram in aqua tantummodo poneretis,sed etiam in operibus bonis. Nunquid Dauid pro-
B pheta vobis ostendit, dicens: Asperges me
Ps. 50.b dñe hyssopo, & mundabor, lauabis me, &
Ibid.d super niuem dealbabor? Absit. Ille enim sic dicit postea: Sacrificium Deo spiritus contribulatus,cor contritum, & humiliatum Deus non spernit. Si ergo discipuli estis Dauid,cum spiritu contribulato, & cum gemitu cordis ad baptismum veniretis.
[Nolite dicere, quia patrem habemus. Abraham.]Quid enim prodest ei,quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis,quẽ mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus.
Ge. 6.b Quid profuit Cham cp filius fuit Noe?Nõne separatus de medio filiorum qui secundum carnem frater natus fuerat secundum animum factus est seruus?Nec familia eius sancta potuit defendere impios mores.Aut quid nocuit Abrahæ, quòd patrem habuit
Ge. 11.d Thare luteorum deorum cultorem? Non-
Gen. 15. ne separatus à genere suo, positus est in ca-
Ro. 4. put fidelium, vt iam non diceretur filius peccatorum, sed pater sanctorum? Nec potuerunt gloriam eius sordidare paterni errores. Nam & aurum de terra nascitur, sed non est terra. Et aurum quidem eligit, terra aũt contemnitur.Et stagnum de argento egreditur,sed non est argentum. Itaque argentum colatum seruatur,stagnum autem C
foras expellitur. Melius est de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere contemptibilem nasci. Qui enim de claro genere clarus nascitur,gloria claritudinis eius nõ est eius solius,sed cõmunis videt cum genere.Qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis eius,eius solius est. Item, qui de contemptibili genere contẽptibilis nascit,oĩs turpitudo cõtemptibilitatis illius nõ eius solius, sed etiam gñris eius. Qui autẽ de claro gñe contemptibilis nascitur oĩs turpitudo illius, eius solius est. Ideò melius est,vt in te glorientur parentes, qui talem filium habent, quàm tu glorieris in parentibus.Sic,& vos nolite gloriari,dicentes, quia patrem habemus Abraham: sed magis erubescite,quia filii eius estis,& sanctitatis eius non estis hæredes. Ipse enim suo testimonio se conuicit: quia de adulterio natus est,qui non similatur patri.Sermonem dictum ad Iudæos, conuertamus ad Christianos: quia sicut Iudæi putabant se propter hoc solum esse saluandos, quia erant filii Abrahæ: sic & multi insipientes Christiani per hoc solum putant se esse saluandos,quia sunt Christiani:ad quos conuenienter dicit Ioannes. Nolite dicere,quia sumus Christiani,sed facite dignos D
pœnitentiæ fructus. [Potens est Deus de lapidibus istis suscirare filios Abrahæ.] Lapis quidem durus est ad opus: sed cum factum fuerit opus ex eo, deficere nescit. Sic & gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fide. [Iam securis ad radicem arboris posita est.] Securis autem est acutissima ira consummationis, quæ totum præcisura est mundum. Et si posita est, quare non præcidit? Aut si interim præcisura non fuerat, quare posita est? [Quia rationabiles sunt arbores, & in potestate habent facere bonum,aut non facere: vt videntes ad radices suas positam esse securim, timeant præcisionem suam, & faciant fructum. Nam quanuis

malus

malus nec timore corrigitur, tamen bonus nisi timuerit peribit. Ergo denunciatio iræ etsi in malis nihil agat, tamen à malis segregat bonos. Vide autem, quòd non ad ramos posita dicitur esse securis, vt cùm præcisæ fuerint, iterum reparētur: sed ad radices, vt irreparabiliter extirpentur. Quare? Quoniam quandiu mundus
1. Io. 5. E iste iniquus, & totus positus in maligno, non erat circa finem, castigabantur peccatores, non exterminabantur propter duas causas. Primùm quidem, quoniam oportebat homines esse in mundo, quanuis essent iniqui, quoniam & ipse mundus iniquus est. Deinde, quia mundo manente
Cautè. expectatio erat, si fortè aliqui nascerentur iusti ex generationibus iniustorum. Nunc autem hoc quidem mundo iam finiente, illo autem sancto iam appropinquante, non castigantur iam peccatores, sed euer-
Sanè ac cipe sanam do ctrinā. tuntur propter duas causas. Primum quidem, quia iam nec expectatio potest esse, si fortè ex generationibus iniustorū aliqui aliquando iusti nascantur. Deinde, quia nec conuenit, vt in illo sancto mundo homines sint non sancti, sicut scriptum est:
Ps. 36. c Esa. 26. b Quoniam sancti inhabitabunt terram, iniqui verò expellentur ex ea. Et iterum orat Esaias: Tollatur impius, vt non videat honorem domini Dei. [Ego quidem baptizo vos in aqua ad pœnitentiam: qui autem post me venit, fortior me est, cuius nō sum dignus calceamenta soluere. Ipse baptizabit vos in spiritu & igne] Quoniam missus erat Ioannes ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dādi baptismatis, sed vt per occasionem ad baptismum
F Ioā. 1. d venientibus, præsentiam filii Dei in corpore prædicaret, sicut ipse testificatur alibi, dicens: Sed vt manifestetur in Israel, ideo ego veni in aqua baptizare. Ideo nunc ad baptismum venientibus, & ipsum prædicabat apparituram confestim, & eminētiam potestatis eius annunciat. Pedes autem Christi intelligere possumus Christianos, in quibus ambulat, præcipuè apostolos, cęterosque prædicatores, per quos discurrit: inter quos fuerat & Ioannes Baptista. Calceamenta autem quibus operit pedes, possumus intelligere firmitates, quibus omnes operit prædicatores. Vis scire quàm
Hier. 1. d fortia sint calceamenta ipsius? Audi ipsum dicentem ad Hieremiam. Ecce posui te in hodierna die sicut ciuitatem firmam, & sicut murum æreum. Hęc ergo calceamenta Christi, omnes prædicatores portant, & Ioannes ipse portabat: sed dignum se non esse pronunciabat portare, vt maiorem ostenderet gratiam † Christi meritis suis. †gloriā. Ioannes corporalis est, & aqua corpus est: ideo corpus cum corpore corpus baptizat. Christus autem spiritus est, & Spiritus sanctus spiritus est, anima quoque spiritus est: ideo spiritus cum spiritu spiritum nostrum baptizat. Et quoniam iudex est qui baptizat in igne, id est in tentationibus: Ioannes cùm sit corporalis, spirituale baptismum non potest dare: quia omnis beneficus maior est quàm beneficium eius. Nemo potest dignius beneficium dare, G quam ipse est: nec facit aliud quàm † ipse non est. In igne non potest baptizare † aliàs, alterum homo, quia homo hominis non potest quod esse iudex. Ille enim tentandi habet licentiam, qui habet remunerandi potestatem. Ergo Christi baptismus non soluit Ioannis baptismū, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur in nomine Christi, vtrunq; baptismum habet, & aquæ & spiritus: quia Christus spiritus erat, & corpus suscepit, vt & spirituale & corporale baptisma daret. Ioannis autem baptismus, non inclusit in se baptismum Christi: quia quod maius est, minus in se includit: quod autem minus est, maius in se includere non potest. Ideo Apostolus cùm inuenisset quos- Act. 19. a dam Ephesios Ioannis baptismate baptizatos, iterū baptizauit eos in nomine Christi, quia in spiritu non erant baptizati † Si * hæc í ergo super Ioannis baptisma, quod plenū quibus- quidem non erat, tamen rectum erat, iterum baptismum Christi dare licuit Apostolo: quomodo tu dicis quia super baptismū deſunt. meum melius non debes baptizare, quod nihil habet in se præter baptismi nomen? Denique baptizantes secundum mortem H illius baptizamus, qui crucifixus est. Si ergo non Deus est crucifixus in carnem secundum te, sed homo purus, iam secundū mortem puri hominis baptizas. Homo autem purus spirituale baptismum nō potest dare, sicut suprà diximus: & ideo baptismum tuum etsi non † esset rectum: tamen baptismum erat, id est simile baptismo Ioannis erat, id est, in aqua, non in spiritu. Ergo Paulus Christi secutus exem-

plum, baptizabat eos qui baptiſmate Ioānis fuerant baptizati: quoniam & Chriſtus iterum baptizauit eos qui à Ioanne erant baptizati, ſicut ſermo demonſtrat, dicens. Ego quidem vos baptizo in aqua, ille autem vos baptizabit in ſpiritu. Nec videbatur iterum baptizare, ſed ſemel, in quo enim amplius erat Chriſti baptiſmū quàm Ioānis, in hoc nouum baptiſmum videbatur, & non iteratum. *Si ergo poſt baptiſmum Ioannis, quod etſi perfectum non erat, tamen legitimum erat, baptizabat Chriſtus, vt aliquid amplius daret hominibus, quomodo poſt impium baptiſmum non licet dare ſanctum? Videamus nunc & vniuſcuiuſque baptiſmatis qualis ſit vtilitas. Et quanuis verbi baptiſmum non ſit poſitum in hoc loco: tamen quia † eſt, & dominus dixit de eo, Et vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis, & Apoſtolus ait, Mundans eam lauacro aquæ in verbo, dicimus & de illo, quoniam verbum à ſordibus ignorantiæ mundat, ſcientię lumen infundens, ſed peccata non diluit, animam non adiuuat, nec concupiſcentias malas præcidit ab ea, nec carnem à mala voluptate compeſcit. Qui ergo non fuerit ſic baptizatus vt mereatur accipere Spiritum ſanctum, in corpore quidem baptizatus eſt, ſed in animo catechumenus eſt. Sic enim ſcriptum eſt: Quia qui Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Propter quod caro eius poſtea peiora ei germinabit peccata quia non habet in ſe Spiritum ſanctum conſeruantem ſe, ſed vacua eſt domus corporis eius. Propterea Spiritus ille inueniens vacuam domum, & mundatam doctrinis fidei, quaſi ſcopis, intrans ſeptempliciter habitat in ea: quoniam verba fidei, quæ appellantur ſcopæ, ab ignorantia mundant, non à peccatis vel concupiſcentiis Baptiſmum autem Spiritus proficit, qui ingrediens Spiritus circumplectitur animam, & quaſi muro quodam inexpugnabili circuit eam & non permittit vt carnales concupiſcentiæ & cogitationes præualeant cōtra eam. Non quidem † facit vt caro non concupiſcat: ſed tenet animam, vt non ei conſentiat, neque vincatur ab ea. Ergo qui Spiritum ſanctum † habet, concupiſcit quidem ſecūdum carnem, ſed ſecundum animam adiuuatur à ſpiritu, vt concupiſcentię eius non veniant ad perfectum. Tentationis autem & tribulationis baptiſmum igni hic comparatur: comburit enim carnem & coquit, vt nec concupiſcat citò, ſed vt nec germinet concupiſcentias. Nam anima ſpiritus eſt, & ſpirituales pœnas timet, carnalis autem non timet. Vnde & ſancti pœnas huius ſeculi contemnunt, & futurum iudicium timent, vbi ſpiritus cruciantur. Caro autem ſpirituales quidem pœnas non timet, carnales autem timet. Ideo mali non ceſſant peccare, niſi eos iudicia carnalia & terrena compeſcant. Ideo ergo ſciens dominus, quia caro carnales tantummodo pœnas timet, ſpirituales autem non timet: ſuper ſeruos ſuos concupiſcentias carnales mittit, & tentationes & tribulationes, vt combuſta caro timeat † diſciplinam. & timens anguſtias ſuas non concupiſcat malum. Quia caro importuna, & concupiſcens, ſi ſecura fuerit, etſi non vincit ſeruos Dei, tamen ſordidat ſanctitatem eorum, & inquietat, & requieſcere non permittit. Vnde iuſtitia in tentationibus floret, in proſperitate autem marcida eſt. Quemadmodum ſi focum poſueris ſuper terram comburit ipſas radices herbarum, & vt in loco illo iam non facilè naſcatur herba: ſic & tentationis ignis poſitus ſuper carnem, comburit radices concupiſcentiarum in ea, vt non facile concupiſcat. Quid eſt autem baptizare in igne, etiam ſequens ſermo demonſtrat, dicens. [Habens ventilabrum in manu ſua.] Ventilabrum eſt iudicium, per quod dominus ſingulos homines tentat, & cunctorum corda diiudicat. Ergo non mox, vt quis in aqua, vel ſpiritu fuerit baptizatus: ſtatim ad perfectum eſt baptizatus, niſi dominus eum inuiſibiliter baptizauerit in igne tentationis: quoniam ſi non fuerit quis tentatus, non poteſt eſſe probatus. Species autem tentationum ſunt multæ. Tentantur etenim homines aut in infirmitatibus, aut in damnis rerū ſuarum, aut in mortibus charorum ſuorum, ſicut Iob & Tobias. Alii in cogitationibus peruerſis, aut in diffidentiis, ſicut dicit propheta. Proba me domine, & tenta me: vre renes meos, & cor meum: quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, & complacui in ueritate tua. Item Salomon dicit de Chriſto. Quoniā cum

* hæc rurſus deſunt.

† al. ſa & dominus. Ioā. 15. I Ephe. 5.

Rom. 8.

Mat. 12.

Sine Spiritu ſancto. K

† al. qd.

† al. deeſt ſanctum.

† teneat

Modo quodā.

M

Ecc. 34. Species tentationum. Iob. 13. & 29. a. Tob. 2. e Pſ. 25. a Eccl. 4. b

cum tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum: timorem & metum adducet super eum, & cruciabit eum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in tribulationibus eius: & credat animæ eius. Alii in persecutionibus, dicente prophe-
Ps.65.b ta ex persona martyrum: Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut igne examinatur argentum, &c. Vnde sciens Salomõ, quoniam seruos Dei opor-
Eccl.2.a tet tentari, admonet, dicens. Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Et ut breuiter dicamus, omnis aduersitas, quæ nos sine nostra occasione tribulat in hoc mundo, baptismum ignis est: quam si magnanimiter sustinueris, nihil
A murmurans contra Deum, imputatur tibi illa carnalis afflictio pro peccato quod commisisti. Si autem non peccasti, quod est difficile, & ignis ille tentationis circa animam tuam non inuenit sordes peccatorum quas comedat, ipsam animam tuã facit splendidiorem: & quantò grauior fuerit tentatio, tantò magis facit claresce-
re animam. Et in aqua quidem semel bap-
* sæpe. tizamur, in igne autem pœnæ * dum viuimus. Sicut enim vita nostra in mundo hoc nunquam munda est à peccato, aut enim videndo, aut audiendo, aut loquendo, aut cogitando quæ nõ expediunt, semper animus sordidatur: sic nunquam à nobis ignis tribulationis recedere potest. Et
Ps.93.b verè optabilis res est sapientibus, quoniã scriptum est. Beatus homo quem dominus arguerit super terram. Quanuis autẽ secundum exitum rei, ignis & ventilabri vnus est sensus: tamen sequens proprietates sermonum, puto differentiam ignis esse & ventilabri, vt omnis tribulatio quæ cõtingit Christianis secundum carnem, sit baptismus ignis: persecutio autem Gentilium vel hæreticorum, sit ventilatio uentilabri cœlestis. [Et permundabit aream suam, &c.] Area est ecclesia, horreum autem, regnum cœleste, ager verò, hic mun-
B dus. Sicut ergo paterfamilias mittens messores, metit festucas de agro, & comportat eas in aream vt illic trituret & ventilet, & discernat triticum à paleis: sic & dominus mittens Apostolos, cæterosque doctores, quasi messores, præcidit omnes gentes de mundo, & in aream ecclesiæ cõgregat. Hic ergo triturandi sumus, hic ventilandi. Sicut enim granum tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit tritura-
tum: sic & homo de impedimentis mundialibus, & de rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficilè egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Nam sicut quidem plenum granum mox, vt leuiter percussum fuerit, de palea sua exilit foras: si autem subtile fuerit, tardius egreditur: quod si vacuum fuerit, nunquam egreditur, sed illic conteritur in palea sua, & ita cum paleis foras iactatur: sic omnes quidem homines in rebus carnalibus delectã-
tur, sicut grana in palea. Sed qui fidelis est, & boni cordis, habet medullam: mox vt leuiter tribulatus fuerit, negligens quæ sunt carnalia, currit ad Deum. Si autem modicè infidelior fuerit, cum grandi tribulatio-
ne vix recedit, & uadit ad Deum. Qui autem infidelis est & vacuus, quantumuis cõ-
tritus fuerit, sicut granum vacuum de pa-
lea non egreditur, sic nec ille de carnali- C
bus rebus, & de impedimentis mundialibus nunquam egreditur, nec transit ad Deum: sed illic in malis constitutus conteritur, vt cum infidelibus quasi cum paleis foras proiiciatur. Et sicut triticum, primum quidem trituratur: & cum tritura-
tum fuerit, in vno loco iacet cum paleis confusum: postea autem ventilatur, vt quę fuerant iam disiuncta corporibus, separentur & locis: sic & populus in ecclesia aut motibus conteritur carnalium passionum animam semper vrgentium, aut castigationibus corporalibus quasi virgis quibus-
dam, aut conculcationibus iniquorum † †inimi-
& superborum, quas, calcibus irrationabi- corum.
lium inmentorum, vt disiungantur fideles ab infidelibus per diuersas contritionum * species. Cum autem disiuncti fue- *cõcus-
rint ab inuicem actibus, adhuc in vna ec- sionum.
clesia habentur commisti. Ideo orietur † persecutio quasi ventus, vt ventilabro † moue
Christi iactati, qui iam disiuncti fuerant tur.
actibus, separentur & locis: vt sicut triticum mundum in granariis, sic sancti probati, in regnis cœlestibus reponantur. Vides ergo quia tentatio non perdit, sed manifestat eos, qui in pace non apparebant? Sed forte dicis, nonne melius erat, vt ab initio Deus omnes electos homines ad D
Christianitatem vocasset, vt non semper

ventilaretur ecclesia, sed magis in pace consisteret? Audi, nũquid tu potes cum sit messis tua in agro, triticum à paleis separare? Etsi tẽtaueris, nec paleas à tritico separas, & triticum similiter cum paleis perdis. Sic nõ poterat fieri, vt Deus de Iudęis, aut gentibus iã electos sine tentatione discerneret & vocaret: qm̃ qui non cognoscit Christum, nec veritatem eius: si erret aut peccet, non apparet vtrum pp malum propositum suum peccet, aut pp ignorantiam. Qui autẽ cognouerit Christum iustitiam eius, & errauerit, aut peccauerit: tunc manifestum est, quia non ideo errat aut peccat, quia nescit quis sit Deus, aut quæ voluntas ipsius: sed quia non diligit voluntatem Dei. Hæc sine tẽtatione qũo fieri possunt? Ecce n. si palma proposita non sit in stadio, athletam nolentem luctari culpare non potes quasi infirmum, incertum est em̃ vtrum ideo luctari non velit, quia infirmus est, aut quia non videt ꝓpositam palmam. Quasi palmam viderit, & luctari noluerit: tunc est manifestum, quia pp desidiam suam non uult luctari. Sic & gentilis, qui resurrectionis præmia nescit, nec futurum esse iudicium credit:
E non potest cognosci vtrum ideo nõ faciat iustitiã, quia nõ amat iustitiam, aut quia nullam mercedem speret de ea. Si verò factus fuerit Christianus, & cognouerit futurum esse iudicium: tunc peccans, manifestum est ideo peccare, quia non amat quod est bonum. Ad hæc fortè dicis. Hæc secundum hominem dicis, Deus autem qui cordium & futurorum cognitor est, poterat scire quis, & qualis erat futurus. Sed audi, in iudicio Christi iusto, non solum quæritur, vt Christus cognoscat se iustè hominem iudicare, sed etiam vt homo ipse cognoscat se iustè iudicari à Christo, testimonio cogitationum suarum & operum comprobatus: sicut scriptum est, Co-
Ro. 2. c gitationibus inuicem accusantibus, aut etiam defendentibus in die cùm iudicauerit Deus occulta hominum. Item. Ecce ho-
Ps. 49. d mo & opera eius. Item. Arguam te, & statuam contra faciem tuam peccata tua. Si ergo homo non cognoscens Christum, neque iustitiam eius, secundum scientiam Dei cõdemnetur à deo, qũo cognoscet, se iustè condemnatum? Nam Deus quidem cognitor cordis scit, quia iustè eum condemnat ipse aũt peccator iustè se condemnatum non intelligit, & dicere potest: Qm̃ & ego si cognouissem Christum, & mandata ipsius, seruassem fidem eius, & nõ declinassem à mandatis ipsius. Ideo ergo oẽs F
ad agnitionem veritatis adduxit, vt manifesti sint peccatores, quia non ignorantia iustitiæ, sed malo proposito peccauerunt: & non ignorantes Christum recesserunt à Christo, sed magis partes diaboli diligentes. Si ergo quando ex Iudæis & gentibus vocabantur, electi uocari non poterant: quanto magis modò non possunt fieri electi Christiani, cùm oẽs de Christianis parentibus generentur, & non tantum ideo fiunt Christiani, quia credunt Christum, aut diligunt eum: sed quia de Christianis parentibus procreantur: & vocatio eorum sit non secundum fidem, sed secundum genus? Necessariũ ergo est, vt omnes boni & mali fiant Christiani, & omnes agnitionem veritatis accipiant, vt & postea immissis tentationibus pauci eligantur de multis, vt impleatur quod dictum est. Multi sunt vocati, pauci verò electi. Mat. 20 & 22. b
Nunquid tu reprehenderis, quare † à tritico paleas separas, & ita recondis? Nec n. †quãdo
ratio est, vt cum tritico reponas & paleas, quia nec sunt necessariæ tibi ad usum. Et qũo Deum culpemus, qui à fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriã eius? Et illæ quidem paleæ per naturam G
habent vt sint paleæ, & triticum esse non possunt: infideles autem non per naturam habent, ut sint infideles, sed fiunt paleæ propria voluntate, expellentes à se medullam iustitiæ. Si ergo illæ paleæ quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne: quantò magis infideles dignius comburentur. qui potuerunt esse triticum, nisi a se medullam iustitiæ proiecissent? Et vide quoniam non dixit, mundabit aream suam, sed, permundabit. Propterea † enim †Per tẽ-
vsque ad consummationem semper necesse est, vt diuersis modis tentetur ecclesia, donec permũdetur. Et ideo ecclesia Christi nunquam sine tentatione dimissa est: Et primum quidem ventilauerunt Iudæi eam, deinde Gẽtiles, modò hæretici: postmodum autem peruentilabit Antichristus. Sicut enim quando permodica aura est, non permundatur tota tritici massa, sed leuiores quidem paleæ modica aura iactan-

iactantur, graviores autem remanent: simi liter remanent & vacua grana. Necesse est ergo, vt maior expectetur ventus, vt & graviores paleæ, & vacua grana iactentur. Sic & quando modica est tentatio, illi proijciuntur de ecclesia, qui multum sunt infideles. Ideo necessaria est tentatio maior, vt omnes infideles plenius expellãtur, vt perpurgetur ecclesia. Et modo quidam modico
H flatu tentationis sufflante pessimi homines recedunt: si autem surrexerit maior, sicut erit sub Antichristo, tempestas, etiam illi, qui videntur stabiles, sunt exituri.

Homilia iiij. ex cap. iij.

TVnc venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioãnem] Quando? Qñ Ioannes prædicabat, dicens. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorũ: tunc venit Iesus, vt testimonium acciperet a Ioanne, Ecce agnus dei, qui tollit pec
Ioã. 1.d cata mundi: & vt confirmaret prædicationem ipsius, vt videntes homines Christum cum esset sine peccato, quasi peccatorem baptizari, dicant apud se. Si ille, de cuius innocentia ipse Baptista testimonium dedit, baptismum se necessarium habere putauit: quomodo nos contemnimus pœnitentiam, qui sumus comperti peccatis? Itẽ testificatus erat Ioannes, quoniam ego baptizo vos in aqua, post me autem veniet fortior me, ipse vos baptizabit in spiritu & igne. Ideo tunc venit, vt etiam hoc testimonium eius ostenderet verum, vt in baptismo eius aperiantur cœli, descendat spiritus, pater clamet de cœlo, & per hoc manifestum efficiatur: quia vere dignior erat Ioanne, qui baptizatus est à Ioanne.
I Sicut enim cum processerit lucifer, lux nõ expectat occasum luciferi, vt ita procedat: sed adhuc eo ascendente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Ioanne prædicante ante Christum, Christus non expectauit vt cursum suum Ioannes impleret, & sic ipse veniret ad mediũ: sed eo adhuc docente apparuit, vt per cõparationem doctrinæ suæ vel operis, prædicationem Ioannis faceret non videri iustitiam. Vnde postquàm cepit Iesus prædicare ad se currentibus vniuersis, viluit doctrina Ioannis.

Vnde discipuli eius videntes † dicebant
† inuidenter. ad eum: Rabbi, ecce cui tu testimoniũ perhibebas, ecce hic baptizat, & oẽs veniunt ad eum. Deinde venit ad baptismum, nõn vt ipse remissionem peccatorum acciperet per baptismum, sed vt sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis. Adhuc autem, vt qui humanam suscepit naturam, totum humanæ naturæ inueniatur implesse mysterium. Nam quamuis ipse non erat peccator, tñ naturam susceperat peccatricem: propterea etsi ipse baptismate non egebat, tñ carnalis natura opus ha- & cõis.
bebat [Ioannes autem prohibebat eum, di- K
cens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?] Quò ego desidero ascendere, tu inde descẽdis. Ergo vt tu me baptizes est idonea ratio, vt iustus efficiar, & dignus cælo. Vt autem ego te baptizem, quæ est ratio? Vt iustus efficiaris? Sed ipse es iustitiæ radix. Vt in cælum ascendas? Sed ipse natura in cælo es. etsi voluntate de cælo descenderis. Tu es spiritus, ego caro. Nunquid caro spiritum sanctificate potest: Magis aũt spiritus sanctificat carnẽ. Cuius. n. creandi est virtus, ipsius est & sanctificandi potestas. Quis diues à paupere diuitias quærit? Ma- Iaco. 1.
gis autem pauper à diuite diuitias quærit. Omne bonum de cælo descendit in terrã, nõ de terra ascẽdit in cælum. Ille antiquus Lucifer, qui mane oriebatur, cogitauit apud se dicens. Super cælũ ascendam &c. Si Esa. 14
ergo ille angelus constitutus, & pro sola d
cogitatione superbiæ depositus est de angelica gloria ad ignominiam tenebrarũ: ego quid merear pati, si homo carnalis, corruptibilis constitutus, tantæ superbiæ opus impleuero, & dignum me existimauero totius creaturæ dñm baptizare? [Et ait ei Iesus, Sine modo: sic enim nos oportet implere omnem iustitiam] Non dene- L
gat eminentiam potestatis suæ, sed mysterium dispensationis ostendit, dicens. Sine modo: Id est, scio, quia hoc est iustum, vt tu à me baptizeris: sed sine modo, vt iustitiam baptismatis, non verbis, sed factis adimpleam. Prius suscipiam & postea prædicabo. Quod ergo dicit. Sic oportet nos implere omnem iustitiam: non hoc signat, vt si fuerit baptizatus: sed sic, id est quemadmodum baptismatis iustitiam prius factis impleuit, posteà prædicauit: sic omnem iustitiam non prius verbis, quam factis impleuit. Vnde etiam Lucas testatur de illo, dicens: Primum quidem sermonẽ feci de omnibus ò Tehophile, quæ cœpit

Iesus

Iesus facere,& docere. Aut ita: Sic oportet nos omnem iustitiam implere:id est,quomodo & baptismi impleuimus iustitiam. Quomõ impleuit baptismi iustitiam Christus? Sine dubio secundum dispensationẽ humanæ naturę:hominum enim est opus habere baptismatis, qui secundum naturam carnalem omnes[sunt peccatores. Sicut ergo impleuit iustitiam baptismi, sic impleuit & iustitiam nascendi,& crescendi:manducandi,& bibendi: dormiendi,& lassandi:sic & suscipiendæ tentationis, sic & timoris,& fugæ,& tristitiæ: sic & passionis,& mortis, & resurrectionis impleuit iustitiam:id est, secundum dispẽsationem quam suscepit humanæ naturæ, omnes iustitias istas impleuit. Ergo sic & natus est, non vt homo purus,sed vt Deus & homo. Quasi homo sic creuit,sic esuriuit,sic tentatus est,sic lassatus est: non homo purus, sed Deus in homine. Quasi homo sic alligatus est,sic flagellatus,sic crucifix9& mortuus est:non vt homo,sed per dispensationem Deus quasi homo. Si autem hæc omnia purus homo impleuit, iam non secundum dispensationem humana impleuit omnia,sed secundum naturam. Quid aũt dispensationis est,aut contra naturam, si ea quæ passionis sunt, sicut homo passibilis patiatur? Dum autẽ dicenti Ioanni,ego à te debeo baptizari,respondit, Modo interim sine: ostendit quia postea Christus baptizauit Ioannẽ,quãuis in secretioribus libris manifestè hoc scriptum sit. Et Ioannes quidem baptizauit illum in aqua, ille autẽ Ioannem in spiritu. [Iesus autem baptizatus confestim ascendit de aqua.] Nõ inuenio qua causa positum est, quia confestim ascẽdit de aqua. Quid. n. interesset, si tardius ascendisset? Ergo potuit sic dicere,Iesus autẽ baptizatur,ascendit de aqua. Puto autem factum Christi ad mysterium pertinere omnium, qui postmodum fuerant baptizandi:ideo dixit, Confestim: & non dixit,egressus est:sed, ascendit: quia omnes qui dignè secundum omnia membra iustitiæ formati & consummati baptizantur in Christo, confestim de aqua ascẽdunt:id est, proficiunt ad virtutes,& ad dignitatẽ subleuantur cœlestẽ. Qui.n.ingressi fuerant in aquã carnales,& filii Adã peccatoris,confestim de aqua ascendunt spirituales filii Dei facti. Et ne mihi dicas,quia multi quales fuerant ante baptismum,tales permanent post baptismum, et qui nõ in pœnitentia baptizantur, nec toto corde pœnitent se illos fuisse,quod fuerunt, sed retento peccandi proposito baptizantur, ideo non proficiunt confestim de aqua. Si ergo quidam ex sua culpa non proficiunt baptizati,quid ad baptismum? Scriptura enim de potestate baptismatis loquitur. Quid potest eis præstare baptismum, qui indignè fuerint baptizati? Aut certè confestim ascendit de aqua,festinans ad tẽtationem contra diabolum, ad liberandum genus humanum. Misericordia eius vrgebat eum. Sicut.n.dux contra tyrannũ deputatus ad bellũ, mox vt signum expeditionis & profectionis acceperit, festinant exire, sciens quia tarditas eius perditio est,quia ciæ,nã tyrannus sciens aduersus se principem deputatum,etsi lenius acturus fuerat, crudeli9 agit:sic & Christus,ex quo baptismatis signum accepit, festinabat accipere spiritum sanctum quasi arma cœlestia, & exire, sciens quia tarditas eius interitus erat mũdi. Nã diabolus audito, q9 filius dei descenderat in hunc mundum, aduersus ipsum vehementius festinabat omnium hominum corda in peccatis & infidelitate concludere, putans se tm̃ posse perdere, quantum non posset Christus saluare. [Et aperti sunt ei cœli.] Non rupta est ei ipsa creatura cęlorũ,sed p baptismũ oculi sensus eius aperti sunt,vt videant quæ sunt sũ per cœlos. Si.n.ipsa creatura rupta fuisset, non dixisset, Et aperti sunt,non tantum ei aperti fuissent: quia quod corporaliter aperitur,omnibus est apertum: quod autẽ spiritualiter,illis solis, qui illuminãtur in spiritu sancto. Sicut Stephanus repletus spiritu sancto dicebat: Video cœlos apertos,& filium hominis stãtem à dextris virtutis Dei. Sed dicit aliquis,Quid ante oculos filii Dei clausi fuerant cœli, qui etiam in terra constitutus erat in cœlo? Si ea quę superius dixit, Sic oportet nos implere oẽm iustitiam,benè intellexisti,non dubitas quòd secundum misterium aperti sunt ei cœli. Nam sicut secundum dispensationem humanam baptizatus est,secundũ naturam autem diuinam baptismo non egẽbat sic secundum humanam dispensationẽ aperti suni ei cœli,secundum naturam autem suam erat in cœlis. Ergo non Deo

aperti

omnino.

M

A

B

Acto.7.

g

C

aperti sunt posito extra carnẽ, nec puro homini extra Deũ, sed Deo quasi homini, vt exemplo eius intelligamus, quia oẽs hoies recti, qui baptizati spiritũ meruerunt accipere sanctũ, similiter aperiuntur eis cœli, & vident ea quæ sunt in cœlo: non carnalibus oculis videndo, sed spiritualibus fidei credẽdo. Qui.n. non credit ea, quæ gloriosa & terribilia à Deo reposita promittuntur in cęlis, ante oculos cordis eius obturati sunt cęli: qui autẽ firmiter credit, & quasi [ad illud quod videt tendit, illi aperti sunt cœli: & cum corpore sit in terra, animo est in cęlo. Si aũt oportet credere, quia vere aperti sunt ei cęli, quia fortè erant inuisibilia quædam obstacula prius, qnibus obsistentibus, animæ defunctorũ introire non poterant cœlos, quæ hoies nec clausa possunt aspicere, nec aperta: tamẽ siue hoc modo, siue alio intelligantur cęli aperti, oĩno sic est intelligendum, aperti sunt ei cœli i. propter eũ, gratia eius. Aperti sunt aũt cœli, non solùm ei, sed omnibus propter eum. Etsi in singulis quibusque generationibus erant iusti, quibus aperirentur, tñ iterũ cęteris peccatoribus claudebãtur: & nullus poterat esse tam iustus, vt dignus esset aperire portas cęlorũ ad introitũ omniũ hominum. Postq̃ vero natus est Christus, baptizatus est, sanctificatus est, gratia illius solius aperti sunt cęli. Vt puta si ab Imperatore quærat homo aliquod beneficium dignitatis, & ipse non habet tantũmodo fiduciã petendi, neq; amicitiã impetrãdi, vadit ad fratrem Imperatoris, aut ad amicũ chariſſimũ, vt intercedat ad illum: sic dicit illi Imperator, Ecce ego hoc beneficium nõ illi do: sed tibi. i. pp te illi do. Nã non illi donatur, cui datur, sed illi propter quem datur: sic & hic dicit, Ei aperti sunt cœli. i. propter eum nobis aperti sunt. Vis autem manifestè scire, quoniam ante Christum cœli si aperiebãtur, iterum claudebantur? Nam iusti quidem forsitan ascẽdebant in cęlum, peccatores autem nequaquã. Ideo autem dixi, forsitan, ne quibusdam placeat etiam ante Christi aduentum iustorum animas ascendere potuisse in cœlum. Alioqui nullam animam ante Christum arbitror ascendisse in cœlum, ex quo peccauit Adam, & clausi sunt ei cęli: sed omnes in inferno detẽtas, propter quas etiam descendit ad inferos, sicut ipse testatur in Sapientia, dicens: Descẽdam ad inferiores partes terræ, & visitabo oẽs dormientes, & illuminabo sperantes in Deum. Aperti sunt ei cœli. Sic aperti sunt, vt nunq̃ claudant. Ecce baptizato quidem Christo, aperti sunt ei tm̃: postquã vero tyrannum vicit per crucem, & resurgens, ab angelis portabat in cœlum: videntes angeli portitores, quia cœli iã nunquã erãt claudẽdi, sed omnes iusti, & peccatores pariter ascensuri erant in cœlum, & staturi ante tribunal Christi, quia nõ erant necessariæ portæ cœli, cęlo posteà nunquã claudẽdo: iõ non dicunt, Aperite portas, & introibit rex gloriæ, iã. n. erant aperti: sed, Tollite portas principes vestras. Aut ita: Cęli sunt scripturæ diuinæ ptophetarum & Apostolorum, in quibus habitat Deus, de quibus scriptum est: Qm̃ videbo cęlos tuos opera digitorum tuorum, Lunã & Stellas, quæ tu fundasti. Ergo qui baptizatur, & meretur accipere spiritum sanctũ, adaperiuntur ei oẽs scripturæ, vt intelligat q̃ ibi posita sunt mysteria veritatis. Propterea autem omnibus non aperiuntur, quoniam quidem falsum baptismum habentes, non possunt accipere spiritum veritatis. Quosdam autem non baptismum impedit, ne accipiant spiritum veritatis, & aperiantur eis scripturæ, sed propositum malum, quanuis bene fuerint baptizati. Sicut enim in cœlo cœlatur Deus, sic in scripturis abscõditur. Et sicut hoc cœlum corporale omnes quidem homines vident, non autem aspiciunt Deum inhabitantem in eo: sic & scripturas diuinas omnes quidem homines legunt, non tamen omnes intelligunt; Deum veritatis positum in scripturis, nisi qui fuerit sic baptizatus, vt accipiat spiritum sanctum. Vnde & Apostoli priusquam baptizarentur in spiritusancto, clausæ eis erant scripturæ prophetarum, exponẽtes de Christo, sicut scriptum est: O tardi corde ad credendum in omnibus quæ prophetæ dixerunt. Postquam vero aperuit eis sensum, insufflato spiritusancto, tunc reseratæ sunt omnes scripturæ ante oculos cordis eorum, vt intelligerent quæ scripta erant de Christo. Et ideo fortè sic dicitur, aperti sunt ei cœli. Apud Marcum autem, vidit scindi cœlos, quoniam secundum hunc Euangelistam scripturæ manifestæ sunt, non conscissæ:

[aliàs deest quasi.

Cautè & tende sequentia.

D

E

Eccleſiaſtici. 24. d.

Cautè ĩtellige.

Psal. 23. b

Psal. 8. a F

Luc. 14. d ibidem.

G

Mar. 1. b.

sciſſæ: nam quotidie ad confirmationē fi-
G dei ex eis accipiūtur exēpla. Secundū Marcū autē et sciſſæ sunt, & inutiles factæ: quia
poſt Chr̄m iā lege & prophetis nō vtimur,
ſed Euāgelio Chriſti quaſi cœlo ſublimio-
ri & nobiliori. [Et vidit ſpiritū deſcendē-
tem ſicut colūbā, & veniētem ſuper ſe.] In
quo myſterio natus eſt Chriſtus in hoc
myſterio, & Spiritūſanctum accepit. Ete-
nim filio Dei baptiſmū recipiente, & ſpū
deſcendente, vnus ī forma ſtabat humana,
alter in ſpē deſcendebat columbæ tertius
aūt nec in forma ſtabat humana, nec in ſpe
cie deſcendebat columbæ, ſed in voce tan-
tūm audiebat' de ſurſum deſcendente. [Si
cut colūbā.] Ideo ſpiritus ſanctus ſpeciē
colūbæ ſuſcepit, qm̄ præ oībus animalibus
hæc cultrix eſt charitatis. Oēs.n. ſpēs iuſti-
tiæ, quas hēnt ſerui Dei in veritate, poſſunt
habere & ſerui diaboli in ſimulatione. Habet.n diabolus & māſuetos & humiles, hēt
caſtos & eleemoſynarios, & ieiunos: & omnē ſpeciem boni, quā creauit Deus ad ſalu-
tem hoīum: ipſam ſpeciē & diabolus intro-
duxit ad ſeductionē, vt inter bonū verum,
H & bonū ſimulatū confuſio fiat: vt ſimplices
homines, qui boni veri & boni ſimulati
differētiam intelligere cautè non poſſunt,
dū quærūt bonos Dei viros, incurrāt in ſe-
ductores diaboli. Solam autem charitatem
ſancti ſpiritus non pōt immundus ſpiritus
imitari. Omnis qui ergo ſpecies iuſtitiæ in
impoſtoribus inuenit, ſola aūt gratia veræ
charitatis non inuenitur, niſi in ſolis ſer-
uis Dei. Ideo ergo hanc priuatam ſpeciem
charitatis ſibi ſoli ſeruauit Spiritusſanctus,
ut per nullius iuſtitiam & teſtimonium ſic
cognoſcatur, vbi eſt Spiritusſanctus, quem-
admodum p̄ gratiam charitatis [Hic eſt
filius meus dilectus, in quo cōplacui] Et
vide quoniam in mōte ſic dicit, Hic eſt fi-
Infr.17. a lius meus dilectus, in quo complacui, ipſum audite: hìc aūt tantummodo dixit, in
quo cōplacui: quia illic iam cognoſcebant
ex parte filiū Dei. Sed quia putauerunt er-
rātes, Chriſtum Moſi & Heliæ ſimilē eſſe:
iō addit, ipſum audite. Non vt legem &
prophetas nō audiāt, ſed vt Euāgelium am
plius audiāt, quàm legem & prophetas, ut
ſcirent, quia ipſe eſſet dominus legis & pro
phetarum. Hic autem cum non adhuc co-
gnoſceretur Chriſti perſona; non conue-
niebat dicere, ipſum audite: quoniam quā-
do perſona firmiter cognoſcit, tunc & do- I
ctrina fideliter ſuſcipit, quoniā perſonæ di
gnitas commendat perſonæ doctrinam.

Homila v. ex capite iiij.

TVnc Ieſus ductus eſt à ſpiritu in deſer
tum, ut tētaret' à diabolo.] Ex eo qđ
ſubiunxit, dicens, vt tentaretur à diabolo:
oſtendit quia à Spirituſancto eſt ductus,
ſed non quaſi minor maioris præcepto, ſed
nec quaſi maior minoris hortatu. Nam
non ſolùm ductus, aut adductus dicitur,
qui alicuius poteſtate ducitur: ſed etiam il-
le, qui alicuius rationabili exhortatione
placatur. Sicut ſcriptum eſt de Andrea: Hic Ioan.1.
inuenit Simonem fratrem ſuum & dicit ei: f
Inuenimus Meſſiam, qui dicitur Chriſtus:
& adduxit eum ad Ieſum. Ecce non po-
teſtate eum adduxit, ſed ratione placauit.
Quemadmodum ſi magiſter militum vi-
deat dominantem tyrannum, & det con-
ſilium regi, dicens: Exi obuiam illi, quia
tota perit prouincia: nam fortior eſt tua fa-
ma, quàm mea virtus. Et ecce rex à magi
ſtro militum ducitur, & tamen non eſt mi-
nor eo, qui ducit. Ad diabolum Ieſus du-
ctus eſt, vt tentaretur: ad homines quidem
diabolus uadit, ut tentet eos: non homines
ad diabolum, vt tententur ab eo. Quoniā K
autem aduerſus Chriſtum diabolus ire
non poterat, ideo contra diabolum Chri-
ſtus proceſſit. Conſtat in nobis quinque
baptiſmata eſſe. Vnum in uerbo, ſicut &
Chriſtus dicit: Et vos mundi eſtis propter Ioan.15.
verbum, quod locutus ſum vobis. Secun- a
dum in aqua, ſicut cunctis eſt manifeſtum.
Tertium autem in ſpiritu, ſicut ſcriptum
eſt: Ioannes quidem baptizauit in aqua Acto.1.
vos autem in ſpirituſancto baptizabimini. a
Quartum verò in igne, quod eſt tentatio
præſens. Quoniam autem baptizantur ho-
mines & in igne, teſtis eſt dominus per
Eſaiam: Et auferam (inquit) ſordes filio- Eſa.4.b
rum Iſrael de medio eorum, & ſanguinem
eorum mundabo in ſpiritu iudicii, & ſpi-
ritu combuſtionis & ardoris. Conſequen-
ter enim ait propheta: Quoniam proba- Pſ.65.b
ſti nos Deus, igne nos examinaſti, ſicut
igne examinatur argentum. Et poſtmo-
dum. Tranſiuimus per ignem & aquam Ibidem
& induxiſti nos in refrigerium. Sicut enim
aurum uel argentum combuſtis [in forna- [al. con
ce ſordibus colatur: ſic homo in forna- buſtum.
ce tentationis miſſus, depoſitis peccatis,
ſanctificatur

sanctificatur. Quintum in morte sicut ipse dicebat: Baptismo habeo baptizari,& quoniam turbor vsque dū perficiatur. Quoniam autem peccatum, & in morte remittitur, docet Apostolus, dicens: Qui n. mortuus est, iustificatus [est a peccato. Quale autem peccatum in morte remittitur, scit qui intelligit, pro quali peccato introducta est mors. Nam si propter peccatum moritur homo, sine dubio soluitur propter quod moritur. Ideò dominus postquam baptizatus est in verbo, factus est sub lege. A Ioanne autem in aqua, a patre verò in spiritu: nunc a spiritu ducitur in desertum, vt baptizetur in igne tentationis postmodum baptizandus in morte. Age, nunc videamus, qui sunt, qui baptizantur in igne, & quando baptizantur in igne. Vt autem sciamus, videndum nobis est, quid est qđ dicit, tunc ductus. Quando? Quando pater clamauit de cœlo: Hic est filius meus dilectus, in quo cõplacui. Vides ergo quia nemo baptizãtur in igne tentationis, nisi qui factus fuerit filius Dei. Quandiù enim catechumenus est homo, nondum abrenũciat diabolo, & omnibus operibus eius plenius. Baptizatus autem Christo se tradit, dicens: Abrenuncio sathanæ, & omnibus operibus eius. Ideò catechumeno ei cõstituto, quasi suo parcit adhuc: post baptismum autem, quasi alienum factum, tota virtute sathanas persequitur. Baptismum autem signaculum fidei est: Nunquid miles post militiam signatur, vt iam sedeat, & requiescat? Sed magis ante militiã, vt postmodum militet, & laboret. Nam & athleta, ante certamen vngitur, vt luctetur: sic & homo spiritualiter ideò oleo chrismatis vngitur, vt contra diabolum, quasi spiritualis athleta luctetur. Sed quid, quia multi cum tentati fuerint, superantur, & pereunt? Illi tales non a spiritu ducuntur ad tentationẽ suscipiẽdam, nec sunt filii Dei: Quoniam qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei: sed a peccatis expelluntur propriis. Qui autem a spiritu Dei ducuntur ad tentationẽ, non superãtur. Serui autem diaboli in igne non baptizantur. Quare? Quia non potest fieri, vt depositis sordibus emundetur, qui totus est sordibus. Incipe laterem aqua lauare, nunquid aliquando mundatur? Non, sed magis cõmoto luto, amplius sordidatur. Ille enim mundatur, in quo est aliquid boni, quo emũdetur. Vtputa bonus homo, si carnalibus vitiis fuerit sordidatus, tentatur vt illud bonum eius mundetur. In illo autem quid mundandum est, in quo nihil est boni? Secundum hoc cum videris aliquem peruersum Christianum nunquam tristari, aut periclitari: cum videris hæreticum nunquam persecutionem tentationũ pati, noli scandalum pati: nec dicas. Quomodo hæretici persecutiones nunquam patiuntur, sed semper fideles? Quomodo mali homines nunquam periclitantur, sed semper boni? Scito quoniam qui filii Dei sunt, hi tantummodo in tentationis baptizantur igne. Veniat tibi in mentem quod te docuit Apostolus Paulus, dicens: Et omnes volentes piè viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Mali autem homines, & seductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittẽtes. Nunc videamus quãdo baptizantur in igne. Postquam fuerit homo baptizatus in verbo, instructus in fide: & postquam fuerit baptizatus in aqua: & postquam fuerit baptizatus in spiritu: in quarto loco baptizatur in igne. Multi aũt & cum in aqua baptizati fuerint, non baptizantur in spiritu. Nisi enim quis ante baptismum aquæ sic deposuerit a se totum peccandi propositum, vt dignus sit spiritũ sanctum in templum sui cordis suscipere, non baptizantur in spiritu. Quia Spiritus sanctus fugit hominem fictum, & nõ habitat in corpore subdito peccatis: & ideò non fit filius Dei. Et hi sunt qui cum tentati fuerint, superantur & pereunt: videntur quidem filii Dei facti, propter aquam baptismatis, re vera autem non sunt filii Dei, quia non sunt in spiritu baptizati. Nã corpore quidem baptizati sunt, animo autem catechumeni sunt: quia aqua corpus baptizat, spiritus autem animam. Ergo non solum Christus ductus est in desertum a spiritu, sed & omnes filii Dei habentes Spiritum sanctum ducuntur a spiritu in desertum, vt & ipsi tententur a diabolo. Qui enim habet spiritum Dei, hi non sunt contenti sedere ocioſi, sed ipse spiritus, qui est in eis, vrget eos ad aliquod opus apprehendendum magnum, cui diabolus aduersatur, qui est in deserto. Vt autem intelligas, quia omne bonum, quod secundum Deum bonum est, in deserto est: videamus quid est desertum. Est autem desertum

secundum

Luc. 12. f Cautè discerne.
Ro. 6. b L [viuificatus.
Iuſ. 7. a
M Baptiſmus. ſignaculũ fidei.
Ro. 8. c
A
Filii Dei baptizãtur in tẽtationis igne. 2. Ti. 3. d
Regulariter adultus à Deo miſericoditer præuentus.
B
Cautè accipe.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

secundum Deum,& est desertum secũdum diabolum. Natura carnalis,domus diaboli est,& omnis iniustitia epulatio ipsius est.

Desertũ duplex.

Quantum ad Deum autem desertum est, quoniam nõ est in eo iustitia Dei. Spiritus autem domus est Dei,& omnis iusti ia eius epulatio est ipsius. Quantum ad diabolum autem desertum est,quia iniustitia non est in eo,qua diabolus delectatur. Et quare na-

C tura carnis domus diaboli est? Quia oẽ malum intus in carne est, quia secundum voluntatem carnis est: & intus in mundo est, quia secundum volũtatem mundi est. Omne autem bonum foris est extra carnem, quia non est secundum voluntatem carnis: & est foris extra mundum,quia non est secundum volũtatem mũdi. Vides ergo quia omnis res spiritualis extra fines carnis est foris, & quasi in deserto est, & extra fines

Phili 3. mundi est foris. Vnde qui viuunt secun-

Rom 8. dum Dei mandatum, exisse de mundo dicuntur:non corpore,sed cõuersatione exisse dicuntur de carne, & in spiritu esse. Domus autem Dei spiritus est,quia omne bonum intus in spiritu est,quia secundum volũtatem spiritus est Omne autem malum foris extra spiritum est, quia non est secundum voluntatem spiritus. Vides ergo,quia omnis res carnalis foris, extra fines spiritus est, & in deserto est. Ergo quantum ad Deum,desertum est natura carnalis,vbi non est via iustitiæ, in qua non inuenitur aqua Spiritussancti, & est vituperabile desertum, de quo & propheta dicebat. Siti-

Ps. 62.a uit in te anima mea in terra deserta, & inuia,& inaquosa. Quantum autem ad diabolum, desertum est omnis res spiritualis

Exo. 5.a & est laudabile desertum. De tali deserto dicebat Deus ad Pharaonem: dimitte populum meum, vt seruiat mihi in deserto. In tali enim deserto vult Deus omnes suos

D sibi seruire. Ad tale desertum omnes filii Dei,qui habent spiritum sanctum, exeunt vt tententur. Vtputa proposuisti non ducere vxorem, dixit te spiritussanctus in desertum: id est, eiecit te extra fines carnis, & mundi, vt tenteris a concupiscentia carnis: quia non habet castitas in se,vt delecteris in ea secundum carnem. Si autẽ intus eras in carne,& in mundo,id est, secundum naturam carnis, & mundi habebas vxorem,non tentabaris. Quomodo eñ tentetur libidine,qui quotidie est cum vxore? Proposuisti ieiunare, extra fines carnis existi,& mundi,vt tenteris in fame a spiritu gulæ. Si autem in finibus carnis, & mundi positus,manducabas,& bibebas,non tentaberis a spiritu gulæ in fame. Quomodo enim tentetur in fame a spiritu gulæ, qui nunquam esuriit? Sic & dominus nũquam tentatus fuisset in fame, nisi quadraginta diebus ieiunasset,& tunc esurisset. Item eleemosynas facere proponis, foras existi: quia natura carnis, & mundi non delectatur dare,sed semper accipere. Si autem non dabas,non tentabaris a spiritu auaritiæ. Itẽ proponis humilitatem seruare,existi in desertum vt tenteris a spiritu superbiæ: quia caro, & mundus in humilitate non dele- E

ctatur. Exurget aliquis diaboli angelus, qui te conculcet, & irritet humilitatem seruasse, dum vides, quòd in hoc seculo humilitas contemnitur, & superbia honoratur. Et cum hos omnes spiritus viceris, nouissimè tenteris a spiritu vanæ gloriæ. Incipis enim gloriari,quia vicisti:quia spiritus vanæ gloriæ præcipuè a sanctitate nutritur. Scire autem debemus, quod filii Dei non possunt tentari a diabolo, nisi in desertum exierint,secundum ea quæ diximus: hoc est,nisi proposuerunt circa aliquas studere virtutes. Filii autem diaboli,& intus in carne,& in mundo constituti confringuntur, & pereunt. Quomodo? Vtputa bonus homo si vxorem habuerit, hoc est enim esse intus in carne, non tentatus in libidine: id est, non fornicatur, sed sufficit ei vxor sua. Malus autem & intus in carne constitutus:id est,habens vxorem, fornicatur, & non est contentus vna. Item filius Dei,id est,bonus homo, si intus in carne fuerit manducans, & bibens, non tentatur in esca: id est, non inebriatur,nõ deliciatur,sed mensuratè manducat, & bibit, Filius autem diaboli, & intus manducans, & bibens, non est contentus me- F

diocribus cibis, & potibus: sed inebriatur, & ad lasciuiores cibos extẽditur. Item seruus Dei, etsi intus sit in carne, nemini aliquid dans, non tentatur, quia alteri nõ tollit: malus autem intus, nemini dat, & tamen alienum tollit: & sic in omnibus rebus tractans inuenies. Vides ergo, quia est & ista differentia inter filios Dei, & inter filios diaboli,quia filii diaboli nõ exeũt ad diabolum,vt tententur,sed diabolus venit ad

nit ad eos, vt tenter: id est, non exeunt extra carnem ad illum, sed intus in carne dominantur ab illo. Quid enim opus habet foras ad certamen exire, qui non desiderat vincere? Sed diabolus venit ad illos, quasi ad familiam suam. Filii autem Dei foras exeunt, vt tententur ab illo, id est, extra fines carnis: quia si intus fuerint in finibus carnis, non potest ad illos venire diabolus, quia filii Dei sunt: nec potest illos tentare, sicut supra diximus. Ergo quia diabolus non potest intrare ad illos, ideo qui sunt gloriosiores filii Dei, extra fines carnis exeunt contra illum, quia victoriæ gloriam concupiscunt: proprerea in hoc loco non diabolus venit ad Christum, vt tentaret eum, sed Christus exiit ad diabolū, vt tentaretur ab eo, dans dilectis suis exemplum. Hæc omnia diximus propter illud quod ait: Tunc Iesus ductus est a spiritu in desertum, vt tentaretur a diabolo. [Et
G cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.] Non solum ideo tentabatur, quia ieiunabat: sed
[quia tē tabatur. ideò ieiunabat, vt tentaretur. [Ieiunium autem non est tantum irritatio passionis, sed repugnatio. Si ergo ieiunaueris, ut non intres in tentationem, placuerit aūt Deo inducere te non dicas, quia perdidi fructū ieiunii mei. Nam etsi non tibi proficit ieiunium tuum, vt non tenteris: tamen ad illud, sine dubio, tibi proficiet, vt a tentationibus non vincaris, sicut Christo profuit. Multis modis diabolus audierat: quia Christus natus est in hoc mundo, ant angelis prædicantibus ad pastores, vel pastoribus referentibus ad Mariam, vel Magis quærentibus in Hierusalem eum adorare, cuius viderāt stellam, vel Ioanne ostendente: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sed faciebat eum incertum natura eius carnalis. Dicebat enim apud se: Hic non potest esse filius Dei, qui de muliere, & de viro natus est. Nam & ideo de despōsata, & in domo habita natus est, vt partus virginis diabolo celaretur. Si autem de simplice virgine natus fuisset, facilè poterat cognoscere diabolus, quia filiꝰ est Dei. Cogitaret enim apud se, Maria fornicata non est, si autem fornicata fuisset, ego sine dubio scirem, quia omnis
H fornicatio me ministrante committitur. Sine dubio iste filius Dei est. Nec enim

Cautè ac piè; pp dille rentiam maxi mā iter nos, & il lum. Io. 1. d

potest fieri, vt de muliere homo sine viro nascatur. Ideo desponsata intrauit domū Ioseph, vt dum maritalis cōceptio æstimatur, vnigeniti Dei natiuitas non cognoscatur. Hic est rex gloriæ, qui pannis inuolutus, nec locum in diuersorio potuit inuenire, sed ī præsepio positus est. Hic est creator rerum, qui creauit omnia, & per singulos ætatis gradus ascendit. Hic est ille sanctus, qui cum peccatoribus, vt peccator est baptizatus. Quid ergo? Ipse eum tentabo, & si quidem inuenero eum hominem, sicut puto, dominabor illius, sicut omnium hominum: si autem īuenero eum sicut audio, filium Dei, postmodum recedā ab eo, nec congrediar contra eum: quoniam qui vadit contra fortiorem, occasionem illi ui ctoriæ prouidet: si autē subduxerit se, euacuat virtutem ipsius. Sciens ergo dominus cogitationes diaboli, quia volebat eū tentare, processit contra eum: non quasi Deus, sed magis quasi homo, nec in toto quasi Deus, nec in toto quasi homo. Nā quemadmodum quadraginta diebus non esurire, non erat hominis: sic aliquando esurire, non erat Dei. Ieiunauit ergo quadraginta diebus propter duas causas. Primum, I vt nobis aduersus tētationes ieiunandi daret exemplum: deinde, vt quadragesimi ieiunii nostri poneret mensuram. Esuriuit autem, vt ne nimis supra mensuram ieiunans, manifestè intelligeretur Deus, & sic diabolo quidem spem tentandi extingueret, suamque victoriam impediret. Itaque diabolus, quia videns per quadraginta dies ieiunantem, desperauerat: postquam sensit esurientem, iterum cœpit sperare, & sic accessit ad extrā esurientem, & inuenit intus nunquam esurientem. Et dum tentat esurientem, vincitur a non esuriente. [Et accedens tentator dixit ei Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiāt.] O cæcitas diaboli manifesta: quomodo suspicatus est eum non esse filium Dei, quem post quadraginta dies esurientem sensit, & per quadraginta dies non esurientem non intellexit? Nam sicut esurire hominis est, ita per quadraginta dies non esurire, hominis non est. Non cogitauit quoniam qui verè non esurit, voluntariè esurire potest, qui autem verè esurit per tot dies, non esurire non potest. Fortis ad ea, quæ infirma sunt descēdere potest, infirmus aurem ad

ea, quæ

ce,quæ fortiora sunt, ascẽdere non potest. Sic ergo magis ex eo quod per tot dies nõ esurierat,intelligere debuerat, quia Deus
K est: quam ex eo quod post tot dies esuriit, quia homo est. Nam Deus, quæ hominis sunt agere põt: homo autẽ quæ sunt Dei, agere non potest.Sed forsitan tu dicis, Mo-
Exo. 34 d 3. Re. 19 b ses & Helias quadraginta dies ieiunaruut, & homines erant. Sed illi ieiunantes esuriebant,sustinebant:iste autem quadraginta diebus non esuriit. Hoc est enim quod dicit. Et cum ieiunasset quadraginta diebus,postea esuriit.Esurire enim,& non mã ducare,patientiæ est humanæ: non esurire autem,diuinæ naturæ. Qui ergo quadraginta diebus non esuriit, posteà esuriens, demonstrauit,quia esuritio eius voluntaria fuit,nõ necessaria.Quid ergo est? Sicut sem per diabolus omnes homines excæcabat, vt non intelligerent, quod est bonum: sic modò inuisibiliter ipse a Christo est excæcatus,vt non cognoscceret verum. Cogitauit enim apud se, si poterit de lapidibus facere panes, verè filius Dei est:si autem nõ poterit, homo est. Sed quæ fuit cogitatio ista? Per hoc enim nunquam poterat cognoscere, si filius Dei erat, an non.Primũ si filius Dei erat, nec esuriebat. Quomodo enim non vincat necessitatem naturæ carnalis, qui ipsam necessitatẽ in natura creauit?Et vt quid feceret de lapidibus panes, qui panem cum omnibus aliis ex nihilo,
L cum voluit,fecit?Deinde etsi esuriebat propter corpus, & volebat facere, faciebat qñ ipse volebat, non quando diabolus prouocabat.Si ergo non faceret,quod & fecit:vnde sciebat,vtrum ideò non fecit, quia non potuit, quasi homo:aut quia noluit quasi Deus,quod & fecit?Nam nec fecit, nec dixit possum,& nolo,vt ne se ostenderet filiũ Dei.Nec dixit,non possum,vt non se ostenderet mendacem, confitens, se hominem cum esset Deus. Sed quid? [Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo Dei]
Deu.8.a Nõ dixit,non in pane solo viuo,sed in omni verbo Dei,vt non videatur de se dixisse: sed mediè, non in solo pane viuit homo. Quid aliud poterat respondere,& filius Dei abscondens se,ne ostendatur, quod potest:
prudentissim⁹. & homo astutus excusans se, vt non ostendatur quod non potest?Si ergo cum ex hoc responso nihil certum addiscere potuisset, vtrum Deus esset,an homo, assumpsit eum ad aliam tentationem dicens apud se: Iste qui in fame non vincitur, etsi non est filius Dei,tamen sanctus est: valent enim homines sancti,& spirituales fame nõ vinci. Sed postquam omnem necessitatem carnis vicerint,per vanam gloriam cadunt Ideo cœpit eum tentare in vana gloria. [Et assumpsit Iesum in sanctam ciuitatem] Quando M
audis dicentem,ductus a diabolo,nihil cogites de potentia diaboli,quia potuit ducere Christum: sed de patientia Christi mirare,quia sustinuit,vt a diabolo duceretur. Ergo in sequente domino non infirmitas, sed patientia est: in ducente autem diabolo non virtus, sed superbia est: quia volentem Christum non intelligens quasi inuitum ducebat.Ille ductus est, vt nos voluntatem diaboli non sequamur. [Et statuit eũ supra pinnaculum templi.] Sed fortè cogitamus, quomodo in corpore constitutum,omnibus videntibus statuit illum super templum? Si potentiam Christi consideramus, intelligibilia inueniuntur omnia. Forsitan enim diabolus quantum ad se, sic eum assumebat, vt ab omnibus videretur: ipse autem nescicnte diabolo inuisibiliter sic agebat,vt̃ à nemine viderentur:
sicut scriptum est de eo: Ipse autem tran- Luc.4.c
siit per medium eorum,& abiit sic.Si enim Abacuc homo constitutus a nullo est visus, quando ab angelo per comam capitis Da. 14 d
portabat de Iudæa in Babyloniam: quantò magis est credibilius de Christo non fuisset visum, cum volens a diabolo assumeretur? Et statuit eum supra pinnaculum templi. Cogitauit enim apud se,si miserit se per aerem, scio quoniam est filius A
Dei, sine dubio enim mittet se, vt cognoscatur, quod est: si autem non potuerit se mittere, scio quoniam homo est.Sicut ergo concupiscentia vanæ gloriæ ipse ruit de cœlo: nam cum esset angelus, volens se ostendere Deum, perdidit & illud quod erat, dum voluit apparere, quod non erat: sic putauit, & Christum concupiscentia vanæ gloriæ ferri. Nam sicut difficilè aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus: sic difficilè aliquem suspicatur bonũ, qui ipse est malus. Et dicit ei. [Si filius Dei es,mitte te deorsum.] Per hanc propositionẽ, quomodo poterat cognoscere si filius Dei est,an non? Primum volare per aerem nõ est propriũ opus Dei,qa nec hoc est vti-

le alicui

le alicui, vel ad animã, vel ad corpus. Si ergo nulli necessariũ est, neq; proficit ad salutem: volauerit autem aliquis prouocatus, propter ostentationem solam hoc facit: & est hoc ex diabolo magis, quàm ex Deo. Si ergo homini dignitoso, & sapienti sufficit esse quod est, & non est necessariũ ei apparere, quod non est: quia hoc non homini prodest, quod videtur ab aliis, sed quod est apud se: quanto magis filius Dei ostendere se necessarium non habet, sine causa alicuius vtilitatis, cui nihil necessarium est, sed
B totum possidet ĩ natura, de quo nemo põt tantùm cognoscere, quantum est apud se? Si ergo non volauerit, quomodo poterat per hoc cognoscere, vtrum nõ potuit propter infirmitatem quasi homo, aut noluit propter vanitatem, quasi Deus, quia nõ creditus fuerat, sed tẽtatus? Si filius Dei es mitte te deorsum. Vide superbiã inimici, quõ ipsa inuitatio eius iniuriosa est. Nunquid non poterat dicere, descende per aerem ambulãs? Sed quid? Mitte te deorsum. Nec timuit cogitans, ne fortè si inuentus fuerit filius Dei, inueniat illi feciſſe iniuriam. Sed nihil dubitat dicere, nec facere, qui nihil sibi reliquit quod speret. Et vide, non impulit, non tetigit, non appropinquauit: sed tantum dixit, Mitte te deorsum, si es filius Dei: vt sciamus, quia omnis, qui obaudit diabolo, ipse se deponit deorsum. Nam diabolus ad malum hortari potest, cogere au-
Pſ. 90.b tem non potest. [Scriptum est enim: Quoniam angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollãt te.] O diabole, quoniam filius Dei angelorum manibus portatur legisti, & quia super aspidem, & basiliscum calcat, non legisti? Sed exemplũ illud quidẽ profert, quasi superbus: hoc autem tacet, quasi astutus. Nam & verè filius Dei angelorum manibus nõ portatur, sed ipse magis ange-
C los portat. Nec.n. creatura portat creatorẽ, sed creator creaturam. Si autem creatura baiulat creatorem: ergo creator antequàm faceret creaturam a quo portabatur? Nam verè etsi portatur manibus angelorum, nõ ideo portatur, vt non offendat ad lapidem pedem suũ, quasi infirmus, sed propter ho-
Pſ. 79.a norem potestatis, quasi dominus. Scriptũ est. Qui sedes super Cherubin, appare. Et illud quidem, quod diabolus refert, quia in
Pſ. 90.b persona Christi dicitur, verum est. Sicut, n. dicitur: Qm̃ tu es dñe spes mea, altissimũ posuisti refugiũ tuũ &c. Sed nõ de Christo dictum est tãtum, sed de omni homine iusto, quorum personam susc epit. [Respon- Deu. 6.c
dit ad eum, scriptum est: Non tentabis dominum Deum tuum.] Non dixit, non tentabis me dominũ Deum tuum, ne se manifestaret Deum: sed ita, nõ tentabis dominũ Deum tuũ: quod poterat dicere, & oĩs homo Dei tẽtatus a diabolo: qm̃ & qui homi Tria re-
nem Dei tentat, membrum diaboli est. Sic tia dia-
ergo ex hoc responso incertus transijt ad boli, qui
tertiam. Dixit n apud se: Tria hæc retia ha bus illa-
beo extensa super omnem mundũ, vt quis- queat a-
quis euaserit de retibus gulæ, incurrat in nimas.
retia vanę glorię: qui euaserit de retibus vanę gloriæ, incidat in retia auaritiæ. De his D
autem tribus retibus nullus hominum ad perfectum euasit: & si euasit, nõ integer, sed contritus euasit. Hic aũt iam retia ventris dirupit, retia vanæ gloriæ transiuit. Ponã ei nunc retia auaritiæ, & ostendam illi oĩa regna mundi. Si cõcupierit ea, scio quia homo est. Nam oẽs hoĩes propter gulam, & propter pecuniarũ auaritiam, & propter vanos honores seruiunt mihi: si aũt contempserit ea, scio quia filius Dei est. Nec.n. potest desiderare, quæ ipse creauit, nec delectatur terrenis, qui fruitur cœlestibus. Nã etsi aliis mentiebat diabolus, sua esse oĩa, apud se tñ sciebat, quia nõ erãt eius, sed Dei. [Et sic assumpsit eũ super montẽ excelsum valde, quem ipse diabolus circumiẽs oẽm terram excelsiorẽ cæteris cognoscebat, & ostẽdit illi oĩa regna mundi, & honores eorũ.] Fortè tractas apud te, qualis potuit esse ille mons, de quo oĩs terra videbatur: aut si erat super omnẽ terrã, quõ tñ poterat inde, quãtum ad carnem, totam terram illi ostendere. Nam etsi, quantum ad diuinitatem suã videbat: tamen, quantum ad diabolum, ostendere illi non poterat, quem hominem æstimabat. Sed ita intelligẽdum est, assum- E
psit eum super montem excelsum valde: quia quantò magis excelsior fuerit mons, tanto magis aspicienti ex eo spatior terra videtur. Ostendit autem ita, non vt ipsa regna, vel ciuitates eorum, vel populos, vel argentum, vel aurum videret: sed partes terræ in quibus vnumquodque regnum, vel vniuscuiusque regni ciuitas posita erat: vtputa si ascendas super excelsum locum, digito extenso dicam tibi, Ecce ibi est Roma, aut ibi est Alexandria, non sic ostendo

tibi, vt ipſas videas ciuitates, ſed partes terræ in quibus poſitæ ſunt. Si enim nauræ vnam ſtellam aſpicientes, non dicam ad vnam quanque prouinciam, vel inſulam: ſed ad vnamquanque ciuitatem, & ad ſingula loca, quę petũt, ſine aliquo errore, aut deuagatione dirigunt curſum: quantò magis diabolus, qui princeps aeris conſtitutus totam terram non ſolum ſciebat, ſed etiam & videbat, poterat Chriſto, & ſingula loca certiſſimè digito demonſtrare, & vniuſcuiuſq; regni honores, & ſtatum verbis exponere? Nam non ſolum oſtenſum dicitur, quod oſtenditur ad videndum, ſed etiam quod exponitur ad intelligẽdum, ſicut ſcriptum eſt: Aſcendamus in domum Dei Ia-
Eſa. 1. a cob, & oſtendet nobis viam ſuam, & ambu-
F labimus in ea. [Hæc omnia tibi dabo, ſi ꝓcidens adoraueris me.] Conſidera quomodo omnis promiſſio eius irrationabilis eſt, & mendax. Certè vni dare non poterat omnia, niſi ab omnibus omnia tolleret. Si autem ab omnibus omnia tolleret, a nemine adoraretur, cum diabolus, neq; ex amore, neque ex timore adoretur ab aliquo: ſed quia promittit diuitias, aut dat. Quomodo autem expediebat diabolo ab omnibus omnia tollere, & vni dare, vt ab omnibus contemnatur, & ab vno colatur? Sed, neq: illud dicere poſſumus, vt vnuſquiſque quidem ſua teneret, iſte autem ſuper omnia eſſet. Vnus.n. ſuper omnem mundum, neque eſt, neq; fuit aliquando, neq; fieri poteſt, vt non ſit illi aliquis non ſubditus. Primum propter Deum, quia non cõcedit diabolo, & hoc facere poſſe: ſecundò propter ipſum diabolum. Gaudium n. & gloria, & poteſtas diaboli, in quo eſt, niſi in ſuperbia, & in inuidia, in ira, in vana gloria, & his ſimilibus? Vbi hæc exercentur, vnum regnum ſtare non poteſt: ſed neceſſe eſt, vt diuidatur in plura: Vbi autem hæc non exercentur, diabolus non colitur, neque regnat. Quomodo ergo regnum ſibi tolle-
G ret, & illi daret? Deinde quid ſi ſancti erãt in mundo aliquod regnum tenentes. Nam
Iob. 1. b ſi peccatori dare, & tollere poteſt diuitias: ſanctis, neq; dare, neque tollere poteſt. Putaſne ſemper voluit tollere diuitias Iob? Sed non potuit, niſi quando permiſſus eſt. Nunquid nõ voluit, ſi potuiſſet, tollere re-
Pro. 8. b gnum de manu Dauid? Nam verè non eſt mundus diaboli, neque regna illius. Scriptum eſt enim. Per me reges regnãt: & per me tyranni ſcribunt iuſtitiam. Sed ea quæ per iniquitatẽ aguntur in mundo: vtputa per furtum aut per vim acquiſiſti diuitias, aut aliqua perditione animæ tuæ ſuſcepiſti honores: illas tibi diuitias diabolus dedit, ſed nõ ipſæ diuitiæ diaboli ſunt, ſed ꝓ-
uiſioꝛeaꝝ. Res aũt ipſæ illius ſunt, qui crea- [promiſ-
uit eas ad probationes ſanctorum, & pecca- ſio.
torum. Et inter duas conditiones poſuit illas in medio, vt & diabolus poſſit illas dare & Deus. Nam dans poteſtatem diabolo, nõ a ſe dimiſit, vt ſiquidem cum peccato acquirantur, per diabolũ dentur: ſin autem ſine peccato, per Deũ Ecce.n oculos noſtros & aures, & os, & cætera membra, inter duas conditiones ſic creauit in medio, vt & diabolus aperiat oculos hominis, & deus. Si.n. ad turpem rẽ aperuerit homo oculos, diabolus aperuit oculos eius: ſi autem ad iuſtitiã, Deus. Nunquid ex hoc, quia mẽbra noſtra interdum a diabolo aguntur, volentibus nobis, iã mẽbra noſtra diaboli ſunt? H
Sic & diuitiæ quanuis interdum a diabolo dentur, tamen diaboli non ſunt. Si n. verè conſideres, magis diuitiæ ipſæ in poteſtate ſunt hominis, quam in poteſtate diaboli. Nam diabolus, non quibus ipſe vult diuitias dare poteſt, ſed qui volunt ab illo accipere. Homo autẽ in poteſtate habet a quo vult eas accipe. ſiue a diabolo, ſiue a Deo. [Tũc dicit ei Ieſus. Vade retro ſathana ſcri- Deu. 6.
ptum eſt enim. Dominum Deũ tuũ adora- b
bis, & illi ſoli ſeruies.] Finem tentandi dia- & Io. 10
bolo imponit, dicens. Vade retro ſathana, d
vt ne ꝓgrediatur vlterius tentãs. Diabolus aũt, ſicut rationis eſt intelligere: ideſt, ſicut rationabiliter intelligi poteſt, non quaſi obaudiens ad præceptum, recceſſit, ſed aut ipſius Chriſti diuinitas, aut ſpiritusſanctꝰ, qui erat in eo, excuſſit inde diabolũ qđ ad noſtrã conſolationẽ proficit maximè, quia non tãdiù hoĩes Dei diabolus tentat, quan diu vult: ſed quãdiù Chriſtus eũ permittit, vel ſpiritusſanctus, q̃ eſt in eis. Diabolus.n. quantũ ad ſe, nunquã ceſſaret tentãs: nec.n. habet aliũ actum. Non manducat, non bibit, nõ dormit, nõ opus aliquod aliud operatur, niſi vt tentet, vt fallat, vt ſubuertat. Hic eſt cibus illius, hic honor, hoc & gaudiũ. Propterea infatigabilis eſt in malo, ſed I
potentia ſ Dei repellit eũ, etſi permittit eum [miſeri-
pauliſper tentare, propter fidem proban- cordia.
dam,

dam, tamen repellit eum propter infirmã naturam. Adhuc vide, cum Christus in prima tentatione passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo: Si filius Dei es, dic lapidi huic, vt fiat panis: non est exasperatus, nec in increpationẽ, vel abiectionem eius est excitatus: sed sustinuit, & mitis permansit, tamen contra verba tentationis congrua dedit exempla. Similiter, & in secunda, quanuis esset iniuriatus dicente sibi diabolo: Si filiꝰ Dei es, mitte te deorsum: turbatus non est, nec increpans ei dixit: Vade retrò sathana. Nũc autem, quando diabolus, Dei sibi pręsumpsit honorem, dicẽs: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adorueris me, & hoc quæsiuit fieri sibi a Christo, quod soli Deo fieri debebatur: exasperatus est, & iratus est, & increpauit eũ, & repulit dicens. Vade retrò sathana. scriptum est. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Vt nos illius discamus exemplo, nostras quidem iniurias illatas ab impiis, K siue in dicto, siue in facto magnanimiter sustinere: Dei autem iniurias, & contemptum, nec vsque ad auditum sufferre. Qm in propriis iniuriis esse quempiam patientem, laudabile est: iniurias autem Dei dissimulare, nimis est impium. Hactenus simpliciter diximus de tentationibus quibus tentatus est dominus: nunc breuiter perstringamus, quid ad nostram ædificationem significent Christi tentationes. Frequenter diximus, corporis quidem ieiunium esse, abstinere a cibis: animæ autem ieiunium, abstinere ab omni re mala, quia sicut caro delectatur cibo, sic spiritus abstinere a carnis peccato. Secundum hoc ieiunium Christi in nobis intelligimus esse abstinentiã peccatorum. Si enim manducatio Adæ de ligno scientiæ boni, & mali, prudenter ab oĩbus est recepta, appetitio est peccati prohibiti: Consequenter, & ieiunium Christi intelligendum est in nobis abstinẽtia a peccato. Quod si ieiunium est abstinentia rei malæ, sine dubio, & desiderium eius esuritio est ipsius, & vsus rei ipsius intelligitur panis. Proponens ergo ieiunium sibi Christus, & non superatus desiderio panis a diabolo sibi propositi: hoc nos docet, vt si aliquis, vtpote filius Dei opus eligens magnum exierit in desertum, sicut diximus supra, & proposuerit se abstinere ab aliquo vsu corporali, & delectabili, quod

Eadem aliter.

est ieiunare, propter viuificatorium Dei mandatum, ne interrumpat. Si autem loquente in cogitationibus suis diabolo, & ad vsum rei illius prouocante interruperit vtens, peccauit potius, quàm vsus est, & peccatum sibi conuertit in vsum, hoc est, lapidem in panem. Et quamuis ab illa re se abstinere decreuerit, qua vti potuit sine peccato, si non decreuisset: tamẽ quia decreuit abstinere ab illa, vsum rei illius iudicauit esse peccatum, id est, lapidem. Propterea si vsus fuerit eo, peccatum sibi sumpsit in vsum, id est, lapidem sibi mutauit in panem, dirumpentem magis, quàm nutrientem. Sicut & Apostolus de mulieribus viduitatem promittentibus dicit: Quæ cum deluserint Christum, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Sed deprimens desiderium suum quasi esuritionem, respondeat in cogitationibus suis diabolo sibi persuadẽti: quia nõ in vsu rei illius solo viuit homo perfectè: & si viuit, secundum corpus viuit, & non secundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obseruantia mandatorum Dei, & ideò fortè non simpliciter dicit, dic lapidi, vt fiat panis, ne de qualicunque lapide dixisse intelligatur: sed ita, Dic huic lapidi, id est, quem ego tibi ostendo. Item ascẽsio super templum, moraliter intelligitur exaltatio cordis sanctorum ad santitatem. Statio autem super pinnam templi, exaltationis ipsius mora. Quando enim quis inflatus mẽte carnis suæ exaltatus fuerit quasi sanctus, & gloriatus fuerit quasi consummatus, ductus est a diabolo quasi super templum: & quando existimauerit se consistere in sanctimoniæ summmitate, & in ipsa æstimatione iactãtiæ fuerit demoratus, positus est super pinnam templi, & stat ibi. Conuenienter ergo, & ordinatè exposuerunt euãgelistæ. Postquàm enim exposuerunt Christum in tentatione ieiunii superasse diabolum, in sequenti loco exposuerunt ductum esse a diabolo super templum: quoniam victoria tentationis, & expletio alicuius operis magni, gloriationem operatur, & fit causa iactantiæ. Sed vide quoniã Christus ieiunium quidem vltrò suscepit, super templũ autem diabolus eum duxit: vt & tu, qui filius Dei es, ad ieiunium quidem morale, id est, ad abstinentiam laudabilẽ rei cuiusdam spõtè procedas, & alacriter: extolli au-

L

1. Ti. 5. b

M

tem ad fastigium sanctitatis, non acquie-
A scas, quia nemo extollit se ad sanctitatis al
titudinem, nisi ducente diabolo. Nec enim
ideò acquieuit Christus duci, & constitui
super templum, vt tu moraliter imitator
eius existens, ascendas per iactantiam cor-
dis tui ad altitudinem sanctitatis. Nec ẽ
volens ascendit, quantum ad corpus: sed
ideò acquieuit duci, & constitui super pin
nam templi, & audire præcipitii verba: Si
filius Dei es, mitte te deorsum: vt tibi ostẽ
dat exaltationis exitum metuẽdum: id est,
vt demonstret tibi ruinæ periculum, quod
omnes gloriantes subsequi solet, sicut testa
Prou. 18 c tur. Sapientia, dicens. Ante ruinam exalta-
tur cor hominis, & ante gloriam humilia-
tur. Consequenter, & dominus dicit. Om-
Luc. 14 c nis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se
humiliat, exaltabitur. Si ergo times ruinã
de fastigio sanctitatis, fuge exaltationem
cordis ad sanctitatem, & non patieris rui-
nam de fastigio sanctitatis. Cur autem om
nem iactantiam subsequatur ruina, causa
est manifesta Quoniam omnis qui confi-
dens est in operibus suis, & gloriatur, secu-
tus est: qui autem secutus est, non timet: &
qui non timet, nec cauet: qui autem non
cauet, quando non sperat, supplantatur à
B diabolo, & deiicitur. Qui autem nihil se
existimat esse, in inferiori parte templi cõ-
sistens, quantum ad se, causa humilitatis, so
licitus est de se: qui autem solicitus est, &
timet: qui autem timet, circunspicit semet
ipsum, & non sint duci se à diabolo super
templum. Talis fuit, & ille, qui dicit. Non
quòd iam perfectus sim, aut iam iustifica-
1. Co. 4. a tus sim, &c Si ergo Paulus timuit se dicere
esse perfectum, quis audeat se existimare
perfectum? Si ergo perfectus filius Dei es,
& aliquam laudabilem abstinentiam su-
scepisti, quasi exiens in desertum, his dua-
bus tentationibus dominus tẽtatus est pro-
pter te, vt non interrumpas opus tuũ, sed
ad perfectum deducas: cũ autẽ perduxeris
ad perfectum, non glorieris. Si autem me-
diocris es filius, & nullum ausus es affecta-
re pro virtute certamen, tentatione tertia
tentatus est: pp te ductus est super montẽ
excelsum, & audiuit verba pernicioſa, Hęc
oĩa tibi dabo, si procidens adoraueris me:
vt tu nõ desideres magnus, & altus fieri in
hoc mũdo. Ascensio enim montis illius est
processio ad magnitudinem, vel altitudinẽ
diuitiarum, & gloriæ huius mundi: qm̃ ip
sa processio eorum de superbia cordis de-
scendit. Et vide quomodo per ordinem di- C
cit, prius ductus est super montem, deinde
glorioſa mundi ei ostensa sunt: in tertio lo-
co posita est ei conditio, vt si adorasset dia
bolum, omnia fierent eius. Sic & tibi conti
git, qui altus, & magnus fieri festinas in
mundo, & ascendis in montem, quem dia-
bolus sibi elegit ad seducendum. Cùm em̃
volueris fieri altus, & magnus, quod est a-
scendere in montem, diabolo te ducente,
ĩcipis die, ac nocte cogitare de diuitiis ac-
quirẽdis, de suscipiendis honoribus, & an-
te oculos mẽtis tuę semp illa vniuersa pro-
ponere: scito quia princeps mũdi glorioſa
regni sui tibi ostendit. Cum aũt senserit te
diuitinis huiusmodi cogitationibus in cõ-
cupiscentias eorũdem bonorum accẽsum:
in tertio loco tales tibi prouidet causas, vt
necesse sit tibi, si volueris illa consequi, dia
bolum adores, relinquens fidem Dei, & ser
uias ei negligens iustitiam Dei: si aũt ele-
geris adorare Deum in fide eius, & seruire
ei secundum mandatum ipsius obseruare
illa omnia non consequaris. Ideo docet [deest, obserua re.
Paulus Apostolus. Obsecro aũt vos fratres 1. Th. 4. b
studiũ habere quietis, & negocii proprii, 1. Ti. 6. b
& operandi manibus vestris, & nullius de-
siderium sit vobis ad ea, quæ foris sunt. Et D
iterum Habentes alimenta, & quibus tega
mur, his contenti simus. Nam qui volunt
diuites fieri, incidũt in tentationem, & la-
queũ diaboli, & desideria multa inutilia,
nociua, quæ mergunt homines in interi-
tum, & perditionẽ. Radix enim oĩum ma-
lorum est cupiditas diuitiarum, quã quĩ-
dam appetentes, circa fidem naufragaue-
runt. Ergo omnia Christo promissa sunt, &
omnia Christus contempsit, vt ne gloriam
Dei diabolo daret: vt & tibi etiam si totus
mundus fuerit datus, tantùm vt dimittas
Deum: non facias amplius diuitias, quàm
gloriã Dei. Nec em̃ iustũ est, pp creaturam
cõtemnere creatorẽ, sed pp creatorem crea
turam. Qm̃ diuitias tibi Deus dare potest,
diuitiæ autem tibi Deum dare nõ possunt.
Non enim propter se tentatus est, sed pro-
pter nos, & non sibi vendicat, sed nobis.
[Tunc reliquit eum diabolus, & acceden
tes angeli Dei ministrabant ei.] Non di-
xit, Et descendentes angeli Dei ministra-
bant ei, ostendat, quia semper ad mini-
sterium

sterium eius angeli erant in terris: sed tunc præcipiente domino recesserunt ab eo, vt locus diabolo aduersus Christum daretur, ne fortè angelos videns circa eum, non appropinquaret ad eum. Sic enim inuisibiliter fit omni homini Christiano. Duo enim sunt angeli permanentes cum hominibus: scilicet bonus & malus: Quandiu circa nos est angelus bonus, nunquam nō tentationem potest impellere angelus malus. Secundum dispensationem autem Dei recedit aliquantulum angelus bonus, magis autem non recedit: sed abscōdit se, inuisibilem se reddens ante diabolum: quoniam nisi voluerit angelus bonus, à diabolo non videtur. Subtrahit ergo se, vt det diabolo licentiam tentandi, & stans expectat tentationis euentum. Quando ergo aliqua concupiscentia malæ rei ascenderit super cor tuum, & pulsat aliquod genus peccati, non est circa te angelus bonus, sed diabolus loquens in corde tuo, tentat te pariter & compellit. Si tu ergo permanseris, confringēs cor tuum, magis autem diabolum in corde tuo confringens: cùm non te potuerit superare, discedet à te. Quando recedente concupiscentia incipit cor tuum exultare, quia euasisti impetum illum malum: & quasi quidam spiritus in te tacente lætatur, & gratias agit Deo: cognosce quia recessit à te diabolus, & post tentationis victoriam accedens angelus ministrat tibi, & ille loquitur in te, & gaudium operatur. Quoniam autem ministrabant ei angeli, scimus: in quibus autem rebus illi ministrabant, scire non possumus. Vtrum ad sanitates infirmitatum, quemadmodum & per angelum Raphaelem sanauit Tobiam: an ad correctionem animarum, an ad effugationem dæmonum, quoniam quidē multa opera sua p angelos facit, verum est Angelis autem facientibus ipse facere videtur, qui dat illis faciendi præceptum & potestatem. Tamen manifestissimum est, quia etsi ad opus ipsius ministrāt ei, non propter necessitatem impotentiæ eius ministrat ei, sed propter honorem potestatis ipsius. Nam ministrant ei, & non adiuuant eum.

Homilia vj. ex cap. iiij.

CVm aūt audisset Iesus, qđ Ioannes traditus esset, secessit ī Galilæā.] A quo? Sine dubio à Deo quia ī virum sanctū, nemo potest aliquid, nisi tradiderit eū De⁹. Nam peccator in peccatorē aliquid forsitā potest, quia nec est valde sub cura Dei peccator: ī hoīem autem Dei sine dubio nihil potest, quia protector est Deus omniū sperantium in eum. Sic. n. dicit & alibi. Nonne duo passeres veneunt dupōdio †, & vnus ex eis nō cadit super terram sine præcepto patris, vestri? quantò magis vos modicæ fidei? Vestri autem & capilli capitis numerati sunt omnes. Omnis homo, quantumuis fuerit mal⁹, priusquam aliquam faciat iniquitatem, quasi tardior est ad opus iniquitatis: quòd si semel cœperit facere iniquitatem, iam paratior fit ad omne opus iniquum. Sicut enim bestia, quanuis sit naturaliter sæua, tamen si excitata non fuerit, non se facilè super homiuem iactat: si autē homine occiso, vel aliqua bestia, sanguinis acceperit gustum, iam si viderit hominē, sine aliqua mora irruit super eum: Sic & Herodes, etsi proposito erat iniquus, tamē postquam propter correptionē adulterii sui est exasperatus, opus pessimum ausus est facere, & Ioannem recludere in carcerem, seipso iniquior: & audacior quidem fuerat sibimetipsi factus cum omnib⁹ cōsentientibus sibi Iudęis in mortem Ioānis. Quod sciens dominus, secessit inde, nō ipse timens mortem, sed propter duas causas. Primùm, vt passionem suam opportuno tempore reseruaret: deinde, vt nobis fugiendi periculum tentationis daret exē plum: non quia ille timebat periculum tentationis, sed quia nos aliter nō omnem toleraremus tentationem. Si enim ideo per omnem viam iustitiæ præcessit, quasi magister, vt nos eū sequamur quasi discipuli: manifestum est, quia non considerauit quid ipse posset, sed quid nos proteramus implere. Si autem ea fecisset Christus, quæ ipse poterat facere, & non nos: discipuli eius esse non poteramus, sequi eum non prævalentes. [Et relicta ciuitate Nazareth, veniens habitauit in Capernaum, in finibus Zabulon & Neptalim, vt adimpleretur quod dictum est per

Deo permittente: Idest, sic singulari. G

Psa. 17 e

Inf. 10. e

† asse.

Esa. 9.a Esaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Neptalim via maris trãs Iordanem Galileę gẽtium. Sicut docet hiſtoria, hę tribus ante omnes tranſmigratæ ſunt in Babyloniam. Conuenienter ergo, quos ante oẽs ira Dei percuſſit, ipſos primùm Dei miſericordia viſitauit: & qui primi ducti ſunt in captiuitatẽ corporalem, ipſi prius de ſpũali captiuitate reducti ſunt. [Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucẽ magnam: & qui ſedebãt ĩ regione & vmbra mortis, lux orta eſt eis.]

I Sedebant in tenebris Iudęi, qui fuerant ſub lege, in qua Dei iuſtitia non fuerat manifeſta: etſi erat ibi iuſtitia, tamen in figuris

Ibid. quibuſdam & myſteriis rerum carnalium fuerat cooperta. Quale enim eſt lumen iuſtitiæ in circunciſione præputii? Tenebræ enim erant maximè ſecundum legem, quæ non ad manifeſtandam Dei iuſtitiam

Inf 19. & Mar. 10.a data fuerat, ſed ad puniendam duritiam cordis eorum: ſicut ait dominus. Propter duritiam cordis veſtri Moſes iſta mãdauit. & non ad ſaluandos eos, ſed ad excæcandos, vt inebriati per legem, non cognoſcerent lumen, quod non merebantur videre in tenebris, id eſt in peccatis. Lumen magnum, id eſt Chriſtum. Nam multa lumina fuerant inter Iudæos. Lumen fuerunt Moſes, & Aaron, & Ioſue, & cæteri iudices & prophetæ. Omnis doctor lumen illorum eſt, quos illuminat docens:

Inf. 5 b Sicut ſcriptum eſt: Vos eſtis lux mundi. Magnum autem lumen eſt Chriſtus. In regione autem & umbra mortis ſedebant Gentiles, aut quia iniquitates mortiferas faciebant, aut quia colebant idola & dæmones, quorum cultura ducebat eos ad mortem æternam. Iudæi autem, qui ſecundum legem opera faciebant, ideo in tenebris erant, & non in regione & umbra mortis: quia & ſi non erat quidem iuſtitia quam faciebant, tamen facientibus eam, & ſi gloria non dabatur, tamen mors æterna non contingebat, quia Dei tenebant mandata. Vmbram autem mortis æſtimo eſſe peccatum idololatriæ. Sicut enim qui uiuunt in agnitione Dei & Chriſti, quanuis

K agnitio ipſa ſit uita, tamen donec ſunt in ſeculo iſto, non ſunt in uera uita, ſed in umbra uitæ: quoniam per fidem ambulãt,

2. Cor. 5 & non per ſpeciem: & per ſpeculum in æ-
1. Co. 13 nigmate uident, non facie ad faciem. Sic qui in erroribus idolorum uiuunt, licèt ipſe error ſit mors, tamen nondum ſunt in vera morte, ſed in vmbra mortis, donec in iſto ſeculo ſunt. Quoniam autem ignorantia Dei vmbra eſt mortis, teſtatur prophetа dicens. Et declinaſti ſemitas noſtras à Pſ. 43.e
via tua, & cooperuit nos vmbra mortis. Sine dubio enim operiet eũ ignorantia Dei, cuius via de via Dei fuerit declinata. Regio autem mortis, mundus eſt iſte. Sicut enim illa terra, terra viuorum eſt, de qua dicitur: Credo videre bona domini in terra viuentium: ſic terra hæc regio mortis Ibi. 26
eſt. Propterea ad plenum Deo placere non d
poſſumus, degentes in ea, quia ipſi etſi vi-
ui ſumus propter opera viua & fidẽ Chri-
ſti, ramen quia in mundo viuimus, cui dia Cautè.
bolus principatur, coinquinati ſumus. Iõ Ro. 7.d
& Paulus dicebat. Quis me liberabit de
corpore mortis huius? Corpus enim hoc,
corpus eſt mortis: quia non vitalibus, ſed
mortiferis voluptatibus eſt ſubiectum. Et L.
vide quàm propriè quidem dixit prophetа: Iudæos quidem vidiſſe lumẽ magnum, Gentibus autem ortum eſſe: quoniam apud Iudæos erat agnitio filii Dei, non autem videbant eum, quia ſedebant in tenebris legis, aut peccatorum: apud Gentes autẽ nunquam fuit agnitio filii Dei, ideo à Iudæis quidem dicitur viſus, Gentibus autem ortus. Dicitur autem Capernaum inter fines Iudæorum & Gentium poſita eſſe. [Ex tunc cœpit Ieſus prædicare', & dicere Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.] Ex tunc, id eſt ex quo teſtificatus eſt à Ioanne. Nec enim prædicare credibiliter poterat, nec teſtis patris exiſtere, niſi teſtificatus fuiſſet ab eo: quia nemo poteſt alterius eſſe teſtis idoneus, niſi qui ipſe fuerit teſtificatus ab
altero. Teſtificatus autem eſt ab eo ſic. Ec- Ioã. 1. d
ce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vt omnis qui ordinatur ad prædicandum, bonum teſtimonium habeat à populo, & ab his qui ſunt foris, ſicut ait
Apoſtolus: Qui enim benè viuit, ſe ſolum 1. Ti. 3
ſaluat: qui autem bonam habet opinionẽ,
multos ædificat. Quid autem prodeſt, ſi M
bonam vitam agendo te vnum ſalues, &
malam famam habendo plurimos ſcandalizes? Ex tunc cœpit Ieſus prædicare, ex quo in aqua quidem baptizatus eſt à Ioanne: in ſpiritu autem à patre, ut poſſit de ſeipſo alios baptizare, ſecũdum homi-

nem

nem dico. Ex tunc cœpit Iesus prædicare, ex quo tentatus est. Famen autem vicit in deserto, anaritiam spreuit in monte, vanã gloriam repercussit super templum, vt nobis ostendat, quia qui ventri suo contradicere potest, qui seculi huius bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet, Christi vicarius factus, iustitiã Christi prædicare: quoniam ex istis tribus caminis omnis diabolicæ fraudis [flamma succenditur. Item ex quo traditus est Ioannes, ex tunc prædicare cœpit. Nam si viuo Ioanne prædicare cœpisset, sine dubio vilem feciſſet Ioannem, & inuenta fuisset prædicatio eius superflua, quãtum ad istius doctrinam: quemadmodum si in vno tempore lux cum lucifero oriatur, gratiam luciferi celat. Quàm sapienter inde prædicationis suæ sumpsit initium, quod prædicare consuetus erat Ioannes: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: nõ conculcet Ioannis doctrinam, sed vt magis confirmet. Nam si illo adhuc docente hæc eadem prædicasset, forsitan conculcare videretur: nunc autem quia eo incluso repetit, non conculcatio, sed confirmatio inuenitur. Confirmat autem Ioannis doctrinam, vt testem eum verum fuisse demonstret. Quoniam si Ioannes verus est testis, & testimonium eius verum est, quod dixit de Christo: si autem falsus est testis, & omnia illa glorioſa fuerunt quæ dixit de Christo. Ergo dum Ioannis doctrinam confirmat dominus, seipsum commendat. Pœnitentiam agite. Creator humanæ naturæ scit quid necessarium habet humana natura. Sciens etenim dominus, quia nullus hominum per ignorantiam iustitiæ peccat: sed dum sequitur delectationem carnalem, contemnit gloriam spiritualem: ideo statim non iustitiam prædicauit, quam omnes cognoscebant, sed pœnitentiam qua omnes indigebant. Quis ergo veniens contra iudicium Dei ausus est dicere, quia ego volo bonus esse, & non possum? Dominus enim qui in primis non iustitiam, sed pœnitentiam prædicauit, non naturæ ignorantis, sed voluntatis culpam in peccatoribus esse demonstrat. Pœnitentia enim correctio est voluntatis, non emendatio malæ naturæ. Nam si emendatio naturæ esset pœnitentia, creator dominus noster veniſſet in mundum, vt sui operis culpam emendaret, non nostros errores. Appropinquabit enim regnum cœlorum, ideſt beatitudo regni cœlestis, quam præparauit fidelibus Deus: ac si dicat, parate vos per pœnitentiam, & per patientiam ad percipiendam beatitudinem regni cœlestis: quia appropinquabit tempus mercedis reddendæ. Qui mala timetis aut concupiscitis bona, attendite, quia appropinquabit regnum cœlorum. Si vos mala non terrent, vel bona delectent: aut si regna non concupiscitis, vel tormenta timete. Gaudeant iusti, quia iam finiuntur mala eorum, & incipiunt bona. Lugeant peccatores, quia iam transeunt bona eorum, & incipiunt mala. Quid nocuit hominibus iustis, quia mala passi sunt cùm cœperint esse in bonis? Nam & recordatio transactorum malorum non solùm non nocet, sed adhuc magis delectat. Nam mala quandiu præsentia sunt, grauia videntur: cum verò transacta fuerint, recordatio eorum gloriatio est. Aut quid prodest peccatoribus, quia bona sunt consecuti, cùm cœperint esse in malis? Nã & recordatio transactorum bonorum non solum non adiuuat, sed adhuc amplius grauat. Nam quandiu præsentia sunt, delectabilia videntur: cum verò transacta fuerint recordatio eorum magis affligit. Et ista prædicatio pœnitentiæ qualem fructum contulit Christo; Seminauit verbum pœnitentiæ, & immaculatos prædicatores iustitiæ messuit.

al. cõsla tionis.

A

B

C

D

Homilia vij ex cap. IIII.

AMbulans autem Iesus secus mare, vidit duos fratres, Simonem, & Andreã. Priusquam aliquid dicat aut faciat, vocat Apostolos, vt nihil eos lateat, nec verborum Christi nec operum, vt postmodum fiducialiter dicere possint: Non possumus enim nos quæ vidimus & audiuimus non loqui. Vidit eos non corporaliter, sed spiritualiter: non ad facies eorum, sed ad corda respiciens. Et elegit eos non quasi Apostolos, sed quia Apostoli poterãt fieri. Sicut artifex, si viderit gemmas præciosas, & non dolatas: elegit illas non quòd sint, sed quòd fieri possunt: habens enim scientiam artis, bonum incompositum non contemnit, sic & dominus vi-

Act. 4. d

A sese p uenta. dens illos nō opera eorum elegit, sed corda [Mittētes retia.]& futuræ dignitatis gratiā artificii sui opere prophetātes Vt intelligamus quia non solū ista secunda piscatio spiritualis à Deo eis erat donata, sed ēt prima illa corporalis Dei ꝓuidētia in eis fuerat ordinata. Nā sicut qui retia iactat in aquam, nescit quos pisces, comprehēsurus est, sed quos Deus ei transmiserit, illi intrāt in retia: sic & doctor quando diuini sermonis retia super populum iactat, nescit, qui sunt accessuri ad Deum, sed quoscunque Deus excitauerit, illi adhæret doctrinæ. Ergo sicut in piscatore labor solus requiritur piscandi, Deus aūt transmittit capturā: sic & in doctore nihil requiritur, nisi instātia doctrinæ, populum aut nō cotrigit homo sed Deus. Sic n dicit dominus per prophetā. Dic hæc ad Iesum filiū Iosedech sacerdotē magnū: si benè custodieris aulā meā, dabo tibi qui habitēt in ea [Et ait illis. Vēnite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. [Idest, faciam vos doctores, vt cū reti verbi Dei cōprehendatis hoīes de mundo hoc falso & fluctuabundo, & tēpestuoso, & instabili, & perfido, & semper periculoso, & nemini vnquàm tuto, vbi homines non ambulant, sed ferūtur inuiti quasi nolentes. Violentia enim diaboli concupiscentias multas inoperans eis, mentitur se facturum eorum voluntatem: quia cum delectatione compellit in mala opera, vt homines alterutrū se comedāt, sicut pisces fortiores semper deuorātes infirmiores: ne translati viuant in terra fructifera corporis Christi facti membra corporis eius, in terra fructifera, in terra dulci & semper trā quilla: vbi non est tempestas ad euersionē, nisi fortè ad tentationem fidei, & patientiæ fructificationem. Vt homines ambulent, non ferantur: vt se alterutrum non comedant habitantes, sed foueant: ecce do vobis Euangelium in manibus nouum, & alterū rete diuersarum sententiarum, & obligatarum parabolarum, virtutum admirandarum, & multiformium doctrinarum, narrationibus crebris quasi fluctibus huc & illuc discurrētibus, textum minis iudiciorum, F & promissionibus beatitudinum, quasi quibusdam nodis indissolubilibus colligatum, præscientijs & occultarum cogitationum cognitionibus, dæmonum confessionibus, & resurrectionibus mortuorum, nimis confirmatum: ita vt in sinu suo tutissimo diligenter possit rationabilium hominum continere capturam, vt non det eis ex aliqua potestate [exeundi [parte. occasionem, quasi per aperturam aliquam neglectam à Spiritusancto qui texuit eam. Et hoc dicit aliquis intra se. Non sine causa secuti sunt Iesum talia promittentem. Quid enim? Tibi minora repromittit? Num non si benè conuersatus fueris, regnum cœleste tibi promittit? Num non vitam æternam? Num non angelicam naturam? Num non hæreditatem secum? Et quare non sequeris eum? Sed illi secuti sunt eum, quia cœlestium bonorum amatores erant, non terrenorum. Tu autem eum non sequeris, quia non cœlestium sed terrenorum amator es. Homo enim carnalis nullum bonum credit esse bonum, nisi carnale: & nusquàm credit esse iucunditatem, nisi quæ est super terram. Non ergo illi doctorum cupierunt honorem, sed doctoris operis lucrum, sicut exitus contestatus est. Si enim Apostoli facti honoribus apostolatus sui fruiti sunt, sine dubio apostolicum cupierunt G honorem. Si autem non solùm Apostolatus sui honoribus fruiti non sunt humilitatis causa, sed etiam propter hominum salutem & gloriam Christi, passi sunt diuersa supplicia: manifestum est quòd tunc non apostolicum cupierunt honorem, sed quæstum apostolici operis & laboris. Sciebant enim quàm preciosa est anima hominis, quàm grata est apud Deum salus ipsius, quanta merces est hominem ædificare secundum Deum. Concupierunt, & secuti sunt: tu autem non concupiscis talia hæc. Quomodo enim desideres alium posse saluari, quæ teipsum saluare non curas? [Et relictis retibus, secuti sunt eum.] Ne aliquis Christianus dicat, Nunquid non possum diuitias eligere, & Christo placere, ideo relinquentes retia sua Apostoli nos docuerūt, quia nemo potest terrena possidere, & perfectè ad cœlestia peruenire. Considera quomodo inter cœlum & terram aer medius constitutus separat creaturam vtranque, vt ostendat quia inter cœlestia & terrena nulla potest esse commistio. Cœlestia enim spiritualia sunt & leuia, & naturaliter semper sursum petentia. Terrena

Princi-- paliter. Zach. 3. c

Tētatio vehe-- mens.

autem

autem ponderosa sunt, & semper deorsum deponentia. Si igitur spiritualia tenueris, sursum te ducunt: si terrena, deorsum te deponunt. Igitur reliquerunt retia, ne magis facerent eis impedimentum laboris, quàm additamentum vtilitatis. [Et procedēs inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrē eius cōponentes retia, & similiter vocauit eos.] Erant enim habitatione ciues, dilectione concordes, arte officij pares, fraternitate pietatis cōiuncti: ideo sic vocauit & istos, ne tot bonis rebus coniunctos, dissimilis vocatio separaret. Gratiosè aliquis de hac duplici fratrum vtilitate locutus est, quoniam omnis Ecclesia præcipuè in charitate fuerat construenda, sicut ipse dicit Hoc
Ioā. 15. b est autem mandatum, vt diligatis inuicē, sicut ego dilexi vos. Et iterum. In hoc co-
Ibid. 13 c gnoscent homines, quòd mei estis discipuli, si charitatem habueritis inter vos. Sicut enim in corporali ædificio lapis ad lapidem cæmento mediante constringitur: sic in ædificio ecclesiæ, Christianus ad Christianum charitate mediante connectitur. Ideo super fraternitatem charitatis ecclesiæ composuit fundamenta, vt radicibus charitatis exuberans quasi humor
I ascendat in ramos. Et hoc super naturalem charitatem, vt non solùm per gratiā, sed etiam per naturam ipsa charitas firmior habeatur. Sic enim fecit Deus in veteri testamento: ædificaturus enim populum illum per legem, supra Mosen & Aaron fratres posuit ædificationis initiū. Quoniam autem abundantior gratia futura erat noui testamenti quàm veteris, ideo populum illum quidem ædificauit secundum vnam fraternitatem, hunc autem secundum duas.] Componentes retia. Quod est maximæ paupertatis indicium. Vetera componebant, quia noua vnde emerent, non habebant. Et quod ad maiorem pietatem eorum pertinet, in tanta paupertate sic patri suo occurrebāt, vt secum eum baiularent in naui: non vt ille istos adiuuaret in opere: sed vt isti illum consolarentur sua præsentia. Quoniam autem illi quidem referuntur mittentes retia sua, per omnes Euangelistas: isti autem componentes, sine ratione esse non credo, maximè cùm poterant dicere sine damno aliquo intellectus: & ibi vidit
H

illum & illum, & non dicere, componentes retia sua. Item æstimare illos quidem quasi uelociores ad prædicandum, quia iam mittentes erant retia sua: istos autem quasi pigriores, quia adhuc componentes erant retia, non sumus ausi: quia differentiam illorum talium cognoscere est solius Dei. Ne forte ergo propter Petrum illi dicti sunt mittentes retia sua. Isti autem propter Ioannem componentes: quia Petrus prædicauit tantùm Euangelium, & non composuit, sed Marcus ab eo prædicata composuit: Ioannes autem & prædicauit Euangelium, & ipse composuit. Et non solùm composuit, sed etiam omnium Euangelistarum retia ipse composuit. Nam cùm omnes humana Christi penè sola composuissent, ipse commiscuit eis etiam diuina ipsius, vt nullam relinqueret Spiritussanctus scādali aperturam in eis vnde pisces egrederentur. Et vt nunc dicamus quod suprà in textura retis omisimus: quia circumposuit ei quasi plumbea grauia, id est inextinguibilium flammarum & immortalium vermium supplicia ponderosa, vt posit facilè humanorum cordium penetrare profundum. [At illi relicto patre, & naui, secuti sunt eum.] Vide quia Petrus quidem & Andreas dicuntur reliquisse retia: Iacobus autem & Ioannes, patrem & nauim. Tria sunt enim generaliter omnia, quæ relinquere debet omnis qui venit ad Christum: actus carnales, substantiam mundialem, parentes carnales. Per retia enim piscationis, actus carnales reliquendi significantur: per nauim autem, substantia: per patrem uerò, omnes parentes. Et vide quia prius retia relicta significantur, posteà nauis in tertio loco patet: quia prius conuenit actus mundiales relinquere. Ipsi sunt enim qui præcipuè nocent ad spiritualia. Secundò, substantiam: quia non tantùm nocet aliquid habere in mundo, quantùm agere aliquem actum, tamen & hoc ipsum habere nocet. In nouissimo parentes, qui & ipsi quidem nocent, tamen minus nocent, quàm diuitiæ & actus huius seculi. Reliquerunt ergo nauem, vt fierent ecclesiasticæ nauis gubernatores. Reliquerunt retia, vt iam non pisces apportare
K

Veniēs ad Christū, tria gñaliter relinquere tenetur.

L

ad

ad ciuitatem terrenam, sed hoïes ad ciuitatem cœlestem. Reliquerunt vnum patrem,
1.Cor.4 vt fierent oïum spiritualium genitores.

Homilia viij. ex cap. iiij.

ET circumibat Iesus, totã Galilæam.] Omnis rex pugnaturus contra aduersarium regem, prius congregat exercitũ, & sic vadit ad pugnã: sic & dñs contra diabolum pugnaturus, prius congregauit Apostolos, & sic cœpit per totã Galilæam euangelium prædicare. Expugnatio.n. diaboli, prædicatio est veritatis: sagitta mortifera
M est in visceribus eius, sermo iustitiæ. Deiectio eius est opus signorum, spoliatio potestatis eius est cõuersio fidelium. Et rex quidẽ terrenus congregat exercitũ, vt illorum laboribus ipse gloriã consequatur: iste autẽ congregauit Apostolos, non vt illorum laboribus ipse gloriã consequatur, sed vt suo labore illis victoriã præstet. Circũibat totam Galilæam, sicut studiosus medicus circumibat grauiter ægrotantes, singulis quibusq; passionib⁹ adhibẽs congruas medicinas: quia debiles illi ad medicũ venire non poterãt. Et dñs quidem circumibat singulas regiones. Nos autem qui sumus vniuscuiusq; regionis pastores, etsi regiones circumire necessarium non habemus, tamen singulas species passionum populi circumire & considerare debemus: id est, diligenter attendere, qui sunt in populo, qui auaritiæ morbo laborant, vt aliquem sermonem de auaritiæ malo faciamus ad medicamẽtum sanitatis illius, qui auaritię stimulis agitatur, scdm Pauli sententiam,
a Tim. dicentis? Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nã qui volunt
6 b
Ibidem diuites fieri, incidunt in tentationes, &c. Item debemus illis prouidere, qui in populo ardẽtibus libidinis febribus valde la-
A borant: & vt ad remedium passionis eorũ aliquod medicamẽtum in Ecclesia ꝓfetamus de apotheca medicinali Apostoli, di-
1. Cor. centis: Oẽ peccatum quodcunque fecerit
6.d homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, &c. Et quẽadmodum paterfamilias studiosus scit in domo sua quid vnusquisq; necessarium habet: ita & sacerdos singulorum mores, & actus, & conuersationem debet indiscere, vt quale quibusq; medicamentum necessarium fuerit, subministret: cui cõsolationẽ, cõsolationẽ: cui increpationem, increpationem. Cui autem asperior increpationis medicina fuerit posita secundum qualitatem passionis illius, non debet indigna ri: quia nec infirmus irascitur contra medicum, si posuerit aliquam medicinam mordentem. Non n. considerat asperitatẽ medicinæ, & irascitur, sed considerat beneuolentiam medici, & sustinet: quia prodesse illi desiderat, non nocere. Sicut autem infirm⁹ qui ipse venit ad medicum, ex parte iam sanus est, sic & ipse peccator qui venit ad sacerdotem, & doctrinæ aut pœnitentiæ medicinam quærit, ex parte iam iustus
B est. Illum autem grauis tenet infirmitas quem sacerdos sequitur verbis, & ille spiritualium verborum medicamentum non sentit, nec melioratur, sed quasi qui stomachum patitur, quicquid manducauerit & biberit, iterum vomit, sic & illa anima patiens quicquid audierit, statim de sensibus suis proiicit foras, sic illi infideles Iudæi de quibus dictum est: Omnem escam Ps.106.
b abominata est aïa eorum: id est, omnem escam doctrinæ animam nutrientem. [Docens & prædicans Euangeliũ regni.] Aliud est docere, aliud est Euangelium prædicare. Docebat enim eos, dicens iustitias naturales, quas etsi ille non diceret, ipsa ratio naturalis illos doceret: vtputa castitatem, humilitatem, patientiam, & cætera his similia: quæ homines etsi non audiunt, tamen à semetipsis bona esse intelligunt, sicut ait Apostolus ad Romanos secundo. Cùm enim Gentes, quæ legem non habẽt, Rom.2.
c naturaliter quæ legis sunt, faciunt, &c. Sed fortè dicis, Si ea eos docebat, quæ omnes intelligunt, quid opus habebat eos docere? Audi, doctrina non tantùm propter manifestationem rerum obscurarum inuẽta est, quantùm propter excitationem cordis & spiritus. Talis est enim humana natu-
C ra, vtputa præualentibus delectationibus carnalibus in homine, scientia quæ est in eo iustitiæ naturalis excluditur, & quasi in obliuionem deducta, de memoria foris expellitur & obdormit. Cùm ergo cœperit doctor in illis reprehendere, & repercutere mala carnalia, & terrere de futuro iudicio, quasi præcisis delectationibus carnalibus, iterum scientiam in memoriam eorum reducit, & in sensibus reparat.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

reparat. Vnde & gladius dicitur sermo diuinus: quia sicut gladius carnes præcidit, sic & sermo diuinus concupiscentias carnales. Et quemadmodum si tollis herbas de agro, triticum conualescit in illo: sic & concupiscentia si præcidatur ab homine, iustitia cõ ualescit: quia sicut herbæ suffocãt triticum, sic & concupiscentiæ carnales suffocant disciplinam. Vides ergo quia doctrina nõ nouas scientias introducit, sed oblitas cõmonefacit? Si ergo sermo humanus tantam habet virtutem auribus sonum præstans, putas quid agebat sermo dominicus, cùm esset spiritus viuus, non tantũ in auribus sonans, sed & in cordibus operans? Euangeliũ autẽ prædicans mysterium iustitiæ promittebat. Euangeliũ.n.est nunciũ bonum. Bona autẽ hominibus nunciantur, quando promittitur eis beatitudo cœlestis peccatorum remissio, adoptio filiorum, mortuorum resurrectio, & immortalitas vitæ, hæreditas regni cœlestis, & possessio gloriæ sempiternę, societas angelorum, & communicatio spiritus, & fraternitas Christi, & paternitas Dei. Hæc omnia antiqui homines manifestè nec audierant, nec spirabant. Et ideo præmium boni operis non sperantes iustitiæ contempserunt laborem, & transtulerunt se ad delectationes carnales, quia omnis iustitia molesta est omnibus in carne uiuentibus, propterea labor iustitiæ non sustinetur, nisi merces eorum expectetur. Ideo ergo illis beatitudinem euangelizabat cœlestem, ut corda eorum ad patientiam boni operis excitaret, & desiderium cœlestium præmiorum, aut docens, aut interpretans eis prophetias de suo ipsius aduentu: ut ipsa interpretationis doctrina esset propter increpationem, & euangelizatio propter denunciationem futurorum bonorum in ipso. [Et sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in plebe.] Quòd dixit languorẽ ad passiones pertinere voluit corporales: ꝙ autem dicit, Et omnem infirmitatem, ad passiones animæ spirituales, Nõ enim pauciores morbi animam uexant quàm corpus. Et si quidem dixisset, sanans languores & infirmitates, poteramus utrunque ad passiones intelligere corporales, ut languores quidem intelligerentur grauiores passiones, infirmitates autem tædia leuiora. Nunc autem cum dicens omnem lãguorem, omne genus siue grauium, siue leuium passionum concludit, alterius, clausulæ videtur adiectio esse superflua, nisi vnam quidem ad passiones corporales intelligamus, alteram autem ad spirituales. Possumus tamẽ & vtranq; clausulam ad † vtrasq; intelligere passiones ita, id est, omnem languorẽ siue corporalem, siue spiritualem: & omnem infirmitatem, siue corporalẽ, siue spiritualem: Vt languorem quidem intelligamus animæ morbum passionis alicuius, infirmitatem autem infidelitatem: utputa qui auaritiæ morbo subditus est, aut libidinis, aut vanæ gloriæ, languorem animæ patitur. Qui autem mysterium vocationis Dei ignorat, ille infirmus habetur in fide. Multi enim sunt qui possunt bona opera facere, & Deo placere, sed nõ faciunt: quia mysterium vocationis Dei ignorãt, & ipsi sunt infirmi. Quidam autem sic passionibus carnalibus sunt mancipati, vt etiam si sciant mysterium vocationis Dei, tamen benè agere non permittuntur, & ipsi sunt languorem habentes Sed passiones corporales diuinitatis virtute sanauit, spirituales autẽ verbo pietatis. Sicut.n. medicina languenti corpori, sic verbum prodest animæ ægrotanti. Deinde vide, quòd non prius posuit, Sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem: sed primùm, Prædicans & docens euangelium regni, & posteà sanans, propter duas causas. Primum, quia miracula virtutum ædificant animas secundum verba † pietatis. Ideo autẽ præmittitur, quod magis necessarium æstimatur. Deinde quia non verba pietatis virtutes miraculorum commendant, sed virtutes miraculorum veritatis sermones. Nec ideo credebatur Christus posse facere virtutes, quia veritatem prædicabat: sed ideo credebatur veritatem prædicare, quia poterat facere virtutes. [Et obtulerunt ei omnes malè habentes, & curauit eos.] In quibusdam locis ponit, Et multos curauit, sicut & ibi. Et quotquot tetigerunt eum, sanati sunt. Hic autem simpliciter dicit, Et curauit eos: significans, quia omnes curauit. Sicut nouitius medicus intrans in ciuitatem, & uolens ostentationes dare artificii sui, omnes venientes ad se curat: & non tantũ cogitat de mercede accipienda, quantùm de opinione sua cõmendanda, cum autem manifesta fuerit fama eius bona, tunc secundum laborem suum incipit exigere.

Ephe. 6. d, & Heb. 4. c

Euangelium.

D

E

† al's &

Mar. 1. d Ibi. 3. b

F

exigere & mercedem, sic & dominus incipiens prædicare, non secundum iudicium quosdam, sed omnes indifferenter sanabat: postquam verò illum omnis Iudæa cognouit beneficia sanitatum digno precio fidei vendundabat, dicens vnicuique, Fiat tibi secundum fidem tuam. Non tamen omnes, sed illos, quos secundum præscientiam suam ante præparauerat, quam venirent.

Tali loquendi modo. Inf. 9. d

Homilia ix. ex cap. v.

VIdens autē Iesus turbas multas, ascendit in montē. Omnis artifex secundum professionem suam opportunitatem operis videns, gaudet. Carpentarius, si viderit arborem bonam, concupiscit eam præscindere ad opus artificii sui: agricola, si viderit terram pinguem, desiderat eā arare. Et quid dico de rationalibus hominibus? ipse irrationalis equus de stabulo exiliens, si viderit campos patentes, rumpit frenum, & excitatur ad cursum: sic & dominus videns magnam congregationem populi, excitatus est ad docendum. Sic & omnis sacerdos, cum viderit Ecclesiam plenam, gaudet animus eius, & delectatur vt doceat: si autem viderit ecclesiam vacuam, confunditur, & nihil dicere potest. [Ascendit in montem.] Nunquid non poterat ibi docere, vbi iam populus erat? Sed propter duas rationes ascendit in montem. Primùm, vt impleret prophetiam Esaiæ dicentis. Super montem excelsum ascende tu, qui benè annuncias Sion. Deinde, vt mysterium pietatis ostenderet. Ascensio enim eius est altitudo virtutum. Ascendit ergo in montem, vt ostendat nobis quoniam in altitudine spiritualium virtutum cōsistere debet, qui docet iustitiam Dei, pariter & qui audit. Qui docet, verborum suorum sit ipse exemplū, ut magis ope doceat quàm sermone. Sicut ait Apostolus ad Timotheum. Exemplo esto omnium fidelium. Qui autem ambulat per conuallia vitæ terrenæ, obscuras semitas calcat, & loquitur altos sermones: nō alterum instruit, sed seipsum castigat. Nemo n. potest in valle stare, & de monte loqui: sed aut vbi stas, inde loquere: aut vnde loqueris, ibi sta. Si in terra est animus tuus vt quid de cœlo loqueris? Si ergo in terra tu stas, de terra loquere: si autem de cœlo loqueris, in cœlo consiste, vt dicas cum Apostolo: Nostra autem conuersatio in cœlis est. Ille autem populus, qui audit iustitiā Dei, ideo debet in altitudine bonorū operū consistere: quia discipulus imitator debet esse magistri. Si aūt in peccatis viuas, & audias iustitiæ verba docentem, iudicium tibi, non salutē acquiris. Audis enim, vt ne ignorantiæ vel excusationem habeas ante Deū. Ecce homo, si quācunq; artem ex toto corde voluerit discere, puta pingere aut ædificare, cum frequenter magistrum suum audierit aut viderit, tollit se in secreto, & accipit ferramentum, & ipse se tētat, si potest iam facere, quod frequenter audiuit vel vidit: sic & tu, si facere iustitiam non vis, vt quid prædicatorem iustitiæ audis? Vt quid doctorem illum appellas, cuius non vis esse discipulus? Intellige ergo, dico. n. tibi rem naturalem, secundum loci istius scripturam. Si tu es super montem, & prædicator in valle, tu sursum constitutus audis vocē illius, quia vox melius sursum ascendit: si aūt tu stetteris in valle, & doctor tuus super montem loquatur, non multum tibi proficit loquela ipsius. Ergo in primo loco populus se debet considerare qualis sit, in secundo loco qualem habeat sacerdotem: quia doctor malus bono populo non multum nocet, bonus autem doctor malo populo non multum prodest. Nunc autem populus seipsum non videt, quem primum videre debet: sed semper sedens iudicat de moribus sacerdotum. Ideo ergo præsens scriptura nos docet, vt tam doctor, quàm populus super montem sanctitatis ascendat, qui vult audire pietatis doctrinam. Aut certè ita. Mons ecclesia appellatur, de quo dicit propheta. Mons Dei, mons uber. Ascendit ergo Christus in montem, ut illic discipulis suis mysteria traderet ueritatis, ostendens quoniam omnis qui uult discere mysteria ueritatis, in montem ecclesiæ debet ascendere: ideo non in omnem montē, sed in montē uberem. Sunt n. & hæreticorum montes, non autem uberes, sed coagulati: in quibus nō ueritatis mysteria traduntur, sed mendācia expugnantia ueritatem. Ideo & eos qui in tales montes ascendunt, reprehendit Spiritus sanctus per prophetam dicens: Vt quid suspicitis montes coagulatos? Coagulati n dicuntur hæresum ecclesia, quia coagulatum est sicut lac cor eorum. [Beati pauperes

H

Isa. 40 b

Nota.

1. Tim. 4. d

Phi. 3. d

I

K

Ps. 67. c

Ibidē. Ps. 118. i

Luc. 6. c d

pauperes ſpiritu.] Quãuis ipſas beatitudines exponat ex parte, & Euãgeliſta Lucas, tñ iſtæ beatitudines perfectiores illis intelligendæ ſunt, qm̃ illæ in loco campeſtri dictæ ſunt, iſtæ aũt perfectis ſuper montẽ. Illę mediocribus, iſtæ autẽ perfectis, & rectoribus populorum, ſicut fuerunt apoſtoli, ad quos dicta ſunt hæc, cuius differentiæ rõnem largius expoſuimus ibi. Ideò illic ſimpliciter pauperes dixit: hic autem pauperes ſpiritu. Pauper ſpiritu, eſt humilis corde: id eſt pauperem ſpiritum habẽs, qui non magna ſapit de ſe. Sicut ex diuerſo, diues ſpiritu, intelligitur magna de ſe ſapiens, & ſuperbus, qui non implet mandatũ Chriſti, dicentis: Niſi conuerſi facti fueritis ſicut puer iſte: non intrabitis in regnũ cœlorũ. Qui.n. iã conuerſus factus eſt ſicut puer, ille eſt, & pauper ſpiritu. Et qui pauper eſt ſpiritu, ille conuerſus factus eſt ſicut puer. Et ſecundum teſtimonium quidem Chriſti, & Apoſtoli, plenitudo legis dilectio eſt: tamẽ nutrix dilectionis humilitas eſt, & totius mali odii mater ſuperbia. Ergo totius boni initium humilitas eſt, & totius mali ſuperbia. Denique perditionis initium a ſuperbia cœpit per diabolum, initium q̃; ſalutis ab humilitate per Chriſtum: propterea conuenienter, & omnium beatitudinum humilitatem fecit initium. Et quare non manifeſtè dixit, Beati humiles ſpiritu? Ego hunc potui tantummodo rõnis inuenire colorem, vt non ſolum humiles oſtẽdat, ſed ẽt indigentes humiles, qui ſic ſunt humiles, vt ſemper adiutoriũ Dei ſint mendicantes. Vnde in Græco non dicit, Beati pauperes: ſed beati egeni, vel beati mendici. Nam pauper eſt, qui angustiam quidem habet, non autem tantam, vt mendicare cogatur. Secũdum quã dr̃iam, & propheta dicit: Beatus qui intelligit ſup mendicum, & pauperem. Ergo ideò dicit, Beati mendici ſpiritu, vt in vltima neceſſitate humiles oſtendat. Si ergo dixiſſet, Beati humiles ſpiritu, nihil amplius ſignificaſſet, q̃ humiles: nunc autem, & humiles, & ſecundum fidem humiles, & intelligentes vnde ſit adiutorium hoís: ſunt. n. multi naturaliter humiles ſpiritu, & non ex fide. Hi tales non pulſant adiutorium Dei. Qui autem ſecundum fidem humiles ſunt, & intelligentes, dum nimis timent de ſe, adiutorium Dei pulſare non ceſſant. [Qm̃ ipſorũ ẽ regnũ cœlorũ.] Quid.n. aliorũ virtutes alias ſtudentiũ, nõ eſt regnũ cœlorũ? Etiam. Nam ſicut cætera vitia deponũt ad inferos, maximè tamẽ ſuperbia, quia radix oĩum malorum ſuperbia eſt: ſic & omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum maximè tñ humilitas, quia radix omniũ malorum ſuperbia eſt: ſine dubio & radix oĩum bonorũ humilitas eſt: & quia proprium eſt, vt qui ſe exaltat, humilietur: ſic & qui ſe humiliat, exaltetur. [Beati qui lugent.] Et qui ſua quidem peccato lugent, beati ſunt, ſed mediocres beati: beatiores aũt ſunt, qui aliena lugent peccata: qm̃ qui aliena lugent peccata, certum eſt, quia nõ habẽt ſua, quæ lugeant. Tales conuenit eſſe doctores oẽs, & qui ſunt ſuper montem. Nã cum ſint oẽs doctores populi Chriſtiani, patres qũo poſſunt eſſe ſine luctu, cum videant quotidie Chriſtianorum animas vſque ad infernum cadentes? Nam de angelis, qui exituri ſunt in fine ſeculi, vt ſignẽt ſeruos Dei, qui lugent de alienis peccatis, ſic ſcriptum eſt per Ezechielem. Ite p Hieruſalem, & ſignate omnes, qui lugent ſuper iniquitates, q̃ fiunt ĩ medio Hieruſalẽ. Hieruſalem.n. vera eſt Eccleſia Xpi, cuius fundamenta ſunt in mõtibus ſanctis [Qm̃ ipſi conſolabuntur.] Si conſolatio lugentium eſt ceſſatio luctus pœnæ: quoniã qui ſua lugent peccata conſecuti indulgẽtiã, conſolabũtur in ſeculo illo: qui aliena lugent peccata, qũo in ſeculo illo conſolabuntur? Nunquid deſinent de peccatoribus [lugere? Etiam. Quoniam quandiu ſunt in mundo, neſcientes prouidentiam Dei, nec intelligentes ad plenum qui diabolo compellente delinquunt, & qui non ex propoſito malo diligunt mala, omnes peccantes lugent, omnes a diabolo circũueniri, & cogi putantes. Cum verò in ſeculo illo prouidentiam Dei cognouerint & intellexerint manifeſtè, quoniam qui Dei fuerunt, perire non potuerunt: qui autem perierunt, non fuerunt Dei, quia de manu Dei nemo rapere poteſt: depoſito de eis luctu, conſolabuntur, & ſine miſtura alicuius doloris, in ſua ſola beatitudine lætabuntur. Nam quandiu charitas eſt ſanctorum ad peccatores, & luctus eſt. Ibi autem, nec charitas eſt ſanctorum ad peccatores, nec luctus, etiam ſi propinqui fuerint: ſicut docet parabola, in qua diues

dicit

Pauper ſpiritu quis.

Inf. 18. a

Ro. 13. Mat. 22

M

Pſ. 50. a

Ecc. 10

Inf. 11.

A

Luc. 14. & 18. c

Eze. 9. b

[al. peccatis.

B

Ioã. 10.

dicit ad Abraham: Pater Abrahã miserere mei,& mitte Lazarũ, vt intingat extremũ digiti sui in aquam,& refrigeret linguam meam, quia grauiter crucior in hac flamma. Nunquid misertus est ibi Abrahã super filium suum ardentem? Nam qui fuerat epulator,in qua parte corporis sui plus peccauerat,id est,in gula, in ea amplius torquebatur. [Beati mansueti.] Mansuetus enim neq; irritat malum,neque irritatur a malo,neque aduersus eum prævalet causa peccati, neq; aduersus alterum aliqñ ex illo nascitur causa peccandi:sed magis contentus est iniuriam pati, quàm facere: Nã nisi cõtẽtus fuerit homo, vt noceatur,nũquã potest esse sine peccato:quia sicut,& zizaniæ nunq̃ sunt minus in agro, sic non sunt minus irritatores in mundo. Ille est ergo verè mansuetus,qui cum nocitus fuerit,nec cogitat malũ facere,nec facit.[Qm̃ ipsi hæreditabunt terram.] Sine dubio terram viuorum, de qua scriptum est. Credo videre bona domini in terram viuẽtium. Terra autem hæc sicut quidam dicũt,quãdiu est in hoc statu,terra est mortuorũ,q̃ vanitati subiecta est: cum autem liberata fuerit de corruptionis seruitute, in libertatem gloriæ filiorum Dei, terra fit viuorũ, vt immortales hæreditent immortalitatẽ. Alterum exponentem legi, quasi cœlum, in quo habitaturi sunt sancti dicatur terra viuorum:quæ quantum ad nostram regionem inferiorem cœlum est,quantum autẽ ad illud superius cœlum,terra dicitur. Alii dicunt,quia corpus nostrum terra est, & quandiu quidem subiaceat morti,terra est mortuorum:cum autem fuerit transformatum, & conforme factum corpori gloriæ Christi,erit terra viuorum,& hæreditabũt eam æternam ęterni:& spiritualem,& sanctam spirituales,& sancti. [Beati qui esuriunt,& sitiunt iustitiam.] Esurire,& sitire iustitiam, est desiderare iustitiam Dei. Vt siue faciant homines iustitiam Dei, siue audiant, non quasi inuiti audiant,vel faciant iustitiam Dei,sed ex desiderio cordis:quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni faciunt homines,ingratum est ante Deum. Vnde dominus per Ioannem,non omnes simpliciter vocabat ad potum, sed tantummodo sitientes dicens.Qui sitit,veniat ad me,& bibat. Æstimo quòd non sine ratione esurire dixit iustitiam, & sitire. Nunc ergo esurit iustitiã, qui secundum iustitiam desiderat conuersari,qđ est recti corporis. Sitit autem iustitiam,qui scientiã Dei acquirere cupit,quã põt consequi ex studio scripturarum,quod est docilis viri. [Quoniam ipsi saturabuntur.] Videlicet largitate remunerationis Dei Qm̃ maiora erũt pmia Dei,quàm desideria auara sanctorũ. [Beati misericordes',qm̃ ipsis miserebitur Deus.] Non tm̃ ille misericors est,qui miseretur, aut pauperi,aut pupillo,aut viduæ:hæc enim misericordia, & apud illos inuenitur frequenter,qui non cognoscunt Deum. Ille autẽ verus misericors est, qui inimico proprio miseretur,& benefacit ei, secundum quod scriptũ est.Diligite inimicos vestros,& bñfacite eis,qui vos oderũt. Nã & Deus non solum super gratos pluuiam dat,aut solem suũ iubet oriri, sed etiam super ingratos. Vñ & ita dicit.Estote misericordes,sicut & pr̃ vester misericors est, &c.Et verè beatus est ille talis, qm̃ misericordia eius, siquidem non habet peccatum, quod difficile est in hominibus, proficit illi ad additamentum iustitię si autem habet,ad remissionem peccati quoniam potest fiducialiter dicere,Dimitte mihi debita mea, sicut & ego dimitto debitoribus meis. [Beati mũdo corde qm̃ ipsi Deum videbũt.] Dupliciter est videre Deum,& in hoc seculo, & in illo.In hoc quidem seculo,secundum quod scriptum est:Qui videt me, videt, & patrem meum. Mundo enim corde sunt, qui non solum non faciunt malum, nec cogitant: sed adhuc etiam qui omne bonum,& faciunt semper,& cogitant. Quia est interdum facere bonum, & non cogitare, qui non propter Deum faciunt bonum,& tale bonum non remunerat Deus: quia non remuneratur a Deo bonum quod fit, sed id quod benè fit. Qui autem propter Deum facit bonum, sine dubio,& cogitat bonum. Qui ergo omnem iustitiam facit, & cogitat mẽte sua, Deum videt, quoniam iustitia figura Dei est. Deus enim iustitia est. Secundum ergo quod eripuerit se quis a malis,& fecerit bona:secundum illud, & Deum videt, aut turbulentè, aut mundè, aut modicè, aut amplius, aut ex parte, aut perfectè,aut interdum, aut semper, aut secundum possibilitatem humanam. Hoc ipso modo, &

Mansuetus qs. C

Ps.16.b

D

Ioã.7.f

Metaphoricè fermè. E Luc.6.d Infrà.g Luc.6.c Infr.6.b F Remuneratione, simpliciter, ac principaliter sumpta.

& qui malè agit, & cogitat, diabolum videt: quia omne malum diaboli est figura. In seculo autem illo hoc modo mũdi corde Deum videbunt facie ad faciem, iã non
1.Co.13 d p speculum in ænigmate sicut hic. [Beati
Pacifici qui. pacifici qm̃ filij Dei vocabuntur] Pax est vnigenitus Deus, de quo dicit Apostolus:
Eph. 2.c Ipse enim est pax nr̃a. Qui ergo pacem diligunt, filii sunt pacis. Pacifici autem non solum dicuntur, qui inimicos in pace reconciliant: sed etiam illi, qui immemores sunt malorum, ipsi diligunt pacem. Multi enim sunt, qui aliorum quidem inimicos libenter in pace reconciliant, & ipsi inimicis suis nunquam ex corde conciliantur. Isti tales, illusores sunt pacis, non amatores Pax enim illa beata [est, quæ in corde
[bona. G posita est, nõ in verbis. Vis cognoscere, qui
Ps 33.c est verè pacificus? Audi prophetam dicentem. Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum: id est, lingua tua malum sermonem non dicat. Sicut.n. ignis de modica scintilla magnum cõflat incendium: ita & sermo malus de leui occasione magnam succendit inimicitiam. Illius labia dolum loquuntur, qui pacem portat in labiis, & malitiam seruat in corde. Si Christianus es, aut qđ loqueris, hoc cogita: aut quod cogitas, hoc loquere. Diuerte a malo, & fac bonum. Non dixit, noli accedere ad malum, sed recede à malo. Ille autem iubetur recedere, qui accessit. Sciens ergo misericors Deus inconsideratiã nostram, quoniam si dixisset, noli accedere ad malum, aut pauci, aut nullus hoc
Gen. 8. poterat adimplere: nam penè omnes homines parati sunt ad malum, ideò sic dicit: Bonum quidem fuerat, si nec accederes ad malum: si autem quasi homo naturæ carnalibus motibus excitatus accessisti ad malum, saltem, vel propter considerationẽ diuini timoris recede a malo. Quoniã accedere ad malum, forsitan secundum carnem humanæ infirmitatis est: permanere autem ĩ malo, & exequi malum, malignitatis
H est, & nõ infirmitatis. Inquire pacem,
Ps 33. & sequere eam. Non dixit, si te pax sequatur, susc̃ipe eam: sed, & si te fugerit, sequere eam. Vtputa si (quod humanum est) cum aliquo feceris litem, si quidem ille te prius inuitat ad pacem, pax te sequitur, cum gaudio susc̃ipe eam. Quod si ille quasi malus permanet in malo, pax abscõdit̃ ab oculis tuis, tu quasi filius pacis pulsa ianuam pacis, & hoc erit inquirere pacem. Nec dicas, ille mihi prior iniuriam fecit, & prius me debet rogare. Glorioſior es tu, si nocitus pacem petieris, quàm si vindictam desiderares. Quære ergo pacem, vt inuenias præmium pacis. [Beati enim pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.] Non dixit, beatus qui a Gentibus persecutionem patitur, ne putes illum solum beatum, qui persecutionem patitur propter idola non colenda. Ideò, & qui ab hæreticis persecutionem patitur, propter veritatem non relinquendam, beatus est: quia ꝓpter iustitiam patitur: Gentiles enim Christum denegant, hæretici autem veritatem Christi. Qui autem veritatem Christi de-
Ioã. 14. I negat, ipsum denegat Christum, Christus enim veritas est. Et ideò hæretici, qui non propter Christum persecutionem faciũt, sed propter veritatem Christi, in prima facie Christiani videntur, reuera autem gentiles sunt. Non solum hæreticus, sed etsi aliquis ex potentibus, qui videntur esse Christiani, forsitan propter peccata sua correptus, factus fuerit tibi inimicus, & persecutus te fuerit, beatus es cum Ioanne. Nam & Ioannes Baptista, neque propter
Inf. 14.a gentilitatem, neque propter hæresim interfectus est, sed quia corripiebat Herodẽ propter adulterium eius. Sed & omnes prophetæ, neque a Gentilibus regibus, sed a suis occisi sunt: non propter gentilitatem, sed quia corripiebant eorum peccata. Si autem, qui a suis ipsis propter causam Dei aliquid patitur, non habet mercedem, nec prophetæ habuerunt. Si autem verùm est, quòd prophetæ martyres sunt, sine dubio, & qui propter causam Dei aliquid patitur, etsi a suis patitur, mercedem habet. Ideò non posuit scriptura personas persequentium, sed solam causam persecutionis, vt tu non aspicias, quis te persequitur, sed vt quid te persequatur. Quid ergo, siquis te persecutus fuerit, non propter causam Dei, sed propter priuatam rem, vrputa, vt auferat aliquam rem tuã? Ille quidem, qui te sine causa est persecutus, reus est: tu autem beatus non es, K quia non propter iustitiam persecutionẽ passus es, sed propter priuatam causam. Planè si volueris illud implere, quod dictum

Inf.f,& Luc.6.c

ctum est: Qui te percusserit ad maxillam vnam,præbe illi,& alteram:& qui vult auferre, quæ tua sunt, noli vetare, tunc verè beatus es: quoniam etsi ab inirio nõ propter causam Dei persecutionem patiebaris,posteà tamen, aut damnum, aut iniuriam passus es propter Deum. Si autem restiteris etiam cum peccato, & non potueris pati,beatitudinis perdidisti mercedem. [Beati eritis, cum vos exprobrauerint homines.] Postquam locutus est de persecutionibus sustinendis, tanquàm si rñdeat, quis ad Deum: Domine, quid si persecutionem quidem passi non fuerimus ꝓpter te, vel propter iustitiam tuam, in opprobrium autem venerimus & in blasphemiã hominum iniquorum,Beati,inquit,eritis, non solùm cum persecutionem passi fueritis, sed etiã cum vos exprobrauerint homines. Ecce multi homines propter causam quidem Dei fiunt nobis inimici, sed non apertè nos persequũtur, forsitan quia nec possunt, tamen circumeuntes omnia, blasphemant nos, & dicunt de nobis,quæ

L

sunt probrosa. [Beati eritis,cum vos exprobrauerint homines, & dixerint omne verbum malum aduersum vos, mentiẽtes ꝓpter me.] Sicut enim verùm est, quoniam qui calicem aquę nobis porrexerit,merces eius non perit: sic qui vel vnius leuissimi verbi nobis iniuriã fecerit, anima nostra vacua non erit a mercede.Vt ergo blasphematus sit beatus,duo hæc cõuenire debẽt: Vt mendaciter blasphemetur, & propter Deum blasphemetur: alioqui si vnum defuerit,iam non est beatitudinis merces.Vtputa siquis dixerit de te,quod est turpe mẽdacium,sed non propter causam Dei, sed propter priuatam aliquam inimicitiã dolens, ille quidem peccauit, tu autem mercedem iustitiæ non habes: nisi fortè cum possis reblasphemare,non reblasphemasti propter iustitiam Dei:aut cum possis te reuindicare,non reuindicasti:& tunc beatus es,& causa priuata facta est tibi causa Dei. Quòd si propter causam quidem Dei blasphematus es, tamen quod dictum est de te malum, verum est:iterum nõ es beatus, quia verum dictũ est de te: & illa blasphemia pertinet tibi non ad mercedẽ iustitię, sed ad vindictam peccati.Ideò vtrunq; posuit,&

M

mentientes,& propter me. [Gaudete & exultate.]Quare? [Quia merces vestra multa est in cœlo.] Ponderate confusionẽ terrenam cum gloria cœlesti, & videte si non multò leuius est,quod patimini super terram,quàm quod expectatis in cęlo Sed fortè dicis,Quis potest blasphematus mendaciter,nõ dicam gaudere,sed vel magnanimiter ferre? Quisquis vana gloria non delectatur. Qui enim concupiscit,quæ in cœlo sunt, opprobria non timet in terris: nec cogitat quid loquantur homines propter ipsum, sed quid iudicet Deus de ipso. Qui enim lætatur de laude hominum, & quantum lætatur,tantùm contristatur ille & de uituperatione hominum,contristatur, & tantum contristatur, quantum lætatur. Qui autem de laude hominum non extollitur, nec de vituperatione humiliatur.Vnusquisque vbi gloriam quærit, illic timet confusionem. Qui gloriam quærit in terris,confusionem timet in terris. Qui autem gloriam non quærit, nisi tantummodo apud Deum, ille non timet confusionem,nisi tantummodo Dei. Si miles periculum belli sustinet, dum sperat victoria [prædam: quantò magis vos opprobria mundi non debetis timere, qui regni cœlestis præmium expectatis? [in corpore.

Infr.10. d

Ex gñe operis operati.

Homilia x. ex cap. v.

A

VOs estis sal terrę:quod si sal euanuerit, in quo salietur?&c. Quasi interrogãtibus apostolis, ad quos sit omnia ista locutus,vtrum generaliter ad populum, aut ad ipsos: volens ostendere quoniam ad ipsos præcipuè hæc loquebatur, addit, vos estis sal terræ. Hoc qđ dicit,vos estis sal terræ, ad illud respicit, quod superius dixit:quia doctor omnibus virrutibus debet esse ornatus. Debet esse pauper, vt auaritiam libera voce castiget. Debet esse semper suspirans,& lugens,siue sua,siue aliena delicta, vt confundat eos, qui nec peccare dubitãt priusquàm peccent: nec postquàm peccauerunt tristantur, quia peccauerunt. Ideò suspiret, & plangat, vt per hoc ostendat, quia grauis,& periculosus est mundus iste fidelibus. Debet esuriens, & sitiens esse iustitiam, vt pigros circa opera bona, vel lectionẽ,fiducialiter verbo Dei,aut [increpationis flagello valeat excitare, magis exẽplo suo,quàm voce.Debet esse mansuetus,vt magis iodulgendo, quã vindicando

[vel lectiõe fidei, vel

regat

regat ecclesiam: vt magis ametur, quàm timeatur. Debet esse misericos aliis, sibi autem austerus, vt sibi quidem graue pondus iustitiæ ponat, aliis autem leue. Debet esse
B mundo corde, vt non solum non se immisceat circa negotia secularia, sed nec cogitet de mũdo. Sicut. n. oculus, quantò mundior fuerit, tantò longius videt: sic & anima, quantò longius fuerit a solicitudine mũdiali, tãtò amplius Deo proximior est. Cuius autem cordis oculus mundũ aspicit, illius mens non potest Deũ videre. Sit autem pacificus, vt tota ecclesia eius quasi vna sit anima. Vbi autem concordia non est, nec oratio illic exauditur, nec oblatio suscipitur: quia nec ibi est Deus, vbi discordia dominatur. Dẽt aũt, & paratus ad passionem esse, non vana desideria martyrii habens, sed constantiã fidei martyribus dignam. Nã quantum ad sapientes, & miles non ille paratus dr ad bellum, qui concupiscit exire, sed qui potens est exire. Si ergo oĩbus his virtutibus fuerit ornatus, tũc est quasi optimum sal, & totus populus de illo conditur, magis videndo eum, q̃ audiendo. Nam prima doctrina est videre bonum, secunda aũt audire. [Vos estis lux mũdi.] Dum consideramus, qd̃ opus est salis, quod lucis: admonet nos, vt quæramus ob quã causam Apostoli sali sunt comparati,
C ob quã aũt causam luci. Salis opus est, rem
Salis operatio. in eo statu tenere, in quo inuenerit eam, vt ad deterius eam mutari non sinat, ad melius aũt perducere nõ potest. Vtputa tenet carnem ne putrescat, putridam autem nõ
Lucis opus. potest tenere incorruptam. Lucis autem opus est, ipsas soluere tenebras, & ea quæ fuerunt in tenebris, illustrare: sic & Apostoli, cæterique Doctores, sal quidem sunt populi Christiani iam cognoscentis Deum, seruantes eũ in ipsa agnitione Dei, & sanctitate, id est terræ cultæ, quæ iam verbo crucis, quasi vomeri, aratroq; subiecta est. Lux autem sunt Gentium, producentes eas ad scientiæ lumen, vel cęterorum, qui fortè in ecclesia ceciderũt in tenebris peccatorum. Item bona conuersatio sacerdotis sine verbo, tenet quidem sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiã veritatis non potest. Item verbum quidem ignorantem adducere ad scientiam veritatis, & sine cõuersatione bona potest: tenere autem in fide vel sanctitate, absq; bona conuersatione nõ potest, magis autem & scandalizat: sicut in sequentibus ostendemus. Ergo pp bonam conuersationem suam sacerdotes sunt sal, qm̃ bona conuersatio sacerdotum conditura populi est, pp verbum aũt doctrinæ lux, qm̃ verbum, ignorantiæ lumen est.
Prius autem vocauit eos sal, postea autem D
lux, aut quia prioris loci est seruare quos habes, secundi autem vocare quos non habes, aut quia prius est bene viuere m̃ autẽ bene docere. Nam per bonã conuersationẽ ascenditur sine dubio ad scientiam: a scientia autem nescio si ad bonam conuersationem omnimodo veniatur. Propterea scientes quidem, sine timore Dei multos vide- Nota.
mus: timentes autem Deum, sine scientia 1. Io. 2.
nullum videmus. Aut quia propter Iudęos priores dicti sunt sal, non adducentes eos ad scientiam Dei, sed condientes ipsos in ipsa scientia, Lux autem propter gentes, in secundo loco vocatas: Ideo & per comparationem congruam inrroduens addidit, dicens [Non potest ciuitas abscondi supra monrẽ posita.] Quanuis enim ipsa voluerit esse velata: [mons ipse qui portat eam, fa- [celata.
cit eam omnibus manifestam: sic & Apostoli, & sacerdotes, qui fundati sunt in Christo monte excelso, non possunt esse absconditi: etsi voluerint se abscondere, Christus ipse manifestat eos, qui baiulat eos. Quæ est hæc ciuitas? Ecclesia est sanctorum, de
qua dicit propheta. Glorioſa dicta sunt de Ps. 86. a
te ciuitas Dei. Ciues autem eius sunt om- Ephe. 2.
nes fideles, de quibus dicit Apostolus. Vos d
estis ciues sanctorum, & domestici Dei. E
Turres illius sunt prophetæ, de quibus dic- Ps. 121. b
tum est. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Sicut enim de turribus iacula contra omnes hostes iactãtur: sic de propheticis libris, contra vanas Gentilium fabulas, & contra insanas hæreticorum disputationes salutaria veritatis proponuntur exempla. Portæ autem eius, sunt
Apostoli, de quibus dictum est: Diligit do- Ps. 86. a
minus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob: quia per illas totus populus intrat ad fidem. Muri autem illius sunt sacerdotes, cęterique Doctores, de quibus dicit
propheta ad hanc Hierusalem spiritualẽ. Esa. 60.
Et alienigenæ ædificabunt muros tuos: b
quoniam ex Gentibus vocati, facti sunt sacerdotes, & gubernatores ecclesiæ. Sicut

enim muri omnem Gentilium & hęretico
rum impetum ipſi ſuſcipiunt, qui tãquam
arietibus quiquſdã,ſic aſſiduis perſecutio-
nibus ſeruiunt clerum,ideſt murum eccle-
ſię,& ſicut mortiferas ſagittas,ſic inſana ver
[confeſ- ba peruerſæ [cogitationis eorum,de impia
ſionis. cordis pharetra procedentia,doctores qua-
[cõfrin- ſi lapides viui ſuſcipiunt,& fidei virtute cõ
gunt. ſtringunt [Hæc ergo ciuitas poſita eſt ſup
F monte:id eſt apoſtoli,,pphetæ,cæteriq; do-
ctores ædificati in Chriſto. Mons.n.Chri-
Da. 2. g ſtus eſt,de quo ait Daniel. Ecce lapis exci-
ſus eſt ſine manibus & factus, eſt mons ma
gnus,& occupauit totam terram.Nunc per
alterã cõparationẽ vult oſtẽdere, quare ſan
ctos ſuos ipſe Chriſtus manifeſtat, & non
ſinit eos eſſe abſcõſos. Id eſt, [quia nec qa
accendunt lucernã, ideo eam accẽdunt,vt
ponãt ſub modio, ſed ſuper candelabrũ,vt
luceat oĩbus qui in domo ſunt.] Qui ſunt
accenſores lucernæ?Pater,& filius.Quæ eſt
illa lucerna? Verbũ diuinum,de quo dictũ
eſt. Lucerna pedibus meis verbum tuum.
Pſ118.a Vt luceat: id eſt, appareat,& illuminet,qui
ſunt vel in domo eccleſiæ,vel in domo om
nium mundorum.Qđ eſt cãdelabrum?Ec-
cleſia,q̃ baiulat verbum vitę.Cõſequẽter di
cit,& Paulus. Inter quos lucetis ſicut lumi
Phi.2.b naria in ſeculo,verbum vitæ cõtinẽtes.Gõ
ſequẽter,& oĩs eccleſiaſticus vir,habẽs ver-
bum Dei,dicitur cãdelabrum. Modii autẽ
ſunt homines mundiales, vacui a Deo, &
ab omnibus,quæ ſunt Dei. Dñr autem mo
dii, qm̃ ſicut modii deſuper quidem vacui
ſunt,deſubtus autem pleni, ſic oẽs mundi
amatores, & carnis,in ſpiritualibus quidẽ,
& diuinis quę ſuperiora rectè eſſe dicunt,
vacui ſunt,& inſenſati: in inferioribus au-
tem,id eſt in mundialibus, & terrenis ali-
G quatenus pleni videntur,& ſapientes. Pro-
pterea, ſicut in modio ſi volueris aliquid
reponere, neceſſe eſt vt cadat deorſum ad
inferiora eius,& tenebroſa:ſic homini car-
nali,& mundiali,& vacuo, ſi dixeris aliqd
quod eſt Dei, non illud tenet in ſuperiore
parte mentis ſuæ,aut cordis: nec portat il-
lud in ore, ſed confeſtim cadet de mente
eius, & corde deorſum in terrena, & tene-
broſa,vt nec illi proſit nec aliis. Si autem,
& aliqua tentatio facta fuerit propter ver-
bum veritatis, ſtatim reuerſatur in terram,
& aſpiciens terram quaſi modius, verbum
Dei ſub ſe tenet abſconditum. Reuerſatus
eſt enim,& aſpiciens terram, & abſcondẽs
verbum ſub ſe,qũ pp aliquã cauſam terre-
nam non eſt auſus palam proloqui fidei ve
ritatem,aut iniurias [carnales timens, aut [inui-
mortẽ,aut dãna,aut cætera,quæ obſtruunt dias.
carnales homines, vt verbum,quod credi-
derunt, liberè non audeãt profiteri. Nunc
autem ſciens,qm̃ ille eſt laudabilis doctor,
qui facit,quod docet,addidit,& dicit. [Sic
luceat lux veſtra coram hominibus, vt vi-
deant opera veſtra bona,& magnificẽt pa-
trem veſtrum,qui in cęlis eſt.]Ideſt,ſic illu Nota.
minate,doc te,nõ vt verba veſtra tantum-
modo audiant homines, ſed vt opera ve-
ſtra bona videant, vt quos illuminaueritis
per verbum quaſi lux, condiatis p exẽpla
operum veſtrorum,quaſi ſales. Qm̃ qui do H
cet,& facit quod docet,verè ille docet:qui
autem non facit quod docet,nõ alium do-
cet,ſed ſeipſum condemnat. Et melius eſt
facere,& non docere:quàm docere, & non
facere. Qm̃,qui facit etſi tacuerit, aliquos
corrigit ſuo exẽplo,qui autẽ docet, & non
facit,non ſolum neminem corrigit:ſed ad-
huc multos ſcandalizat. Quis.n.non mo-
ueatur ad peccãdum, cum viderit ipſos do
ctores pietatis peccãtes?Ergo per illos qui-
dem doctores,qui docẽt,& faciunt magni-
ficatur Deus:p eos autem,qui docent,& nõ
faciunt, blaſphematur. Vtputa,ſi bene do-
ceant ſacerdotes,& melius viuant, viden-
tes Gentiles dicunt: Benedictus Deus,qui
tales habet ſeruos.Verè enim eorum Deus,
verus eſt Deus. Niſi enim ipſe eſſet iuſtus,
nunquam populum ſuum circa iuſtitiam
ſic teneret. Nam diſciplina domini ex mo
ribus familiæ demonſtratur. Non ſicut no
ſtri philoſophi, qui magna loquuntur, &
nec modica faciunt. Si autẽ bene doceant,
& malè conuerſentur, videntes dicunt. I
Qualis eſt Deus eorum, qui talia agunt?
Nunquid ſuſtineret eos talia facientes, ni-
ſi conſentiret operibus eorum? Patres no-
ſtri,ſicut illi exiſtimant,idola colẽtes,om-
nem iuſtitiam ſeruauerunt:iſti autem glo-
rioſos loquuntur ſermones,& ignominio-
ſa opera faciunt.Vides quomodo Deus per
malos Chriſtianos blaſphematur? Nec po-
teſt dominus bonam opinionem habere,
qui malam familiam habet. Vnde dictum
eſt ad populum Dei Nomen enim Dei per
vos blaſphematur inter Gentes.[Nolite pu
tare,quia veni ſoluere legẽ,aut prophetas.]

Propter

Esa. 52. b Propter duas causas dicit non se veniſſe, vt ſolueret legem, ſed vt adimpleret. Primũ, vt diſcipulos ſuos, quos omnibus bonis operibus adornatos eſſe debere ſuprà docuerat, his verbis ad ſuum prouocaret exemplum: vt quemadmodum ipſe omnem legem implebat, ſic & illi omnia etiam minima legis feſtinarent implere. Deinde Luc. 6. & 14. a quia futurum erat, vt Iudæi calumniarentur eum in ſabbathis operantem, & lepra tangentem, quaſi ſoluentem legem: ideò priuſquam incurrat in calumniam calumniatoribus ſatisfacit, dicens. Nolite putare quia veni ſoluere legem, aut prophetas: nõ veni ſoluere, ſed adimplere. Lex & prophetæ duo hæc agunt. Et de Chriſto prophetizant, [& legem viuendi cõſtituunt: quæ [al. baptizant. vtraq; Chriſtus impleuit. De ſe quidẽ ſic, K quãdo natus eſt, & vocatus eſt Emmanuel: quando circunciſus eſt: quando præſentatus eſt in templum, & oblatum eſt pro illo ſacrificium. [duo turtures, aut duo pulli columbini: quando in Ægyptum fugit, legem adimpleuit: quando in Nazareth conuerſatus eſt: quando cum aſino in templum ingreſſus eſt: quando a pueris laudatus eſt: quãdo crucifixus eſt inter iniquos: quando felle, & aceto potatus eſt: quando in manibus patris ſui ſpiritum commendauit: quando veſtimenta ſua diuidenda reliquit: quando deſcendit ad inferos, & ui ſitauit omnes dormientes: quando aſcendit in ſtrepitu: quando ſedit ad dexteram patris: quando adhuc venturus eſt vocans terram a ſolis ortu vſq; ad occaſum: quando ſederit in valle Ioſaphat, & iudicauerit omnes gentes, adimplet prophetias. Quia niſi hæc facta fuiſſent, mendaces erãt prophetæ: nunc autem omnes impleti ſunt, & adhuc implebuntur, cum ſtellæ ceciderint, cum Sol tenebratus fuerit, cum Luna ſanguineo colore mutata fuerit, cum cœlum plicatum fuerit, ſiue liber. Secundum autem modum viuendi, legem impleuit duobus modis. Primum exteriores quidẽ legis figuras ſoluens, interiores autem veri Exo. 20. b tatis eius adimplens. Vtputa, in lege præcepit omne opus ſeruile in ſabbatho quẽquã L facere non debere, præterquã quod fit omni animæ, ſcilicet quod eſt neceſſarium uitæ humanæ: hoc figurale eſt, quia nec Deus in ſabbatho ceſſat ab opere. Spiritualiter ſecundum euangelii veritatem, opus ſeruile peccatũ eſt. Qm̃ omnis, qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Oẽ autem opus bonum non eſt ſeruile, ſed liberale, & pro animæ ſit libertate, licèt videatur ipſum opus in prima facie corporale. Vides ergo, quia Chriſtus ſabbathis operans adimpleuit legem, non ſoluit: manifeſtauit, nõ occultauit? Item in lege fuerat ſcriptum, lepram tangere non oportere. Hoc figuratũ eſt. Lepra enim intelligitur peccatũ. Chriſtus ergo tangens lepram, non ſoluit legẽ, ſed adimpleuit. Mundans n. leproſum, iuſtitiam operatus eſt, non peccatum. Et per hoc iuſtitiam tetigit, non peccatum, quod eſt verè lepra. Nam ille qui peccatum non fecit, nec dolus iuuentus eſt in ore eius: certum eſt quia nunquam tetigit lepram: id eſt, peccatũ Meritò ergo dicit, donec omnia fiant. [Amen dico vobis, donec trãſeat cœlum, & terra, ioca vnum, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant.] Qm̃ quæ ab initio mundi vſque ad finem erant futura, eorum myſteria ſunt prophetata in lege, vt ne videatur aliquid eorũ, M quæ fiunt, Deus antea non cognouiſſe: ꝓpterea dicit, non poteſt fieri, vt tranſeat cœlum vel terra, donec omnia quę in lege ꝓphetata ſunt, rebus ipſis fuerint adimpleta. Ingenuus homo, ſi vel in vili mendacio inuentus fuerit erubeſcit: & qũo Deus qđ promiſit in lege non faciat, aut aliter faciat? Vir ſapiens, quod dixerit, verbũ ſuũ non relinquit vacuum: & qũo verba diuina ſine exitu vacua poterunt remanere? Deus hoiem punit, ſi quod docet alium, ipſe non fecerit: qũo Chriſtus, quod locutus eſt in prophetis non adimpleuit in opere? Deinde impleuit legem in minimis iſtis. [Siquis ſoluerit vnũ de mãdatis iſtis minimis, & docuerit ſic hoies, minimus vocabitur in regno cœlorũ.] Sed primũ uideam⁹, quæ ſunt iſta minima mandata. Et alii qui dẽ aliter interpretati ſunt, alii aũt aliter. Puto autẽ, ipſe dñs manifeſtè oſtendit, quæ ſunt, dicens demonſtratorię: Siquis ſoluerit unũ de mandatis iſtis minimis: id eſt, quæ modò dicturus ſum. Nã talis eſt mos loquendi in ſcripturis, quę poſt modicum dicturi ſunt, quaſi iam dicta demonſtrantur. Sicut eſt ibi, Audite hæc omnes gẽtes. Quæ hæc, niſi quæ in ſequentibus verſicu- Pſ. 48. a lis erat dicturus? Mãdata igitur Moſi in a- A ctu facilia ſũt, Nõ occides, nõ adulterabis:

Ioã. 8. d

Le. 13. c

Infr. 8. a

Eſa. 53. c

1. Pe. 2.

& ideo in remuneratione modica, in peccato autem magna. Mandata autem Christi: id est, neque irascaris, neque concupiscas, ipso actu difficilia sunt, & ideo in remuneratione magna sunt, in peccato autem minima. Quo autem abstinere ab homicidio, aut adulterio facile est, patet. Ipsa enim criminis magnitudo voluntatem faciendi repercutit, & ideo non habet laudem qui abstinet se ab illis, quia non est labor abstinere se ab illis. Nam omne malũ, quantò grauius crimen est, tantò leuius videtur ad non faciendum, & grauius facit peccatum, si fuerit factum. Non irasci autẽ difficile est in actu, quia dũ leuis culpa putatur, non facile seruatura multis. Et multum laboriosum est posse non irasci, quia naturaliter in hominibus iracundia est plãtata, & ideò in remuneratione magna sũt: quia difficile est, & laboriosum abstinere ab eis. Propterea, & si iratus fuerit homo, aut concupierit, est quidem peccatũ, quia malum est: nõ tñ est graue peccatum, quia difficile est abstinere ab eis. Ergo minima mandata ista dicit Christi mandata, Non irascaris, non concupiscas. Quæ in obser-
B uando quidem magna sunt in peccando autem minima videntur, quantum ad homines negligentes. Ergo illi, qui leuia peccata cõmittũt, minimi sunt in regno Dei: id est, qui iratus fuerit, & iratus grande peccatũ nõ fecerit in actu, a pœna quidẽ securus est, non tñ est in gloria: quia etsi nihil tale committit tñ quia secutus est iram suam, & non illam repressit in corde suo, peccauit. Vnde iubet nos propheta, si irati fuerimus, vt compũcti in cordibus nostris iracundiam reprimamus, sciens quoniam si per iracundiam, vel leuiter peccauerimus, peccatores sumus. Item qui concupiscit, etsi non fecerit, peccauit. Quare? Quia vel omnino voluit. Qui ergo doctor est, si ab omnibus abstinuerit, magnus est, si autem, vel leuia hæc peccauerit, nihil illi prodest sacerdotalis dignitas eius: sed proiectus a primo ecclesiastico choro, fit inter eos, qui nec in pœna sunt, quia non fecerunt graue peccatum: non tamen sunt in gloria, quia peccati rugam aut maculã susceperunt.

Homilia xi. ex cap. v.

NIsi abũdauerit iustitia vra pl⁹, quàm Scribarũ, & Phariſæorum, non intra C
bitis in regnũ cœlorũ] Scribarum, & Phariſæorũ iustitiæ, sunt mãdata Mosi, implectiones aũt mandatorum illorũ, sunt mandata Christi. Hoc est ergo quod dicit, Nisi quis supra legis mandata, & hæc mea præcepta, quæ apud illos minima existimabãtur, impleuerit, non intrabit in regnũ cœlorum: qm̃ illa, sicut diximus, de pœna quidem liberant, quę scilicet transgressoribus legis debetur, non autem introducunt in regnum: hæc autem, & de pœna liberant, & in regnum introducunt. Cũ autẽ sit idipsum soluere minima hæc mandata, & non custodire, quare supra quidem de soluente dicit: Qui soluerit vnum de minimis istis, minim⁹ vocabitur in regno Dei, ostendens eum etsi minimum esse, tamen in regno esse: hic autem de non conseruante dicit, Nisi abundauerit iustitia hominis Christiani plus, quàm Scribarum, & Phariſæorum, non intrabit in regnum cœlorũ. Qui n. non intrabit in regnum cœlorum, extra regnũ erit. Sed vide, quia minimum esse in regno, idipsum est, & non intrare in regnũ. Esse enim aliquem in regno nõ est, & regnare cum Christo, sed esse tantum in populo Christi. Tanquam si dicat: Qui soluerit, & docuerit sic inter Christianos quidẽ erit, tamẽ minimus Christianus, vel cũ D
minimis Christianis. Qui autem intrat in regnũ, fit particeps regni cum Christo, sicut, & alibi dicitur bono seruo: Intra in gaudium domini tui: hoc est, vt simul gau Inf. 25.
deas cum dño tuo. Consequenter & iste, b
qui non intrat in regnum cęlorum, gloriã quidem regni cęlorum non habebit cum Christo, erit tamen in regno cęlorum, id est, in numero eorum, super quos Christus cęlorum rex regnat, Nunc ia incipit offendere, & docere, quæ sunt minima ista, quorum solutionem prædixerat esse periculosam. [Scitis, ĩquit, quia dictũ est antiquis, nõ occides: ego aũt dico, siquis irat⁹ fuerit fratri suo sine cã, re⁹ erit iudicio.] Hęc impletio legis secundum modum viuẽdi secunda facta est. Faciẽs enim hæc Christus, & docens, impleuit legem non soluit. Nõ enim est Christi mandatum contrarium legi, sed latius, quàm lex. Mãdatum Christi legem